

Suomenkielinen laitos

Tiedonantoja ja ilmoituksia

<u>Ilmoitusnumero</u>	Sisältö	Sivu
	I Tiedonantoja	
	
	II Valmistavat säädökset	
	Talous- ja sosiaalikomitea	
	382 täysistunto, 30. ja 31. toukokuuta 2001	
2001/C 221/01	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Pk-yritykset ja käsiteollisuus Euroopassa"	1
2001/C 221/02	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Väärentäminen"	20
2001/C 221/03	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, talous- ja sosiaalikomitealle", ja alueiden komitealle "Yhteistyössä muutosvoiman puolesta Sisämarkkinoiden strategian katsaus vuodeksi 2001"	25
2001/C 221/04	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi rautateiden, maanteiden ja sisävesien henkilöliikenteeseen liittyviä julkisen palvelun vaatimuksia ja julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten tekemistä koskevista jäsenvaltioiden toimista"	31
2001/C 221/05	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi yhteisistä säännöistä siviili-ilmailun alalla ja Euroopan lentoturvallisuusviraston perustamisesta"	38

Hinta: 34,50 EUR

FI

(Jatkuu kääntöpuolella)

<u>Ilmoitusnumero</u>	Sisältö (jatkuu)	Sivu
2001/C 221/06	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Vihreä kirja Energiahuoltostrategia Euroopalle”	45
2001/C 221/07	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista: – ”Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi meriliikennettä koskevan yhteisön seuranta-, valvonta- ja tietojärjestelmän perustamisesta”, – ”Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset Euroopan vesillä tapahtuvien öljyvahinkojen korvausrahadon perustamisesta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä”, ja – ”Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset Euroopan meriturvallisuusviraston perustamisesta”	54
2001/C 221/08	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset rautatieliikenteen tilastoista”	63
2001/C 221/09	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yleisön osallistumisesta tiettyjen ympäristöä koskevien suunnitelmien ja ohjelmien laatimiseen sekä neuvoston direktiivien 85/337/ETY ja 96/61/EY muuttamisesta”	65
2001/C 221/10	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista: – ”Komission kertomus neuvostolle ja Euroopan parlamentille oliiviöljyn laatustrategiasta”, ja – ”Ehdotus neuvoston asetusten 136/66/ETY ja (EY) N:o 1638/98 muuttamisesta tukijärjestelmän soveltamisen jatkamisen ja oliiviöljyn laatustrategian osalta”	68
2001/C 221/11	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista: – ”Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille voimaperäisessä tuotannossa pidettävien sikojen, erityisesti erilaisissa suljetuissa ryhmissä kasvatettavien emakoiden hyvinvoinnista”, ja – ”Ehdotus: Neuvoston direktiivi sikojen suojelun vähimmäisvaatimuksista annetun direktiivin 91/630/ETY muuttamisesta”	74
2001/C 221/12	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös ympäristöä koskevasta yhteisön toimintaohjelmasta (2001–2010)”	80
2001/C 221/13	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission kertomus neuvostolle hedelmä- ja vihannesalan yhteisestä markkinajärjestelystä annetun asetuksen (EY) N:o 2200/96 täytäntöönpanosta”	86
2001/C 221/14	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus: Neuvoston asetukset teknisistä lisätoimenpiteistä turskakannan elvyttämiseksi Irlanninmerellä (ICES-alue VIIa) annetun asetuksen (EY) N:o 2549/2000 muuttamisesta”	90

<u>Ilmoitusnumero</u>	<u>Sisältö (jatkuu)</u>	<u>Sivu</u>
2001/C 221/15	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Rakennerahastot 1999 – 11. vuosikertomus”	91
2001/C 221/16	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Alueet uudessa taloudessa: suuntaviivat EAKR:n innovatiivisille toimille kaudella 2000–2006”	97
2001/C 221/17	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista: – ”Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille – Rikollisuuden ehkäiseminen Euroopan unionissa – Yhteisön rahoitustuesta laadittuja yhteisiä suuntaviivoja ja ehdotuksia koskeva mietintö”, ja – ”Ehdotus neuvoston päätös, tehty tuki-, vaihto-, koulutus- ja yhteistyöohjelman perustamisesta rikollisuuden ehkäisemiseksi (Hippokrates)”	103
2001/C 221/18	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi laatu- ja turvallisuusvaatimusten asettamisesta ihmisveren ja veren komponenttien keräämistä, tutkimista, käsittelyä, säilytystä ja jakelua varten sekä neuvoston direktiivin 89/381/ETY muuttamisesta”	106
2001/C 221/19	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi työntekijöiden suojaa työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annetun neuvoston direktiivin 80/987/ETY muuttamisesta”	110
2001/C 221/20	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Transatlanttisen kumppanuuden ja vuoropuhelun vahvistaminen”	113
2001/C 221/21	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi vakuutusedustuksesta”	121
2001/C 221/22	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Luonnon ja luonnonsuojelun tila Euroopassa”	130
2001/C 221/23	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Kertomus asetuksen (EY) N:o 1475/95 arvioinnista (Lisälausunto XXIX kilpailupolitiikkaa koskevaa kertomusta käsittelevään lausuntoon)”	138
2001/C 221/24	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yhteisön satamiin saapuvia ja satamista lähteviä aluksia koskevista ilmoitusmuodollisuuksista”	149
2001/C 221/25	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission yksiköiden valmisteluasiakirja ”Tiede, yhteiskunta ja kansalaiset Euroopassa””	151
2001/C 221/26	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus neuvoston asetukseksi liittymistä edeltävästä rakennepolitiikan välineestä annetun asetuksen (EY) N:o 1267/1999 muuttamisesta”	166
2001/C 221/27	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Euroopan unionin kestävän kehityksen strategian valmistelu”	169
2001/C 221/28	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Vuoden 2001 talouspolitiikan laajat suuntaviivat”	177

II

(Valmistavat säädökset)

TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Pk-yritykset ja käsiteollisuus Euroopassa”

(2001/C 221/01)

Talous- ja sosiaalikomitea päätti 2. maaliskuuta 2000 työjärjestyksensä 23 artiklan 2 kohdan nojalla antaa lausunnon aiheesta ”Pk-yritykset ja käsiteollisuus Euroopassa”.

Asian valmistelusta vastannut ”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus” -jaosto antoi lausuntonsa 16. toukokuuta 2001. Esittelijä oli Antonello Pezzini.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30. ja 31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 107 ääntä puolesta 1:n pidättyessä äänestämästä.

1. Lausunnon tavoitteet

1.1. Käsillä olevan lausunnon taustalla on tarve kuvata Euroopan pien- ja käsiteollisuusyritysten määritelmän sekä siitä alkunsa saaneiden politiikan alojen kehittymistä. Kehityksen seuraamiseksi lausunnossa analysoidaan talous- ja sosiaalikomitean, Euroopan komission, jäsenvaltioiden hallitusten sekä eturyhmien 1990-luvulla toteuttamia toimia.

1.2. Kehityksen kuvaaminen ei kuitenkaan ole lausunnon itsetarkoitus, vaan siinä on tarkoitus analysoida tilannetta jälkikäteen. Analyysi ei ole tyhjentävä, sillä siinä rajoitutaan vain tähänastisiin tärkeimpiin saavutuksiin tai vielä tavoiteltaviin päämääriin. Erityistä huomiota kiinnitetään toimintalinjoihin, joita talous- ja sosiaalikomitea on ehdottanut vuonna 1997 käsityöläisalasta sekä pienistä ja keskisuurista yrityksistä antamassaan lausunnossa⁽¹⁾. Lisäksi on tarkoitus tehdä uudella vuosikymmenellä toteutettavia toimintalinjoja koskevia ehdotuksia.

1.3. Pien- ja käsiteollisuusyritysten tilastollinen määritelmä

1.3.1. Komissio määrittelee pienten ja keskisuurten yritysten määritelmästä antamassaan suosituksessa⁽²⁾ pienet ja keskisuuret yritykset seuraavasti:

”1 artikla

1. Pienet ja keskisuuret yritykset, jäljempänä ’pk-yritykset’, määritellään yrityksiksi,

- joiden palveluksessa on vähemmän kuin 250 työntekijää ja
- joiden
 - joko vuosiliikevaihto on enintään 40 miljoonaa euroa
 - tai taseen loppusumma on enintään 27 miljoonaa euroa
- ja jotka täyttävät 3 kohdassa määritellyn perusteen riippumattomuudesta.

2. Kun on tarpeen tehdä ero pienten ja keskisuurten yritysten välillä, ’pieni yritys’ määritellään yritykseksi

- jonka palveluksessa on vähemmän kuin 50 työntekijää ja
- jonka
 - joko vuosiliikevaihto on enintään 7 miljoonaa euroa

⁽¹⁾ EYVL C 158, 26.5.1997, s. 53.

⁽²⁾ EYVL L 107, 30.4.1996.

- tai taseen loppusumma on enintään 5 miljoonaa euroa
- 2 artikla
- ja joka täyttää 3 kohdassa määritellyn perusteen riippumattomuudesta.
- Komissio muuttaa valittuja liikevaihtoa ja taseen loppusummaa koskevia enimmäismääritelmiä tarvittaessa sekä tavallisesti joka neljäs vuosi tämän suosituksen antamisesta taloudellisen tilanteen muuttumisen huomioon ottamiseksi.
3. Riippumattomia ovat ne yritykset, joiden pääomasta tai äänivaltaisista osakkeista 25 prosenttia tai enemmän ei ole yhden sellaisen yrityksen omistuksessa tai sellaisten yritysten yhteisomistuksessa, joihin ei voida soveltaa tilanteen mukaan joko pk-yrityksen tai pienen yrityksen määritelmää. Tämä kynnysarvo voidaan ylittää kahdessa seuraavassa tapauksessa:
- 3 artikla
- jos yritys on julkisten sijoitusyhtiöiden, riskipääomayhtiöiden tai sijoittavien laitosten omistuksessa edellyttäen, että nämä eivät yksin tai yhdessä valvo yritystä,
1. Komissio sitoutuu toteuttamaan asianmukaiset toimenpiteet varmistaakseen, että 1 artiklassa annettua pk-yritysten määritelmää sovelletaan kaikkiin sen hallinnoimiin ohjelmiin, joissa mainitaan käsitteet 'pk-yritys', 'keskisuuri yritys', 'pieni yritys' tai 'mikroyritys'.
- jos yrityksen pääoma on jakautunut siten, että sen omistuksen määrittäminen ei ole mahdollista, ja jos yritys vakuuttaa voivansa täydellä syyllä olettaa, ettei 25 prosentin suuruinen tai suurempi osuus yrityksestä ole yhden sellaisen yrityksen omistuksessa tai sellaisten yritysten yhteisomistuksessa, joihin ei voida soveltaa tilanteen mukaan joko pk-yrityksen tai pienen yrityksen määritelmää.
2. Komissio sitoutuu toteuttamaan asianmukaiset toimenpiteet tuottamiensa tilastojen mukauttamiseksi vastaamaan seuraavia kokoluokkia:
- ei työntekijöitä
- 1–9 työntekijää
- 10–49 työntekijää
- 50–249 työntekijää
- 250–499 työntekijää
- 500 työntekijää tai enemmän.
4. Laskettaessa 1 ja 2 kohdissa tarkoitettuja kynnysarvoja on siten tarpeen laskea yhteen asiaankuuluvat luvut kyseisen yrityksen ja kaikkien sen suoraan tai epäsuorasti 25 prosentin suuruiseen tai suuremman pääoma- tai äänimääräosuuden perusteella hallitsemien yritysten osalta.
3. Parhailaan voimassa olevien yhteisön ohjelmien, joissa pk-yritykset määritellään muilla kuin 1 artiklassa mainituilla perusteilla, täytäntöönpanoa jatketaan näitä ohjelmia koskevien päätösten tekohetkellä pk-yrityksinä pidettyjen yritysten hyväksi siirtymäajan. Muutokset näissä ohjelmissa käytettäviin pk-yritysten määritelmiin voidaan tehdä ainoastaan ottamalla käyttöön tämän suosituksen sisältämä määritelmä ja korvaamalla käytetty määritelmä viittauksella tähän suositukseen. Tämän siirtymäajan olisi periaatteessa päättyttävä viimeistään 31 päivänä joulukuuta 1997. Tämä ei kuitenkaan koske komission näiden ohjelmien perusteella tekemiä oikeudellisesti sitovia sitoumuksia.
5. Kun on tarpeen tehdä ero mikroyritysten ja muiden pk-yritysten välillä, mikroyritykset määritellään yrityksiksi, joiden palveluksessa on vähemmän kuin 10 työntekijää.
4. Kun neljättä yhtiöoikeudellista direktiiviä 78/660/ETY muutetaan, komissio tekee ehdotuksen, että nykyisten perusteiden mukainen pk-yritysten määrittely korvataan viittauksella tähän suositukseen sisältyvään määritelmään.
6. Kun yritys tilinpäätöksen päivämääränä ylittää tai alittaa henkilöstömäärää koskevat kynnysarvot tai rahamääräiset ylärajat, yrityksen olisi saatava tai menetettävä pk-yrityksen, keskisuuren yrityksen, pienen yrityksen tai mikroyrityksen asema ainoastaan siinä tapauksessa, että ylitys tai alitus toistuu kahden peräkkäisen tilivuoden aikana.
5. Kaikissa komission antamissa säännöksissä, joissa mainitaan käsite 'pk-yritys', 'keskisuuri yritys', 'pieni yritys' tai 'mikroyritys' tai jokin muu vastaava käsite, viitataan tämän suosituksen sisältämään määritelmään."
7. Henkilöstön enimmäismäärä vastaa vuosityöyksiköiden (VTY) määrää, toisin sanoen kokopäiväisten työntekijöiden määrää yhden vuoden aikana, jolloin osa-aikaiset ja kausityöntekijät vastaavat VTY:n osia. Viitteenä käytettävä vuosi on viimeisin hyväksytty tilivuosi.
8. Liikevaihdon ja taseen loppusumman osalta kynnysarvot koskevat viimeisintä hyväksyttyä tilivuotta. Sellaisten vastikään perustettujen yritysten osalta, joiden kirjanpitoa ei vielä ole hyväksytty, kynnysarvot on määritettävä tilivuoden kuluessa tehdyn luotettavan arvion perusteella.
- 1.3.2. Komitea on sitä mieltä, että "pienellä yrityksellä" tulisi tarkoittaa komission suosituksessaan määrittelemiä pientä ja mikroyrityksiä sekä käsiteollisuusyrityksiä, sillä niillä on

huomattava taloudellinen ja sosiaalinen merkitys jäsenvaltioissa, joiden lainsäädännössä ne on mainittu. Komitea viittaa myös vuosina 1992⁽¹⁾ ja 1997⁽²⁾ aiheesta "Käsiteollisuusala sekä pienet ja keskisuuret yritykset" antamissaan lausunnoissa esittämiinsä ja hyväksymiinsä kantoihin.

1.3.3. Jotta lausunnon tavoitteita olisi helpompi ymmärtää, esitetään seuraavassa muutamia ongelmia, jotka liittyvät Euroopan pien- ja käsiteollisuusyritysten määrälliseen tilastointiin.

1.4. Etenkin Euroopan pienyritysten tuotantorakenteesta on saatavilla paljon tietoa, mutta käsiteollisuusyrityksiä koskevat tilastot ovat puutteellisia (tiettyjä Euroopan maita lukuun ottamatta).

1.5. Käsiteollisuuden merkittävää roolia Euroopan taloudessa on usein vaikea määrittellä tarkasti ja yhdenmukaisesti. Tämä johtuu käsiteollisuutta koskevien tilastojen puutteellisesta

(1) Vuonna 1992 laaditussa Schleyer-raportissa esitetään seuraavat kriteerit:

- yrityksen omistuksen ja johdon läheinen suhde
- henkilöstövoimavarojen laaja käyttö mahdollisesti yhdessä ajanmukaisimpien tuotanto- ja hallintotekniikoiden kanssa
- yrittäjän soveltuvuus ja kyky toimia yritysjohtossa ja tuotantoprosessissa
- yrittäjän välitön ja merkittävä osallistuminen tuotantoprosessin organisointiin.

(2) EYVL C 158, 26.5.1997, s. 53.

ta koordinoinnista yksittäisten maiden välillä sekä maiden soveltamista hyvin erilaisista tilastointimenetelmistä. Näin ollen tilastotiedot eivät useinkaan ole vertailukelpoisia, eikä niitä aina ole saatavilla.

1.6. Euroopan unionissa on maatalousalaa lukuun ottamatta noin 19 370 000 yritystä (1998). Niistä yli 19 330 000 on pieniä ja keskisuuria yrityksiä, joiden palveluksessa on keskimäärin kuusi työntekijää. Yrityksistä 5,56 miljoonaa toimii kaupan alalla (vähittäis- ja tukkukauppa) ja 2,21 miljoonaa teollisuusalalla.

1.7. 93 prosentilla yrityksistä on alle yhdeksän, 5,8 prosentilla 10–49 ja vain 0,8 prosentilla yli 50 työntekijää. Tämä tarkoittaa, että maatalousalaa lukuunottamatta 98,8 prosenttia yrityksistä on Eurostatin määritelmän mukaan pienyrityksiä.

1.7.1. Pk-yritykset työllistävät Euroopassa kaikkiaan 66 prosenttia työvoimasta, kun vastaava luku on Yhdysvalloissa 42 prosenttia ja Japanissa 33 prosenttia. Tämä tarkoittaa, että pk-yritysten rooli työllisyyden edistäjänä on Euroopassa merkittävämpi kuin Euroopan kanssa välittömästi kilpailevilla muilla maantieteellisillä alueilla.

1.7.2. Yksittäisten valtioiden osalta yrityksiä on eniten Italiassa (3 940 000 yritystä), Saksassa (3 515 000 yritystä) ja Ranskassa (2 325 000 yritystä). Italiassa, Ranskassa, Kreikassa ja Espanjassa on eniten mikroyrityksiä (alle 9 työntekijää), kun taas Saksassa ja kaikissa muissa EU:n jäsenvaltioissa on eniten pk-yrityksiä (10–249 työntekijää).

Taulukko 1 – Yritykset Euroopan unionin jäsenvaltioissa (lukuun ottamatta maatalousyrityksiä)

	Yritykset (1 000)	Keskikoko
A	285	11
B	530	5
DK	150	8
D	3 515	8
EL	620	3
E	2 510	5
F	2 325	7
IRL	85	10
I	3 940	4
L	15	13
NL	450	12
P	690	4
FIN	210	5
S	385	7
UK	3 660	5
EUR	19 370	6

Lähde: Euroopan pk-yritysten seurantakeskus.

Taulukko 2 – Euroopan unionissa toimivien yritysten tärkeimmät indikaattorit (lukuun ottamatta maatalousyrityksiä)

	Pk-yritykset				Suuret yritykset	Yhteensä
	Mikro	Pienet	Keskisuuret	Yhteensä		
Yritysten lukumäärä (1 000)	18 040	1 130	160	19 330	38	19 370
Työntekijöitä (1 000)	38 360	21 320	14 870	74 550	38 680	113 230
Yrityksen keskikoko:						
– työntekijää yritystä kohti	2	20	90	4	1 010	6
– liikevaihto yritystä kohti (milj. Euroa)	0,2	3	23	0,5	215	1,0
Viennin osuus liikevaihdosta (%)	6	13	16	11	22	16
Arvonlisä työntekijää kohti (1 000 euroa)	30	50	95	45	90	60
Palkkakustannusten osuus arvonlisästä	40	53	43	45	38	42

Lähde: Euroopan pk-yritysten seurantakeskus.

Taulukko 3 – Työvoiman jakautuminen (%) yksityisyrittäisiin (lukuun ottamatta maatalousyrityksiä)

	Työntekijöiden määrä yrityskoon mukaan				
	Pk-yritykset				Suuret yritykset
	Mikro	Pienet	Keskisuuret	Yhteensä	
Euroopan unioni	34	19	13	66	34
Yhdysvallat	11	19	12	42	58
Japani	ei vahv. (*)	ei vahv. (*)	ei vahv. (*)	33	67

(*) Ei vahvistettu (Japanin tilastot laaditaan erilaisten kriteerien pohjalta, minkä vuoksi sitä koskevat tiedot eivät ole vertailukelpoisia).

Lähde: Euroopan pk-yritysten seurantakeskus.

Taulukko 4 – Yritysten määrä ja koko aloittain (lukuun ottamatta maatalousyrityksiä)

	Yritykset (1 000)	Työntekijöitä yritystä kohti	Koko
Kaivosteollisuus	50	36	P & S (*)
Teollisuus	2 210	14	P & S (*)
Rakennustoiminta	2 775	4	Mikro
Tukkukauppa	1 490	5	Pk
Vähittäiskauppa	4 070	4	Mikro
Liikenne ja tietoliikenne	1 090	8	P & S (*)
Rahoituspalvelut	395	14	P & S (*)
Matkailu- ja ravitsemusala	1 460	5	Mikro

(*) Pienet ja suuret yritykset (kyseisillä aloilla ei yleensä ole keskisuuria yrityksiä).

Lähde: Euroopan pk-yritysten seurantakeskus.

1.8. Tilastotietojen perusteella voidaan ilmoittaa muiden kuin maatalousyritysten lukumäärä Euroopassa, mutta on vaikea arvioida, mitkä yrityksistä ovat käsiteollisuusyrityksiä ja mikä on Euroopan maatalousyritysten lukumäärä. Maatalousyritysten kokonaismäärän puuttuminen on merkittävä puute, kun otetaan huomioon maatalouden rooli Euroopan pohjavesitasapainon ylläpitämisessä sekä yleensä ympäristönsuojelussa ja maaseudun kehittämisessä.

1.9. Viime vuosina on komission toimien ansiosta ollut mahdollista ilmoittaa yritysten lukumäärä Euroopassa entistä tarkemmin, mutta on vaikea arvioida, mitkä niistä ovat käsiteollisuusyrityksiä. Tietyissä maissa käsiteollisuusyrityksiksi luokiteltavien yritysten ja niiden työntekijöiden määrä on aliarvioitu, sillä sovelletut määritelmät ja/tai kriteerit ovat yleensä rajoittavia. Esimerkiksi Espanjassa käsiteollisuusyrityksiä on virallisten tietojen mukaan noin 15 000, joka on luultavasti todellisuutta alhaisempi luku. Sitä vastoin toisissa maissa, joissa käsiteollisuusyritysten lukumäärä arvioidaan vain alle yhdeksän työntekijän yritysten perusteella, voidaan käsiteollisuusyritysten lukumäärä yliarvioida.

1.10. Oikeudellinen määritelmä vaikuttaa myös käsiteollisuusyrityksen kokoon. Esimerkiksi maissa, joiden lainsäädännössä ei rajoiteta käsiteollisuusyritysten kokoa, kyseiset yritykset ovat paljon suurempia kuin maissa, joissa yrityskoko on määriteltävä lakisääteisesti.

1.11. Näistä lyhyistä pohdintoista ilmenee, että eurooppalaisen tilastollisen menetelmän puuttuminen käsiteollisuusyritysten määrän arvioimiseksi vaikeuttaa alan tarkkaa kuvausta. Tästä aiheutuu kolme pääongelmaa:

- Käsiteollisuusalan ei tällä hetkellä voida esittää määrällisiä tietoja Euroopan tasolla, koska jäsenvaltioiden lainsäädännössä esitetyt määritelmät ja tilastointimenetelmät ovat erilaisia.
- Yhteisiin vähimmäiskriteereihin perustuvaa tilastollista menetelmää ei ole olemassa.
- Alan todelliset mittasuhteet vääristyvät.

1.12. Viisitoista käsiteollisuusalan eurooppalaista asiantuntijaa (yksi kustakin jäsenvaltiosta) hyväksyi toisessa Euroopan käsiteollisuusalan tilastoja käsittelevässä seminaarissa⁽¹⁾ vuonna

1996 päätöslauselman, jonka mukaan tulisi aloittaa yhteiset tutkimukset päätavoitteena ratkaista kyseiset tilastolliset ongelmat.

1.13. Odotettaessa alalla tapahtuvaa metodologista kehitystä⁽²⁾ lausunnossa pyritään ryhmittämään käytettävissä olevat tiedot komitean vuonna 1996 antamassa lausunnossa esitettyjen kolmen eri lähestymistavan mukaan: alakohtainen ja kokoon perustuva lähestymistapa, ammatillinen lähestymistapa ja taideteollinen lähestymistapa⁽³⁾.

1.14. Tämän perusteella voidaan esittää seuraavat näkökohdat:

- tiedot eivät ole taloudelliselta kannalta vertailukelpoisia
- käytettävissä olevat tiedot eivät kuvasta alan todellista laajuutta
- maissa, joiden lainsäädännössä määritellään käsiteollisuusyritys ja siten sen mahdollisuudet kansantaloudessa, alalla vaikuttaa olevan ilmeistä taloudellista painoarvoa
- maissa, joiden lainsäädännössä määritellään käsiteollisuusala, on yleensä enemmän käsiteollisuusyrityksiä kuin muissa maissa
- Espanjan ja Yhdistyneen kuningaskunnan kaltaisissa maissa, joissa vain taideteollista toimintaa harjoittavat yritykset määritellään käsiteollisuusyrityksiksi, alan todellinen merkitys on luultavasti aliarvioitu; ei ole sattumaa, että kyseisissä kahdessa maassa ”taiteellinen” ulottuvuus on etualalla käsiteollisuusyritystä määriteltäessä
- maissa, joissa sovelletaan ammatillista lähestymistapaa (käsiteollisuusyritys määritellään harjoitetun toiminnan perusteella, yrityskoko koskevia rajoituksia ei ole), käsiteollisuuden parissa työskentelevien osuus on kaikkien yritysten työvoimaan verrattuna korkeampi kuin muissa maissa.

1.15. Eroja ei tule pitää ongelmina, vain kulttuurisena ja taloudellisena perintönä sekä sellaisen yhteisen strategian lähtökohdana, jossa hyödynnetään ja monipuolistetaan Euroopan pien- ja käsiteollisuusyritysten identiteettiä.

⁽¹⁾ Roomassa 20.–21. maaliskuuta 1996 pidetyn toisen Euroopan käsiteollisuusalan tilastoja käsittelevän seminaarin järjesti Guglielmo Tagliacarne -instituutti Euroopan komission pääosasto XXIII:n tuella.

⁽²⁾ Roomassa toimiva Tagliacarne-instituutti sai syyskuussa 2000 Euroopan komissiolta (yritystoiminnan pääosastolta) toimeksianton laatia kokeellinen menetelmä Euroopan käsiteollisuusalan kvantifioimiseksi.

⁽³⁾ Myös Euroopan pk-yritysten seurantakeskus (Euroopan komissio) on omaksunut kyseisen luokittelun.

Taulukko 5 – Käsiteollisuusyritysten lukumäärä (tuhansissa, kunkin maan määritelmien mukaisesti)⁽¹⁾

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Ammatillinen lähestymistapa									
Itävalta	42	42	42	42	42	42	42	43	n.d.
Saksa (*)	598	606	614	594	598	603	605	607	608
Islanti	5	5	6	6	6	6	n.d.	n.d.	n.d.
Liechtenstein	1	n.d.	n.d.	n.d.	1	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.
Luxemburg	4	4	4	4	4	4	n.d.	n.d.	n.d.
Alakohtainen/kokoon perustuva lähestymistapa									
Ranska	854	857	831	811	821	828	823	819	n.d.
Italia	1 140	1 209	1 260	1 272	1 326	1 333	1 325	1 338	n.d.
Alankomaat (**)	101	107	115	121	101	127	140	145	n.d.
Taideteollinen lähestymistapa									
Espanja	14	15	15	15	15	15	15	15	n.d.
Muut lähestymistavat									
Belgia	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	54	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.
Suomi	n.d.	n.d.	n.d.	104	n.d.	n.d.	n.d.	164	n.d.
Irlanti	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.
Ruotsi	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.
Yhdistynyt kuningaskunta	n.d.	n.d.	17	n.d.	19	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.

(*) Laskentamenetelmien muutosten vuoksi tietoja ei vuodesta 1994 lähtien voi verrata sitä edeltäviin tietoihin.

(**) Koska toimintansa keskeyttäneitä yrityksiä ei ole otettu huomioon vuodesta 1995 lähtien, tietoja ei kyseisestä vuodesta alkaen voi verrata sitä edeltäviin tietoihin.

HUOM. Käsiteollisuusyrityksen erilaisen määrittelyn vuoksi maiden välinen suora vertailu ei ole mahdollista.

Taulukko 6 – Käsiteollisuuden osuus bruttokansantuotteesta tietyissä Euroopan maissa (*)

Maa	Prosenttia bkt:stä
Ranska	5,1
Saksa	9,6
Kreikka	3,0
Italia	12,0
Luxemburg	15,0
Alankomaat	3,5
Espanja	0,3

(*) Tiedot ovat viitteellisiä.

Lähde: Maiden tilastot.

⁽¹⁾ Seuraavien taulukkojen laadinnassa on sovellettu metodologisia ohjeita, jotka annettiin vuosina 1994 ja 1996 G. Tagliacarne-instituutin sekä Euroopan komission ja alan järjestöjen yhteistyössä järjestämissä kokouksissa.

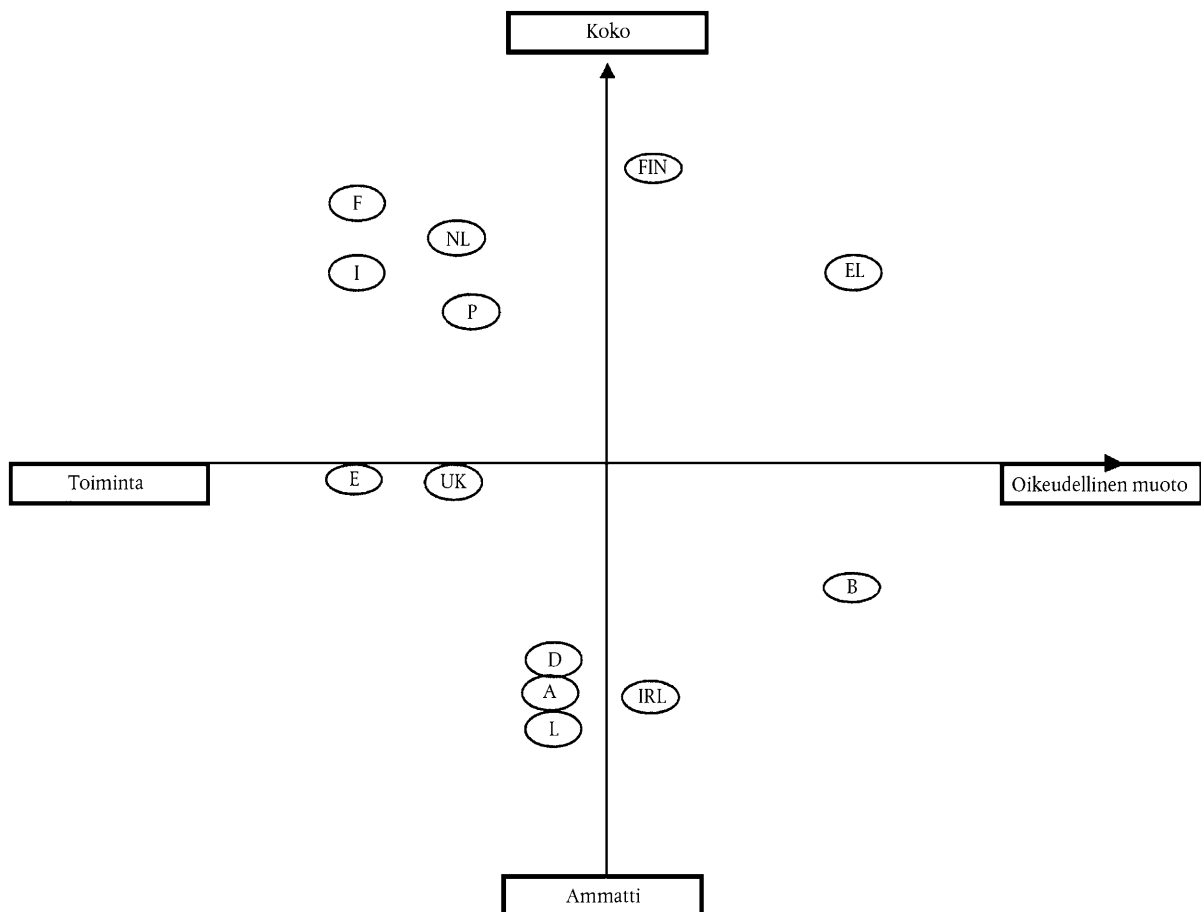
Taulukko 7 – Käsiteollisuusalan vienti tietyissä Euroopan maissa (**)

Maa	Prosentteina kokonaisviennistä
Itävalta	2,8
Tanska	6,0
Ranska	4,2
Saksa	2,0
Italia	18,3

(*) Tiedot ovat viitteellisiä.

Lähde: Maiden tilastot.

Kuvio 1 – EU:n jäsenvaltioiden käsiteollisuusyritysten ryhmittely neljän kriteerin perusteella

Taulukko 8 – Käsiteollisuusalan tilastollinen määrittely Euroopassa: kustakin jäsenvaltiosta käytettävissä olevat tiedot

	Itävalta	Belgia	Tanska	Suomi	Ranska
Oikeudellinen määrittely	Kyllä	Ei	Ei	Ei	Kyllä
Koko	×	×	×	1–3 työntekijää	1–10 työntekijää, mutta raja voidaan ylittää tietyissä tapauksissa.
Toiminta-ala	Toiminta-ala yksi seuraavista: rakennustoiminta, metallin- ja puunkäsittely, terveydenhuolto- ja hygienia-ala, vaate- ja elintarvikeala, siivouspalvelut, lasin- ja paperinvalmistus jne.	×	×	×	Toiminta-ala yksi seuraavista: elintarvikeala, metallin- ja puunkäsittely, tekstiili- ja huonekaluala, muut teollisuusalat, rakennustoiminta, korjaustoiminta, kuljetusala ja muut palvelut.
Ammatti	Luettelo 43:stä käsiteollisuusalan ammattista.	Käsityöläisen määrittely sekä luettelo 45:stä ammattista, jotka on luokiteltu 11:een käsiteollisuusalan ryhmään.	Käsiteollisuusalan ammattista on valmisteilla luettelo.	×	Pakollinen rekisteröityminen käsiteollisuusalan ammattirekisteriin.
Yrittäjä	Yrittäjällä on oltava mestarintutkinto.	×	×	×	Yrittäjän on oltava rekisteröitynyt käsiteollisuusalan ammattirekisteriin.
Oikeudellinen muoto	×	Vain yksityisliikkeitä voidaan pitää käsiteollisuus-yrityksinä.	×	×	×
Muuta	×	×	×	Tavaroiden ja palvelujen tuotanto on pääasiassa manuaalista.	×

(jatkuu)

	Saksa	Kreikka	Irlanti	Italia	Luxemburg
Oikeudellinen määritelmä	Kyllä	Ei	Ei	Kyllä	Kyllä
Koko	×	Alle 10 työntekijän yritystä pidetään käsiteollisuus-yrityksenä.	×	Vaihtelee toimintalan mukaan.	×
Toiminta-ala	Toiminta-ala yksi seuraavista: rakennustoiminta, sähkö- ja koneala, puunkäsittely, hygienia- ja terveydenhuoltoala, keramiikka-, vaate- ja elintarvikeala, siivouspalvelut, lasi- ja paperinvalmistus jne.	×	×	Kaikki toiminta-alat lukuun ottamatta terveydenhuoltoalaa ja julkishallintoa.	Toiminta-ala yksi seuraavista: rakennustoiminta, koneenrakennus, hygienia- ja terveydenhuoltoala, vaate- ja elintarvikeala jne.
Ammatti	Luettelo käsiteollisuusalan ammanteista (94 käsityöläisammattia ja 57 muuta ammattia).	×	Käsiteollisuusalan ammattien määritelmä sekä luettelo 39:stä käsiteollisuusalan ammatista.	Yrittäjän on oltava käsiteollisuusalan ammatin harjoittaja.	Yritystä pidetään käsiteollisuus-yrityksenä toiminnasta riippuen (152 ammattialaa).
Yrittäjä	×	×	×	Yrittäjän on oltava käsiteollisuusalan ammatin harjoittaja ja mukana tuotantotoiminnassa.	×
Oikeudellinen muoto	×	Käsiteollisuus-yritykset ovat yhden henkilön yrityksiä tai perheyriityksiä.	×	Yksityisliike tai yhtiö.	×
Muuta	Tekniikkaa voidaan käyttää tukemaan, mutta ei korvaamaan manuaalista toimintaa.	Monimutkaisia tekniikoita ei käytetä ja perinteisiä työmenetelmiä korostetaan.	×	×	Tuotteet toimitetaan mittatilauksina ja asiakaskunta on tunnettu.

(jatkuu)

	Alankomaat	Portugali	Yhdistynyt kuningaskunta	Espanja	Ruotsi
Oikeudellinen määritelmä	Kyllä	Kyllä	Ei	Ei	Ei
Koko	Yritykset ovat pk-yrityksiä (EU:n määritelmä).	Yrityksissä on enintään yhdeksän työntekijää lukuun ottamatta oppisopimus-suhteessa olevia työntekijöitä.	✗	10–15 työntekijää (määrä erittäin joustava).	✗
Toiminta-ala	Toiminta-ala yksi seuraavista: elintarvikeala, metallinkäsittely, huonekaluala, rakennustoiminta, asennustoiminta, kauppa, palveluala.	Käsiteollisuusyrityksen toiminta-ala on yksi seuraavista: tekstiili- ja keramiikka-ala, eläinten täyttäminen, nahka-ala, puun-, korkin-, metallin- ja kivenkäsittely, graafinen ja paperiala, serigrafia, rakennustoiminta ja entsiointi.	Käsiteollisuusyrityksenä pidetään taideteollista toimintaa harjoittavaa yritystä, vaikka virallista määritelmää ei ole. Taideteollisena toimintana pidetään seuraavia aloja: puunkäsittely, korinvalmistus, käsiteollinen keramiikka, raudantaonta.	Käsiteollisuusyrityksenä pidetään taideteollista toimintaa harjoittavaa yritystä. Toiminta on jaettu 4 ryhmään: perinteinen käsiteollisuus, taideteollinen käsiteollisuus, elintarviketuotanto, palvelut.	✗
Ammatti	✗	Käsiteollisuusalan ammattien luettelo, joka on luokiteltu 12:een ryhmään.	Ammatit kuuluvat SOC2000:n ryhmään 5.	✗	100 käsiteollisuusalan ammattia, joissa voidaan hankkia pätevyys, mutta se ei ole välttämätön ammatin harjoittamista varten.
Yrittäjä	✗	Yrittäjä harjoittaa ja johtaa toimintaa, johon liittyy esteettisiä arvoja ja jossa hyödynnetään kädentaitoja.	✗	✗	✗
Oikeudellinen muoto	✗	Yksityisliike ja henkilöyhtiö.	✗	✗	✗
Muuta	✗	✗	✗	Ammatinharjoittajan on tunnettava koko tuotantoprosessi, ja tuotteet palvelevat yksittäisten henkilöiden tarpeita.	✗

Taulukko 9 – Käsiteollisuuden tilastollinen määrittely Euroopassa: kustakin jäsenvaltiosta käytettävissä olevat tiedot – Yhteenveto

	Yhteenveto
Oikeudellinen määritelmä	Kuudessa jäsenvaltiossa viidestätoista.
Koko	Määritely seitsemässä jäsenvaltiossa viidestätoista. Työntekijöiden enimmäismäärä 3, 10, 15, 40 tai 50.
Toiminta-ala	Määritely kymmenessä jäsenvaltiossa viidestätoista. Espanjaa ja Yhdistynyttä kuningaskuntaa lukuunottamatta (jotka rajoittavat käsiteollisuuden taideteolliseen toimintaan) käsiteollisuusalaan kuuluvat teollinen tuotanto, rakennus- ja kunnostusala, kuljetukset (Ranska ja Italia) sekä palvelut.
Ammatti	Säännely yhdessätoista jäsenvaltiossa viidestätoista. Yleensä kyseiset maat luokittelevat käsiteollisuusammatit kansainvälisen ISCO 88 -luokituksen (luokka 7) mukaisesti. Käsiteollisuusalan ammatteihin voidaan lukea myös terveydenhuoltoala (luokka 513), kotitalouksille tarjottavat palvelut (luokka 514) ja ajoneuvojen kuljettajat (luokka 83).
Yrittäjä	Neljällä jäsenvaltiolla viidestätoista on erityinen määritelmä. Luxemburgissa otetaan huomioon myös muut kuin yrittäjinä toimivat käsityöläiset.
Oikeudellinen muoto	Määritely kuudessa jäsenvaltiossa viidestätoista. Vain yksityisliikkeitä pidetään käsiteollisuusyrityksinä (paitsi Italiassa, jossa käsiteollisuusyrityksiksi luetaan myös yhtiöt, ja Portugalissa, jossa käsiteollisuusyrityksiksi luetaan vain henkilöyhtiöt).
Muuta	Viisi jäsenvaltiota viidestätoista mainitsee tekniikan hyödyntämisen tuotantoprosessissa.

2. Avignonin konferenssista Milanon konferenssiin

2.1. 1990-luku oli merkittävää aikaa luotaessa pien- ja käsiteollisuusyrityksiä koskevia uusia puite-edellytyksiä. Tämä on edistänyt kyseisten yritysten uutta asemaa arvoketjussa niin tuotantoprosessiin osallistumisen (esim. alihankinta) kuin yleensä yritysraenteeseen luotujen suhteiden osalta.

2.2. Kyseiset yritykset ovat tulleet uudella tavalla yleisön tietoisuuteen, kun on ymmärretty, että niillä on merkittävä rooli yleisessä taloudellisessa kehityksessä. Tämä on vahvistanut tarvetta laatia Euroopan pien- ja käsiteollisuusyrityksiä koskeva erityinen politiikka.

2.3. Myös talous- ja sosiaalikomitea on vaikuttanut merkittävästi tapahtumien tulkintaan ja soveltuvien ratkaisujen löytä-

miseen. Komitea on jaostotyöskentelynsä ja sen pohjalta laatimiensa lausuntojen avulla jo vuosien ajan aina tukenut pien- ja käsiteollisuusyritysten erityistä roolia sekä ehdottanut jatkuvasti yhteisön toimielimille ja muille elimille toimenpiteitä, joissa otetaan huomioon pienyritysten koko ja taloudellinen painoarvo.

2.4. Alan erityisasema on ilmennyt käytännössä. Tämä ei tarkoita, etteivät pien- ja käsiteollisuusyritykset olisi täysin nivoutuneet talouden dynamiikkaan. Sillä tarkoitetaan, ettei kyseisiin yrityksiin voi yleisesti soveltaa pk-yrityksiin suunnattuja toimia, vaan niitä varten tarvitaan erityisiä ja eriytettyjä politiikkoja.

2.5. Jo lokakuussa 1990 Avignonissa pidetystä ensimmäisestä konferenssista lähtien Euroopan komissio on toiminut tiiviisti yhdessä alan organisaatioiden kanssa käsiteollisuusyritysten tarpeiden tyydyttämiseksi. Ensimmäisen konferenssin

jälkeen toteutetut muutokset ovat lisänneet tarvetta jatkaa muutosprosessia sekä keskustelua yritysten ja niiden jäsenvaltio- ja unionitason edustajien välillä sekä Euroopan unionin jäsenvaltioiden kanssa.

2.6. Syyskuussa 1994 Berliinissä järjestetty toinen konferenssi ja joulukuussa 1997 pidetty Milanon konferenssi ovat osaltaan täydentäneet prosessia ja auttaneet erittelemään yritysten keskeisiä huolenaiheita niin Euroopan unionin sisäisten kuin maailman muiden alueiden taloudellis-yhteiskunnallisten muutosten suhteen.

2.7. Kyseiset konferenssit ovat edistäneet merkittävästi huomion kiinnittämistä käsiteollisuuteen Euroopan tasolla. Niissä vahvistettiin periaate, jonka mukaan käsiteollisuus edustaa harmonisella tavalla erilaisuuden kulttuuria. Se ilmaisee muita aloja selkeämmin sosiaalista tapaa harjoittaa taloudellista toimintaa ja voi siten lähentää kansalaisia yritysmaailmaan.

2.8. Samalla ymmärrettiin, että Euroopan pien- ja käsiteollisuusyritysten merkityksen periaatteellisen vahvistamisen lisäksi alasta tulisi voida tehdä tarkkoja määrällisiä havaintoja oikeiden johtopäätösten tekemiseksi.

2.9. Myös tällä alalla on edistytty huomattavasti talous- ja sosiaalikomitean, Euroopan komission sekä alan organisaatioiden ja erityisinstituuttien yhteistyön ansiosta. Yhteistyö jatkuu edelleen, ja sen avulla Euroopan käsiteollisuusalan kvantifiointi sekä ennen kaikkea käsiteollisuusyrityksen tilastollisen määrittelyn laatiminen lienevät mahdollisia.

2.10. Talous- ja sosiaalikomitean vuonna 1997 antamassa, Euroopan käsiteollisuutta käsittelevässä toisessa lausunnossa, joka syntyi komiteassa käydyssä keskustelun tuloksena ja jossa otettiin huomioon Euroopan komission ja Euroopan parlamentin useaan otteeseen ilmaisemat kannat, ehdotetaan kymmentä ensisijaista toimintalinjaa. Kyseiset toimintalinjat, jotka ovat yhdenmukaisia kolme vuotta myöhemmin annetun Euroopan käsiteollisuuden peruskirjan kanssa, vastaavat pitkälti pien- ja käsiteollisuusyritysten tarpeita ja ovat ennakoineet nykyistä keskustelua.

2.11. Talous- ja sosiaalikomitean ehdottamat kymmenen toimintalinjaa ovat seuraavat:

- etujärjestöjen väliset neuvottelut
- yritysten kilpailukyvyyn vahvistaminen

- Euroopan käsityöläistöiminnan ja pienyritysten akatemian perustaminen
- pien- ja käsiteollisuusyritysten eurooppalaisen identiteetin ja kulttuurin kehittämisen tukeminen Euroopan tasolla
- oppisopimuskoulutuksen hyödyntäminen ja vuorottelukoulutuksen kannustaminen
- mikroyrityksille suunnatun tiedottamisen parantaminen
- hallintomuodollisuuksien yksinkertaistaminen
- mikroyritysten välisen yhteistyön ja tietojen vaihdon kannustaminen
- innovaatiokulttuurin edistäminen käsityöläisten ja pienyrityksien keskuudessa
- ammattialajärjestöjen tukeminen pien- ja käsiteollisuusyritysten kehittämistoimissa.

2.12. Käsillä olevan lausunnon tavoitteena on jälkikäteen tehtävän analyysin avulla todeta, miten neljä vuotta sitten määritellyt toimintalinjat on toteutettu ja ovatko ne edelleen ajankohtaisia ja tärkeitä kehityksen uutta dynamiikkaa ajatellen tai missä määrin niitä on täydennettävä ja/tai muutettava.

2.13. Kyseiset kymmenen toimintalinjaa on lausunnossa jaettu neljään ryhmään toimien toteutusasteen ja ajanmukaisuuden perusteella.

2.14. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat toimintalinjat, jotka on toteutettu ja jotka ovat edelleen ajanmukaisia. Toisessa ryhmässä ovat toimintalinjat, jotka ovat edelleen ajanmukaisia, mutta joita on vaikea toteuttaa. Kolmannen ryhmän toimintalinjat eivät – riippumatta siitä, mikä niiden toteutusaste on – ole täysin ajanmukaisia, ja niitä on täydennettävä ja/tai ajanmukaistettava. Neljänteen ryhmään kuuluvat osittain tai riittävästi toteutetut toimet.

2.15. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat Euroopan käsityöläistöiminnan ja pienyritysten akatemian perustaminen Avignoniin, vaikkei akatemia olekaan vielä osoittanut kaikkia mahdollisuuksiaan; yritysten välinen yhteistyö etenkin Europartenariat-ohjelmien avulla; oppisopimuskoulutuksen ja vuorottelukoulutuksen hyödyntäminen; pien- ja käsiteollisuusyritysten eurooppalaisen identiteetin ja kulttuurin kehittämisen tukeminen Euroopan tasolla.

2.16. Tällainen yrityskulttuuri ei ole vain yksittäisen yrittäjän asia, vaan koskee myös työntekijöitä sekä käsittää työn sosiaalisen koheesion osatekijänä. Kyseessä on prosessi, joka on hyvin kehittynyt alueilla, joihin niin pien- kuin käsiteollisuusyritykset ovat keskittyneet (vrt. esimerkiksi teollisuusalueet) ja joilla on Euroopassa usein korkein tulotaso.

2.16.1. Oppisopimuskoulutuksen suhteen on todettava yleissivistävää ja ammattikoulutusta koskevien ohjelmien myönteinen kehitys. Komitea katsoo kuitenkin, että on edistettävä oppisopimusoppilaiden vaihtoa ja mukautettava nykyisiä ohjelmia pienyritysten tarpeisiin.

2.17 Toiseen ryhmään kuuluu hallintomuodollisuuksien yksinkertaistaminen, jonka toteuttaminen on hidasta ja vaikeaa mutta johon pyritään kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa⁽¹⁾, vaikka toteuttamisasteet ovatkin erilaisia. Yksinkertaistamisen toteuttamatta jääminen aiheuttaa vielä nykyäänkin korkeita, ei ainoastaan taloudellisia kustannuksia pienyrityksille. Hallintomuodollisuuksien yksinkertaistaminen (esimerkiksi yhden luukun periaatteen toteuttaminen) tulisi yhdistää verotuksen ja palkkarakenteen yksinkertaistamiseen. Nämä aikanaan varovasti esitetyt ajatukset ovat tulleet hyvin ajankohtaisiksi Luxemburgin prosessin ja siihen liittyvien, vuoden 1997 jälkeen toteutettujen toimien myötä.

2.17.1. Verotusmuodollisuuksien yksinkertaistamiseen on voitava yhdistää pieniä yrityksiä hyödyttävä verotusympäristön parantaminen etenkin vähentämällä työvoimaan kohdistuvaa verorastitusta. Verotuksen ja työvoimakulujen suorittamisen monimutkaisuus rasittaa yleisesti työvoimavaltaisia aloja, joilla pien- ja käsiteollisuusyritykset yleensä toimivat. Kyseiset velvoitteet vähentävät uusien työntekijöiden palkkaamista ja edistävät pimeän työn yleistymistä, mikä vaikuttaa kielteisesti työllisyyteen ja sosiaaliturvajärjestelmiin.

2.17.2. Kuten pienyrityksiä koskevan eurooppalaisen peruskirjan kahdeksannessa periaatekohdassa korostetaan, hallintomuodollisuuksien yksinkertaistamisen tulisi parantaa yrittäjien asemaa. Tässä yhteydessä vaikuttaa tärkeältä taata ennen kaikkea yritysten tasa-arvoinen kohtelu yritysmuodosta riippumatta sekä parantaa yksityisliikkeen asemaa. Tällaiset yritykset kärsivät tietyissä jäsenvaltioissa todellisista kilpailuvääristymistä yhtiömuotoisiin yrityksiin nähden.

2.18. Yritysten ja julkishallinnon suhteet ovat erityinen osa laajempaa ongelmaa, joka koskee julkishallinnon nykyistä roolia jälkieteellisessä yhteiskunnassa. Julkishallinnon haasteena on ennen kaikkea siirtyminen perinteisestä kirjoittamisen ja lukemisen kulttuurista digitaaliseen kulttuuriin. Tämä voidaan saavuttaa ennen kaikkea henkilöstön täydennyskoulutuksella ja uusien ammatinkuvien käyttöönottolla.

2.19. Keskus- ja paikallistasoa edustava julkishallinto on kokonaisuudessaan verkotettava ja nivottava yritysten ja paikallisyhteisöjen verkostoon. Kehitystä ja kilpailukykyä edistävän julkishallinnon on oltava etenkin pien- ja käsiteollisuusyrityksille rakentava yhteistyökumppani.

2.20. Kolmanteen ryhmään, jossa on tarkistettava toimintalinjat ja muutettava lähestymistapaa markkinoiden viimeaikaisen kehityksen mukaiseksi, kuuluu yritysten kilpailukykyyn vahvistaminen sekä innovaatiokulttuurin edistäminen käsityöläisten ja pienyrityksien keskuudessa. Tähän ryhmään kuuluvia toimintalinjoja laadittaessa ei nimittäin vielä voitu ottaa huomioon uuden talouden uskomatonta kehitystä eikä sen vaikutuksia kahteen talousteorian klassiseen alueeseen eli kilpailukykyyn ja innovaatioon⁽²⁾.

2.21. Komitea käsittelee jäljempänä viimeksi mainittua kohtaa eritelläkseen tarkemmin tätä keskeistä painopistevaluua, joka pien- ja käsiteollisuusyritysten on määriteltävä tulevana vuosikymmenenä.

2.22. Neljänteen ja viimeiseen ryhmään kuuluvat etujärjestöjen väliset neuvottelut sekä ammattialajärjestöjen tukeminen ja mikroyrityksille tiedottaminen.

2.23. Etujärjestöjen väliset neuvottelut: pienyrityksiä koskevan eurooppalaisen peruskirjan kymmenennessä periaatekohdassa korostetaan, että on kehitettävä, vahvistettava ja tehostettava pienyritysten intressien edustusta jäsenvaltio- ja unionitasolla. Pienyritystä ei vielä tunnusteta täysivaltaiseksi työmarkkinaosapuoleksi, jolla olisi mahdollisuus tehdä itsenäisesti sopimuksia, vaikka yli puolet unionissa toimivista yrityksistä on pienyrityksiä. Pienyritysten järjestöt ovat kuitenkin vielä hyvin hajanaisia, mikä ei selkeytä edustusta.

⁽¹⁾ Ks. Euroopan komissio, "Yhteinen työllisyysraportti 2000 – Osa II: Jäsenvaltiot", KOM(2000) 551 Vol. I lopullinen.

⁽²⁾ Vrt. mm. "Ensimmäinen Euroopan innovaatioita koskeva toimintasuunnitelma – Innovaatio kasvun ja työllisyyden palveluksessa", KOM(96) 589 lopullinen; Lissabonin Eurooppa-neuvosto, maaliskuu 2000; "Kohti eurooppalaista tutkimusalueita", KOM(2000) 6 lopullinen; "Innovaatiot osaamiselle rakentuvassa taloudessa", KOM(2000) 567 lopullinen.

2.24. Ammattialajärjestöjen tukeminen pien- ja käsiteollisuusyritysten kehittämistoimissa: komitea on tyytyväinen Euroopan parlamentin kantaan aiheesta "Monivuotinen ohjelma yritysten hyväksi". Euroopan parlamentti tunnustaa pien- ja käsiteollisuusyritysten edustus-, ammattiala- ja alakohtaisten järjestöjen roolin ja tukee sitä sekä kehottaa jäsenvaltioita luomaan roolin kehittymiselle soveltuvat olosuhteet. Komitea pitää tärkeänä kehittää unioni-, jäsenvaltio- ja aluetasolla toimia, joilla pyritään vahvistamaan pienyritysten järjestöjen toimia sekä edistämään eri jäsenvaltioissa toimivien järjestöjen keskittymistä unionitasolla. Keskittyminen on erityisen tarpeellista laajentumista ajatellen, sillä ehdokasmaiden pienyrityksiä edustavien järjestöjen kanssa on aloitettava aktiiviset neuvottelut.

3. Pienyrityksiä koskeva eurooppalainen peruskirja

3.1. Vaikeus hankkia ajoissa riittävästi taloutta koskevaa tietoa, byrokratiasta johtuvat kustannukset, vaikeat suhteet luottojärjestelmään sekä säännökset, jotka on usein laadittu monimutkaisia ja eriytettyjä tuotantojärjestelmiä varten, ovat esimerkkejä taloudellisesta toimintaympäristöstä, jota on välttämättä muutettava.

3.2. Tällainen kehitys on johtanut siihen, että yhteisötasolla hyväksyttiin kesäkuussa 2000 Portugalin puheenjohtajuuskauden päätteeksi⁽¹⁾ pienyrityksiä koskeva eurooppalainen peruskirja. Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan päätelmissä käsiteltiin ensimmäisen kerran vain pienyrityksiä ja sivuutettiin yleisesti käytetty käsite "pk-yritykset", joka on tätä nykyä usealta kannalta soveltumaton.

3.2.1. Lissabonin ja Feiran huippukokouksissa korostettiin pienyritysten merkitystä Euroopan unionin kasvulle, kilpailukyvyllä ja työllisyydelle. Ne ovat Euroopan talouden selkäranka ja työpaikkojen luomisen moottori Euroopassa. Jäsenvaltiot sitoutuvat toimimaan pienyritysten hyväksi ja ottamaan huomioon niiden erityistarpeet.

3.2.2. Euroopan parlamentti on puolestaan korostanut selonteossaan aiheesta "Monivuotinen yritys- ja yrittäjyyttä koskeva ohjelma", että pk-yritykset sekä pien- ja käsiteollisuusyritykset vaikuttavat merkittävästi kilpailukykyyn, tutkimukseen ja innovaatioon ja että niillä on ratkaiseva rooli vahvistettaessa sosiaalista koheesiota ja aluesuunnittelua. Euroopan parlamentti on erityisesti kehottanut liittämään pienyrityksiä koskevan eurooppalaisen peruskirjan monivuotiseen yritys- ja yrittäjyyttä koskevaan ohjelmaan, jotta peruskirjalle annettaisiin juridinen arvo.

3.2.3. Komitea pahoittelee sitä, että komissio on komitean ja Euroopan parlamentin kehotuksista huolimatta luopunut uudessa monivuotisessa yrityksistä ja yrittäjyyttä koskevassa ohjelmassa yritysten välisistä yhteistyötoimista, vaikka muissa ohjelmissa pyritään kehittämään tällaisia toimia etenkin tutkimuksen ja kehityksen sekä kansainvälisen tai ehdokasmaiden kanssa tehtävän yhteistyön aloilla.

3.2.4. Talous- ja sosiaalikomitea pahoittelee myös sitä, että Euroopan komission yritystoiminnan pääosaston päätös perustaa pienyrityksiä käsittelevä asiantuntijakomitea ei ole Feiran huippukokouksessa annetun pienyrityksiä koskevan eurooppalaisen peruskirjan mukainen.

3.3. Peruskirja on pitkän prosessin tulos ja joka tapauksessa perustavan tärkeä välivaihe määriteltäessä välineitä, joita tarvitaan peruskirjassa selkeästi mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

3.4. Peruskirjassa tunnustetaan pienyritysten dynamismi ja merkitys työpaikkojen luomisessa sekä niiden antama panos alueelliseen talouskehitykseen ja yleiseen yhteiskunnalliseen kehitykseen.

3.5. Peruskirjassa korostetaan komitean aiemmin esittämän mukaisesti, että on poistettava lainsäädännölliset, hallinnolliset ja verotukselliset esteet, jotka estävät pienyrityksiä vastaamasta tehokkaasti maailmanlaajuistumisen haasteisiin.

3.6. Komitea kannattaa jo toukokuussa 2000 antamassaan lausunnossa⁽²⁾ Lissabonissa kokoontuneen Eurooppa-neuvoston aloitetta laatia pienyrityksiä koskeva peruskirja ja kehottaa komissiota ja neuvostoa jatkamaan "pien- ja käsiteollisuusyrityksiä koskevia strategisia toimiaan soveltuvien menetelmin ja välinein".

3.7. Euroopan unionin aloitteeseen verrattuna vaikuttaa OECD:n laatima, pk-yrityksiä koskevia politiikkoja käsittelevä eurooppalainen peruskirja olevan askel taaksepäin. Bolognassa kesäkuussa 2000 hyväksytty asiakirja perustuu vanhentuneeseen ajattelutapaan yritysten tukemisesta yhdenmukaisilla politiikoilla, jotka myös syrjivät pien- ja käsiteollisuusyrityksiä.

(1) Feiran huippukokous 19.–20. kesäkuuta 2000.

(2) Lausunto aiheesta "Pienyrityksiä koskeva eurooppalainen peruskirja", EYVL C 204, 18.7.2000.

3.8. OECD:n peruskirjassa pk-yrityksiä tarkastellaan vielä yhtenäisenä yritysmaana, jolla on samanlaiset tarpeet ja jota varten tarvitaan yhtenäisiä ratkaisuja. Tällainen lähestymistapa on väärä, sillä se tarjoaa tehottomia ratkaisuja pienyritysten moninaisiin ongelmiin.

3.8.1. Euroopan parlamentti on erityisesti kehottanut liittämään pienyrityksiä koskevan eurooppalaisen peruskirjan monivuotiseen yrityksiä ja yrittäjyyttä koskevaan ohjelmaan, jotta peruskirjalle annettaisiin juridinen arvo.

3.9. Komissio laatii lyhyen tiedonannon Feiran huippukokouksen jälkeen saavutetusta edistymisestä peruskirjan suositusten suhteen kevään huippukokousta varten⁽¹⁾.

3.10. Ensimmäinen Feirassa asetettujen tavoitteiden mukainen tulos on Portugalissa 9. helmikuuta 2001 annettu asetus (EY) N:o 44/2001 D.R. I-A n. 34, jossa Portugalin hallitus määrittelee Ranskan ja Italian näkökannan mukaisesti käsiteollisuusyritysten perustamista koskevat säännöt ja rajoitukset sekä käsiteollisten tehtävät.

4. **Pien- ja käsiteollisuusyritysten kilpailukyvyn vahvistaminen edistämällä organisatorista ja kaupallista innovointia sekä osallistumista uuteen talouteen**

4.1. Viime vuosina alan toimintaympäristö on muuttunut huomattavasti. Pienyritysten kyky hallinnoida innovaatiota on parantunut, mikä vahvistetaan myös Bolognan peruskirjassa⁽²⁾. Yrityksen kyky pysyä markkinoilla ja kilpailukykyisenä riippuu myös yksittäisten yrittäjien tai yritysryhmien mahdollisuudesta innovoida tuotantoprosessien ja tuotteiden ohella ennen kaikkea organisaatiota ja kaupallista toimintaa.

4.2. Euroopassa on etenkin kolmen viime vuoden aikana kehittynyt uusi innovaation alaan kuuluva ilmiö, nimittäin uusi talous. Se on syntynyt monien tekijöiden vaikutuksesta ja liittyy tiedotuksen ja viestinnän leviämiseen sekä Internetin kaupalliseen käyttöön. Internet on uusi tapa viestiä, se täydentää jo tuntemiamme välineitä ja helpottaa merkittävästi tiedon siirtoverkkojen luomista eri tasoilla.

4.3. Internet on laajalle levinnyt väline, joka vaikuttaa paitsi viestintätapaan myös taloudellisiin suhteisiin ja elämänlaatuun. Yritys voi tällä hetkellä hyödyntää Internetiä kolmella tavalla: tiettyjen toiminta-alojen tehokkuuden parantamiseen, koko yrityksen muuttamiseen ja Internetin käyttöön perustuvien uusien yritysten ("dot.com") luomiseen.

4.4. Uusi talous ei ole ristiriidassa ns. vanhan talouden kanssa, vaan täydentää sitä. Vanha talous on muuttumassa ja siitä tulee yksi muutoksen keskeisistä toimijoista. Muutaman vuoden kuluttua käsitteitä ei enää erotella, vaan puhutaan yksinkertaisesti taloudesta.

4.5. Perinteisessä taloudesta – sellaisena kuin se yleisesti ymmärretään – tavaroiden ja palvelujen tuotanto perustuu luonnonvarojen, raaka-aineiden ja työvoiman hyödyntämiseen. Uusi talous on sitävastoin määritelty tietoon perustuvaksi taloudeksi, ja sille on ominaista Internetin käytön leviäminen ja vakiintuminen (maailmanlaajuisesti)⁽³⁾. Internetissä voidaan levittää tietoa hypertextisivujen avulla ennakkoon sovitun mallin mukaan. Internetin dynaaminen vaikutus perustuu rakenteeseen, joka muodostuu toimijoiden (yksityishenkilöt, yritykset, viranomaiset) välisestä sähköisestä yhteydestä. Kaikki toimijat voivat olla aktiivisia tai passiivisia tekijöitä prosessissa.

4.6. Internetin avulla pienyritykset voivat avata uusia markkinoita sekä kehittää uusia tuotteita ja jakelumuotoja, mutta myös vähentää kustannuksia. Kuten komitea korostaa lausunnossaan "Sähköisen kaupankäynnin vaikutukset yhtenäismarkkinoihin"⁽⁴⁾, tämän tulisi toimivilla markkinoilla johtaa hintojen alenemiseen seuraavista syistä:

- Tavanomaiset väliportaavat jäävät pois kaupankäynnistä.
- Viestintäkustannukset (puhelu-, tietokone- yms. kustannukset) pienenevät.
- Kustannukset siirretään osittain asiakkaille (asiakkaat etsivät itse tarvitsemansa tiedon).
- Digitaalisten tuotteiden jakelukustannukset ovat alhaiset.
- Internet avaa uusia konkreettisia työllisyysmahdollisuuksia henkilöille, jotka osaavat käyttää sähköisiä tietoverkkoja.

⁽¹⁾ "Pienyrityksiä koskeva eurooppalainen peruskirja – Vuosittainen täytäntöönpanokertomus", KOM(2001) 122 lopullinen, 7.3.2001.

⁽²⁾ Bolognanperuskirjalla tarkoitetaan asiakirjaa, joka hyväksyttiin Bolognassa heinäkuussa 2000 pidetyssä pk-yritysten ongelmia käsitelleessä OECD:n kokouksessa.

⁽³⁾ Internet muodostuu englanninkielisistä sanoista Interactive network, "interaktiivinen verkosto".

⁽⁴⁾ EYVL C 123, 25.4.2001.

4.6.1. Internetin erityinen käyttömuoto on sähköinen kaupankäynti, joka tarkoittaa tietojen, tavaroiden ja palvelujen vaihtoa Internet-verkon (Web)⁽¹⁾ välityksellä. Sähköisen kaupankäynnin merkitys perustuu siihen, että sen avulla voidaan nopeuttaa kiertoprosessia parantamalla tavaroiden ja palvelujen hyödyntämismahdollisuuksia ja pyrkiä näin välttämään tuotannon ja kysynnän väliset katkokset. Sähköinen kaupankäynti tarkoittaa pääasiassa eräänlaisia virtuaalisia markkinoita, joilla tuottaja kohtaa mahdolliset ostajat maailmanlaajuisesti. Sen avulla ei tietenkään ratkaista kaikkia markkinoiden ongelmia, mutta voidaan osaltaan hillitä niitä.

4.7. Sähköiset liiketoimet jakautuvat tällä hetkellä yritysten väliseen (business to business) sekä yritysten ja kuluttajien väliseen (business to consumer) sähköiseen kaupankäyntiin. Ensimmäisessä tapauksessa sähköinen kaupankäynti luo vaihtoehtoisia jakelukanavia ja vähentää väliportaant toimijoiden määrää muuttaen näin perinteisiä järjestelmiä. Toisessa tapauksessa (kuvataan myös lyhenteellä B2C) tuottajan ja kuluttajan väliset suorat liiketoimet ovat mahdollisia, mikä lyhentää tavarantoimituksen ja siten myös tuotannon määraikoja ja alentaa niiden kustannuksia.

4.8. Näiden lyhyiden pohdintojen ja tilanteen pintapuolisen tarkastelun jälkeen vaikuttaa siltä, että kyseiset kaksi talouden käsitettä ovat erillisiä ja liittyvät kahdentyypisiin markkinoihin. "Market place" on fyysinen tila ja "market space" tietoon perustuva virtuaalinen tila, jonka vuoksi fyysinen tila menettää merkitystään.

4.9. Ilmiötä ei kuitenkaan tulisi tarkastella näin kapeasti. Olettaen, että työ on kaikkien arvonnousuprosessien perusta, erikseen tarkastellut uuden ja vanhan talouden käsitteet on yhdistettävä yhdeksi ainoaksi talous-käsitteeksi.

4.10. Juuri pien- ja käsiteollisuusyritykset, joissa työn osuus on monessa suhteessa pääoman osuutta tärkeämpi, voisivat toimia näiden kahden vain näennäisesti erilaisen ulottuvuuden välisenä siltana. Kyseessä on yritystoiminnan muutos, joka ei koske vain keskisuuria ja suuria yrityksiä.

4.11. Tällainen kehitys on haaste ja samalla mahdollisuus heikosti strukturoiduille pien- ja käsiteollisuusyrityksille. Niitä voitaisiin kuitenkin auttaa ylittämään aikaan ja paikkaan

liittyvät osallistumisvaikeudet. Myös turvallisuuteen liittyviä ongelmia on tutkittava uudelleen ja mukautettava ratkaisut pienyritysten tarpeisiin.

4.12. Tässä yhteydessä Euroopan komission viidennestä ja piakkoin kuudennesta tutkimuksen ja kehityksen puiteohjelmasta myönnettävällä rahoituksella sekä yrityksiin suunnatulla asianomaisella koulutuksella on merkittävä rooli.

4.13. Tästä johtuu tarve eritellä ongelmia, kehityskulkuja ja toimintalinjoja, joilla edistetään innovaation, uuden talouden ja pienyritysten symbioosia ja ennen kaikkea helpotetaan pienyritysten osallistumista kansallisiin ja maailmanlaajuisiin innovaatioverkkoihin ja yhteisön T&K-ohjelmiin sekä autetaan niitä hyötymään rahoituspalveluista. Tässä yhteydessä on käytettävä erityisesti pienyrityksille soveltuvia menettelytapoja, jotka eroavat niitä strukturoidumpiin yrityksiin sovellettavista menettelyistä.

4.14. Olisi vakava virhe puhua kilpailukyvyistä ja innovaatiosta ottamatta huomioon kyseisiä kehityskulkuja ja rajoittaa lähestymistapa vain tuotekohtaiseen innovaatioon toimintaympäristössä, jossa organisatorisella ja kaupallisella innovoinnilla on yhä suurempi merkitys.

4.15. Kyseisten, käsiteollisuusyrityksille luultavasti merkittävimpien innovaatioiden tukemisesta luopuminen olisi rajoittunutta ja virheellistä määriteltäessä pienyrityksiä tukevia toimia ja syrjäyttäisi pienyritykset kilpailusta⁽²⁾.

4.16. Yhtenä ratkaisuna voisi olla "go digital" -aloite, josta päätettiin Lissabonin ja Feiran huippukokousten jälkeen ja jolla pyritään eEurope-hankkeen yhteydessä edistämään viestintäteknologioiden käyttöönottoa etenkin pien- ja mikro-yrityksissä. Samoin on otettava huomioon erilaiset toimet seuraavissa komission ohjelmissa: rakennerahastot, monivuotinen yrityksiä koskeva ohjelma, tutkimus- ja kehitystoimet sekä Euroopan investointipankin rahoitus. Komitea toivoo kuitenkin, että erilaiset toimet yhtenäistetään, ja kehottaa komissiota nivomaan pien- ja käsiteollisuusyrityksiä edustavat organisaatiot välittömästi toimien suunnitteluun ja toteutukseen.

(1) Suomeksi "verkko".

(2) Internetin käytön levittämisen ohella on yhtä tärkeää tukea tekijöitä, jotka vaikuttavat innovaatioiden luomiseen pk-yrityksissä. Tiettyjä, mahdollisesti merkittävimpiä tekijöitä korostettiin Lyonissa marraskuussa 2000 järjestelyllä foorumilla (Towards a European innovation area): yrityskulttuuri, koulutusjärjestelmät, tietoyhteiskunnan välineet, suuntautuminen tieteisiin, organisatorinen innovointi, yksityisjärjestöjen tukeminen, riskipääoman edistäminen, pien- ja käsiteollisuusyritysten tukeminen, tutkimusta ja teknologista kehitystä koskevien aloitteiden levittäminen.

5. Pien- ja käsiteollisuusyritysten kehityksen ja innovaation rahoitukselliset esteet

5.1. Pienyritysten suurimpia jokapäiväisiä ongelmia ovat vaikeat suhteet rahoitusjärjestelmään ja näin ollen vaikeudet rahoittaa etenkin innovaatiota varten tehtäviä investointeja. Tämä on todellinen kilpailukyvyyn ja innovaation este, joka rajoittaa paitsi yrityksen kasvua myös innovaatioiden käyttöönottoa yrityksissä.

5.2. Lissabonissa 23. ja 24. maaliskuuta 2000 pidetyn huippukokouksen päätelmissä korostetaan tämän näkökohdan lisäksi sitä, että on tärkeää parantaa huomattavasti pienten ja keskisuurten innovatiivisten yritysten rahoitusta sekä kiinnittää erityistä huomiota uusiin yrittäjiin työllisyyden edistämiseksi.

5.3. Jotta yritys, erityisesti pien- ja käsiteollisuusyritys, voisi harjoittaa taloudellista toimintaa, sille on erityisen tärkeää saada tuotannollisiin investointeihin tarvittavaa pääomaa.

5.4. Valitettavasti etenkin pienyritysten suurimpia jokapäiväisiä ongelmia on vaikeus hankkia pääomaa yritystoiminnan käynnistämiseksi ja/tai kehittämiseksi. Tämän vuoksi pienyritykset ovat kohtuuttoman riippuvaisia lainoista suhteessa omaan pääomaan. Näin ollen etenkin niiden korkokustannukset ovat suuremmat kuin keskisuurilla ja suurilla yrityksillä.

5.5. Onkin tärkeää, että eurooppayhtiön sääntöjen ohella laaditaan eurooppalaisia järjestöjä, osuuskuntia ja keskinäisiä yhtiöitä koskevat perussäännöt.

5.6. Erityisen vaikeaa on hankkia pääomaa yrityksen rakentamisen eri vaiheissa yrityksen perustamisesta sen vakiinnuttamiseen ja kehittämiseen. Näin ollen on edistettävä pien- ja käsiteollisuusyritysten omistajille myönnettäviä vaihtoehtoisia rahoitusmuotoja niin yrityksen perustamista (esim. alkupääoma) kuin kehittämistä varten rahoituskonsortioiden, riskipääoman jne. avulla.

5.6.1. Tietyillä merkittävillä aloitteilla on aloitusvaikeuksia, jotka johtuvat tiedotuksesta, teknisistä syistä tai budjettirajoituksista. Tämä koskee seuraaviin ohjelmiin sisältyviä toimia: pk-yritysten takausjärjestelmä, ETF-käynnistysjärjestelmä (European Technology Facility) sekä eurooppalaiset yhteisytykset (Joint European Venture)⁽¹⁾.

5.7. Kyse on käytännössä siitä, että edistetään pienyritysten mahdollisuutta hyödyntää rahoituspalveluita ja luodaan edullinen ilmapiiri, jossa tuetaan yritysten kasvua, yritysten välistä yhteistyötä sekä yritysten innovaatiota.

5.8. Kyseisistä seikoista ovat useaan otteeseen ilmaisseet kantansa sekä komitea lausunnossaan "Yrityspolitiikan haasteet osaamiselle rakentuvassa taloudessa ja monivuotinen ohjelma yritysten ja yrittäjyyden hyväksi"⁽²⁾ että Euroopan komissio äskettäin antamassaan tiedonannossa "Pk-yrityksille tarkoitettujen yhteisön erityisten rahoitusvälineiden tarkastelu"⁽³⁾, jossa luetaan olemassa olevat, unionin toimielinten (Euroopan investointipankki, Euroopan investointirahasto, komissio sekä Euroopan jälleerakennus- ja kehityspankki) tarjoamat edulliset rahoitustuotteet.

5.9. Asiakirjasta ilmenee selkeästi, että ongelmana ei niinkään ole uusien erityisrahoitusvälineiden luominen, sillä rahoitustuotteita on jo olemassa riittävästi ja ne tarjoavat monia ratkaisuja erilaisiin rahoitusongelmiin, vaan pikemminkin pien- ja käsiteollisuusyritysten todelliset mahdollisuudet hyödyntää rahoitusvälineitä.

5.10. Jos rajoitettaisiin vain määrälliseen lähestymistapaan, heikosti strukturoituneet yritykset joutuisivat ensimmäisinä syrjään julkisista ja yksityisistä "edullisista kansainvälisistä rahoitusjärjestelmistä", kuten parhaillaankin on asian laita.

6. Euroopan käsityöläistoiminnan ja pienyritysten akatemiat

6.1. Euroopan käsityöläistoiminnan ja pienyritysten akatemian yhtenä päätavoitteena on vanhojen ammattien valvominen ja niihin liittyvien kokemusten välittäminen asianomaisille instituutioille paitsi perinteiden säilyttämiseksi myös vanhojen ammattien hyödyntämiseksi työllisyyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin lisäämistä ajatellen.

⁽¹⁾ Lisätietoja asiasta ks. TSK:n lausunto aiheesta "Ehdotus neuvoston päätökseksi innovatiivisille ja työpaikkoja luoville pienille ja keskisuurille yrityksille (pk-yrityksille) tarkoitetuista rahoitustukitoimenpiteistä – Kasvua ja työllisyyttä koskeva aloite", KOM(98) 26 lopullinen, Bryssel 26. maaliskuuta 1998, yleisesittelijä oli Antonello Pezzini.

⁽²⁾ EYVL C 116, 20.4.2001, s. 4.

⁽³⁾ Euroopan komission tiedonanto KOM(2000) 653, 18. lokakuuta 2000.

6.1.1. Komitea toivoo, että akatemia vahvistaa toimintaansa ja ottaa työssään, toimissaan ja pohdinnoissaan nykyistä enemmän huomioon, että on tärkeää tunnustaa pienyritysten ja yksityisliikkeiden asema, kehittää ja hyödyntää oppisopimuskoulutusta sekä yritysten ja yritysjärjestöjen yhteistyötä sekä tukea eurooppalaisten pien- ja käsiteollisuusyritysten identiteetin ja kulttuurin kehitystä. Akatemian tulisi lisäksi taata pienyrityksiä koskevan eurooppalaisen peruskirjan seuranta ja täytäntöönpanon valvonta sekä tehdä ehdotuksia käytännön toimiksi, jotta peruskirjan toimintalinjat pannaan tehokkaasti täytäntöön.

6.1.2. Akatemian on tärkeimpien elintensä, tiedekomitean sekä yliopistojen ja erityisinstiututtien verkoston avulla – johon se on nivoutunut – tehostettava toimintaansa ja täytettävä sääntöjensä mukaiset tehtävät:

- käsiteollisuuden ja pienyritysten kulttuurisen ulottuvuuden kehittäminen
- jäsenvaltio- ja unionitason organisaatioille hyödyllisten strategioiden valmisteleminen
- perinteisten ammattien suojeleminen
- yrittäjähengen levittäminen
- työn kautta syntyvän sosiaalistumisen kulttuurin toteuttaminen
- oppisopimuskoulutuksen tukeminen.

6.2. Euroopan parlamentti on lisäksi kehottanut ottamaan pk-yritysten hyväksi toteutettavissa Euroopan unionin toimissa huomioon pienyrityksiä koskevassa eurooppalaisessa peruskirjassa määritellyt tavoitteet. Etenkin monivuotisessa ohjelmassa yritysten hyväksi tulisi suunnitella erityisesti pien-, mikro- ja käsiteollisuusyrityksille suunnattuja toimia kyseisten yritysten erityispiirteiden ja tarpeiden määrittelyn perusteella. Yhtenäisen arviointiperiaatteen mukaisesti voitaisiin myös arvioida yhteisön toimien myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia (etenkin turvallisuuden ja hygienian suhteen) pienyritysten toimintaan, sillä niiden selviytymiseksi ja kehittämiseksi tarvitaan erilaisia strategioita ja valmistusmenetelmiä kuin suuryrityksissä.

6.3. Pienyrityksiä koskevassa eurooppalaisessa peruskirjassa korostetaan, että on tärkeä huolehtia siitä, että päättäjät ottavat asianmukaisesti huomioon pienyritysten tarpeet. Komitea on tyytyväinen siihen, että neuvosto on hyväksyessään monivuotisen ohjelman yritysten ja yrittäjyyden hyväksi⁽¹⁾ päättänyt (2 ja 3 artikla) hyödyntää ohjelmaa pienyrityksiä koskevassa eurooppalaisessa peruskirjassa määriteltyjen tavoitteiden toteuttamisen edistämiseksi.

7. Päätelmät

7.1. Pienyrityksiä koskevassa eurooppalaisessa peruskirjassa korostetaan pienyritysten keskeistä roolia niin talouskasvun ja innovaation kuin yhteiskunnan kehittämisen kannalta, sillä ne luovat työpaikkoja ja lisäävät osaltaan henkilökohtaista vastuuta. Käytännössä pien- ja käsiteollisuusyritysten edustama perintö on taloudellista ulottuvuutta laajempi, ja niitä on kehitettävä, hyödynnettävä ja tietyssä määrin myös suojeltava luomalla edullinen taloudellinen toimintaympäristö. Tätä varten peruskirjassa määritellään tämänsuuntaiset periaatteet sekä mainitaan, että on perustavan tärkeää toteuttaa lainsäädännöllinen kehys, joka ei aiheuta tarpeettomia velvoitteita pienyrityksille. Periaatteena on oltava, että julkishallinto palvelee kansalaisia ja siten myös pienyrityksiä eikä päinvastoin.

7.2. Erityisesti painotetaan koulutusta sekä henkilöresursien hallintoa koskevia politiikkoja, todellisia mahdollisuuksia rahoituspalvelujen hyödyntämiseen (etenkin alkupääoma, riskipääoma ja käyttöpääomalainat), innovaatiopolitiikkaa ja uutta taloutta, julkisten ja yksityisten kumppanuuksien vahvistamista, poliittista ja yhteiskunnallista vuoropuhelua sekä pk-yrityksiä tukevien elinten kaikenlaista kannustamista⁽²⁾.

7.3. Pk-yritykset ja erityisesti käsiteollisuusyritykset ovat kaikissa kansantalouksissa merkittävä tekijä koulutettaessa ammattitaitoista työvoimaa. Tämä koskee oppisopimuskoulutuksen ohella myös tietoteknologia- ja viestintäalan ammatteja. EU:n ja koko Euroopan väestönkehitystä sekä hyvin koulutetun ammattitaitoisen työvoiman jatkuvasti lisääntyvää tarvetta ajatellen näyttää siltä, että jäsenvaltioissa on välttämättä uudistettava voimakkaasti verotusjärjestelmiä ja alennettava työvoimakustannuksia etenkin oppisopimuskoulutuksen aikana. Lisäbonissa määritellyt tavoitteet luoda EU:sta kilpailukykyisin ja dynaamisin, innovaatioon ja tietoon perustuva talousalue voidaan toteuttaa vain riittävän ammattitaitoisen työvoiman avulla.

7.4. On siis luotava yritystoimintaa, innovaatiota ja kasvua suosivat olosuhteet. Tähän voidaan päästä myös edistämällä hallinnollisen toimivallan selkeää jakoa, oikeudenmukaista ja avointa kilpailupolitiikkaa, korruption torjumista sekä vakaita ja puolueettomia verotusjärjestelmiä. Jäsenvaltio- ja unionitason lainsäädäntöä laadittaessa on erityisesti valvottava, että turvataan yrityksen omistajan omaisuus ja suojellaan hänen ja hänen perheensä yksityisomaisuutta konkurssitapauksessa

⁽¹⁾ EYVL L 333, 29.12.2000.

⁽²⁾ Tarkempaa analyysia varten on mielenkiintoista lukea komission joka toinen vuosi laatima kertomus ”Yhteisön toimet pk-yritysten tukemiseksi”, KOM(2001) 98 lopullinen, 1.3.2001.

esimerkiksi sijoittamalla omaisuus erillisille tileille etenkin jos konkurssi johtuu yrityksestä riippumattomista ulkoisista tekijöistä.

7.5. Edellä mainittujen periaatteiden kanssa yhdensuuntaisesti sekä liittyen eurooppalaisista pien- ja käsiteollisuusyrityksistä pääasiassa 1990-luvulla käytyyn yhteiskunnallis-taloudelliskulttuuriseen keskusteluun – johon, kuten edellä on mainittu, komitea on antanut merkittävän panoksen – esitetään seuraavassa joitakin toimintalinjoja. Ne täydentävät komitean vuonna 1997 antamassa, käsiteollisuutta koskevassa lausunnossa eriteltyjä toimia.

7.6. On yksinkertaistettava olemassa olevia rahoitusvälineitä ja parannettava pienyritysten mahdollisuuksia saada rahoitusta innovaatioon tehtäviin investointeihin alentamalla kustannuksia (etenkin käsittelykuluja). Näin lisätään rahoitusvälineiden soveltuvuutta pienyrityksille. Monissa tapauksissa pienyrittäjä nimittäin arvioi tällaisen toimenpiteen ”varmat” kokonaiskulut (korot, kohtuuttoman suuret takuut, hallinnolliset kulut, puutteelliset tiedot, luoton saamisen pitkä odotusaika) suuremmiksi kuin ”mahdolliset” hyödyt.

7.7. On vähennettävä yhteisön rahoitusvälineiden muotoja ja määrää, sillä niillä on usein sama tavoite, sekä parannettava rahoitusvälineiden teknistä ja normatiivista koordinoitua. Näin käytettävissä olevat varat lisääntyisivät, riskit vähenisivät ja käyttökustannukset alenisivat. Lisäksi voitaisiin välttää se, että pienyrityksiä strukturoidummat yritykset, etenkin keskisuuret yritykset, hyötyisivät suunnitelluista helpotuksista.

7.8. On parannettava kyseisten välineiden tuntemusta tiedottamalla niistä entistä enemmän yrityksille paikallistasolla sekä edistettävä tiedotuksesta ja hakemusten vastaanottamisesta huolehtivien toimipisteiden toteuttamista (yksi toimipiste lainanhakua varten).

7.8.1. Usein pienten käsiteollisuusyritysten omistajat, jotka ovat välittömästi mukana tuotantotoiminnassa ja joiden yrityksissä ei ole soveltuvaa organisatorista rakennetta, eivät onnistu saamaan ja/tai hankkimaan tarvittavia tietoja. Markkinoilla, joilla tieto on taloudellisesti arvokas hyödyke mutta joilla tiedonkulku ei aina ole optimaalista eikä tieto saavuta kaikkia yrityksiä, juuri tiedon puute on yksi syy siihen, että pienyritykset hyödyntävät niin vähän rahoitus- ja luottomahdollisuuksia. Näin ollen kaikki aloitteet, joilla pyritään rationalisoimaan ja leviämään tietoa, kuten edellä ehdotetaan, voisivat kaventaa pienten ja keskisuurten yritysten välistä kuilua.

7.9. Olisi tärkeää edistää mikroluottojen takausten käyttöä perustamalla konsortioita, jotka rahoittaisivat erityisiä investointeja esim. Internetin integroituun käyttöön. Näin helpotettaisiin tietokonelaitteiden ja -ohjelmien sekä tarvittavan koulutuksen hankkimista.

7.9.1. Mikroluottojen takaukset voisivat edistää kaupallisten pankkien ja pienyritysten suhteita ja kannustaa kaupallisia pankkeja toimimaan tällä alalla nykyistä aktiivisemmin (on muistettava, että viiden ensimmäisen toimintavuoden aikana toimintansa lopettavista yrityksistä 20 prosenttia mainitsee syyksi luottojärjestelmän tehottomuuden). Mikroluottoja tarjoavat usein muut erityislaitokset kuin pankit, ja niiden mahdollisuudet saada pankkirahoitusta ovat vähäiset, koska niiden käytettävissä olevien vakuuksien määrät ovat alhaiset. Mikroluottojen takausjärjestelmä voisi olla erinomainen väline kyseisen epäkohdan korjaamiseksi.

7.10. On edistettävä takauksia oman pääoman ehtoisille sijoituksille yritystoiminnan alkuvaiheessa. Erityisesti on myönnettävä helpotuksia naisten ja nuorten perustamille yrityksille sekä hyödynnettävä kokeneita alan ammattilaisia, jotka voivat auttaa nuoria yrittäjiä tai perustaa itse uusia yrityksiä.

7.10.1. Alkuvaihe on tunnetusti yrityksen elinkaaren kriittisin vaihe, jolloin yritysten lopettamisaste on korkeimmillaan. Näin ollen verotusjärjestelmissä tulisi suosia pienyritysten kasvua ja auttaa niitä perustamisvaiheessa myös edistämällä takauksia oman pääoman ehtoisille sijoituksille yritystoiminnan alkuvaiheessa. Tällainen tiettyissä jäsenvaltioissa jo olemassa oleva mahdollisuus tulisi ottaa käyttöön koko unionin alueella, ja se voisi asianmukaisesti toteutettuna ja tuettuna osaltaan vaikuttaa siihen, että kansalliset ja kansainväliset sijoittajat sijoittaisivat riskipääomaan.

7.11. On edistettävä tutkimus- ja innovaatiotoimintaa talous- ja sosiaalikomitean sekä pk-yrityksiä tukevien elinten avulla, jotta parannettaisiin puiteohjelmien yhteydessä tiedotusta sekä pien- ja käsiteollisuusyritysten mahdollisuuksia hyötyä suunnitellusta rahoituksesta.

7.11.1. Euroopan parlamentti on selonteossaan aiheesta ”Monivuotinen ohjelma yritysten ja yrittäjyyden hyväksi” korostanut, että pk-yritykset, samoin kuin mikro- ja käsiteollisuusyritykset, vaikuttavat huomattavasti kilpailukykyyn sekä tutkimus- ja innovaatiotoimintaan. Lisäksi niillä on huomattava merkitys vahvistettaessa sosiaalista koheesiota ja aluesuunnittelua.

7.12. On edistettävä ja tuettava teollisuustuotannon, kaupan, matkailun ja yleisesti palvelujen aloilla toimivien, pk-yrityksiä tukevien ja suojaavien elinten verkoston työtä, jotta levitettäisiin hyviä käytänteitä pienyritysten välillä ja parannettaisiin niiden taloudellis-kaupallista ja sosiaalista suorituskykyä.

7.13. Alalla, joka työllistää jopa 66 prosenttia työssäkäyvistä väestöstä, olisi syytä saada työmarkkinaosapuolet mukaan ja hyödyntää aktiivisesti työntekijöiden osallistumista kannustamalla yrittäjiä edistämään sosiaaliturvasäännöksiä esimerkiksi vähittäiskaupassa sekä teollisuuden ja rakennusalan alihankkijayrityksissä.

7.14. On seurattava ja koordinoitava pienyritysten hyväksi toteutettavia toimia päällekkäisyyksien välttämiseksi ja toimien vaikutusten vahvistamiseksi.

7.15. On tarkistettava julkisia hankintoja koskevia yhteisön säännöksiä samassa hengessä Yhdysvaltojen suunnitelmien ja Ranskan senaatin jo hyväksymien toimien kanssa. Tavoitteena on taata pien- ja käsiteollisuusyrityksille tietty "osuus" julkisista hankinnoista.

7.15.1. On jatkettava 1990-luvun alussa aloitettua metodologista työtä Euroopan pien- ja käsiteollisuusyrityksiä koskevien tilastollisten ja laadullisten tietojen syventämiseksi, jotta alaa tunnettaisiin entistä paremmin niin laadullisesti kuin määrällisesti ja voitaisiin toteuttaa yhä keskitetympiä ja tehokkaampia toimenpiteitä.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Väärentäminen"

(2001/C 221/02)

Talous- ja sosiaalikomitea päätti 19. joulukuuta 2000 laatia työjärjestyksensä 23 artiklan 2 kohdan nojalla lausunnon aiheesta "Väärentäminen".

Asian valmistelusta vastannut "yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus" -jaosto antoi lausuntonsa 16. toukokuuta 2001. Esittelijä oli Henri Malosse.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30. ja 31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 112 puolesta ja 1 vastaan.

1. Johdanto

1.1. Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 361. täysistunnossaan (helmikuun 24. päivän 1999 istunnossa) lausunnon⁽¹⁾, jonka se oli laatinut Euroopan komission pyynnöstä Euroopan yhteisöjen perustamissopimuksen 198 artiklan nojalla. Lausunnon nimi on Vihreä kirja – väärentämisen ja tavaroiden laittoman valmistamisen vastainen toiminta sisämarkkinoilla.

1.2. Komissio antoi 30. marraskuuta 2000⁽²⁾ tiedonannon neuvostolle, Euroopan parlamentille ja talous- ja sosiaalikomi-

tealle vihreän kirjan jatkotoimista. Komitean työvaliokunta päätti 19. joulukuuta 2000 pidetyn täysistunnon yhteydessä laatia aiheesta lisälausunnon antaakseen komissiolle, neuvostolle ja Euroopan parlamentille ja kansalaisyhteiskunnalle poliittisen signaalin, koska väärentämisen vaikutukset muodostavat hyvin merkittävän ongelman yhteisön alueella.

1.3. Helmikuun 24. päivänä 1999 komiteassa hyväksyttyä lausuntoa valmisteltiin perinpohjin ja aiheesta järjestettiin kuulemistilaisuus, johon osallistui yli 30 eurooppalaista talous- ja yhteiskuntaelämän järjestöä. Kaikki nämä olivat tavalla

⁽¹⁾ EYVL C 116, 28.4.1999, s. 35.

⁽²⁾ KOM(2000) 789 lopullinen, 30.11.2000.

tai toisella kohdanneet väärentämisen ja piraattituotteiden ongelman. Lausunnon suositukset ovat tämän lisälausunnon liitteenä.

1.4. Komiteassa on seurattu suurella mielenkiinnolla vihreän kirjan julkaisemisen jälkeen asiasta käytyä pohdintaa ja keskustelua. Komitea osallistui neuvoston puheenjohtajana toimineen Saksan ja Euroopan komission järjestämään kuulemistilaisuuteen Münchenissä 2.–3. maaliskuuta 1999 sekä Ranskan puheenjohtajakaudellaan Pariisissa 20.–21. marraskuuta 2000 järjestämään konferenssiin väärentämisen ja laittoman valmistamisen vastaisesta toiminnasta.

1.5. Lisälausunto on jatkoa komitean tekemille aloitteille henkisen ja teollisen omaisuuden suojelun edistämiseksi Euroopassa. Tässä tarkoituksessa komitea hyväksyi oma-aloitteisen lausunnon aiheesta tavaramerkkioikeuksien sammuminen⁽¹⁾ 24. tammikuuta 2001. Siinä korostetaan varaa, että väärennetyt tuotteet lisääntyvät huomattavasti, jos luovutaan oikeuksien sammumisesta yhteisössä.

2. Komission asiakirjan pääsisältö

2.1. Tiedonannon yleislinja hyväksyttävä

2.1.1. Komitea pitää myönteisenä Euroopan komission aikomusta tehdä nopeasti direktiiviehdotus, jonka tarkoituksena on vahvistaa keinoja, joilla suojataan henkistä omaisuutta, ja määrittää yleinen viitekehys tietojen vaihdolle ja hallintoyhteistyölle. Koska väärentäminen ja laitton valmistaminen lisääntyvät hälyttävää vauhtia, komitea tähdentää direktiiviehdotuksen esittämisen kiireellisyyttä. Useimmat asianomaisista eurooppalaisista järjestöistä ovat TSK:n tavoin korostaneet tämän tarpeellisuutta. TSK ilmaisi kantansa vihreästä kirjasta laatimassaan lausunnossa. Tähän liittyen komitea painottaa talous- ja yhteiskuntaelämän järjestöjen, mukaan lukien kuluttajajärjestöjen, oikeutta olla asianosaisena oikeudenkäyntimenettelyssä, jossa käsitellään väärennöksiä tai laitonta valmistusta harjoittaneen laitoksen sulkemismahdollisuutta, tai menettelyssä, jonka avulla hankitaan takaisin kiistanalaiset markkinoille lasketut tuotteet yksinomaan väärennösten ja laittomien valmistajien tuotannosta ja markkinoille saattamisesta vastuussa olevien tahojen yhteisvastuullisella kustannuksella. Komitea korostaa,

että on tärkeää vahvistaa väärentäminen ja laittomasti valmistaminen rikoksiksi, joista langetettujen seuraamusten vähimmäistasokin riittää pelotteeksi. Niiden on kohdistuttava myös kauppiaisiin ja yksityishenkilöihin tapauksissa, joissa liikkuu merkittäviä määriä tietoisesti hankittuja tuotteita. Seuraamuksiin tulisi kuulua jopa tuotantolaitoksen sulkeminen ja sosiaalisten toimenpiteiden tarjoaminen mahdollisesti hyväksikäytetyn henkilökunnan tukemiseksi. Komitea toivoo, että tämä periaate kirjattaisiin direktiiviehdotukseen jo käsittelyn tässä vaiheessa siitä huolimatta, että tarkemmista määräyksistä tehdään aloitteita perustettaessa eurooppalaista oikeusaluetta.

2.1.2. Komitea on tyytyväinen erityisesti siihen, että komissio valmistelee tiedonsaantioikeuden käyttöönottoa. Jotta rikkomusten määrää voidaan tehokkaasti vähentää, perusedellytys on yleensä, että oikeudenhaltijalla on käytettävissään täydelliset tiedot väärennösten levityskanavista ja alkuperästä. Tästä syystä on välttämätöntä, että tiedonsaantioikeus on rikkeestä riippumaton eikä sille siten aseteta ehtoja. Komitea korostaa tarvetta antaa oikeudenhaltijoille riittävästi tietoa, jotta nämä voivat esittää tullille väliintulohakemuksen, varsinkin kun väärennöksiä ja laittomia kopioita on usein vaikea tunnistaa.

2.2. Sisäisen ja ulkoisen toiminnan yhdenmukaisuuden vaatimus: "Mitä tahansa muuta kuin väärennöksiä ja laittomia kopioita"

Komitea on pettynyt, että tiedonannossa ei käsitellä väärennöksiä ja laittomasti valmistettuja tuotteita kokonaisvaltaisesti. Erityisesti tämä pätee yhteisön ulkopuoliseen maailmaan, sillä valtaosa laittomista kopioista ja väärennöksistä on valmistettu yhteisön ulkopuolisissa maissa. Euroopan komissio ehdotti hiljattain aloitetta "mitä tahansa muuta kuin aseita", jonka tarkoituksena on luoda maailman 48 köyhimmälle maalle mahdollisuus tuoda kaikkia muita tuottamia tuotteita paitsi aseita EU:n alueelle "kiintiöittä, tulleitta ja poikkeuksista". On huomattava, että aseita vievät yleensä teollisuusmaat, mutta väärennökset ja laittomasti valmistetut tuotteet, jotka noudattavat samaa kaavaa kuin huumeet ja laitton maahanmuutto, ovat varsinainen uhka ja rapauttavat todelliset kehitysmahdollisuudet tukahduttaessaan laillisen talouskasvun. Näin ollen komitea suosittelee, että sovelletaan yleisestä tullietuusjärjestelmästä tehdyn sopimuksen 9 artiklaa paineen kohdistamiseksi niihin maihin, jotka näyttäsivät suosivan laitonta toimintaa. Jotta toimenpiteet eivät jäisi yksipuolisesti pakkokeinoiksi, unionin olisi syytä edistää tiedostamista ja koulutusta kaikkein pahiten ilmiöstä kärsivien kolmansien maiden yhteistyöohjelmissä.

2.3. Laajentumisen suuria haasteita, mutta välttämätöntä myös nykyisille jäsenvaltioille

Komitea kannattaa täysin Euroopan komission osoittamaa päättäväisyyttä, että toiminta väärentämistä ja laitonta valmistamista vastaan olisi eräs tärkeimmistä kysymyksistä neuvoteltaessa jäsenyydestä ehdokasmaiden ja erityisesti väärennöksiä

⁽¹⁾ EYVL C 123, 25.4.2001.

viljalti tuottavien hakijamaiden kanssa. Itse asiassa on välttämätöntä, että taataan nyt annetun ja Euroopan komission äskettäin antaman tiedonannon⁽¹⁾ yhdenmukaisuus analyyseissä, joita on tehty erityisesti laajentumisen jälkeen tullipalveluissa syntyvistä ongelmista. Komitea pyytää kaikesta huolimatta Euroopan komissiota valvomaan, ettei hakijamaille aseteta vaatimuksia ja käytänteitä, jotka ovat tiukempia kuin tämänhetkisiltä jäsenvaltioilta edellytetään. Jos näin tapahtuu, yhteisön kanta vaikuttaa mielestämme huonosti perustellulta. Miten voitaisiin asettaa ankaria vaatimuksia hakijamaille, kun jotkut jäsenvaltiot suhtautuvat ongelmaan edelleen hölläkätisesti?

2.4. Komitea ehdottaa juhlallista poliittista päätöstä

Komitea ehdottaa, että järjestetään "superministerikokous", jotta saadaan aikaan "shokkivaikutus" ja unionin toimille kattava ilme. Superministerikokoukseen osallistuisivat oikeusministeri – jäsenvaltioiden ja yhteisön tasolla –, sisäasiainministerit, kaupp- ja sisämarkkinaministerit sekä ulkoministerit. Kokouksessa tulisi sopia väärennöksien ja laittoman valmistuksen vastaisista yhtenäistetyistä toimenpiteistä, sanktioiden tiukentamisesta, tullitoimenpiteistä laittomuuksilta silmänsä sulkevien valtioiden osalta sekä teollisen ja henkisen omaisuuden suojeluun käytettävien toimien ja välineiden yhteensovittamisesta. Tämän lisäksi kokous olisi sopiva tilaisuus laatia neuvoston juhlallinen julistus, jossa todetaan selkeästi toiminnan taloudelle ja yhteiskunnalle aiheuttamat vahingot, turvallisuusriskit sekä terveysriskit kuin myös yhteydet laajamittaiseen järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

3. Konkreettiset koulutus- ja valistusehdotukset

3.1. Kansanvalistustyö

Komitea on vaatinut yleisön tiedotus- ja valistuskampanjaa ja on tyytyväinen, että ne ovat komission ehdottamien kiireellisten toimenpiteiden joukossa. Se on kuitenkin huolissaan täsmennyksien ja määrärahojen puuttumisesta. Komitea korostaa kansalaisyhteiskunnan toimijoiden (kuluttajat, työmarkkinaorganisaatiot, ammattijärjestöt, kaupan ala, tekijänoikeusjär-

jestöt, mielipidevaikuttajat) ratkaisevaa asemaa. Komitea ehdottaa konkreettisten tiedotuskeinojen käyttöönottoa: julistekampanja Euroopan satamissa ja lentokentillä, Internet-sivuston luominen yrittäjien, jakelijoiden ja kuluttajajärjestöjen käyttöön. Verkkosivuston kautta tarjottaisiin tietoa tuomioistuinten antamista tuomioista (tämä on ainoastaan pitkän aikavälin tavoite komission tiedotteessa).

3.2. Tuomioistuinten ratkaiseva rooli

Komitea pahoittelee, ettei tiedonannossa mainita, että koulutus- ja koordinaatiotoimenpiteitä tarvitaan poliisi- ja oikeuslaitoksen tehokkuuden sekä voimavarojen lisäämiseksi. Toimenpiteiden kiireellisyyttä ovat korostaneet useimmat alan järjestöt ja yritykset. Komitea ehdottaa, että jäsenvaltiot ja komissio ehdottavat nopeasti toimia eurooppalaisen oikeusalueen puitteissa:

- Europolin yksiköiden vahvistaminen ja erikoistuminen
- poliisien ja tuomareiden koulutus ja vaihto
- tuomioistuinverkon luominen – verkolla olisi riittävät valmiudet käsitellä tapauksia ja mahdollisuus tukeutua erityiseen eurooppalaiseen tuomioistuimen osastoon yhteisöpatentin hyväksymisen yhteydessä
- eurooppalaisen tuomioistuinverkon keskinäinen apu tiedon välittämisessä.

Tuomioistuinten toiminnan nopeuttamiseksi komitea ehdottaa jopa, että eurooppalaista toimeenpano-osastoa valmisteltaessa tutkitaan mahdollisuutta liittää sen toimialaan väärennösten ja laittoman kaupan käsittely.

3.3. Yritysten tiedonsaanti

Komission tiedonannossa ei käsitellä lainkaan erästä olennaista kysymystä, nimittäin yritysten tietoa oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan niiden puolustautuessa rikollisen toiminnan laajentumista vastaan. Komissio tyytyy muistuttamaan, että "vastuu tässä asiassa on kuitenkin ensi kädessä oikeuksien haltijoilla, joiden on itse oltava valppaina". Komissio näyttää unohtaneen, että kyseessä ovat useimmiten pienet ja keskisuuret yritykset, kauppiat, käsityöläiset, riippumattomat tekijänoikeuden haltijat ja tutkijat, joilla ei ole varaa moiseen valvontaan eikä usein tietoaakaan oikeuksistaan. Tästä syystä komitea vaatii, että unionin rahoittamat valistuskampanjat toteutetaan yhteistyössä ammattialajärjestöjen kanssa. Joissain jäsenvaltioissa on jo käynnissä vastaavia ohjelmia ja olisi suotavaa,

⁽¹⁾ KOM(2001) 51 lopullinen, 24.1.2001. Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille ja talous- ja sosiaalikomitealle tulliliittoa koskevasta toimintasuunnitelmasta.

että ne yleistettäisiin eurooppalaisiksi ja niihin liitettäisiin kansainvälinen näkökulma. Tämän lisäksi komitea korostaa jälleen, että on yritysten etujen mukaista, jos niille annetaan käyttöön asianmukaiset tietoliikennevälineet, joita ovat esimerkiksi mallitietokannat, eurooppalainen väärennösten seurantaelin, jonka toimintamallina on Euro-info-keskusten kautta välittyvä yrityksille suunnattu tietoverkko jne. Yleisesti ottaen komitea painottaa voimakkaasti, että yhteisön käyttöön tulee hyväksyä tehokkaita omaisuuden suojeluvälineitä kuten yhteisöpatentti ja malliasetus.

3.4. Eurooppalaisen kansalaisyhteiskunnan keskeinen asema ja uudet sääntelytavat

3.4.1. Komitea korostaa myös, että tiedonannossa ei käsitellä suoranaisesti keskeistä asemaa, jonka eurooppalainen kansalaisyhteiskunta ja sen järjestöt voisivat omaksua järjestelmässä, jota kutsutaan "itsesääntelyksi ja yhteissääntelyksi". Kyseeseen tulevat ennen kaikkea jakeluverkon ja teollisuuden käytännösäännöt sekä laatumerkinnät. Tässä tarkoituksessa myös "lois-toiminnan", jolla tarkoitetaan räikeitä imitaatioita (*look-alike*), on oltava mustalla listalla silloin, kun vilpillinen toiminta tai käytäntö anastaa luovuuden ja innovaation tulokset.

3.4.2. Komitea ehdottaa komissiolle, että järjestetään näistä aiheista työseminaari suurten talous- ja yhteiskuntaelämän järjestöjen kanssa. Seminaarissa esiteltäisiin kansalaisyhteis-

kunnan hyviä käytänteitä ja ehdotettaisiin tapoja, joilla ne saataisiin yleistymään.

4. Päätelmät

4.1. Komitea korostaa, että on kiire luoda kokonaisvaltainen ja koordinoitu politiikka väärennöksiä ja laitonta valmistamista vastaan. Taloudellisen ja yhteiskunnallisen haitan lisäksi kuluttajien terveys ja turvallisuus ovat uhattuina samalla kun keksintöjä ja luovuutta ei kunnioiteta.

4.2. Kun Euroopan unioni viivyttää luovuuden ja innovaation suojeluvälineiden (yhteisöpatentti, malliasetus) antamisen ja väärentämisen ja laittoman valmistamisen ehkäisemisen (Euroopan komission direktiiviehdotuksesta on ilmoitettu) kanssa, tilanne tulkitaan heikkouden merkiksi. Tällä hetkellä riski kopioinnista on keksijällä, yrittäjällä ja suunnittelijalla, kuluttaja ja jakeluporras ovat vaarassa tulla huiputetuiksi. On välttämätöntä, että roolit saadaan kääntymään toisin päin, että väärentämisen ja laittoman valmistamisen riskit ja vaarat siirtyvät väärentäjien ja valmistajien kannettavaksi.

4.3. Tässä taistelussa virkavalta (poliisi ja oikeuslaitos) ja kansalaisyhteiskunnan järjestöt ovat unionin parhaat liittolaiset. Yhteiskunnan painostus voi oikeastaan olla varsin tehokas valppauden, valvutuneisuuden, valistuksen ja vakaiden arvojen väline.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

LIITE

talous- ja sosiaalikomitean lausuntoon**Suosituksat lausunnosta, joka laadittiin aiheesta: Vihreä kirja – Väärentämisen ja tavaroiden laittoman valmistamisen vastainen toiminta sisämarkkinoilla**

1.1. Ottaen huomioon, että kaikki väärentämisen, tavaroiden laittoman valmistamisen ja muun ansiottomaan hyötyyn tähtäävän toiminnan muodot aiheuttavat vakavaa haittaa Euroopan yrityksille ja suunnittelijoille,

1.2. ottaen huomioon, että kyseessä on asiakkaan ja kuluttajan harhauttaminen, joka saattaa vaarantaa vakavasti turvallisuuden ja terveyden,

1.3. ottaen huomioon tällaisen toiminnan kielteiset vaikutukset työllisyyteen ja suunnitteluun Euroopassa,

1.4. ottaen huomioon, että väärentäminen ja tavaroiden laitton valmistaminen liittyvät usein pimeään työhön, veronkiertoon, sosiaali- ja työlaainsäädännön laiminlyöntiin ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen,

2.1. komitea suosittaa, että Euroopan unioni omaksuu ilmiöön kokonaisvaltaisen lähestymistavan, jossa otetaan huomioon unionin ulko- ja sisäpoliittiset näkökohdat ja jonka avulla luodaan asianmukaiset ennaltaehkäisy- ja torjuntatoimet kaikkia väärentämisen, tavaroiden laittoman valmistamisen ja ansiottomaan hyötyyn tähtäävän toiminnan muotoja vastaan.

2.2. Komitea pitää ennaltaehkäisyä tärkeänä ja huomauttaa, että kaikkia henkisen omaisuuden muotoja varten tarvitaan yhtenäinen oikeus, joka sisältää yhdenmukaisen suojan kohtuulliseen hintaan. Lisäksi suunnittelijoille ja yrittäjille on tiedotettava heidän oikeuksistaan, ja on järjestettävä kampanjoita, joilla varoitetaan kuluttajia ja vedotaan heidän kansalaistuntoonsa.

2.3. Komitea painottaa suurelle yleisölle suunnattujen tiedotuskampanjoiden tarvetta. Ne tulee koordinoida Euroopan tasolla ja niihin tulee saada mukaan kuluttajajärjestöt sekä asianomaiset, myös jakelualaa edustavat ammatti- ja ammattialajärjestöt.

2.4. Komitea suosittaa "väärentämisen, tavaroiden laittoman valmistamisen ja muiden ilmaista hyötyä tavoittelevien toimien vastaisen eurooppalaisen seurantakeskuksen" perustamista. Keskus toimisi verkossa kaikkien asianomaisten järjestöjen ja organisaatioiden kanssa. Komitea ehdottaa pilottialoitteita sellaisten hankkeiden edistämiseksi Euroopan tasolla, joilla pyritään valvuttamaan yleisöä, antamaan tietoa ja kouluttamaan alalla toimivia viranomaisia.

2.5. Komitea korostaa oikeus- ja poliisiyhteistyön kiireellistä vahvistamista yhteistyössä asianomaisten järjestöjen ja organisaatioiden kanssa. Komitean mielestä järjestäytyneen väärentämisen ja tavaroiden laittoman valmistamisen vastaisen laajamittaisen toiminnan todellinen edellytys ennaltaehkäisyyn lisäksi on lain tinkimätön soveltaminen ja todellinen yhteistyö Euroopan tasolla.

2.6. Komitean mielestä olisi järkevää antaa asianomaisille järjestöille ja organisaatioille mahdollisuus esiintyä oikeudenkäyntimenettelyissä asianomaisina vahinkoa kärsineiden yritysten, suunnittelijoiden tai kuluttajien nimissä.

2.7. Komitean mukaan tuomioistuimia on rohkaistava soveltamaan lakeja tinkimättä erityisesti silloin, kun kyseessä on rikoksen uusiminen ja järjestäytyneet rikollisuudet. Kantaja ei saa joutua vastaamaan laittomasti valmistetun tavaran tuhoamisesta aiheutuvista kuluista. Sopivia keinoja ovat tuomareiden erikoistuminen ja erikoistuomioistuimien perustaminen siten, että yhteisön tavaramerkkiä koskevat säädökset laajennetaan koskemaan myös muita henkisen ja teollisen omaisuuden aloja.

2.8. Komitea suosittaa, että väärentämisen, tavaroiden laittoman valmistamisen ja muiden ansiottomaan hyötyyn tähtäävien toimintamuotojen torjunta liitetään tiiviisti laittoman työn, veronkierron ja järjestäytyneen rikollisuuden vastaiseen toimintaan. Asianomaisten hallinnonalojen yhteistyötä tulisi laajentaa ja lujittaa eurooppalaisilla koulutusohjelmilla, joihin osallistuisivat kaikki kyseeseen tulevat viranomaisryhmät.

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, talous- ja sosiaalikomitealle”, ja alueiden komitealle ”Yhteistyössä muutosvoiman puolesta Sisämarkkinoiden strategian katsaus vuodeksi 2001”

(2001/C 221/03)

Euroopan komissio päätti 19. huhtikuuta 2001 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellä mainituista tiedonannosta.

Asian valmistelusta vastannut ”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus” -jaosto antoi lausuntonsa 16. toukokuuta 2001. Esittelijä oli Rainer Franz.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30. ja 31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 110 puolesta 2:n pidättyessä äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Komissio esitti 24. marraskuuta 1999 antamassaan tiedonannossa⁽¹⁾ sisämarkkinastrategian, josta komitea antoi lausunnon⁽²⁾ 29. maaliskuuta 2000 (esittelijä oli John Little). Strategian ensimmäistä vuosikatsausta⁽³⁾, joka julkaistiin 3. toukokuuta 2000, tarkasteltiin 19. lokakuuta 2000 hyväksytyssä komitean lausunnon⁽⁴⁾ (esittelijä oli María Candelas Sánchez Miguel).

1.2. Komissio esitti 11. huhtikuuta 2001 tiedonannossaan ”Yhteistyössä muutosvoiman puolesta” toisen sisämarkkinoiden strategian katsauksen, josta keskustellaan ja tehdään päätelmiä 30. ja 31. toukokuuta 2001 kokoontuvassa sisämarkkinaneuvostossa. Komitea pyrkii käsillä olevalla lausunollaan osallistumaan katsauksesta nyt alkavaan keskusteluun varhaisessa vaiheessa.

1.3. Komission tiedonannossa säilytetään strategia-asiakirjassa asetetut neljä strategista tavoitetta:

- yhteisön tuote- ja pääomamarkkinoiden tehokkuuden parantaminen
- liiketoimintaympäristön parantaminen
- kansalaisten elämänlaadun parantaminen
- sisämarkkinoiden saavutusten hyödyntäminen muuttuvassa maailmassa.

1.4. Komissio on seuraavien 18 kuukauden asialistassaan vähentänyt toimien määrää aiemmista 130:stä 78:aan. Ensimmäiset toimet perustuvat pitkälti Tukholmassa kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmiin, mutta myös komission omiin analyyseihin ja muihin tekijöihin, kuten talous- ja sosiaalikomitean antamiin lausuntoihin. Komissio keskittyy vakiinnuttamaan Lissabonin periaatteita ja nopeuttamaan niiden soveltamista, sillä nyt on tärkeintä edistää jo käynnistettyjä toimia ja viedä ne päätökseen.

⁽¹⁾ KOM(1999) 624 lopullinen.

⁽²⁾ EYVL C 140, 18.5.2000, s. 36.

⁽³⁾ KOM(1999) 257 lopullinen.

⁽⁴⁾ EYVL C 14, 16.1.2001, s. 13.

2. Yleistä

2.1. Lissabonissa asetettua strategista tavoitetta tehdä EU:sta vuoteen 2010 mennessä maailman kilpailukykyisin ja dynaamisen osaamistalous on toistettu niin usein, että siitä on tullut miltei eräänlainen mantra. Lissabonin kokouksen jälkeen ei valitettavasti ole juurikaan edistytty kyseisen tavoitteen saavuttamisessa. Tukholman kokoukseen laatimassaan tiedonannossa⁽⁵⁾ komissio pahoittelee kiitettävän avoimesti, että ”ehdotukset ovat vaarassa viivästyä tai vesittyä lukuisista syistä, esimerkiksi poliittisen tahdon puutteesta”. Tämä huolestuttaa myös komiteaa, ja Tukholman huippukokous pikemminkin lisäsi kuin kevensi huolia. Sen vuoksi tänä vuonna on uusien strategioiden hyväksymisen tai uusien tavoitteiden asettamisen sijaan tärkeämpää muuttaa nykyiset päämäärät konkreettisiksi toimiksi kunnianhimoista mutta realistista aikataulua noudattaen.

2.2. Tämä koskee Lissabonissa sovittuja ja Tukholmassa vahvistettuja rakenne- ja talousuudistuksia, jotka ovat osa Cardiffin prosessia ja jotka edistyvät tietyissä jäsenvaltioissa liian hitaasti. Sama koskee sisämarkkinoiden loppuunsaattamista. Lissabonin huippukokouksessa todettiin oikeutetusti ja Tukholman huippukokouksessa korostettiin uudelleen, miten ratkaisevasti sisämarkkinat voivat vaikuttaa unionin suuriin tavoitteisiin, kuten kestävään talouskasvuun, nykyistä korkeampaan ja laadukkaampaan työllisyyteen ja entistä vahvempaan sosiaaliseen koheesioon. Kyseisten tavoitteiden saavuttamisessa on kuitenkin tosiasiaa edistytty osittain erittäin hitaasti.

2.3. Komitea on periaatteessa antanut tukensa komission vuosiksi 2000–2004 laatimalle sisämarkkinastrategialle, siinä asetetuille strategisille tavoitteille sekä toiminnallisten tavoitteiden vuosikatsaukselle. Komitea on kuitenkin alusta alkaen ollut sitä mieltä, että lainsäädäntöprosessien tunnettu hitaus huomioon ottaen monien toimien toteuttamisaikataulu on hyvin optimistinen. Näin ollen sisämarkkinastrategiaa koskevassa komission ensimmäisessä vuosikatsauksessa toukokuussa 2000 esitetyt tulokset olivat vaatimattomia.

⁽⁵⁾ Komission tiedonanto KOM(2001) 79 lopullinen, 7.2.2001, ”Euroopan unionin mahdollisuuksien hyödyntäminen”.

2.4. Myös tässä tarkasteltavasta toisesta sisämarkkinastrategian katsauksesta ilmenee, että käynnistettyjen aloitteiden toteutus jättää monissa tapauksissa toivomisen varaa. Komissio on käynnistänyt useimmat kyseisenä ajanjaksona toteutettaviksi suunnitellut hankkeet ajoissa, mutta neuvostolta ja parlamentilta puuttuu usein tahto tai poliittinen kyky noudattaa asetettuja määräaikoja. Näin ollen niistä 36 hankkeesta, joiden pitäisi suunnitelmien mukaan päättyä kesäkuuhun 2001 mennessä, todennäköisesti vain 20 saadaan ajoissa päätökseen.

2.5. Komissio on itse maininnut useaan otteeseen viime aikoina ilmenneen puheitten ja tekojen välisen eron. On ilmeistä, että jäsenvaltioiden politiikka perustuu liian usein pikemminkin sisäpoliittisiin tekijöihin ja taktisiin näkökohtiin kuin kompromissihalukkuuteen, jota ilman kaikki lainsäädännön yhtenäistämishankkeet sisämarkkinoilla ovat tuomittuja epäonnistumaan.

2.6. Komitea noudattaa seuraavassa esitetyssä sisämarkkinaohjelman kohdennettujen toimien arvioinnissaan komission laatimaa jaottelua pitkän aikavälin strategisista tavoitteista. Komitea keskittyy huomioissaan ensisijaisina pitämiinsä toimiin.

3. Laaja-alaiset painopisteet

3.1. Komission tiedonannossa mainitaan oikeutetusti, että kaiken sisämarkkinalainsäädännön täysimittainen täytäntöönpano on sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan edellytys. Jäsenvaltioille on näin asetettu oikeudellinen velvoite, mutta siitä huolimatta täytäntöönpanovaje on edelleen huomattava. Vain kolme jäsenvaltiota on tähän mennessä saavuttanut sisämarkkinastrategiassa asetetut välitavoitteet ja vähentänyt täytäntöönpanovajetta joulukuuhun 2000 mennessä 1,5 prosenttiin. Komission toteamus, jonka mukaan lähes 13 prosenttia kaikista sisämarkkinoita koskevista direktiiveistä on vailla täytäntöönpanoa yhdessä tai useammassa jäsenvaltiossa, on hälyttävä. Täytäntöönpanovaje on suuri myös kahdessa kolmesta EFTA-valtiosta, joiden on Euroopan talousalueen jäseninä niin ikään saatettava sisämarkkinasäädökset osaksi kansallista lainsäädäntöään. Tämä tarkoittaa, että sisämarkkinat toimivat vain osittain.

3.1.1. Komitean mielestä tärkein tavoite on edelleen päästä täytäntöönpanovajeesta nopeasti eroon. Tämä voidaan saavuttaa jäsenvaltioiden tinkimättömillä sitoumuksilla, joita on säännöllisesti tarkistettava. Komission tiedonannossa esitetty tavoite, jonka mukaan jäsenvaltioiden tulee joulukuuhun 2001 mennessä puolittaa täytäntöönpanovajeensa ja kevääseen 2002 mennessä panna täytäntöön 98,5 prosenttia sisämarkkinasäännöksistä, ei vaikuta liian vaativalta välitavoitteelta. Puolivuositain ilmestyvät yhtenäismarkkinoiden tulostaulut ovat erittäin tärkeitä, sillä ne antavat tietoa edistymisestä ja vajeista tämän ja muiden sisämarkkinatavoitteiden suhteen. Tulostauluista tulisikin käydä kriittistä keskustelua neuvostossa ja Euroopan parlamentissa.

3.2. Komissio on sitä mieltä, että kansalaisille on tiedotettava nykyistä paremmin heidän oikeuksistaan ja heidän tulee saada ajoissa apua ongelmiinsa. Komission mielestä on välttämätöntä, että olemassa olevat rakenteet, kuten vuoropuhelufoorumit ja tiedotuskeskukset, yksittäisissä jäsenvaltioissa toimivat yhteyspisteet ja koordinoitikeskukset sekä kuluttajien neuvontakeskukset (*Euroguichets*) integroidaan toisiinsa entistä paremmin, jotta niitä voitaisiin hyödyntää nykyistä paremmin ja tehokkaammin. Komitea kannattaa tätä tavoitetta.

3.2.1. Kansalaisia ja yrityksiä sisämarkkinoita koskevissa kysymyksissä auttavan yhteyspisteiden ja koordinoitikeskusten verkoston perustamisprosessi on virallisesti päättynyt. Tähänastiset kokemukset verkoston tehokkuudesta eivät ole vielä kaikkialla tyydyttäviä, minkä komiteassa toimiva yhtenäismarkkinoiden seurantaryhmä on voinut todeta verkoston käyttäjille järjestetyissä kuulemistilaisuuksissa sekä erilaisissa kontakteissa useiden jäsenvaltioiden kanssa. Komitea on esittänyt tulokset ja päätelmät oma-aloitteisessa lausunnossaan "PRISM (2000)"⁽¹⁾.

3.2.2. Olemassa olevien rakenteiden käytön parantamiseksi ja tehostamiseksi on vuoden 2002 kesäkuuhun mennessä määrä luoda entistä parempi yhdenmukainen Internet-pohjainen verkosto interaktiivista ongelmanratkaisua varten. Verkoston avulla uskotaan voitavan ratkaista sisämarkkinoiden moninaiset ongelmat nopeasti ja tehokkaasti. Hanke on tulosta komission yhdessä Euroopan parlamentin kanssa marraskuussa 2000 järjestämästä sisämarkkinafoorumista, jossa käsiteltiin ruohonjuuritason ongelmia. Komitea tukee hanketta täysin.

3.3. Lisäksi interaktiivista politiikan suunnittelua koskevan komission aloitteen tavoitteena on laajentaa politiikan kohteena olevien toimijoiden kanssa käytävää vuoropuhelua Internetin avulla, jotta toimijoiden antama palaute voidaan ottaa huomioon politiikkaa suunniteltaessa. Järjestelmän välityksellä talouselämän toimijoiden on määrä arvioida sekä EU:n nykyisiä toimintalinjoja että uusia aloitteita. Komitea toivoo, että se kutsutaan mukaan tämän uuden kuulemismenettelyn valmisteluun ja täytäntöönpanoon. Lisäksi komitea huomauttaa pitävänsä ongelmallisena sitä, että tällä hetkellä suurimmalla osalla kansalaisista ei ole mahdollisuutta osallistua Internetin välityksellä tapahtuvaan vuoropuheluun.

4. Yhteisön pääoma- ja tuotemarkkinoiden tehokkuuden parantaminen

4.1. Etualalla on uusien tärkeiden talouden alojen avaaminen kilpailulle. Lissabonissa kokoontunut Eurooppa-neuvosto on oikeutetusti kehottanut kiirehtimään sähkö- ja kaasumarkkinoiden, postipalvelualan sekä rahoitus- ja liikennemarkkinoiden liberalisointia. Sisämarkkinastrategian tavoitteet ovat näillä aloilla yhdenmukaisia Cardiffin prosessilla käynnistetyn talousuudistusprosessin kanssa. Komissio on jo esittänyt kolmannen kertomuksensa kyseisen uudistusprosessin tuloksista.

⁽¹⁾ EYVL C 116, 20.4.2001, s. 106.

4.2. Yleisesti vallitsee yksimielisyys siitä, että pääoma- ja tuotemarkkinoiden talousuudistukset ovat avain Eurooppa-neuvoston Lissabonissa määrittelemien kunnianhimoisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Uudistusten toteuttaminen ei kuitenkaan ole tähän mennessä edennyt odotusten mukaisesti. Vaikka markkinoiden avaamisen yhteydessä on jatkuvasti kiinnitettävä huomiota toimien vaikutuksiin työntekijöiden kannalta ja tarvittaessa puututtava kielteisiin kehitysuhkauksiin, olisi virhe uskoa välttämättömien rakenneuudistusten lykkäämisen olevan menestyksenkäs tie työmarkkinaongelmien ratkaisemiseen.

4.3. Yhteisö on edistynyt televiestintämarkkinoiden avaamisessa sekä sähköistä kaupankäyntiä koskevan oikeudellisen kehyksen luomisessa. Kyseiset toimet ovat kuitenkin vain ensimmäisiä kaikista tarvittavista toimenpiteistä. Komission kesäkuussa 2000 ehdottama televiestintäpaketti on toteutettava pikaisesti kaikkine siihen sisältyvine toimenpiteineen.

4.4. Sähkö- ja kaasumarkkinoiden liberalisointiprosessi ei sitä vastoin ole edistynyt. Sovittuja tavoitteita ei tähän mennessä ole voitu toteuttaa Euroopan laajuisesti lähes millään alalla. Tukholmassa kokoontunut Eurooppa-neuvosto pääsi yksimielisyyteen vain yleisestä tavoitteesta avata kyseiset markkinat, mutta konkreettisesta ja sitovasta aikataulusta ei sovittu. Komitea huomauttaa, että markkinoiden avaamista on nopeutettava ja avaamisprosessin yhteydessä on otettava huomioon myös energian toimitusvarmuus. Kysymystä tarkastellaan yksityiskohtaisesti komitean aiheesta antamassa lausunnossa⁽¹⁾.

4.5. Postipalvelualan liberalisoinnin suhteen päästiin Tukholman huippukokouksessa yksimielisyyteen vain yleisestä tavoitteesta hyväksyä aihetta koskeva direktiivi vuoden 2001 loppuun mennessä. Komitea pahoittelee sitä, ettei komission ehdotus postipalvelujen kilpailulle avaamisen jatkamiseksi ole edennyt Euroopan parlamentissa ja neuvostossa jäsenvaltioiden ristiriitaisten intressien vuoksi.

4.6. Näin ollen Euroopan sisämarkkinoita ei useilla aloilla ole vielä saatettu loppuun. Tämä koskee ennen kaikkea koko palvelualaa, joka muodostaa noin 70 prosenttia unionin bruttokansantuotteesta. Myös rahoitusmarkkinat tulisi pikaisesti integroida kokonaan, jotta sisämarkkinoita ja euroa voitaisiin hyödyntää täysimittaisesti.

4.7. Lissabonissa kokoontunut Eurooppa-neuvosto totesi, että toimivat ja avoimet rahoitusmarkkinat edistävät kasvua ja työllisyyttä parantamalla pääomien kohdentumista ja alentamalla kustannuksia. Rahoituspalvelujen toimintaohjelma, jossa ehdotetaan 43:a yksittäistä toimenpidettä erilaisista kansallisista säännöksistä johtuvien esteiden poistamiseksi, on määrä toteuttaa kokonaisuudessaan vuoteen 2005 mennessä. Lissabonissa asetettujen keskeisten tavoitteiden saavuttamiseksi toimintaohjelmaa koskevaa työtä on nopeutettava. Komitea kannattaa Tukholmassa annettua aiejulistusta integroitujen arvopaperimarkkinoiden luomisesta jo vuoteen 2003 mennessä. Lamfalussyn ryhmän suositukset uudesta sääntelytavasta, jossa erotetaan toisistaan puitelainsäädäntö ja täytäntöönpanotoimet, saattavat helpottaa tätä tehtävää.

4.8. Tässä yhteydessä on tärkeä komission tuorein tiedonanto, jossa ehdotetaan kokonaisvaltaista sisämarkkinastrategiaa esteiden poistamiseksi palvelualalta. Komissio aikoo kaksivaiheisen menetelmän avulla nopeuttaa jo suunniteltuja aloitteita ja esittää vuonna 2002 toisen aloitepaketin tarkkoine aikatauluineen. Tavoitteena on mukauttaa sisämarkkinat palvelualan syvälliseen muutokseen ja dynamiikkaan. Komitea kannattaa aloitetta ja aikataulua ja esittää myöhemmin yksityiskohtaisen kantansa kyseisestä tiedonannosta.

4.9. Jo vuosia on valitettu sitä, että henkisen omaisuuden suojasta aiheutuvat kustannukset ovat Euroopassa liian korkeat etenkin pienille ja keskisuurille yrityksille. Lissabonin huippukokouksessa asetettiin siksi oikeutetusti etusijalle yksimielisyyteen pääsy yhteisöpatentista. Myös komitea korostaa 29. maaliskuuta 2001 antamassaan laaja-alaisessa lausunnossa, että tutkimus- ja innovaatiotoimintaa on kiireellisesti tuettava edullisen ja epäbyrokraattisen yhteisöpatentin avulla⁽²⁾. Valtioiden ja hallitusten päämiesten antama aiejulistus ja hallitusten menettely sisämarkkinaneuvostossa ovat keskenään huomattavan ristiriitaiset, sillä neuvottelut yhteisöpatentista polkevat taas paikallaan. Vaikuttaa siltä, että jäsenvaltioiden intressien toteuttamista pidetään usein tärkeämpänä kuin innovatiivisen talouden tarpeita, vaikka se on jo pitkään kaivannut kyseistä välinettä. Samoista syistä asetus yhteisön malleista ei ole edennyt kuukausiin.

4.9.1. Komission tulisi seuraavassa sisämarkkinaneuvoston kokouksessa vaatia jäsenvaltioilta selkeä kannanotto siitä, haluavatko ne yhteisön patentin ja jos haluavat, millä hinnalla. Jos osoittautuisi, ettei yhteisön patentti tuo yrityksille lisäarvoa tarpeettomista liian monin kielin tehdyistä käännöksistä johtuvien kustannusten vuoksi tai koska jäsenvaltioiden patenttivarastoille vaaditaan takuita toiminnan jatkuvuudesta ja työpaikkojen säilymisestä, olisi parempi peruuttaa ehdotus.

(1) "Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille: Energian sisämarkkinoiden toteuttaminen – Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi sähkön ja maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä annettujen direktiivien 96/92/EY ja 98/30/EY muuttamisesta – Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävässä sähkön kaupassa".

(2) "Ehdotus neuvoston asetukseksi yhteisöpatentista" EYVL C 123, 25.4.2001.

5. Liiketoimintaympäristön parantaminen

5.1. Feiran huippukokouksessa onnistuttiin pääsemään ensimmäiseen merkittävään ratkaisuun (verotuksesta johtuvien kilpailuvääristymien poistamiseen tähtäävää) veropakettia koskevissa, pitkään paikallaan polkeneissa keskusteluissa. Yhteisön pääomatuloverotuksen käyttöönottoa koskevaan periaatepäätökseen liittyy kuitenkin vielä huomattavia varauksia, ja päätöstä odotetaan aikaisintaan vuonna 2002. Näin on kuitenkin vauhditettu myös keskustelua epärehdin verokilpailun torjumisen menettelysäännöistä sekä korkojen ja lisenssimaksujen verotuksesta. Komitea toivoo, että kyseisiä aiheita koskevaa työtä nopeutetaan siten, että veropaketista päästään kokonaisuudessaan yksimielisyyteen mahdollisesti jo ennen vuoden 2002 loppua (kuten Tukholman huippukokouksessa päätettiin).

5.1.1. Nizzan huippukokouksessa ei valitettavasti onnistuttu tekemään enemmistöpäätöstä edes arvonlisäveroalaa koskevista menettelyhelpotuksista. Myös neuvottelut komission ehdotuksista, joiden aiheena on arvonlisäveroa koskevan lainsäädännön uudistaminen sisämarkkinoilla, etenevät hitaasti neuvostossa. Ehdotuksista olisi kuitenkin päätettävä nopeasti, jotta vähennettäisiin rajanylittävän tavaraliikenteen monimutkaisia säännöksiä sekä veropetosten mahdollisuutta.

5.2. Komitea on tyytyväinen siihen, että myös eurooppayhtiöhanke on jälleen edennyt sen jälkeen kun periaatteista päästiin sopimukseen Nizzassa. Lainsäädännön nopeaa täytäntöönpanoa jarruttaa kuitenkin tällä hetkellä Euroopan parlamentin kanssa käytävä kiista oikeusperustasta sekä odotettavissa oleva kanteen nostaminen. Lisäviivytyksiä tulisi nyt välttää, sillä yhteenkasvavilla sisämarkkinoilla tarvitaan pikaisesti tätä uutta yritysmuotoa, joka tuo merkittäviä etuja myös työntekijöille. Komitean mielestä on ilahduttavaa, että komissio aikoo vielä toukokuussa ehdottaa direktiivijäljellä olevien verotuskysymysten sääntelystä.

5.3. Eurooppayhtiö voisi olla ensimmäinen väline, jonka avulla poistetaan usein epäkohdiksi mainitut yritysten liikkuvuuden esteet Euroopan sisämarkkinoilta. Komitea kehottaa komissiota tekemään pikaisesti ehdotuksen myös rajanylittäviä fuusioita ja toimipaikan siirtoja koskevaksi säädökseksi.

5.4. Komissio toteaa, että valtiontukien yhden prosentin osuus bruttokansantuotteesta on edelleen liian korkea ja että sitä on alennettava kilpailuvääristymien välttämiseksi sisämarkkinoilla. Komissio haluaa myös muuttaa järjestelmää nykyistä avoimemmaksi. Komitean mielestä Tukholman huippukokouksessa jäsenvaltioille esitetty kehutus alentaa valtiontukien määrää vuoteen 2003 mennessä on tätä taustaa vasten

liian heikko. Komitea on sitä vastoin tyytyväinen komissiolle annettuun tehtävään varmistaa, että julkinen valtiontukirekisteri ja tulostaulu ovat saatavilla sähköisessä muodossa heinäkuuhun 2001 mennessä.

5.5. Komitea on jo pitkään kehottanut yksinkertaistamaan sisämarkkinalainsäädäntöä perinpohjaisesti, jotta pienennettäisiin yritysten hallintotaakkaa sekä luotaisiin luottamuksen ilmapiiri yritysten ja kuluttajien parissa. Komitea on äskettäin antanut aiheesta perusteellisen lausunnon, jossa se ehdottaa mm. yhteisön lainsäädännön vaikutusten riippumatonta arviointia sekä kaikkia EU-elimä koskevia käytännösääntöjä entistä parempien säädösten laatimiseksi. Komitea aikoo soveltaa omassa työssään kyseisiä käytännösääntöjä, jotka se hyväksyi yksimielisesti täysistunnon syysyllä 2000. Komitea kehottaa komissiota esittämään pikaisesti ilmoittamansa aloitteet lainsäädännön yksinkertaistamiseksi. Se muistuttaa, että kansalaisyhteiskunnan toimijoilla on keskeinen rooli kyseisten uudistusten onnistumisen kannalta.

5.6. Vastavuoroisen tunnustamisen periaate on sisämarkkinoiden optimaalisen toiminnan edellytys. Komitea odottaa kiinnostuneena raporttia, jonka komissio aikoo laatia vuoden 2001 loppuun mennessä. Raportissa tarkastellaan toimia periaatteen soveltamisen parantamiseksi ja selvitetään, mitä vielä olisi tehtävä. Komitea viittaa 30. marraskuuta 2000 antamaansa lausuntoon⁽¹⁾ ja korostaa jälleen kerran yhtenäismarkkinoiden seurantaryhmänsä olevan halukas tekemään komission kanssa yhteistyötä tässä asiassa.

6. Kansalaisten elämänlaadun parantaminen

6.1. Työntekijöiden ja kansalaisten liikkuvuutta sisämarkkinoilla estävät edelleen monet tekijät. Jäsenvaltioiden erilaiset verotus- ja sosiaaliturvajärjestelmät, ammattipätevyyden tunnustamista koskevien ehtojen epäselvyys sekä vaikeudet eläkkeiden ja sairausvakuutusosoikeuksien siirtämisessä jäsenvaltiossa toiseen jarruttavat liikkuvuutta. Esteiden purkaminen hyödyttäisi ensisijaisesti sellaisia aloja, joilla yritykset kärsivät akuutista ammattityövoiman puutteesta.

6.1.1. Komitea on tyytyväinen, että komissio valmistelelee vuoden 2002 keväällä kokoontuvaa Eurooppa-neuvostoa varten toimintasuunnitelmaa uusien eurooppalaisten työmarkkinoiden kehittämiseksi ja avaamiseksi, jotta pysytään sisämarkkinoiden integraation ja Euroopan uuden talouden dynamiikan tasalla. Komitea pitää erityisen myönteisenä sitä, että komissio aikoo vielä kuluvana vuonna tehdä ehdotuksia ammattipätevyyden tunnustamisjärjestelmän yksinkertaistamiseksi. Komitea on esittänyt tuoreimmassa lausunnossaan ”Työvoiman vapaa liikkuvuus yhtenäismarkkinoilla”⁽²⁾ aihetta koskevia ajatuksia ja ehdotuksia.

⁽¹⁾ EYVL C 116, 20.4.2001, s. 14.

⁽²⁾ EYVL C 123, 25.4.2001.

6.2. Komitea kannattaa myös komission aikeita esittää vielä kuluvaan vuonna keskusteluasiakirja, jossa pohditaan yleisiä kuluttajansuojaa ja hallinnollista yhteistyötä kuluttajansuojakysymyksissä koskevia sääntelypuitteita. Jäsenvaltioiden väliset suuret erot kuluttajansuojalainsäädännössä pirstaloittavat sisämarkkinoita ja heikentävät kuluttajien luottamusta rajanylittäviin liiketoimiin, joita on nimenomaan tarkoitus helpottaa sähköisellä kaupankäynnillä ja euron käyttöönnotolla.

6.3. Monet sisämarkkinoihin liittyvät ongelmat voidaan ratkaista entistä nopeammin ja tehokkaammin vaihtoehtoisin riitojenratkaisujärjestelyin aikaa vievien oikeustoimien sijaan. Komission ensisijaisena tavoitteena on yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa ja tammikuussa käynnistetyn rahoituspalvelualan yhteistyöverkoston (FIN-NET) mallin mukaisesti perustaa ja saattaa toimintakykyiseksi vielä kuluvaan vuonna tuomioistuinten ulkopuolisten elinten eurooppalainen verkko.

6.4. Elintarvikealan nykyinen kriisi edellyttää yhteisöltä pikaisia toimia. Komissio on elintarvikkeiden turvallisuutta koskevan valkoisen kirjan yhteydessä ehdottanut Euroopan elintarvikeviranomaisen perustamista sekä elintarvikkeiden turvallisuutta koskevia toimenpiteitä. Komitea on äskettäin ottanut kantaa kyseisiin ehdotuksiin⁽¹⁾. Nizzassa kokoontunut Eurooppa-neuvosto kehotti neuvostoa ja Euroopan parlamenttia nopeuttamaan asian käsittelyä siten, että tuleva Euroopan elintarvikeviranomaisen voisi aloittaa toimintansa jo vuoden 2002 alussa. Komitea kannattaa kehotusta. Elintarvikkeiden turvallisuudesta käytävän keskustelun johdonmukaisuuden ja jatkuvuuden edistämiseksi komitea aikoo esittää säännöllisesti alaa koskevia erityisarvioita.

7. Sisämarkkinoiden ulkoiset näkökohdat

7.1. Etualalla on tavoite edistää päättäväisesti liittymisprosessia. Sisämarkkinalainsäädännön saattaminen kokonaisuudessaan osaksi ehdokasmaiden kansallista lainsäädäntöä sekä ehdokasvaltioiden kyky soveltaa kyseisiä säädöksiä ovat edellytyksiä unioniin liittymiselle. Päävastuu tästä on tulevilla jäsenvaltioilla itsellään, mutta EU voi ja sen täytyy tukea niitä. Nykyisiä tukiohjelmia on tarkoitus vahvistaa tulevaisuudessa valvonta-, toimeenpano- ja oikeusrakenteiden parantamiseksi. Komitea kannattaa tätä tavoitetta. Sen mielestä sisämarkkinoihin liittyvien yhteispisteiden ja koordinoitikeskusten perustamista ehdokasmaihin tulisi nopeuttaa.

7.2. EU:n antamalla teknisellä avulla sekä sisämarkkinakysymyksiä koskevien kahdenvälisen kumppanuussopimusten kehittämällä on ratkaiseva rooli luotaessa tehokkaita hallinto-

rakenteita ehdokasmaissa. Jäsenvaltioiden hallitukset eivät ole asiasta yksistään vastuussa, vaan myös jäsenvaltioiden pankki- ja vakuutustoimintaa sekä arvopaperimarkkinoita valvovien viranomaisten ja muiden elinten tulisi viedä päätökseen vertaisarviointi (*peer-review*) ehdokasmaiden kanssa.

7.3. Liittymisvalmisteluihin on sisällytettävä kansalaisyhteiskunnan rakenteiden luominen tulevissa jäsenvaltioissa. Kyseiset rakenteet ovat välttämättömiä toimivien sisämarkkinoiden kannalta. Useissa ehdokasmaissa kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden luominen on vasta alussa tai etenee hitaasti. Kyseisten maiden hallituksetkin tottuvat vasta hiljalleen siihen, että työmarkkinaosapuolet ja muut organisaatiot otetaan mukaan mielipiteenmuodostusprosessiin ja sosiaaliseen vuoropuheluun. Talous- ja sosiaalikomitea edistää osaltaan merkittävästi kansalaisyhteiskunnassa käytävän vuoropuhelun käynnistymistä tekemällä yhteistyötä kumppanuusorganisaatioiden kanssa miltei kaikissa ehdokasvaltioissa.

7.4. Sisämarkkinoiden ulkoisiin näkökohtiin kuuluu myös tiettyjen kansainvälisten sopimusten liittäminen sisämarkkinalainsäädäntöön. Tästä ovat esimerkkeinä piakkoin annettava asetus kansainvälisten tilinpäätösuositusten soveltamisesta sekä direktiivi sijoitusyhtiöiden uusista pääomapuitteista EU:ssa toimivien yritysten tasapuolisten kilpailuedellytysten varmistamiseksi. Komitea kannattaa komission asettamia painopisteitä.

7.5. Komitean mielestä komission tulisi kuitenkin nopeuttaa tiettyjen EU:n ulkopuolisten maiden kanssa käytäviä neuvotteluja säästöjen verotusta koskevista järjestelyistä. Ilman kyseistä sopimusta ei Feiran huippukokouksessa tehtyä periaatepäätöstä yhteisössä sovellettavasta pääomatuloverotuksesta voida muuttaa päätökseksi. Tämän vuoksi komission asettama määräaika (joulukuu 2002) olisi välttämättä aikaistettava.

8. Päätelmät

8.1. Nykyiset ja lähitulevaisuuden vaatimukset edellyttävät kaikilta toimijoilta entistä nopeampaa ja päättäväisempää toimintaa sisämarkkinoiden loppuunsaattamiseksi. Tarvittavat päätökset ja uudistukset on tehtävä nyt, eikä niitä pidä siirtää myöhempään ajankohtaan.

8.2. Loppuun saadetut ja moitteettomasti toimivat sisämarkkinat synnyttävät kestäviä kasvun virikkeitä, joita Euroopassa tarvitaan pikaisesti ja jotka vähentävät Euroopan riippuvuutta epävarmoista maailmanmarkkinoista.

⁽¹⁾ EYVL C 123, 25.4.2001.

8.3. Yhteinen valuutta edellyttää yhteisiä markkinoita. Näin ollen euroa on vaikea ottaa käyttöön epätäydellisesti toimivilla sisämarkkinoilla, sillä yhtenäisvaluutta paljastaa heikkoudet ja puutteet entistä nopeammin ja selvemmin.

8.4. Lisäksi täysin toimivien sisämarkkinoiden muodostama vahva perusta on edellytys uusien jäsenvaltioiden onnistuneelle liittymiselle EU:hun. Miten ehdokasmaita voidaan vaatia saattamaan yhteisön säännöstö pikaisesti osaksi omaa lainsäädäntöään, jos yhteisön lainsäädäntöä ei vanhoissakaan jäsenvaltioissa vielä sovelleta täydellisesti?

8.5. Tämän vuoksi komitea tukee kaikkia toimenpiteitä ja suunnitelmia, joiden avulla sisämarkkinastrategian taustalla olevaa muutosvoimaa voidaan pitää yllä.

8.5.1. Voidakseen tulevaisuudessa seurata ja mitata edistymistä entistä tarkemmin, komissio pyrkii kehittämään joukon kattavia indikaattoreita, joiden avulla voidaan tarkastella sisämarkkinastrategian mukaisten toiminnallisten tavoitteiden saavuttamista. Indikaattoreilla mitataan tuloksia ja niissä otetaan huomioon myös ympäristö- ja kuluttajanäkökohdat. Komitea odottaa kiinnostuneena ja toiveikkaana indikaattoreita koskevien pohdintojen ensimmäisiä tuloksia, jotka on määrä julkaista yhtenäismarkkinoiden tulostaulussa marraskuussa 2001.

8.5.2. Komitea pitää hyödyllisinä myös komission käynnistämää selvityksiä toimien toteuttamisesta koituvista hyödyistä tietyillä aloilla, joilla sisämarkkinoiden toimintaa on vielä tehostettava. Lisäksi komitea olisi tyytyväinen, jos komissio selvittäisi, minkälaisia kustannuksia yhdentymisen toteutumatta jääminen aiheuttaisi sellaisilla strategian kohdealoilla, joilla rajatylittävän kaupankäynnin esteet ovat edelleen huomattavia. Kustannuksia olisi tarkasteltava hintoina, kasvuprosentteina ja työllisyyslukuina.

8.5.3. Vaikutusanalyysien yhteydessä toteutettujen toimien vaikutusta työntekijöihin on aina tarkasteltava erityisen huolellisesti. Myös sisämarkkinastrategian toteuttamista jatkettaessa on aina muistettava, että yhteisistä markkinoista on oltava hyötyä kaikille yhteiskuntaryhmille tasapuolisesti.

8.6. Kaikki mainitut aloitteet ovat tärkeitä lisäperusteita tarpeelle nopeuttaa sisämarkkinaprosessia viipymättä. Ratkaisevaa on kuitenkin edelleen se, onko toimivaltaisilla tahoilla, komissiolla, parlamentilla, neuvostolla, hallituksilla ja yhteiskunnallisilla toimijoilla poliittista tahtoa saattaa sisämarkkinat loppuun ja kyseinen lainsäädäntö voimaan asetettujen määräaikojen kuluessa. Asianomaisten toimijoiden onkin nyt esitetyn sisämarkkinastrategian katsauksen yhteydessä tutkittava viivästymisten syitä ja sitouduttava nopeuttamaan toimintaansa tulevaisuudessa.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi rautateiden, maanteiden ja sisävesien henkilöliikenteeseen liittyviä julkisen palvelun vaatimuksia ja julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten tekemistä koskevista jäsenvaltioiden toimista”

(2001/C 221/04)

Neuvosto päätti 20. lokakuuta 2000 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 71 artiklan nojalla pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellä mainitusta ehdotuksesta.

Asian valmistelusta vastannut ”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta” -jaosto antoi lausuntonsa 8. toukokuuta 2001. Esittelijä oli Gabriel García Alonso ja apulaisesittelijä Alexander von Schwerin.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30. ja 31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon yksimielisesti.

1. Johdanto

1.1. Annettavan asetuksen tarkoituksena on lisätä yhdenmukaisissa puitteissa saavutettavaa oikeusvarmuutta siten, että henkilöliikenteeseen myönnettävät yksinoikeudet ja valtiontuet ovat sopusoinnussa liikennesektorin yhtenäismarkkinoiden kanssa.

1.2. Kuten ehdotuksen perusteluosassa todetaan, tilanne vaihtelee suuresti jäsenvaltiosta toiseen. Eräissä jäsenvaltioissa markkinat on avattu kilpailulle (järjestämällä tarjouskilpailuja eripituisten sopimusten tekemiseksi); monissa maissa kilpailua ei ole lainkaan, koska markkinat on suljettu kilpailulta; yhdessä jäsenvaltiossa osa markkinoista on jopa täysin vapautettu sääntelystä. Ainoastaan ehdotuksen perusteluosassa mainitaan niin ikään, että markkinoilla on samanaikaisesti sekä julkisia että yksityisiä liikenteenharjoittajia, jotka kilpailevat usein samoista markkinalohkoista.

1.3. Henkilöliikenne jakautuu karkeasti ottaen kolmeen pääluokkaan:

- kaupunkiliikenne
- kaupunkien välinen liikenne, jossa on kolme alakategoriaa: kaupunkien lähitiendien liikenne (suurkaupunkien liepeillä sijaitsevien asutuskeskusten lähiliikenne), pitkänmatkan liikenne (jota harjoitetaan kaukana toisistaan sijaitsevien suurten asutuskeskusten välillä) ja alue- tai seutuliiikenne (joka on luonteeltaan alueellista ja kattaa maaseutualueet tai harvaan asutut alueet)
- säännöllinen tilausajoliikenne (kuten koululais- tai työpaikkakuljetukset): tällainen liikenne on ominaispiirteidensä vuoksi vapautettu sääntelystä, joten se ei kuulu puheena olevan asetuksen soveltamisalaan.

1.4. Kullakin edellä luetelluista liikennekategorioista on luonnollisesti omat taloudelliset ja sosiaaliset vivahteensa, jotka on siis otettava lainsäädäntävaiheessa huomioon.

1.5. Henkilöliikenteessä on julkisen palvelun velvoite silloin, kun liikenteenharjoittajalle on asetettu tiettyjä velvoitteita, joihin sisältyy liikennöintivelvoite, kuljetusvelvoite ja hintavelvoite⁽¹⁾. Vaatimus voi koskea esimerkiksi liikenteen maantieteellistä kattavuutta (velvoite kattaa tietty alue, jolla on sekä runsaasti palveluita käyttäviä kohteita että vähän tai hyvin vähän palveluita käyttäviä kohteita) tai palvelun laatua (esimerkiksi liikennöintitiheys). Liikenteenharjoittaja ei täyttäisi näitä velvoitteita, jos hän ottaisi huomioon omat taloudelliset etunsa, tai hän ei täyttäisi velvoitteita samassa määrin tai samoilla ehdoin kuin julkisen palvelun velvoitteen piirissä⁽²⁾. Vastineeksi kyseisten velvoitteiden asettamiselle liikenteenharjoittajaan sovelletaan erityisjärjestelyjä seuraavasti:

- Liikenteenharjoittajalle myönnetään yksinoikeus tarjota palveluita tietyllä alueella. Yksinoikeuden turvin palvelu voidaan tarjota ja liikenteenharjoittajalle voidaan korvata osittain tai kokonaan tietyistä reiteistä tai erityisolosuhteista aiheutuvat lisäkustannukset. Yksinoikeudet luovat kyseisellä alueella turvallisuutta ja auttavat varautumaan kustannuksiin, ja näin edistetään entistä säännöllisempien ja vakaampien palveluiden tuottamista.
- Liikenteenharjoittajalle maksetaan lisäksi tai vaihtoehtoisesti taloudellista korvausta kustannuksista, joita kyseisten julkisen palvelun vaatimusten täyttämisestä aiheutuu.

⁽¹⁾ Liikennöintivelvoitteella tarkoitetaan kuljetusyritykselle asetettuja velvollisuuksia varmistaa, että sen tarjoamat liikennepalvelut täyttävät niiden jatkuvuudelle, säännöllisyydelle ja kapasiteetille asetetut vaatimukset. Kuljetusvelvoitteella tarkoitetaan kuljetusyritykselle asetettuja velvollisuuksia ottaa ja kuljettaa matkustajia tai tavaroita tietyillä maksuilla ja ehdoilla. Hintavelvoitteella tarkoitetaan kuljetusyritykselle asetettuja velvollisuuksia soveltaa erityisesti tiettyihin matkustajaryhmiin viranomaisen vahvistamia tai hyväksymiä maksuja, jotka ovat ristiriidassa yrityksen taloudellisen edun kanssa ja jotka aiheutuvat tiettyjen hintatoimenpiteiden vahvistamisesta tai kieltäytymisestä muuttaa tällaisia toimenpiteitä.

⁽²⁾ Neuvoston asetusta (ETY) N:o 1191/69, 2 artikla.

1.6. Kaiken edellä esitetyn tarkoituksena on pitää eri käyttäjäryhmiltä perittävät tariffit suhteellisen tasapuolisina (tariffit ovat sitä paitsi sopimuksenvaraisia) riippumatta tarjottujen palveluiden todellisista kustannuksista. Lupajärjestelmän puitteissa on lisäksi mahdollista myöntää tietyissä tapauksissa lisätukea liikenteenharjoittajan perimien tariffien alentamiseksi. On tärkeää korostaa ilmausta "tariffi", sillä tämä tarkoittaa, ettei liikenteenharjoittaja voi päättää yksipuolisesti käyttäjiltä perittävästä hinnasta eikä hintojen ajantasaistamisesta, vaan toimivaltainen viranomais määrittää tariffit liikenteenharjoittamista koskevan luvan yhteydessä.

1.7. Tarkasteltavan asetuksen soveltamisala kattaa eri liikennemuotojen järjestelyt (rautatie-, maantie- ja sisävesiliikenne) sekä edellä luetellut kategoriat silloin, kun viranomaiset myöntävät liikenteenharjoittajille yksinoikeuksia, asettavat vähimmäisvaatimuksia tai palvelun tarjoamisesta maksetaan korvausta. Asetuksen soveltamisalaan eivät siis kuulu sellaiset liikennemuodot, jotka eivät täytä jotakin edellä mainituista edellytyksistä.

1.8. Asetus jakautuu neljään osioon seuraavasti: ensimmäisessä osiossa käsitellään julkisen henkilöliikenteen laadun varmistamista, toisessa julkisten palveluhankintojen sääntelyä sopimuksin, kolmannessa määritellään tällaisten palveluiden tarjoamiselle asetettavat vähimmäisvaatimukset ja neljännessä käsitellään menettelykysymyksiä.

1.9. Julkisen henkilöliikenteen laatu varmistetaan muun muassa seuraavin kriteerein: turvallisuus, taajuus, täsmällisyys, liikuntarajoitteisten mahdollisuus käyttää liikennepalveluita, ympäristötekijät ja muita harvemmin asuttujen alueiden asukkaiden liikennetarpeet. Laadunvarmistamisperusteita ovat niin ikään liikennemuotojen välinen integraatio sekä tariffien suuruus ja avoimuus.

1.10. Julkisia palveluhankintoja koskevat sopimukset määritellään pakollisiksi kaikissa niissä tapauksissa, joissa julkisen palvelun vaatimusten täyttämiseksi maksetaan rahallinen korvaus ja taataan yksinoikeudet. Tällaisen julkisen palvelun sopimuksen tekeminen edellyttää yleensä sitä, että sopimukset tehdään kilpailumenettelyn pohjalta. Tällaisten sopimusten voimassaoloaika on enintään viisi vuotta, vaikka sääntöön on joukko poikkeuksia. Liikenteenharjoittajat veloitetaan lisäksi antamaan vuosittain kultakin reitiltä tiettyjä taloudellisia ja sosiaalisia tietoja.

1.11. Julkisia palveluhankintoja koskevia sopimuksia on tapauskohtaisesti mahdollista tehdä suoraan rautatie-, metro tai kevyen raideliikenteen palveluista silloin kun voidaan osoittaa, että

- rautatieliikenteen maakohtaisia tai kansainvälisiä turvallisuusmääräyksiä ei voida täyttää
- liikenteenharjoittajan ja perusrakenteiden hallinnon välisen yhteensovittamisen ylläpitokustannukset ylittävät tarjouksista saatavan hyödyn

- liikenteenharjoittaja tuottaa muita kuin rautatieliikenteen palveluita, jotka on kuitenkin yhdistetty sellaisiin rautatieliikenteen palveluihin, joiden hankintasopimukset on tehty suoraan edellä esitetyn mukaisesti
- julkisen palvelun hankintasopimusten vuosittainen arvo on alle 400 000 euroa (tai verkon osalta alle 800 000 euroa)
- kyseessä on yksinoikeus, josta ei makseta taloudellista korvausta, toisin sanoen
 - uusi palvelu tai
 - laatuperustein yksinoikeudella myönnetty yksittäinen liikennereitti.

1.12. Asetuksessa on lisäksi viranomaisia varten säädettyjä suojalausekkeita, kuten velvollisuus tehdä alihankintasopimuksia tietystä sopimuksen osasta, mahdollisuus pidättäytyä uusien sopimusten teosta sellaisen liikenteenharjoittajan kanssa, joka hallitsee yli neljännessä henkilöliikenteen markkinoista, velvollisuus pitää palveluksessa aikaisemmin kyseistä palvelua tarjonneen liikenteenharjoittajan henkilökunta ja vaatia valittua liikenteenharjoittajaa sijoittautumaan kyseiseen jäsenvaltioon EY:n perustamissopimuksen 71 artiklassa tarkoitettuja tapauksia lukuun ottamatta.

1.13. Palvelujen toimittamiselle asetettuja vähimmäisvaatimuksia tulee soveltaa erotuksetta kaikkiin saman toimivaltaisen viranomaisen vastuualueeseen kuuluviin samantapaisiin liikennepalveluihin. Vähimmäisvaatimukseen voi sisältyä korvausten maksaminen, mikäli tariffirajoitukset koskevat ainoastaan tiettyjä matkustajaryhmiä eivätkä ne ylitä 20:ta prosenttia liikenteenharjoittajan kyseisellä alueella tarjoamien palveluiden arvosta ja korvaus myönnetään ketään syrjimättä. Annettavan asetuksen nojalla myönnettävistä korvauksista ei ole tässä tapauksessa tarpeen tehdä EY:n perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohdan mukaista valtioneutukia koskevaa ennakkoilmoitusta.

1.14. Menettelykysymyksiä koskevalla luvulla pyritään varmistamaan koko prosessin avoimuus ja tasapuolisuus sekä yhteensopivuus sisämarkkinoiden julkisia hankintasopimuksia koskevien säännösten kanssa.

1.15. Siirtymätoimenpiteissä säädetään kolmen vuoden mittaisesta yleisestä määräajasta, johon voidaan tehdä tiettyjä poikkeuksia ja jonka kuluessa asetuksessa tarkoitetuista järjestelmistä poikkeavat järjestelmät on lakkautettava.

2. Yleistä

2.1. Komitea on komission kanssa yhtä mieltä annettavaa asetusta hallitsevasta filosofiasta, joka on esitetty asetusehdotuksen johdanto-osan 7 kappaleessa: ”– – yhteisöstä olevien liikenteenharjoittajien välisen säännellyn kilpailun käynnistäminen tällä alalla lisää palvelujen houkuttavuutta – –, jos toteutetaan asianmukaisia suojatoimenpiteitä”.

2.2. Talous- ja sosiaalikomitea suhtautuu myönteisesti komission pyrkimykseen toteuttaa julkisen liikenteen markkinajärjestely säännellyn kilpailun muodossa sen sijaan, että markkinat avattaisiin täysin kilpailulle.

2.3. TSK suhtautuu periaatteessa myönteisesti asetuksen sisältämiin markkinajärjestelyn pääasiallisiin välineisiin, joista mainittakoon erityisesti seuraavat:

- toimivaltaisen viranomaisen velvollisuus tarjota riittävästi henkilöliikenteen julkisia palveluita
- laatuvaatimusten asettaminen
- taloudellisen korvauksen maksaminen julkisen palvelun vaatimusten täyttämistä aiheutuvista kustannuksista
- julkisten palveluiden tarjoamisesta aiheutuvien kustannusten korvaaminen
- (määräaikaisten) yksinoikeuksien takaaminen ja
- tarjouskilpailuttaminen asianmukaisine poikkeussäännöksineen.

Edellä luetellut välineet auttavat omalta osaltaan saattamaan komission ponnistelut päätökseen. TSK tukee komission pyrkimystä asettaa julkinen palvelu ja kilpailuperiaate mahdollisimman oikeaan suhteeseen.

2.4. Komitea panee niin ikään tyytyväisenä merkille, että tästä lähtien kaikentyyppisten yritysten tasavertaiset mahdollisuudet ja yritysten välinen kilpailu on oikeudellisesti ja kirjainpidollisesti avointa yrityksen luonteesta riippumatta.

2.5. TSK:ta askarruttaa kuitenkin se, löydetäänkö ehdotettujen keinojen ja välineiden avulla, sellaisina kuin niitä on tarkoitus soveltaa, oikea tasapaino julkisten toimien ja kilpailuun pohjautuvan markkinajärjestelyn välillä.

2.6. TSK katsoo esimerkiksi, että kilpailun sääntelyyn tarkoitettut välineet, varsinkin tarjouskilpailu, on muotoiltu erittäin aukottomasti ja konkreettisesti, kun taas poikkeukset ja laatuvaatimukset saattavat osoittautua epämääräisiksi ja monimutkaisiksi. Tältä osin tekstiä olisi syytä täydentää ja täsmentää huomattavasti.

2.7. TSK viittaa erityisesti komission tiedonantoon ”Yleishyödylliset palvelut Euroopassa”⁽¹⁾ ja esittää, että asetuksessa korostettaisiin yleishyödyllisten palveluiden merkitystä parantamalla niiden tuottamiseen tarkoitettuja välineitä. Tarjouskilpailun ja poikkeusmenettelyn (sopimusten tekeminen suoraan) välisessä vastakkainasettelussa kullakin jäsenvaltiolla tulisi olla mahdollisuus päättää, haluaako se parantaa liikennejärjestelmänsä komission tiedonannossa KOM(2000) 580 tarkoitettujen, yleispalveluiksi katsottavien liikennepalveluiden osalta muuttamalla lainsäädäntöään lisämääräyksiin.

2.8. Kyseisen muutoksen tekeminen auttaisi niin ikään vastaamaan asetusehdotuksessa edelleen avoimeksi jäävään kysymykseen läheisyysperiaatteen noudattamisesta. TSK:n käsityksen mukaan komissio ei ole tähän mennessä puolustanut vakuuttavasti julkisen henkilöliikenteen suoraa kilpailua.

2.9. Jäsenvaltioiden välisen kilpailun lisääntyessä yleishyödyllisiä palveluita käsittelevän tiedonannon ansiosta on otettava huomioon myös sellaisten jäsenvaltioiden näkökulma, jotka pitäytyvät matkustajien lähiliikenteen järjestelyssä perustuslakiensa mukaisesti paikallisiin perusoikeuksiin, (esimerkiksi Saksa).

2.10. Komitea esittää kuitenkin muutamia asetusehdotuksen parantamiseen tähtäviä huomioita, jotka lienevät omiaan terävöittämään ehdotusta.

3. Asetuksen I luku – Soveltamisala ja määritelmät

3.1. 2 artikla – Suhde julkisia hankinoja koskevaan lainsäädäntöön

3.1.1 Kun otetaan huomioon tarkasteltavana olevan asetuksen 12 artikla, jossa mainitaan erityiset sopimuksentekomenetelyt, 2 artikla olisi poistettava. Tässä mielessä olisi tärkeää, että 12 artiklan mukaisia sopimuksen tekoa koskevia säännöksiä täsmennettäisiin entisestään. Asetusehdotuksen 2 artiklan nykyisestä sanamuodosta saattaa aiheutua rajaamisongelmia ja vastaavasti juridista epävarmuutta.

3.2. 3 artikla – Määritelmät

3.2.1. Asetusehdotuksen 3 artiklassa ei määritellä selkeästi niin kutsutun ”julkisen palvelun vaatimuksen” laajuutta. Komitea olisi pikemminkin säilyttänyt asetuksessa (EY) N:o 1191/69 annetun ”julkisen palvelun velvoitteen” määritelmän: ”Julkisen palvelun velvoitteilla” tarkoitetaan velvoitteita, joita kyseinen kuljetusyritys ei omien taloudellisten etujensa kannalta katsoen ottaisi kantaakseen tai ei ottaisi kantaakseen samassa määrin tai samoilla ehdoilla”.

⁽¹⁾ KOM(2000) 580 lopullinen, 20.9.2000.

3.2.2. TSK esittää niin ikään määritelmän täydentämistä siten, että myös silloin, kun useat yritykset, esimerkiksi saman tahon omistama liikennekonsortio, harjoittavat yhteistyötä samantapaisissa olosuhteissa, olisi kyse ”integroiduista palveluista”.

3.2.3. Muita 3 artiklan epätarkkoja määritelmiä tai käsitteitä, jotka olisi määriteltävä paremmin, ovat

- toimivaltainen viranomainen –valtion elin tulisi korvata ilmauksella julkinen elin.
- Ehdotetun asetuksen useissa artikloissa käytetty käsite ”reitti” ja 8 artiklassa käytetty ilmaisu ”yksittäinen reitti” olisi määriteltävä täsmällisesti. Vaikuttaa joka tapauksessa siltä, että viimeksi mainittu käsite kattaa myös niin kutsutun alueellisen palvelun kategorian.

4. Asetuksen II luku – Julkisen henkilöliikenteen laadun varmistaminen

4.1. 4 artikla

4.1.1. TSK pitää henkilöstön pätevyydelle asetettuja perusteita riittämättöminä ja katsoo olevan välttämätöntä täyttää ylipäätään sosiaalisista vähimmäisvaatimuksista annetuissa direktiiveissä säädetyt vaatimukset, kuten työaika ja lepotaus.

4.1.2. Yleisesti ottaen TSK katsoo, ettei 4 artiklan nykyinen muotoilu ole riittävän sitova asettamaan tehokkaita laatuvaatimuksia. Komission tulisi punnita uudelleen, onko Euroopan tasolla syytä antaa esimerkiksi suosituksia konkreettisista vähimmäisvaatimuksista taajamissa ja maaseudulla. Niin ikään voitaisiin harkita mahdollisuutta tiedottaa jatkuvasti lähiliikenteen parhaista laatuikäntänteistä ja hyödyntää myös tulosten arviointia vertailemalla niitä keskenään (*benchmarking*). Esimerkkinä mainittakoon *European Local Transport Information Service* -palvelu (www.eltis.org).

4.1.3. Niin ikään jää epäselväksi, miten laatuvaatimukset ja sellaisten kustannusten rahoitusvelvollisuus, joita ei voida kattaa matkalipuista saatavilla tuloilla, liittyvät toisiinsa. Myös laatuvaatimukset on velvoitettava korvaamaan selkeästi julkisin varoin silloin, kun lipunmyynnistä ei kerry riittävästi tuloja.

4.1.4. Komitea ehdottaa, että 4 artiklan 2 kohtaa muutetaan seuraavasti:

- a) kuluttajansuojaan liittyvät tekijät, mukaan lukien palvelujen käyttömahdollisuus niiden taajuuden, nopeuden, täsmällisyyden, luotettavuuden, suhteessa matkustajamääriin käytettyjen liikennevälineiden kapasiteetin, asiakkaille

tarjotun mukavuuden, verkon laajuuden ja tarjottavan palvelutiedon osalta;

- c) eri liikennepalvelujen välinen integraatio, mukaan lukien tiedon, tariffien, matkalippujen, aikataulujen, kuluttajan oikeuksien sekä vaihtopysäkkien käytön integrointi toimivaltaisten viranomaisten maantieteellisellä vastuualueella ja muiden toimivaltaisten viranomaisten nimeämien liikennöitsijöiden osalta;

(uusi luotelmakohta) integroitujen intermodaalisten palveluiden tarjoaminen tarvittaessa;

- f) alueiden tasapainoinen kehitys ja niveltäminen pitkän matkan liikennejärjestelmiin;

- g) harvaan asuttujen seutujen asukkaiden liikennetarpeet, mukaan luettuna kyky esittää innovatiivisia ja seutujen tarpeisiin mukautettuja ratkaisuja huonontamatta tarjottavaa palvelua (liikennemuodon valinta, palvelumuodot ja palveluiden mukauttaminen tarpeisiin, lipunmyynti);

- h) matkustajien terveys ja turvallisuus, kaluston puhdistus ja hygienia sekä matkustajien ja tavaroiden turvallisuus;

- i) henkilöstön pätevyys, erityisesti turvallisuustehtävissä toimivan henkilöstön pätevyys;

(uusi luotelmakohta) työehtosopimusten ja/tai alan voimassa olevien määräysten noudattaminen;

(uusi luotelmakohta) sellainen kiinteän ja liikkuvan kaluston huoltojärjestelmä, jolla taataan aikataulujen päivittäinen luotettavuus

(uusi luotelmakohta) liikenteenharjoittajan taloudellinen kapasiteetti ja riittävät vakuutukset kolmansien osapuolten tekemien valitusten kattamiseksi.

5. Asetuksen III luku – Julkisia palveluhankintoja koskevat sopimukset

5.1. 6 artikla – Julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten tekeminen

5.1.1. TSK katsoo, että artiklan b) kohdan sisältämää säännöstä, jonka mukaan liikenteenharjoittajan on vastattava tiettyistä kustannuksista, on mahdoton toteuttaa, koska liikennepolitiikalla voidaan vaikuttaa matkalipuista saataviin tuloihin siinä määrin, ettei niiden turvin pystytä vastaamaan mainituista kustannuksista. TSK kehottaa kuitenkin poistamaan 6 artiklan b) kohdan. Liikenteenharjoittajille tulee antaa mahdollisuus neuvotella viranomaisten kanssa myös tariffeista.

5.1.2. Artiklan c) kohdassa palvelusopimusten voimassaoloaika rajataan viiteen vuoteen, mikä on liian lyhyt ajanjakso, ja sitä olisi komitean näkemyksen mukaan pidennettävä. Jo c) kohdassa mainitut poikkeukset osoittavat selvästi, että viisi vuotta on liian lyhyt voimassaoloaika. Poikkeukset on sitä paitsi esitetty epäselvästi, joten liikenteenharjoittajien olisi hankalaa vedota niihin toimivaltaisten viranomaisten kanssa asioidessaan. Esimerkiksi linja-autojen arvon poisto kestää nykyään jo selvästi yli viisi vuotta. Komitean käsityksen mukaan sopimusten voimassaoloajalla tulee taata yksinoikeudet riittävän pitkäksi ajaksi, jotta liikenteenharjoittajat saavat sijoittamansa pääoman takaisin, ja voimassaoloaika olisi pidennettävä kahdeksasta viiteentoista vuoteen riippuen siitä, miten palvelu luokitellaan 1.3 kohdan kriteereiden perusteella.

5.1.3. Ehdotuksessa esitetään kaikille maille samantapaista toimintakehystä, mutta ei tiedosteta sitä, että markkinoiden avoimuusaste vaihtelee nykyisin suuresti maasta toiseen ja että monissa maissa on jo vakiintunut toimilupajärjestelmä, joka vastaa suurelta osin, joskaan ei täysin, asetusehdotusta. Jotkut maat ovat puolestaan alkaneet siirtää toimivaltaa aluetasolle ja neuvottelevat uusista suoraan tehtävistä julkisen palvelun hankintasopimuksista. Näissä maissa liikenteen laatua on onnistuttu parantamaan merkittävästi ja lisäämään matkustajamääriä.

5.1.4. Asetusehdotuksessa henkilöliikenteen palvelut luokitellaan osuvasti liikennemuodoittain (rautatieliikenne ja metro, maantie- ja sisävesiliikenne), mutta ei tehdä samanlaista eroa liikenteen erinäisten ominaispiirteiden välillä kohdassa 1.3 lueteltujen käyttäjäryhmien mukaan.

5.1.5. Eräissä tapauksissa sekoitetaan sellaiset kriteerit kuin avoin kilpailu, rajalliset tuet ja yksinoikeuksien laajuus, ja asetuksen tietyissä kohdissa on potentiaalisesti vääriä vaihtoehtoja. Koska ehdotuksen keskeisin tavoite on varmistaa tietyt laatuvaatimukset täyttävien julkisten palveluiden tarjoaminen matkustajille mahdollisimman alhaisin kustannuksin (joko subventoimalla tariffeja tai ei), yksinoikeuden myöntämisellä tietyksi ajanjaksoksi pystytään varmistamaan pitkän aikavälin vähimmäiskustannukset edellyttäen, että sopimusten kesto on asianmukainen. Kilpailuprosessissa (jossa hinnat lasketaan mahdollisimman alhaisiksi) on siis keskitettävä lupien myöntämishetkeen (ja lupiin liittyvään yksinoikeuteen); sopimuksen kestossa on kuitenkin sovittava yhteen pitkäaikaiset luvat (joiden ansiosta voidaan tehdä kilpailukykyisempiä tarjouksia, koska uusi liikenteenharjoittaja pystyy hoitamaan kiinteät

kustannukset ja palvelun aloittamisesta aiheutuvat kustannukset) ja lyhytaikaiset toimitukset (joiden ansiosta prosessi voitaisiin käynnistää uudelleen ja ottaa alalle uusia kilpailijoita, erityisesti kilpailulta suljetuilla aloilla tai hyvin suljetuilla alueilla). Asetuksessa mainittu viiden vuoden yleinen määräaika vaikuttaa siten liian lyhyeltä. On sitä paitsi kaikin tavoin vältettävä luomasta tilapäisiä työpaikkoja, mikä saattaisi vaikuttaa kielteisesti palvelun laatuun ja turvallisuuteen.

5.1.6. Edellä mainitusta lähtökohdasta tarkasteltuna asetus ehdotuksessa esitetyt poikkeuskriteerit ovat liian yleisiä eikä niissä oteta huomioon kohdassa 1.3 määriteltyjä henkilöliikenteen eri kategorioita. Komitea ehdottaa, että määräaika asetetaan nykyistä yksityiskohtaisemmin ja erotetaan eri palvelukategoriat ja henkilöliikenteen muodot toisistaan. Määrittelyssä on lisäksi otettava huomioon kunkin ryhmän kannalta paras mahdollinen yhdistelmä, jonka muodostavat kilpailun kiristäminen – johon liittyy sopimusten nopea uusiminen – ja yksinoikeuden myöntäminen pidemmäksi ajaksi, jolloin tariffeista voidaan sopia pitkällä aikavälillä. Tämä vähentää myös asetuksen lukuisten poikkeustapausten mielivaltaisuutta, vaikka Euroopan komissio valvookin poikkeuksia.

5.1.7. TSK:n mielestä 6 artiklaan tulee lisätä uusi kohta, jossa mainitaan, ettei liian alhaisia tarjouksia sisältäviä sopimuksia hyväksytä.

5.1.8. Kohdan d) mainintaa ”kunkin reitin osalta” olisi täydennettävä ilmauksella ”tai palveluverkkonsa tiettyjen alueiden osalta”. Tietojen antamisvelvollisuuden tulisi koskea pienemmillä alueilla koko aluetta.

5.2. 7 artikla – *Julkista palvelua koskevien sopimusten tekeminen suoraan*

5.2.1. TSK ottaa huomioon tarkasteltavana olevan tekstin yleisessä osassa mainitun yleishyödyllisen palvelun perusperiaatteen ja ehdottaa, että 7 artiklaan lisätään seuraava uusi kohta 1:

”1. Heti kun jäsenvaltiot ovat määritelleet liikennepalvelut 20. syyskuuta 2000 annetun tiedonannon KOM(2000) 580 mukaisiksi yleishyödyllisiksi palveluiksi, toimivaltaisille viranomaisille on syytä antaa mahdollisuus hallinnoida kyseisiä palveluita suoraan⁽¹⁾.”

5.2.2. Nykyisestä kohdasta 1 tulee kohta 2, jota täydennetään seuraavasti:

”Kansallisten tai kansainvälisten turvallisuusvaatimusten’ lisäksi toimivaltaisella viranomaisella tulisi olla mahdollisuus perustella poikkeukset myös ’alueellisiin ja paikallisiin laatu- ja turvallisuusvaatimuksin’.”

(1) Useat jäsenvaltiot esittivät tämänsuuntaisen vaatimuksen liikenne- ministerien neuvostossa 20.–21. joulukuuta 2000 Brysselissä (liikenneministerien istunto n:o 2324, lehdistötiedote 470, n:o 14004/00).

5.2.3. Kohdasta 2 tulee kohta 3, jota muutetaan seuraavasti:

”Ainoastaan maininta ’lisäkustannuksia yhteensovittamisen ylläpidosta’ tulisi säilyttää ja poistaa kohdan loppuosa. Lisäksi tekstistä olisi käytävä ilmi mahdollisuus tehdä sopimus suoraan silloin, kun ’eri liikennepalveluiden välinen nykyinen tai tuleva integrointi on vaarassa.’”

5.2.4. Komitea hyväksyy sopimusten tekemisen suoraan 7 artiklan 6 kohdassa mainitun uuden aloitteen pohjalta. Komitea katsoo kuitenkin, että sopimusta tehtäessä olisi punnittava laatuvaatimuksia, jotka liikenteenharjoittaja sitoutuu täyttämään ja joilla yksinoikeuden myöntäminen on perusteltavissa.

5.3. 8 artikla – *Julkista palvelua koskevien sopimusten tekeminen laatuvertailun perusteella*

5.3.1. Asetuksen 8 artiklassa tarkoitettujen sopimusten tekemistä suoraan laatuvertailun perusteella ei tulisi rajoittaa niin kutsuttuihin ”yksittäisiin reitteihin” ja se tulisi ulottaa alueellisiin palveluihin, sellaisina kuin ne on täsmennetty kohdassa 1.3.

5.4. 9 artikla – *Suojatoimenpiteet*

5.4.1. Komitea esittää kriittisiä huomioita 9 artiklassa tarkoitetuista suojatoimenpiteistä, etenkin seuraavista:

- Toimivaltaiselle viranomaiselle annettava mahdollisuus vaatia tekemään alihankintasopimus, joka tosin rajoitetaan 50 %:iin sopimuksen arvosta, loukkaa tehokkuusperiaatetta, joka asetuksella pyritään ottamaan käyttöön. Kyseinen vaatimus rajoittaa erittäin voimakkaasti liikenteenharjoittajien hallintavapautta ja asettaa selkeästi kyseenalaiseksi kyseisten liikenteenharjoittajien mahdollisuuden valita vapaasti alihankkijat, aivan erityisesti silloin, kun toimivaltainen viranomainen on alue- tai paikallisviranomainen.
- Toinen komiteaa suuresti huolestuttava seikka on mahdollisuus päättää olla tekemättä palveluita koskevia sopimuksia sellaisen liikenteenharjoittajan kanssa, joka hallitsee yli neljännessä markkinoista. Toimivaltainen viranomainen voi ensinnäkin toimia lähes täysin mielivaltaisesti evätessään sopimuksen tekemisen. Toisaalta ilmaus ”henkilöliikennepalvelujen markkinat” on epätarkka. Viitataan sillä valtakunnallisiin, alueellisiin vai paikallisiin markkinoihin? Miten toimivaltainen viranomainen voi tuntea liikenteenharjoittajan aseman muualla kuin omaan toimivaltaansa kuuluvalla alueella?

5.4.2. TSK suhtautuu myönteisesti kohdassa 3 ilmaistuun komission pyrkimykseen suojella välittömästi yrityksen palkkaamaa henkilökuntaa yrityksen vaihdoksen yhteydessä. Mutta säännöksen muotoilu (”voi vaatia”) ei ole tarpeeksi jämerä. Kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että toimivaltainen viranomainen velvoittaa (”toimivaltaisen viranomaisen on vaadittava”) myöntämään palkatulle henkilökunnalle kyseiset oikeudet. TSK epäilee lisäksi, onko direktiivi 77/197/ETY riittävä tae. TSK:n mielestä on asiallisempaa säätää suoraan, että yrityksen vaihdoksen yhteydessä henkilökunta otetaan palvelukseen entisiin ehdoin.

6. **Asetuksen IV luku – Julkisen henkilöliikenteen harjoittamista koskevat vähimmäisvaatimukset**

6.1. 10 artikla

6.1.1. TSK yhtyy ensimmäisen kappaleen muotoiluun, jonka mukaisesti kaikkien liikenteenharjoittajien on noudatettava yleisiä sääntöjä tai vähimmäisvaatimuksia. Komitea katsoo kuitenkin, että b) kohdassa asetettu rajoitus (20 %:n lauseke) on tarpeeton. Koska kilpailun puolueettomuus on taattu, on kunkin jäsenvaltion asia taata erityispalveluista maksettava korvaus rajoittamatta yleispalvelua prosentuaalisesti.

6.1.2. Komitea esittää niin ikään 10 artiklassa mainituista vähimmäisvaatimuksista seuraavat huomiot:

6.1.2.1. Äskettäin tehdyssä ehdotuksessa yhteisön asetukseksi tuen myöntämisestä liikenteen yhteensovittamiseen⁽¹⁾ asetuksen 3 artiklassa säädetään, että maantieliikenteen perusrakenteiden hallinnointiin, ylläpitoon ja tavaratoimituksiin myönnettyt tuet ovat keskenään sopusointuisia ja että perusrakenteisiin myönnetty tuki jakautuu luonnostaan tasaisesti kaikkien käyttäjäryhmien kesken. Euroopan unioni puolustaa ympäristötekijöiden ja sosiaalisen syin julkisen liikenteen suostamista yksityisautoilun kustannuksella.

6.1.2.2. Niin ikään korvauksen rajaaminen viidennekseen katetuista palveluista vaikuttaa pikemminkin pyrkimykseltä säilyttää budjettitasapaino kuin vastata sosiaaliseen tarpeeseen. Saman vaatimuksen piiriin on lisäksi sisällytetty niinkin erilaisia kategorioita kuin pitkän matkan liikenne (jossa eri liikennevälineet, kuten juna ja linja-auto, kilpailevat keskenään), kaupunkiliikenne (jota usein tuetaan vankasti) ja seutuliikenne (joka on luonteeltaan aina potentiaalisesti alijäämäistä, jos vähimmäislaatuaso halutaan säilyttää).

⁽¹⁾ KOM(2000) 5 lopullinen.

6.1.2.3. Korvauksen rajaamisella rangaistaan sitä paitsi asiattomasti yrityksiä, jotka harjoittavat alueella ainoastaan yhtä mainituista toimista, eikä niillä ole mahdollisuutta kompensoida toimia tuotettujen palvelutyyppeiden kesken tai lisätä tulojaan korvauksen saamiseksi tarjoamalla palveluita, joilla ei ole yhtä suuria edellytyksiä kyseisten korvausten saamiselle.

6.1.2.4. Komitea on kuitenkin komission kanssa yhtä mieltä ehdotuksesta maksaa korvausta kaikille liikenteenharjoittajille ketään syrjimättä, kunhan eri liikennetyypit yksilöidään.

7. Asetuksen V luku – Menettelykysymykset

7.1. Komitea yhtyy komission kantaan kaikissa menettelynäkökohdissa ja esittää ainoastaan, että ”julkisen valituselimen” käsitettä kehitellään vielä juridisesti. Kyseiselle elimelle lankeaa – ainakin osittain – riippumattoman sääntelijän tehtävä samaan tapaan kuin perinteisesti tukea saavilla muilla aloilla (vesi, kaasu, sähkö, televiestintä). Tässä tapauksessa olisi arvioitava, voisiko elin toimia myös välittäjänä toimivaltaisten viranomaisten ja liikenteenharjoittajien välillä tariffeista päätettäessä.

7.2. 12 artikla – Tekomenettelyt

7.2.1. Artiklan 3 kohtaan olisi lisättävä seuraava uusi luettelukohta d):

”palkattavan henkilökunnan määrä ja henkilökunnan sopimusperusteiset oikeudet 9 artiklan 3 kohdan mukaisesti”.

7.3. 13 artikla – Avoimuus

7.3.1. Jotta toiminta olisi kansalaisten ja käyttäjien kannalta entistä avoimempaa, on taattava, että ennen kuin tarjouskilpailusta päätetään, liikenteenharjoittajien ja muiden toimivaltaisten elinten sekä myös kuluttajajärjestöjen ja matkustajia edustavien komiteoiden kanssa keskustellaan siitä, onko sopivinta tehdä sopimukset suoraan vai tarjouskilpailun pohjalta. Tämän suosituksen taustalla on 7 artiklaan esitetty muutosehdotus, joka koskee muita mahdollisuuksia tehdä sopimuksia suoraan.

7.4. 15 artikla – Kirjanpitosäännökset

7.4.1. Komitea yhtyy täysin 15 artiklassa säädettyihin kirjanpitosäännöksiin. Niiden avulla pyritään itse asiassa takamaan lupamenettelyjen avoimuus ja syrjimättömyys sekä julkisen palvelun velvoitteiden noudattamisesta aiheutuvien ylimääräisten kustannusten ja niistä maksettavien korvausten asianmukainen suhde, millä on yhtymäkohtia liitteen I säännösten kanssa.

8. Asetuksen VI luku – Loppusäännökset

8.1. 17 artikla – Siirtymätoimenpiteet

17 artiklan 1 kohdasta

8.1.1 Kolmen vuoden siirtymäkausi on TSK:n käsityksen mukaan täysin riittämätön. Luvat on myönnetty eri maissa nykyisin osittain esimerkiksi huomattavasti pidemmäksi ajaksi. Myös nykyisten investointien ja niiden poistojen kannalta kolmen vuoden määräaika on niin ikään liian lyhyt.

8.1.2. Komitealla on kuitenkin erittäin perusteltuja syitä epäillä 17 artiklassa säädettyjen siirtymätoimenpiteiden tehokkuutta, sillä eräät niistä saattaisivat johtaa laillisesti hankittujen oikeuksien peruuttamiseen ja aiheuttaa tuomioistuimille valitusketjun, joka voisi vesittää nykyisen direktiivin. Komitean epäilyjen taustalla ovat seuraavat seikat:

8.1.2.1. Kyseisen artiklan 1 kohdassa säädetään, että muut kuin puheena olevan asetuksen mukaiset järjestelmät, sopimukset ja järjestelyt lakkaavat olemasta voimassa kolmen vuoden kuluessa.

8.1.2.2. Kuten ehdotuksen perusteluosassa todetaan, on kuitenkin maita, joissa markkinat on avattu kilpailulle tarjouskilpailuin tai asianomaisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisin lupamenettelyin (yhdistämällä yksinoikeudet, joiden kesto riippuu suoraan palvelun tarjoamisen edellyttämien investointien poistoista, jolloin liikenteenharjoittajalle ei tarvitse maksaa säännöllistä korvausta). Yksikään jäsenvaltioissa tällä hetkellä voimassa olevista valtakunnallisista tai alueellisista luvista, jotka on myönnetty tarjouskilpailun perusteella tai suoraan, eivät kuitenkaan pysty täyttämään kaikilta osin asetuksessa tarkoitettua säännöstä, vaikka menettely olisikin hengeltään asetuksen lähestymistavan mukainen. Näin ollen kyseiset luvat eivät ole lainvoimaisia asetusehdotuksen nykyisen sanamuodon mukaan ja lakkaavat olemasta voimassa mainitun kolmen vuoden kuluessa.

8.1.2.3. Tällä hetkellä voimassa oleville luville, joiden myöntämiseksi järjestetyt tarjouskilpailut olivat aikoinaan avoimia liikenteenharjoittajien väliselle kilpailulle, on asetettu kullekin voimassaoloaikansa, joka on yleensä yli kymmenen vuotta. Liikenteenharjoittaja on laskenut kustannukset (ja tehnyt usein puolestaan sitovia sopimuksia kolmansien osapuolten kanssa liikennekaluston ostosta tai infrastruktuurin käytöstä), minkä vuoksi sopimuksen keston lyhentäminen johtaa korvausvaateiden esittämiseen toimivaltaiselle viranomaiselle lupaehtojen yksipuolisesta rikkomisesta. Kanteet on

käsiteltävä valtakunnallisissa tuomioistuimissa ja saatettava jopa Luxemburgin tuomioistuimen käsiteltäviksi ennakkotapauksina.

8.1.3. TSK esittää siirtymäkauden pidentämistä joko kahdeksaan tai kymmeneen vuoteen, ja samalla on myös harkittava, voidaanko eri jäsenvaltioissa noudattaa erilaisia sääntöjä.

17 artiklan 2 kohdasta

8.1.4. Asetuksen 7 artiklan 2 kohdassa mainitun määräajan pidentäminen kolmella vuodella sellaisten yritysten osalta, joiden on investoitava rautateiden infrastruktuuriin, on investointien takaisinmaksun kannalta edelleen riittämätön.

8.1.5. Muuttamalla 17 artiklan 1 kohtaa 2 kohdan kysymys tulisi joka tapauksessa ratkaistuksi.

8.1.6. Komitea esittää rakentavana vaihtoehtona, että siirtymäkaudet asetettaisiin selektiivisen järjestelmän avulla kullekin liikennetyypille ja -muodolle erikseen.

8.1.7. Komitea panee erittäin tyytyväisenä merkille, että ehdokasmaiden yrityksiä pidetään tarkasteltavan asetuksen täytäntöönpanon kannalta yhteisön yrityksinä. Komitea toivoo, että liittymissopimusten tultua voimaan kyseiset maat pystyisivät myös panemaan asetuksen säännökset kaikilta osin täytäntöön.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi yhteisistä säännöistä siviili-ilmailun alalla ja Euroopan lentoturvallisuusviraston perustamisesta"

(2001/C 221/05)

Neuvosto päätti 22. joulukuuta 2000 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 80 artiklan 2 kohdan nojalla pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellä mainitusta ehdotuksesta.

Asian valmistelusta vastannut "liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta" -jaosto antoi lausuntonsa 8. toukokuuta 2001. Esittelijä oli Alexander-Michael von Schwerin.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30.–31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 112 ääntä puolesta, 1 vastaan, ja 1 pidättyi äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Ehdotuksen johdannossa komissio muistuttaa tarpeesta luoda ilmailualan sisämarkkinoiden sääntöjen loogiseksi täydennykseksi yhteiset lentoturvallisuussäännöt. Nykyinen järjestelmä, joka perustuu asetukseen (ETY) N:o 3922/91 ja Euroopan ilmailuviranomaisten yhteistyöjärjestön (JAA)⁽¹⁾ työhön, on komission mielestä puutteellisesti

toimivaksi. Nykyjärjestelmää pidetään aikaavievänä, joustamattomana ja usein epäjohdonmukaisena yhteisön velvoitteiden ja toimien kanssa.

1.2. Nykyjärjestelmässä havaittujen puutteiden korjaamiseksi ja sellaisen elimen perustamiseksi, joka olisi verrattavissa Yhdysvaltain ilmailuhallinnosta vastaavaan viranomaiseen (FAA), neuvosto valtuutti 16. heinäkuuta 1998 tekemällään päätöksellä komission aloittamaan neuvottelut Euroopan lentoturvallisuusviranomaisen (EASA) perustamista koskevan sopimuksen tekemisestä sellaisten Euroopan yhteisöön kuulumattomien maiden kanssa, jotka ovat JAA:n jäseniä. Viranomaisesta tulee oikeudelliselta asemaltaan kansainvälinen järjestö, ja sen toimivaltaan kuuluvat kaikki lentoturvallisuuden sääntelyyn liittyvät tehtävät.

⁽¹⁾ JAA koostuu useiden maiden ilmailuviranomaisista, jotka tekevät yhteistyötä turvallisuusstandardien ja -menettelyjen kehittämiseksi ja käyttöön ottamiseksi. Tätä varten ne kehittävät yhteisiä ilmailuvaatimuksia (JAR) ja pyrkivät soveltamaan niitä koordinoitusti ja yhdenmukaisesti.

1.3. Komissio ilmaisi kuitenkin epäilyksensä järjestelmän toteuttamiskelpoisuudesta, sillä se olisi edellyttänyt eräissä jäsenvaltioissa valtiosääntöoikeudellisia muutoksia, menettelyt olisivat vieneet hyvin pitkän ajan ja Euroopan parlamentin ja kansallisten parlamenttien halukkuus hyväksyä sen merkitsemät laajat toimeenpanovallan siirrot oli epävarmaa. Neuvoston pyynnöstä komissio esitti analyysin mahdollisesta yhteisön omiin rakenteisiin perustuvasta vaihtoehdosta, ja neuvosto piti tätä käytännöllisimpänä tapana edetä asiassa. Käsillä oleva ehdotus sisältää tämän vaihtoehdon.

2. Komission ehdotuksen pääsisältö

2.1. Komission ehdotuksen perusteluissa todetaan seuraavaa:

2.2. Alkuperäisten tavoitteiden saavuttaminen ja niihin liittyvien keinojen toteuttaminen edellyttää erityistä virastoa, jolla on käytössään hyvä asiantuntemus. Lisäksi komissio katsoo, että virastolle on annettava todellista toimivaltaa ja sen on voitava toimia riittävän itsenäisesti, jotta se pystyisi myös hoitamaan tehokkaasti tehtävänsä: suojelemaan yleistä etua sisäisesti ja edistämään eurooppalaisia näkökantoja ulkoisesti.

2.3. Komissio katsoo kuitenkin myös, että toimeenpanovalan käyttö ja sääntelyn soveltamisen valvonta kuuluvat yksinomaan komissiolle. Se voi siirtää näitä tehtäviä toiselle elimelle ainoastaan soveltamalla sääntöjä, joilla komission valtuudet tehdä teknisiä arvioita rajataan sen omaa pätevyyttä vastaaviin asioihin.

2.4. Tämän institutionaalisen rakenteen noudattamiseksi komissio ehdottaa kaksivaiheista toimintatapaa:

- Ehdotus sisältää ilmailualan tuotteiden sertifiointia ja huoltoa koskevat peruseriaatteet. Siinä asetetaan myös ehdotuksen liitteenä olevan Chicagon yleissopimuksen liitteen 8 ja yhteisön voimassa olevan ympäristönsuojelua koskevan lainsäädännön mukaiset peruseriaatteet.
- Muita lentoturvallisuuden osa-alueita, erityisesti lentotoiminnan turvallisuusnäkökohtia, lentohenkilöstöön sovellettavia lupavaatimuksia sekä lentokenttä- ja lennonjohtotoimintaa, koskevat peruseriaatteet ja -vaatimukset on hyväksyttävä ajallaan tavanomaisen lainsäädäntömenettelyn mukaisesti; ne täydentävät nyt ehdotettua asetusta.

Ehdotus rajoittuu siis Euroopan ilmailuteollisuudelle tärkeisiin tuotteisiin liittyviin ilmailuturvallisuusnäkökohtiin, eikä siinä puututa lentoyhtiöiden toimintaan, lentoasemiin tai lennonjohtoon liittyviin seikkoihin.

2.5. Komission ehdottama järjestelmä perustuu seuraaviin periaatteisiin:

- Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat sääntelyn pääperiaatteet ja peruseriaatteet, joissa määritellään välttämätön turvallisuuden ja ympäristönsuojelun taso.
- Päätökset peruseriaatteiden täytäntöönpanosta, erityisesti tarvittavien hyväksyntöjen hakumenettelystä, hyväksynnän mukanaan tuomista oikeuksista ja sovellettavista teknisistä normeista on päätetty antaa komission tehtäväksi.

2.6. Kuten kohdassa 2.4 todettiin, komissio aikoo soveltaa järjestelmää tuotteisiin ja niiden huoltoon. Pääperiaatteiden ja lentotoimintaa, henkilöstöä, lentoasemia ja lennonjohtopalveluita koskevien olennaisten vaatimusten osalta 7 artiklassa todetaan vain, että komissio antaa niitä koskevat ehdotukset tarvittaessa ja mahdollisimman pian. Siten otetaan käyttöön kaksijakoinen järjestelmä, jolla erotetaan toistaiseksi tuotteet muista lentoturvallisuusnäkökohdista.

2.7. Euroopan parlamentin ja neuvoston tulisi päättää jäsenvaltioiden itsensä sovellettavaksi tarkoitetuista säännöistä. Komissio puolestaan saisi valtuudet täydentää sääntöjä silloin, kun ne liittyvät erityisiin teknisiin aiheisiin, ja mukauttaa ne vastaamaan tieteen tai tekniikan edistymistä; tällaiset säännöt voisivat koskea lentoliikenteen harjoittajiin tai lentohenkilöstöön sovellettavia lupavaatimuksia, jotka eivät tässä vaiheessa kuulu ehdotetun lainsäädännön soveltamisalueeseen mutta jotka on aikanaan hyväksyttävä.

2.8. Komission mielestä tilanne on tuotteiden osalta erilainen. Keskitetty sertifiointimenettely takaisi yhdenmukaisuuden parhaiten. Alalla, jolla tekniikka kehittyy nopeasti, ei olisi lisäksi viisasta sisällyttää lainsäädäntöön liian tarkkoja teknisiä määritelmiä. Siksi komissiolle annettaisiin oikeus vahvistaa tarvittavat toimeenpanoa koskevat säännöt. Virastolla olisi tekninen harkintavalta arvioida, täyttääkö tuote peruseriaatteet.

2.9. Tuotteiden osalta toimeenpanoa koskevat säännöt olisivat pääosin esim. JAA:n yhteisiin lentokelpoisuusvaatimuksiin (JAR)⁽¹⁾ sisältyviä menettelytapavaatimuksia. Virastolle annettaisiin valtuudet myöntää todistuksia osoitukseksi siitä,

⁽¹⁾ JAA on sitoutunut uusien lentokoneiden, moottorien ja potkureiden yhteiseen sertifiointiin ja perustanut yhteisen hyväksyntäjärjestelmän. JAR-21-koodin "Lentokoneiden ja niihin liittyvien tuotteiden ja osien sertifiointimenettely" lisäksi JAA on hyväksynyt mm. sertifiointikoodit raskaille liikennelentokoneille (JAR-25), pienlentokoneille (JAR-23) ja moottoripurjelentokoneille ja purjelentokoneille (JAR-22), helikoptereille (JAR-27/29), moottoreille ja apuvoimalaitteille (JAR-APU), potkureille (JAR-P) ja laitteille (JAR-TSO).

että tuotteet täyttävät voimassaolevat perusvaatimukset, koska kysymyksessä on puhtaasti tekninen arviointi.

2.10. Huoltoa ei ole suunniteltu keskitettäväksi. Sen suhteen komissio esittää noudatettavaksi lähestymistapaa, jonka mukaisesti komissio saisi valtuudet hyväksyä riittävän yksityiskohtaiset huolto koskevat toimeenpanosäännöt asianmukaisen JAR-koodin mukaisesti.

2.11. 46 artiklalla virastolle annetaan valtuudet toteuttaa kaikki tarvittavat tutkimukset (myös ”tarkastukset”) hoitaessaan ehdotetulla asetuksella sille osoitettuja tehtäviä. 47 ja 48 artiklassa määritellään lähemmin kaksi eri tutkimusvaltuuksien tyyppiä. Turvallisuussääntöjen asianmukaisen soveltamisen varmistamiseksi virastolla on valtuudet tehdä jäsenvaltioita koskevia tarkastuksia (47 artikla) ja – komission apuna – yrityksiä koskevia tutkimuksia (48 artikla).

2.12. Lopuksi komissio on sisällyttänyt ehdotukseen oikeudellisen muutoksenhakumekanismiin. Jotta voitaisiin välttää tekniikkaan liittyvien asioiden tuomista tuomioistuimen ratkaistavaksi, esitetään perustettavaksi ensimmäisenä muutoksenhakuasteena toimivia asiantuntijalautakuntia. Lautakunnan (tai lautakuntien) jäsenet nimittää hallintoneuvosto komission laatiman ehdokasluettelon perusteella (31–36 artikla).

3. Yleishuomioita

3.1. Yleinen päämäärä

3.1.1. Komitea tukee yhteisön lentoturvallisuuspolitiikkaa koskevaa tavoitetta ja suhtautuu myönteisesti komission ehdotukseen.

3.1.2. Komitea on samaa mieltä siitä, että tarvitaan voimakasta organisaatiota, jolla on laajat valtuudet kaikilla lentoturvallisuuden aloilla sekä mahdollisuus ottaa hoitaakseen nykyisin jäsenvaltioitasolla hoidettuja toimeenpanevia tehtäviä, kun yhteistoiminta vaikuttaa tehokkaammalta. Komitea yhtyy Euroopan parlamentin näkemukseen, jonka mukaan tulisi perustaa yhteinen lentoturvallisuutta sääntelevä viranomainen, jonka tärkeimpänä tehtävänä on taata Euroopassa turvallisuuden yhtenäinen korkea taso yhdenmällä vähitellen jäsenvaltioiden järjestelmät. Komitea on samaa mieltä komission kanssa siitä, että tällaisen toimielimen luomisessa olisi hyödynnettävä mahdollisimman hyvin Euroopan unionin muodostamia puitteita. Komitea kannattaa komission ehdotusta yhteisistä säännöistä siviili-ilmailun alalla ja Euroopan lentoturvallisuusviraston (EASA) perustamisesta.

3.2. Komitea tekee silti muutamia kriittisiä huomautuksia seikoista, joihin tulisi puuttua. Komitea pitää erittäin tärkeänä, että ehdotetulla asetuksella saavutetaan sille asetetut tavoitteet. Vaikka komission nykyinen ehdotus on luova ja uudenlainen ensitoimi, se ei vielä näytä lunastavan antamia lupauksia. Ehdotuksessa on yhä joukko epäselvyyksiä ja epä johdonmukaisuuksia, jotka tulee poistaa. Vielä tärkeämpää on, että eräät ehdotuksen kohdista ovat tuntuvasti parannettavissa. Komitea toistaa aiemmassa lausunnossaan esittämänsä huomion, jonka mukaan on tärkeätä, että virasto voisi laatia kaikki lentoturvallisuutta koskevat säännöt⁽¹⁾. Ehdotuksella tulisi varmistaa, että tähän tavoitteeseen aikanaan todella päästään.

3.3. Ehdotettu toimintatapa

3.3.1. Komitea toteaa, että komission ehdotus perustuu teknisten sääntöjen ja hallinnollisten menettelyjen yhdenmukaistamisesta siviili-ilmailun alalla annetun asetuksen (ETY) N:o 3922/91 yhteydessä tehtyyn työhön ja siitä saatuihin kokemuksiin.

3.3.2. Komitea on tyytyväinen siihen, että ehdotuksessa otetaan asianmukaisesti huomioon Euroopan parlamentin ja neuvoston yleissopimusluonnosta koskeneissa aiemmissa keskusteluissa esittämät näkökannat ja että komissio on tehnyt tiivistä yhteistyötä neuvoston kanssa valmistellessaan ehdotusta.

3.3.3. Komitea suhtautuu myönteisesti siihen, että komissio on esittänyt luovan ja huolellisesti valmistellun toimintatavan, joka sisältää uusia malleja asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

3.4. Kritiikkiä ja ehdotuksia

3.4.1. Viraston riippumattomuus

3.4.1.1. Ehdotuksen mukaan tuotteita ja niiden huoltoa koskevat toimivaltuudet delegoitaisiin komissiolle. Komitea myöntää, että täytäntöönpanosääntöjen delegoiminen komissiolle on hyödyllistä ja toivottavaa. Ehdotuksessa voitaisiin kuitenkin täsmentää, missä tapauksissa Euroopan parlamentin ja neuvoston tarpeellinen valvontavalta säilyisi voimassa.

3.4.1.2. Vaikka komitea on tyytyväinen komission ponnistuksiin riippumattoman viraston luomiseksi, sitä oudoksuttaa, eikä nykyisessä toimielinrakenteessa olisi sijaa vielä riippumattomammalle lentoturvallisuusvirastolle, varsinkin kun kyse on hyvin teknisten täytäntöönpanosääntöjen ja standardien asettamisesta.

⁽¹⁾ EYVL C 14, 16.1.2001, s. 33, ks. asetusta (ETY) N:o 3922/91 koskevat päätelmät.

3.4.1.3. Komitea toteaa, että ehdotetulla asetuksella virastolle annettaisiin tiettyä toimivaltaa sikäli, että se voisi julkaista opastavaa aineistoa hyväksyttävistä menetelmistä, joilla vaatimukset voidaan täyttää. Siitä, tuleeko tätä pitää sääntelynä tai politiikkana, voidaan esittää eriäviä näkemyksiä. Komitea toteaa, että ehdotuksessa jätetään tämän suhteen tietty liikkumavara, jonka puitteissa voidaan väittää, että virastolla itse asiassa on riippumattomat valtuudet soveltaa teknisiä sääntöjä. Komissio on sisällyttänyt ehdotukseen sinänsä tervetulleen määrän riippumattomuutta.

3.4.1.4. Komitea on tyytyväinen ehdotuksessa ilmaistuun periaatteeseen, jonka mukaan lainsäätäjällä ei olisi täydellistä ja yksityiskohtaista teknistä vastuuta, sillä näin parannettaisiin sen kykyä hallita kokonaistilanne sekä korostettaisiin sen poliittista roolia. Tämä pätee epäilemättä parlamenttiin ja neuvostoon, mutta komitea ihmettelee, eikö se päde yhtä lailla myös komissioon. Erityisesti lentoturvallisuuden alalla on tärkeää, että turvallisuuden perusjärjestelmä määritetään oikealla poliittisella tasolla (eli Euroopan parlamentilla ja neuvostolla on selvä tehtävä kantaa asiassa vastuunsa). Perusta, jonka pohjalta yksittäiset turvallisuustekijät järjestetään, on myös sääntelijän – joko suoraan Euroopan parlamentin tai neuvoston tai delegoinnin kautta komission – tehtävä. Ei kuitenkaan vaikuta toivottavalta, että sääntelijä puuttuisi liian yksityiskohtaisesti teknisiin seikkoihin, sillä tästä seuraisi onnettomuuden sattuessa automaattisesti poliittinen vastuu. Juuri tässä kohtaa virasto näiden kysymysten asiantuntijana tulisi mukaan kuvaan. Mikä normaaleissa olosuhteissa kansallisen lainsäädännön mukaan olisi sääntelyvallan delegoimista edelleen virastolle, ei kuitenkaan näyttäisi olevan perustamissopimuksen nojalla mahdollista.

3.4.1.5. Ehdotuksen perusteluissa komissio pitäytyy varsin tiukkaan tulkintaan Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeudenkäytöstä. Tuomioistuimen mukaan valtuuksien delegoiminen on sallittavaa vain, jos ”se koskee selvästi rajattuja toimeenpanovaltuuksia, joiden käyttöä voidaan tiukasti arvioida delegoivan viranomaisen määrittämin objektiivisin perustein”.

3.4.1.6. Näin ollen komissio rajaa toimivallan siirron EASAlle koskemaan vain tyyppitodistusten antamista. Alun perin ehdotuksessa keskityttiin tuotteisiin. Komission mukaan tuotteiden sertifiointi on tarpeen keskittää. Lisäksi vaatimuksiin ei ole hyvä sisällyttää liian tarkkoja teknisiä yksityiskohtia, sillä alan tekniikka kehittyy nopeasti. Vaikka tätä väitetä ei sen kummemmin perustella, komitea katsoo, että se voi hyvinkin pitää paikkansa.

3.4.1.7. Komitea ei kuitenkaan ymmärrä, miksei päätelmää voitaisi soveltaa kaikkeen ilmailutoimintaan, huoltoon tai henkilöstön lupavaatimuksiin. Se näyttäisi pätevän myös lentoasemia ja lennonjohtoa koskeviin seikkoihin.

3.4.1.8. Komission tekemä päätelmä näyttäisi siis pätevän kaikkiin teknisen turvallisuuden aloihin.

3.4.1.9. Komitea katsoo, että puhtaasti teknisluonteisten sääntöjen (opastus ja suositeltavat – tai pikemmin hyväksyttävät – käytännöt) täytäntöönpanon voidaan katsoa kuuluvan lainkäytön piiriin. Paljon riippuu komission ehdottamien perussääntöjen sanamuodosta ja niihin sisältyvistä teknisistä yksityiskohdista. Kuten Euroopan parlamentti sekä komissio, joka on ilmaissut haluavansa antaa tilaa tarvittavalle riippumattomuudelle, komitea katsoo, että virastolle voitaisiin antaa enemmän tarvittavaa teknistä täytäntöönpanovaltaa, myös valtuudet laatia yksityiskohtaisia teknisiä sääntöjä, kunhan sääntöjen sanamuoto on riittävän tarkka, ne koskevat todella vain teknisiä seikkoja ja delegoiva viranomainen valvoo niitä tiukasti. Paljon riippuu myös ilmaisun ”sääntöjen laadinta” tulkinnasta. Olisi vaikeaa delegoida valtaa antaa oikeudellisesti sitovia sääntöjä. Sääntöjen täytäntöönpanon, kuten standardien ja opastavan materiaalin sekä teknisten vaatimusten, osalta asiassa näyttäisi kuitenkin olevan parantamisen varaa. Ei ole mitään syytä olla pitämättä niitä sitovina ainakin siinä mielessä, että yksittäiset kansalliset ja yritykset voivat luottaa niihin ja vedota niihin oikeudessa.

3.4.1.10. Tätä riippumatonta asemaa voitaisiin painottaa enemmän ehdotetun asetuksen muissakin artikloissa, joissa riippumattomuus ei tule esiin ja virastoa tuntuu pikemmin pidettävän täysin komissioon kuuluvana osana. Tässä vaiheessa EASAn rooli näyttäisi olevan lähinnä komissiota avustava ja tukeva; se tarjoaisi komissiolle teknistä asiantuntemusta.

3.4.1.11. EASAlla olisi selvästi läheiset yhteydet komissioon, ja sen työntekijöillä olisi komission määräaikaisen tai vakinaisen henkilöstön asema. Määräaikaisen henkilöstön käytön suhteen ehdotuksessa tulisi ottaa huomioon sekä henkilöstömäärän että asiantuntemuksen jatkuvuuden säilyttäminen. Pitkäaikaisia sopimuksia tulisi harkita aina kun mahdollista.

3.4.1.12. Lakiehdotuksia valmistellessaan virastolla ei ole muuta vaihtoehtoa kuin seurata komission ohjeita. On kyseenalaista, jättääkö teksti virastolle mitään mahdollisuutta kieltäytyä tai tehdä omia aloitteita. Virastolla tulisi ainakin olla oikeus kieltäytyä valmistelemasta sääntöjä, joita se ei lentoturvallisuussyistä itse kannata.

3.4.1.13. Kansainvälisissä asioissa virastolla on velvollisuus avustaa komissiota, ja siten sen on välttämättä kannettava tai ainakin jaettava vastuu, vaikka se olisikin jostakin eri mieltä.

3.4.1.14. EASAn pääjohtajan asemassa pääpaino on riippumattomuudella. Pääjohtaja ei ota vastaan ohjeita miltään hallitukselta eikä miltään muulta elimeltä. Tämä ei selvästikään koske komissiota; koska komissio on alan pääsääntelijä, määräys tuntuisi siihen sovellettuna lievästi sanoen kummalliselta.

Etenkin neuvosto voisi vahvistaa asetuksen säännöksiä, jotka koskevat viraston riippumatonta asemaa ja sen toimintavaltuuksia kansainvälisissä asioissa.

3.4.2. Ehdotuksen soveltamisala

3.4.2.1. Ehdotuksessa keskitytään aluksi vain tuotteisiin ja laitteisiin. Lentotoimintaa, henkilöstöä, lentoasemia ja lennonjohtoa käsitellään vain osittain tai ei lainkaan. Komissio näyttää katsovan, että näistä kysymyksistä voitaisiin päästä poliittiseen sopimukseen, kun taas muissa kysymyksissä se olisi hankalampaa.

3.4.2.2. Komitea uskoo, että lentoasemien ja lennonjohdon kohdalla näin olisikin. Kyseisillä aloilla näkemyksiä ja suunnitelmia on vielä kehitettävä edelleen, ennen kuin ne voidaan sisällyttää tehokkaasti ehdotukseen. Lentotoimintaa ja henkilöä koskevissa kysymyksissä ja tietyssä määrin liittyvissä toiminnallista huoltoa koskevissa kysymyksissä komitea pitää tätä kuitenkin vakavana puutteena. Tavoitteeksi asetettua korkeaa yhtenäistä lentoturvallisuuden tasoa ei näin saavuteta.

3.4.2.3. Siksi komitea on tyytyväinen 7 artiklaan, jonka mukaan komissio antaa tarvittaessa ja mahdollisimman pian pääperiaatteita ja olennaisia vaatimuksia koskevat ehdotukset Euroopan parlamentille ja neuvostolle hyväksyttäväksi perustamissopimuksen 80 artiklan 2 kohdan nojalla.

3.4.2.4. Komitea katsoo että 8 ja 56 artikla, joilla kumotaan asetus (ETY) N:o 3922/91, synnyttävät vaikean tilanteen, varsinkin jos asetuksen (ETY) N:o 3922/91 ehdotettu JAR-OPS-muutos tulee voimaan ennen nyt ehdotetun asetuksen hyväksymistä⁽¹⁾. Asetuksen (ETY) N:o 3922/91 JAR-OPS-muutoksella varmistetaan kuitenkin JAR-OPS-sääntöjen yhdenmukainen täytäntöönpano yhteisössä, ja se on arvokas ensiaskel kohti lentotoiminnan turvallisuuden todella yhteisön laajuista harmonisointia. Tämän hylkääminen panemalla täytäntöön ehdotettu EASAA koskeva asetus merkitsisi, että kaikki asetuksen (ETY) N:o 3922/91 toiminnalliset näkökohdat

saatettaisiin menettää. Vaikka ehdotuksen 56 artikla sisältää määräyksen, jonka voidaan tulkita estävän tämän, se edellyttää lisäselvitystä. Lisäksi ehdotuksessa ja etenkin sen liitteessä tulisi varmistaa, että asetuksen (ETY) N:o 3922/91 JAR-OPS-muutoksella saavutettu hyöty säilytetään⁽²⁾. Komitea on samaa mieltä siitä, että ellei JAR-OPS-muutosta panna täytäntöön, asetuksen (ETY) N:o 3922/91 kumoamisella ei ole juuri merkitystä, sillä se koskee lähinnä lentokelpoisuustekijöitä, joita asianmukaisesti käsitellään ehdotetussa asetuksessakin.

3.4.2.5. Komitean mielestä on tärkeää, että ehdotettu asetus menisi tämän tärkeän seikan varmistamista pidemmälle ja sisältäisi jo nyt kaksi seikkaa:

- Tulisi asettaa selkeät aikarajat ja aikataulu, joiden puitteissa mainittujen komission ehdotusten tulisi kattaa täysin yhteisön lentoliikenteen kannalta keskeiset lento-toiminta-, huolto- ja henkilöstökysymykset.
- Asetukseen tulisi sisällyttää selvät ja yksityiskohtaiset siirtymäjärjestelyt, joissa tunnustetaan JAA:n työn arvo ja sen asema yhteisön toimielinkehyksessä.

Komitean näkemyksen mukaan neuvoston tulisi pitää näitä kysymyksiä erityisenä huolenaiheena antaakseen komissiolle poliittista tukea niiden sisällyttämiseksi asetukseen.

3.4.2.6. Komitean mielestä erityisesti turvallisuusasioissa on tärkeää yksilöidä ja rajata selvästi rinnakkaiset vastuualueet ja toimivaltuudet – etenkin viraston tutkimusvaltuuksien osalta⁽³⁾ – ja välttää mahdollisuuksien mukaan mutkikkaita ja epäselviä tilanteita.

3.4.2.7. Komitea katsoo tähän liittyen myös, että siirtymäkautta ja suhdetta JAA:han koskevissa määräyksissä tulisi selvittää, mikä olisi sellaisten eurooppalaisten valtioiden asema, joita yhteisön säännöstö ei sido. Tämä merkitsee 54 artiklan täsmentämistä, johon kuuluu mahdollisuus myöntää merkittävä siirtymäkausi yhteisön säännösten piiriin tuleville valtioille.

⁽²⁾ Komitea toistaa tässä yhteydessä loppuhuomautuksen, jonka se esitti lausunnossa CES 1179/2000, 19.10.2000, EYVL C 14, 16.1.2001, s. 35: "Talous- ja sosiaalikomitea pitää tarpeellisenä perustaa mahdollisimman pian kaavailtu eurooppalainen lentoturvallisuusviranomainen (EASA), jonka tehtäväksi voitaisiin antaa kaikkien lentoliikennettä koskevien säännösten ja siten myös EU-OPS -vaatimusten julkaisu."

⁽³⁾ TSK huomauttaa, että asiakirjassa "Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus Euroopan meriturvallisuusviraston perustamisesta" (KOM(2000) 802 lopullinen) puhutaan perustellusti "vierailuista" eikä "tarkastuksista".

⁽¹⁾ EYVL C 14, 16.1.2001, s. 33.

3.4.3. Suorasti osallisten toimijoiden asema

3.4.3.1. Sekä palkansaajajärjestöt että alan teollisuus ovat korostaneet, että kaikki sidosryhmät tulee kutsua osallistumaan tiiviisti sääntöjen laatimiseen. Näin on todella syytä tehdä. Ilmailuala on hyvin monimutkainen ja tekninen, ja suuri osa osaamisesta on teollisuuden ja sen työntekijöiden hallussa. Tämän vuoksi suuri osa todellisesta täytäntöönpanovastuusta on delegoitu ”suorittavalle tasolle”, jota luonnollisesti valvotaan tiukasti. Komitea katsoo, että molemmilla täytäntöönpanotasoilla (komiteamenettely ja EASA) palkansaajajärjestöjen, alan teollisuuden ja käyttäjien edustusta ja osallistumista voitaisiin lisätä.

3.4.3.2. Ehdotus kaipaisi yleisemminkin lisää avoimuutta paitsi turvallisuussääntöjen soveltamisalaan suorasti kuuluvien sidosryhmien, myös kuluttajien sekä – jos ympäristönäkökohdat halutaan säilyttää ehdotetussa asetuksessa – ympäristöseikojen osalta.

3.4.3.3. Lisäksi komitea katsoo, että vaadittua lentoturvallisuusalun asiantuntemusta tulisi pitää tärkeänä perusteena valittaessa muutoksenhakulautakuntien jäseniä. Tällaista asiantuntemusta tulisi vaatia useimmilta ellei jopa kaikilta viraston työntekijöiltä.

Komitean mielestä muutoksenhakulautakuntiin tulisi komission ja teknisten asiantuntijoiden lisäksi saada sopivalla tavalla mukaan myös poliittisen vastuun kantajat.

3.4.4. Kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön (ICAO) perusvaatimukset

3.4.4.1. Komissio katsoo, että lisäämällä asetukseen Chicagon yleissopimuksen liite 8 määritellään riittävästi ehdotuksessa käsitellyt perusvaatimukset. Komitean mielestä Chicagon yleissopimuksen liite 8 sisältää vain vähimmäisstandardit, jotka vaadittujen yksityiskohtaisten kansallisten standardien on täytettävä. Monista tuoteryhmistä liite 8 ei anna mitään ohjeita, ja siihen saatetaan myös tehdä tulevaisuudessa muutoksia.

3.4.4.2. Komitea pitää tätä hyvin huolestuttavana kysymyksenä, koska se vaikuttaa suorasti lentoturvallisuuden korkean tason säilyttämistavoitteeseen ja myös EASAn – ja itse asiassa koko järjestelmän uskottavuuteen – kansainvälisten kumppanien silmissä. Silti komitea myöntää, että koska yhteisö ei ole ICAO:n jäsen, liitteen 8 sisällyttäminen ehdotettuun asetukseen on välttämätöntä, jotta sitä voidaan soveltaa yhteisössä.

3.4.5. Turvallisuus ja ympäristö

3.4.5.1. Komitea toteaa, että ehdotus ei rajoitu vain turvallisuuskysymyksiin, vaan siinä käsitellään myös ympäristönsuojelua. Toistaiseksi ehdotuksessa pitäydytään varmistamaan, että tuotteilta ja laitteilta edellytetään yhteisön standardien mukainen melutodistus, mutta tämä elementti nostaa esiin peruskysymyksen, EASAn tehtävän ja vastuun sekä yleisemmin koko asetuksen tarkoituksen. Talous- ja ympäristönäkökohdat saattavat hyvinkin olla ristiriidassa turvallisuuden kanssa. Tasapainosta huolehtiminen ja mahdollisesti tarvittavat valinnat kuuluvat poliittiselle ja sääntelytasolle eivätkä täytäntöönpanon tai sitä koskevien sääntöjen tasolle. Komitea katsoo, että tätä yhdistelmää tulisi harkita uudelleen ja ottaa huomioon EASAn toiminta-alan mahdollinen laajentaminen, joka saattaisi johtaa kuvatuunlaiseen konfliktiin, sekä yleisön asiasta saama hämmentävä kuva.

3.4.6. Kansainväliset suhteet

3.4.6.1. Asetuksen alkuosassa ei säädetä kolmansien maiden kanssa tehtävistä sopimuksista, vaan ainoastaan yhteistyöstä. 9 artiklassa puhutaan sitten vastavuoroisesta tunnustamisesta tehdyn sopimuksen käsitteestä. Toistaiseksi tällaisia sopimuksia on käytetty lähinnä kauppaneuvottelujen yhteydessä. Komitea katsoo, että ehdotuksessa tulisi käsitellä laajemmin yhteistyötä, sopimuksia ja muita kansainvälisiä järjestelyjä.

3.4.6.2. EASAlle ei kaavailla mitään erityistä riippumatonta roolia. Kaikki yhteydet kolmansiin maihin (myös Yhdysvaltain ilmailuhallinnosta vastaavaan viranomaiseen FAA:han) tulee hoitaa komission kautta. EASA voi toki avustaa komissiota, mutta se toimii aina täysin komission valvonnassa ja sen puolesta. Komitean mielestä tämä asia kaipaa kehittämistä. Virasto voi tehdä yhteistyötä kolmansien maiden ilmailuviranomaisten kanssa noudattaen työjärjestelyjä, joista komissio on sopinut kyseisten elinten kanssa. Komitea toteaa, että tämä on hyvin epäselvä ja epämääräinen kuvaus, jolla ehkä saadaan aikaan tiettyä hallinnollista joustavuutta, mutta sillä ei lisätä selvyyttä eikä viraston riippumattomuutta.

4. Päätelmät

4.1. Talous- ja sosiaalikomitea pitää tarpeellisena perustaa mahdollisimman pian kaavailtu eurooppalainen lentoturvallisuusviranomainen (EASA), jonka tehtäväksi voitaisiin antaa kaikkien lentoliikennettä koskevien säännösten ja siten myös EU-OPS -vaatimusten julkaisu⁽¹⁾.

⁽¹⁾ EYVL C 14, 16.1.2001, s. 33, ks. asetusta (ETY) N:o 3922/91 koskevat päätelmät.

4.2. Komitea pitää erittäin tärkeänä, että ehdotetulla asetuksella saavutetaan sille asetetut tavoitteet. Komission ehdotus on luova ja uudenlainen ensimmäinen askel, mutta se ei vielä näytä lunastavan antamiaan lupauksia.

4.3. Ehdotuksessa on yhä joukko epäselvyyksiä ja epäjohtamukaisuuksia, jotka tulee poistaa. Vielä tärkeämpää on, että eräitä ehdotuksen kohtia on parannettava huomattavasti.

4.4. Kuten Euroopan parlamentti sekä komissio, joka on ilmaissut haluavansa antaa tilaa tarvittavalle riippumattomuudelle, komitea katsoo, että virastolle voitaisiin antaa enemmän tarvittavaa teknistä täytäntöönpanovaltaa, myös valtuudet laatia yksityiskohtaisia teknisiä sääntöjä, kunhan sääntöjen sanamuoto on riittävän tarkka, ne koskevat todella vain teknisiä seikkoja ja delegeiva viranomaisen valvoo niitä tiukasti.

4.5. Viraston riippumatonta asemaa voitaisiin painottaa enemmän ehdotetun asetuksen artikloissa, joissa riippumattomuus ei tule esiin ja virastoa tuntuu pikemmin pidettävän täysin komissioon kuuluvana osana.

4.6. Erityisesti neuvosto voisi vahvistaa asetuksen säännöksiä, jotka koskevat viraston riippumatonta asemaa ja sen toimintavaltuuksia kansainvälisissä asioissa.

4.7. Komitea katsoo että 8 ja 56 artikla, joilla kumotaan asetus (ETY) N:o 3922/91, synnyttävät vaikean tilanteen, varsinkin jos asetuksen (ETY) N:o 3922/91 ehdotettu JAR-OPS-muutos tulee voimaan ennen nyt ehdotetun asetuksen hyväksymistä. Komitean mielestä 56 artiklaa tulisi selventää, jotta EU-OPS-vaatimusten edut säilytetään.

4.8. Komitea katsoo, että seuraavilla toimilla saavutettaisiin paljon:

- Tulisi asettaa selkeät aikarajat ja aikataulu, joiden puitteissa mainittujen komission ehdotusten tulisi kattaa täysin yhteisön lentoliikenteen kannalta keskeiset lento- toiminta-, huolto- ja henkilöstökysymykset.
- Asetukseen tulisi sisällyttää selvät ja yksityiskohtaiset siirtymäjärjestelyt, joissa tunnustetaan JAA:n työn arvo ja sen asema yhteisön toimielinrakenteessa.

4.9. Komitean näkemyksen mukaan neuvoston tulisi pitää näitä kysymyksiä erityisenä huolenaiheena antaakseen komissiolle poliittista tukea niiden sisällyttämiseksi asetukseen.

4.10. Komitea katsoo, että avoimuuden, sidosryhmien osallistumisen, siirtymämääräysten ja yhteisön ja kolmansien maiden suhteiden osalta ehdotusta voitaisiin parantaa ja selventää huomattavasti.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Vihreä kirja Energiahuoltostrategia Euroopalle”

(2001/C 221/06)

Komissio päätti 4. joulukuuta 2000 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 162 artiklan nojalla pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta ”Vihreä kirja – Energiahuoltostrategia Euroopalle”.

Asian valmistelusta vastannut ”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta” -jaosto antoi lausuntonsa 8. toukokuuta 2001. Esittelijä oli Ulla Sirkeinen.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30. ja 31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 112 ääntä puolesta 3:n pidättyessä äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Energia on jokaiselle välttämätön perushyödyke. Nyky-yhteiskunta on energian saatavuuden ja hinnan osalta hyvin haavoittuva. Suhteellisen vähäisillä häiriöillä voi olla taloudellisesti, sosiaalisesti ja kilpailukyvyn kannalta ongelmallisia vaikutuksia. Energian tuotannolla ja käytöllä voi olla toisaalta merkittäviä ympäristö- ja terveysvaikutuksia.

1.2. Euroopan unionissa on energiapolitiikalla kolme rinnakkaista tavoitetta: Kilpailukyvyn turvaaminen, saatavuus ja ympäristönsuojelu. Vaikka markkinat ja monet ympäröivät olosuhteet ovat muuttuneet, nämä päätavoitteet ovat edelleen täysin ajankohtaiset.

1.3. Energiamarkkinoiden avaaminen kilpailulle jäsenmaissa ja tarkoitus toteuttaa sähkön ja kaasun sisämarkkinat muuttavat energiapolitiikan toteuttamisen lähtökohtia⁽¹⁾.

1.3.1. Energiayhtiöitä ei voi enää tapauskohtaisesti velvoittaa tekemään tiettyjä investointeja tai muita toimenpiteitä, kuten voitiin valtion monopolien aikana. Mitä tahansa kustannuksia ei myöskään voi kilpailutilanteessa siirtää kuluttajille.

1.3.2. Kilpailu tehostaa yleensä resurssien käyttöä ja laskee hintoja avoimilla sähkö- ja kaasumarkkinoilla, minkä pelätään vähentävän motivaatiota energian tehokkaaseen käyttöön ja säästöön ja keskittävän huomion lyhyen aikavälin tuottoihin, jolloin pidemmän aikavälin tarpeet ja vaikutukset saattavat jäädä liian vähälle huomiolle.

1.3.3. Energian sisämarkkinat parantavat sinänsä saatavuutta, kun monen maan resurssit tulevat ainakin teoriassa yhteiseen käyttöön. Tämä kuitenkin edellyttää todellisia, täysin avoimia sisämarkkinoita, joilla rajat ylittävälle kaupalle on toimivat ja tasapuoliset mahdollisuudet ja siirtoyhteyksien kapasiteetti on riittävä.

1.4. Energian maailmanmarkkinoille on luonteenomaista se, että ne vain osittain toimivat vapaan kilpailun periaatteiden mukaisesti. Öljystä suuri osa on kartellin käsissä. Maakaasumarkkinoilla on harvoja toimijoita, kallis infrastruktuuri rajaa vapausasteita ja hinnoittelu on edelleen öljysidonnainen. Sekä öljy- että kaasuvaroista suuri osa on poliittisesti epävakailta alueilla. Sähkö puolestaan on tuote, jota ei voi varastoida ja joka siirtyy hyvin huonosti pitkiä etäisyyksiä. Nämä tekniset rajoitukset rajoittavat sähkön markkinapiirteitä.

1.5. Jäsenvaltiot ovat uuden tilanteen edessä, kun markkinat ovat avautuneet. Miten voidaan toimia, jotta voimayhtiöt investoivat riittävästi energian tuotantoon ja jakeluun oikea-aikaisesti ja ympäristön kannalta suotavasti, jottei syntyisi pulatilanteita hankaline seurauksineen? Vakava esimerkki tästä on Kaliforniassa syntynyt tilanne. Tapa, jolla markkinat on avattu, on ollut ilmeisen epäonnistunut, koska tukkuhinnat vapautettiin mutta loppukuluttajan hintaa säännöstelltiin keinotekoisesti alhaiselle tasolle. Sähköpulan varsinainen syy on kuitenkin se, että osavaltiossa ei ole rakennettu lisää sähkön tuotantokapasiteettia yli kymmeneen vuoteen eikä siirtoverkkoa ole vahvistettu. Sähkön kysyntä on samalla kasvanut nopeasti. Tästä on Euroopassa otettava oppia.

1.6. Hallitusten tehtävänä avoimilla energiemarkkinoilla on luoda toimintakehykset, jotka turvaavat markkinoiden tehokkaan toiminnan ja samalla muiden yhteiskunnallisten

⁽¹⁾ Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi sähkön ja maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä annettujen direktiivien 96/92/EY ja 98/30/EY muuttamisesta. KOM(2001) 125 lopullinen.

tavoitteiden saavuttamisen. Hallitusten, tai joissakin maissa osin osavaltioiden tai aluehallintojen vastuulle kuuluu:

- tehokkaan ja tasapuolisen kilpailun turvaaminen markkinoilla, joka myös turvaa uusien toimijoiden pääsyn markkinoille
- julkisen palvelun turvaaminen, mihin sisältyy riittävä kapasiteetti normaalioloissa
- tarpeellinen verotus
- tutkimus- ja kehitystoiminnan edistäminen
- suhteet muihin valtioihin ja Euroopan unioniin, sekä
- ympäristö- ja huoltovarmuusnäkökohtien edistäminen energia-alalla, erityisesti
 - energiahuollon monipuolisuuden edistäminen
 - uusiutuvien energiavarojen käytön edistäminen
 - energian tehokkaan tuotannon ja käytön sekä säästön edistäminen
 - riittävä strateginen varmuusvarastointi ja varakapasiteetti.

Jäsenmailla on edelleenkin oikeus ja velvollisuus päättää itsenäisesti omista valinnoistaan koskien käytettäviä energiamuotoja.

1.7. EU:n vastuulla on ollut tarpeellisen yhteisen toiminta-kehityksen luominen soveltaen erityisesti kilpailu-, sisämarkkina- ja tutkimusyhteistyön artikloja. Tärkeimmät toimet ovat:

- öljyn ja öljytuotteiden varmuusvarastointi
- öljytuotteiden verotuksen vähimmäistasot
- sähkön sisämarkkinadirektiivi ja sen toteutumisen valvonta
- maakaasun sisämarkkinadirektiivi ja sen toteutumisen valvonta
- energian sisämarkkinoiden pelisäännöt liittyen edellä mainittuihin direktiiveihin
- yhteiset toimet uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämiseksi, kuten Altener-ohjelmat
- yhteiset toimet energiatehokkuuden lisäämiseksi, kuten SAVE-ohjelmat
- kansainvälisen yhteistyön edistäminen (Synergy-ohjelmat)
- energia-alan tutkimusyhteistyö kehysohjelmien puitteissa
- Euratom-sopimuksen sisältämät yhteiset toimet ydinenergian alalla.

EU:n ympäristösäädöksistä suuri osa koskee energian tuotantoa ja käyttöä suorasti tai epäsuorasti.

1.8. TSK on lukuisissa lausunnoissaan tukenut energiapolitiikan edellä mainittuja tavoitteita⁽¹⁾. Toistamatta komitean kantoja eri yhteyksissä muistutetaan tässä yhteydessä vain keskeisimmistä viesteistä. Markkinoiden avaamista on tuettu kilpailukyvyyn varmistamiseksi, mutta vaadittu sosiaalisten ja muiden seurausvaikutusten huomioon ottamista. Julkinen palvelu on turvattava syrjäytymisen välttämiseksi ja sosiaalisen koheesion turvaamiseksi. Ympäristönsuojelulta on edellytetty korkeaa tasoa unionin ympäristön toimintaohjelmien mukaisesti, kestävänsä kehityksen periaatetta noudattaen. Komitea on myös tukenut vahvaa panostusta uusiutuviin energialähteisiin ja energian tehokkaaseen tuotantoon ja käyttöön.

2. Komission asiakirjan pääsisältö

2.1. Vihreän kirjan johtoajatukseksi on toteutus siitä, että Euroopan riippuvuus energiasta kasvaa. On pakko todeta, että Euroopan unioni on varsin riippuvainen unionin ulkopuolelta tuotavasta energiasta. Puolet unionin kuluttamasta energiasta tuodaan nykyään muualta, ja vuonna 2030 vastaava luku on lähes 70 prosenttia. Riippuvuus hiilivedyistä kasvaa, jos nykyasuuntaus pysyy ennallaan.

2.2. Nykyisin energiankulutuksesta 41 % saadaan öljystä, 22 % maakaasusta, 16 % kiinteistä polttoaineista (kivihiili, ruskohiili, turve), 15 % ydinvoimasta ja 6 % uusiutuvista energialähteistä. Vuonna 2030 energiatase tulee muodostumaan perusolehtusten mukaan edelleen fossiilisista polttoaineista: öljyn osuus on 38 %, maakaasun 29 %, kiinteiden polttoaineiden 19 %, ydinvoiman 6 %⁽²⁾ ja uusiutuvien energialähteiden hädin tuskin 8 %.

2.3. Unioni ei pysty vapautumaan kasvavasta energiariippuvuudestaan, ellei se luo itselleen aktiivista energiapolitiikkaa. Amsterdamin sopimuksessa energia-ala mainitaan kuitenkin ainoastaan johdanto-osassa. Vihreän kirjan mukaan unionin on tarjottava tarjontaan liittyvää politiikkaa selkeillä kysyntään liittyvää politiikkaa edistävillä toimilla.

⁽¹⁾ TSK:n lausunto yhteisön energiapolitiikasta (oma-aloitteinen lausunto) 14.9.1994. EYVL C 393, 31.12.1994. TSK:n lausunto vihreästä kirjasta "Euroopan unionin energiapolitiikkaa varten" (COM(94) 659 final) 5.7.1995; EYVL C 256, 2.10.1995.

⁽²⁾ Mikäli jäsenvaltiot tai EU eivät tee mitään vähintäänkin nykyisten laitosten korvaamiseksi niiden saavuttaessa käyttöikänsä lopun.

2.4. Vihreän kirjan analyysissä osoitetaan, että energiastrategian onkin kohdistuttava nimenomaan energian kysynnän suuntaamiseen siten, että Kioton pöytäkirjan sitoumukset ja toimitusten varmuus otetaan huomioon. Toimitusvarmuudella ei pyritä maksimoimaan energiaomavaraisuutta tai minimoimaan riippuvuutta, vaan pienentämään riippuvuuteen mahdollisesti liittyviä riskejä.

2.5. Vihreässä kirjassa laaditaan pitkän aikavälin energiastrategiasuunnitelma:

- Unionin on tasapainotettava tarjontaan liittyvää politiikkaa selkeällä kysyntään liittyvää politiikkaa edistävillä toimilla (etenkin edistämällä energian säästämistä rakennuksissa ja liikenteessä).
- Jotta Euroopan unioni voisi täyttää Kioton pöytäkirjassa sille asetetut velvoitteet, tarvitaan kehityskulkua muuttavia toimia.
- Verotuksen avulla voidaan kysyntää suunnata hallitumpaan ja ympäristöä säästävämpään kulutukseen.
- Muutoksen avainkohta on uusien ja uusiutuvien energiamuotojen, biopolttoaineiden mukaan luettuina, kehittäminen. Niiden osuus energiataaseissa on kasvatettava 6 prosentista 12 prosenttiin ja sähköntuotannossa 14 prosentista 22 prosenttiin vuoteen 2010 mennessä.
- Myös ydinvoiman osuutta keskipitkällä aikavälillä on tarkasteltava kaikista näkökohdista, kuten jätehuollon, ilmastonmuutoksen, toimitusvarmuuden sekä kestävän kehityksen kannalta.
- On tutkittava aktiivisesti jätehuoltotekniikoita ja niiden käytännön toteutusta parhaissa mahdollisissa turvallisuusolosuhteissa.
- Hiilivedyille, joiden tuonti tulee kasvamaan, on otettava käyttöön väline, jolla vahvistetaan strategisia varastoja, lisäksi on vahvistettava ja monipuolistettava toimitusverkkoja.

2.6. Vihreällä kirjallaan komissio ei tarjoa valmista strategiaa, vaan tarkoituksena on käynnistää keskustelu energia-alan valintoja koskevista perustavanlaatuisista kysymyksistä EU:ssa.

3. Yleisiä kommentteja

3.1. TSK pitää komission vihreää kirjaa tervetulleena ja ansiokkaana. Osatarkastelut ovat viitanneet siihen, että unionin ulkoinen riippuvuus energian osalta on suuri ja kasvava, ja kun öljyn ja sen seurauksena myös kaasun hintakehitys taas on muistuttanut riippuvuuden kielteisistä seurauksista, on hyvin perusteltua pyrkiä luomaan kokonaiskuva tulevasta kehityksestä. Ympäristöä, etenkin ilmastonmuutoksen torjunnan näkökohtia ei voi sivuuttaa energiasta puhuttaessa, ei myöskään tässä.

3.2. Tilanne näyttää 30 vuoden tähtäyksellä, nykypolitiikan vallitessa, hyvin ongelmalliselta. Ulkoinen riippuvuus kasvaa merkittävästi ja samoin kasvihuonekaasujen päästöt. Oletuksia tai laskentaa ei ole syytä epäillä virheellisiksi. Syntyvään kuvaan on suhtauduttava vakavasti ja se on otettava kaikissa asiaan liittyvissä toimissa huomioon.

3.3. Komission tarkastelu on kuitenkin hyvin EU-keskeinen. Asiaa on välttämätöntä tarkastella myös globaalisti. Fossiilisia energiavaroja, jotka muodostavat maapallon energiahuollosta valtaosan vielä pitkälle tulevaisuuteen, on maapallolla rajatusti. Valtaosa kulutuksesta tapahtuu nykyään Pohjois-Amerikassa ja Euroopassa, mutta elintason noustessa muualla maailmassa polttoaineiden kulutus kasvaa siellä nopeasti. Kilpailu energiavaroista kovenee, kriisialttius lisääntyy ja jotkut puhuvat jo tulevasta energiasodista. Tätä taustaa vastaan komission pitäisi olla paljon huolestuneempi EU:n ulkoisesta riippuvuudesta.

3.4. Myös tarkastelun aikajänteen tulisi olla pidempi. Tietty perusasiat eivät energiataloudessa muutu paljon 30 vuodessa, suuremmat muutokset esimerkiksi fossiilisten polttoaineiden saatavuudessa vaikuttavat vasta tämän jälkeen. Toisaalta aivan uudet teknologiset ratkaisut saavat todennäköisesti suurta merkitystä vasta pidemmällä aikajänteellä. On selvää, että nykyisen analyysin tarkkuudella aikajäntettä ei voi pidentää. Tiettyjen peruspiirteiden, kuten fossiilisten polttoaineiden varannot ja demografiset muutokset ym., näkymiä olisi kuitenkin voinut hahmottaa pidemmälle. On myös pidemmän aikavälin arvioita uusien teknologioiden läpimurroista.

3.5. Ensisijainen toimenpide saatavuuteen liittyvien ja muiden riskien vähentämisessä on mahdollisimman monipuolinen ja tasapainoinen eri energialajien ja -muotojen käyttö. Lisäksi on pyrittävä jokaisen taloudellisesti ja ekologisesti käyttökelpoisen energialähteen optimaaliseen käyttöön. Tältä kannalta komission ennakoima maakaasun käytön nopea kasvu ja ydinvoiman osuuden voimakas pieneneminen näyttävät ongelmallisilta. Tämä kehitys myös lisää merkittävästi sekä tuonti-riippuvuutta että kasvihuonekaasujen päästöjä.

3.6. Energian merkitystä kansantaloudelle ja energiapolitiik- tisten päätösten taloudellisia vaikutuksia pitäisi tutkia tarkemmin. Vaikka energiakustannukset nyt vastaavat vain muutamaa prosenttia kansantulosta, talouskasvu ja kilpailukyky reagoivat herkästi energiahintojen korotuksiin. Energian käytön kasvu on nykyään talouskasvua hitaampaa, mutta EU:ssa käytetään edelleen jokaista kansantuotteen euroa kohden keskimäärin kaksi kilowattituntia energiaa. Öljyn hinnan muutokset vaikuttavat vielä suoraan maakaasun ja hiilen hintoihin, ja primaarier- gian hinnan muutoksilla on laajat kerrannaisvaikutukset

taloudessa. Lisäksi dollarin ja euron välisellä vaihtokurssilla on ratkaiseva vaikutus, koska ainakin toistaiseksi öljyn hinta määritellään dollareissa. On pyrittävä siihen, että energiakauppa käytäisiin euroissa.

3.7. Asiakirjasta nousee vahva kysymys: Voivatko todella komission hahmottelevat toimet, eli pääasiassa energian käytön tehostaminen ja uusiutuvien energiavarojen käytön lisääminen kääntää ulkoisen riippuvuuden ja kasvihuonekaasujen päästöjen kasvutrendit laskuun ko. aikajänteellä vaarantamatta talous- ja työllisyystavoitteita? Komissio ei esitä tästä minkäänlaista laskelmaa.

3.8. Vihreän kirjan esille nostamiin vakaviin haasteisiin vastaamiseksi on komission syytä kehittää edelleen yhteistä harmonisoitua toimintakehystä, jonka tavoitteita ovat kansalaisten hyvinvoinnin ja talouskehityksen varmistaminen, turvattu energian saanti kohtuuhintaan kotitalouksille ja teollisuudelle ympäristöä säästävänä ja kestävästä kehityksen periaatetta noudattaen. Lähtökohtana on pidettävä jäsenmaiden oikeutta päättää riippumattomasti energiapolitiikastaan, erityisesti energian tuotantomuodoistaan, sekä tässä lausunnossa esitettyjä muita näkemyksiä. Tästä huolimatta komissio voisi, kuten se teki vuosina 1973 ja 1979, määrittellä suuntaa-antavat unionin tavoitteet, jotka voisivat toimia viitearvoina jäsenmaille näiden laatien omia energiasuunnitelmiaan tarkoituksella pyrkiä kollektiivisesti saavuttamaan nämä EU:n tavoitteet.

3.9. Ottaen huomioon energian saatavuuden maailmanlaajuisen ulottuvuuden olisi syytä lisätä komission esittämiin kysymyksiin seuraava:

Myös muiden teollisuusmaiden suuri energian kulutus ja kehitysmaiden kasvava energian tarve lisäävät edelleen voimakkaasti fossiilisten polttoaineiden käyttöä. Mihin toimenpiteisiin EU voisi ryhtyä tukeakseen kolmansien maiden pyrkiä kestävään energiakehitykseen? Tulisiko uusiutuvia energialähteitä, erityisesti aurinkovoimaa, ja energian säästöä koskevan teknologian ja osaamisen siirtoa kehitysmaihin edistää?

4. Vastauksia komission kysymyksiin

4.1. Voiko Euroopan unioni hyväksyä, että sen riippuvuus energian tuonnista kasvaa, vaarantamatta toimitusvarmuutta ja Euroopan kilpailukykyä? Minkä energialähteiden tuonti vaatisi tarvittaessa poliittisia toimenpiteitä? Olisiko tässä yhtey-

dessä asetettava etusijalle talouskysymykset, kuten energian hinta, vai geopolitiittiset tekijät, kuten saannin keskeytymisen vaara?

4.1.1. Tällä hetkellä EU ei voi välttää ulkoisen energiariippuvuuden lisääntymistä, vaikka siitä seuraakin riskejä huoltovarmuudelle ja kilpailukyvyille. Riippuvuutta ei voi estää, mutta riskejä voi ja pitää pienentää.

4.1.2. Jotkut EU:n jäsenmaat ja alueet ovat erityisen haavoittuvia, niiden ulkoinen riippuvuus on yli 50 %. Näiden maiden tulee kiinnittää erityistä huomiota saatavuuteen energiapolitiikassaan. Erityisesti näiden maiden ja alueiden näkökulmasta on syytä tarkastella, mitkä yhteiset toimet EU-tasolla voisivat ehkäistä haavoittuvuutta. EU:n syrjäisimpien alueiden ongelmat on otettava erityisesti huomioon.

4.1.3. Energiantuonnin kehyspolitiikan luominen jollekin tai joillekin polttoaineille tuskin on sellaisenaan mahdollista nykymarkkinoilla. Sen sijaan yritysten mahdollisuudet käydä kauppaa vapaasti ja vastavuoroisin ehdoin on otettava esille kaikissa relevanteissa EU:n kahden- ja monenvälisissä ulkosuhteissa. Tuottajamaiden ja EU:n yhteistyötä olisi vahvistettava, jotta otolliset kaupankäynnin olosuhteet voidaan luoda. Perimmäisenä pyrkimyksenä on oltava mahdollisimman toimivat ja avoimet markkinat kaikille energialajeille ja WTO:n sääntöjen noudattaminen myös energia-alalla.

4.2. Entistä yhtenäisemmällä sisämarkkinoilla yhdessä jäsenvaltiossa tehdyt päätökset vaikuttavat muihin jäsenvaltioihin. Eikö sisämarkkinoiden toteuttaminen edellytä johdonmukaista ja yhteisön tasolla yhteensovitettua politiikkaa? Mitä tällaisen politiikan pitäisi sisältää ja millaiset pitäisi kilpailusääntöjen olla?

4.2.1. Energian sisämarkkinoiden tulisi toimia mahdollisimman pitkälle yleisten sisämarkkinoiden pelisääntöjen mukaisesti, mukaan lukien kilpailusäännöt. Koska osa energia-alasta on luonteeltaan julkista palvelua ja perustuu siirto- ja jakeluverkkoihin, tarvitaan lisäksi tästä johtuvia erityissääntöjä.

4.2.2. Tarkasteltaessa kysymystä EU:n yhteisestä energiapolitiikasta on otettava huomioon seuraavat näkökohdat:

- Missä asioissa ja mitä toimenpiteitä katsotaan tarpeelliseksi tehdä EU-tasolla, joka toimisi paremmin kuin kansallinen taso (subsidiariteetti)?

- Mitkä näistä asioista ja toimenpiteistä ovat sellaisia, joita ei pystytä EU-tasolla tekemään nykyisin valtuuksin?
- Edellyttääkö nimenomaan energiapolitiikan kolmen pilarin, saatavuuden, kilpailukykyyn ja ympäristövaatimusten, tasapainoinen huomioon ottaminen omaa politiikkaa?

4.2.3. TSK:n näkemystä jäsenmaiden hallitusten ja EU:n vastuusta energiapolitiikassa on käsitelty kohdassa 1.6 ja 1.7 EU-tason toiminta on välttämätöntä ainakin energian sisämarkkinoiden tehokkaan toiminnan varmistamiseksi sekä EU:n ulkoisten suhteiden hoitajana erityisesti tuottajamaiden ja WTO:n suuntaan.

4.2.4. Energiapolitiikan tulee EU:ssa kytkeytyä nykyistä vahvemmin muihin EU-politiikan lohkoihin, esimerkiksi ilmasto-, tutkimus- ja maatalouspolitiikkaan.

4.3. Haittaavatko energia-alan vero- ja valtiontukipolitiikka Euroopan unionin kilpailumarkkinoita? Yritykset yhdenmukaistaa välillistä verotusta ovat epäonnistuneet. Olisiko syytä toteuttaa perinpohjainen uudistus energia-alalla ja ottaa siinä huomioon energia- ja ympäristöpoliittiset tavoitteet?

4.3.1. Energiaveroja ja valtion tukia käytetään usein ohjauskeinoina yleisesti hyväksytyjen tavoitteiden saavuttamiseksi, kuten ympäristön suojelu, uusiutuvien energiavarojen käytön edistäminen jne. Jotta tuet tai verot eivät vinouttaisi kilpailua EU-maiden kesken, pyritään harmonisointiin. Jos energiaverot harmonisoidaan vain EU-maiden kesken, se heikentäisi edelleen kilpailukykyä muihin maihin, etenkin muihin OECD-maihin nähden.

4.3.2. Energiaverot voivat oikein asetettuina ohjata valintoja kohti ympäristön kannalta edullisempia vaihtoehtoja, jos vaihtoehtoja on tarjolla. Tämä vastaa ajatusta eri energiamuotojen ulkoisten kustannusten sisäistämisestä, mutta ulkoisia kustannuksia on vaikea selkeästi määritellä ja ne ovat hyvin tapauskohtaisia. Hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi voisi olla järkevää ottaa käyttöön hiilidioksidivero, mutta tämä on sisämarkkinoiden toimivuuden vuoksi mahdollista vain täysin harmonisoidusti.

4.3.3. Energian käytön verottaminen johtaa ainakin pitkällä tähtäyksellä energian säästöön. Kulutusveroilla on kuitenkin muitakin vaikutuksia. Ne heikentävät teollisuuden kilpailukykyä, jos verot eivät ole kansainvälisesti harmonisoituja ja, vähentävät kotitalouksien kulutuskysyntää, mikä vaikuttaa

talouskasvuun. Energiaveroja suunniteltaessa on nämä vaikutukset otettava huomioon ja mahdollisuuksien mukaan kompensoitava.

4.3.4. Myönteisten ympäristövaikutusten aikaansaamiseksi pitäisi ainakin mahdollisten energiaverojen tuotot suunnata ympäristöä parantavien hankkeiden tukemiseen.

4.3.5. Energiaveroilta olisi edellytettävä ympäristöohjaavaa vaikutusta, mutta olisi vältettävä niiden kielteiset vaikutukset mm. kilpailukykyyn ja sosiaaliselta kannalta. Vuoden 1992 ja 1997 ehdotukset eivät kaikilta osin täytä näitä vaatimuksia. Komission tulisi tutkia, millaisella mallilla nämä ehdot olisi toteuttavissa.

4.3.6. Useissa tapauksissa on mahdollista ja kokonaistaloudellisesti edullista käyttää kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämiseksi vapaaehtoisia sopimuksia verojen sijasta. Oikein muotoillut sopimukset ovat usein myös varmempi tapa saavuttaa asetetut tavoitteet.

4.4. Mitä tuottajamaiden kanssa käytävän jatkuvan vuoropuhelun yhteydessä tehtävien, toimitusta tai investointien edistämistä koskevien sopimusten pitäisi sisältää? Entä miten taataan määrien, hintojen ja investointien vakaus, kun otetaan huomioon esimerkiksi Venäjän kanssa harjoitettavan kumppanuuden merkitys?

4.4.1. Unionin tulee pyrkiä luomaan tuottajamaihin normaalit, toimivat liike- ja investointiolosuhteet esimerkiksi tukemalla energiamarkkinoiden rakenteen ja kaupallisten olosuhteiden kehittämistä. Tärkeänä keinona EU:n energian saatavuuden turvaamiseksi olisi harkittava mahdollisuutta strategiseen kumppanuuteen ja pitkän aikavälin yhteistyöhön EU:n ja tiettyjen tuottajamaiden kanssa.

4.4.2. EU-Venäjä -energiayhteistyötä tulee edistää ja Venäjää tulisi kannustaa allekirjoittamaan Energy Charter -sopimus.

4.4.3. Energiakauppaa tulisi pyrkiä käymään euroissa.

4.5. Olisiko öljyn varmuusvarastojen perustamista tehostettava sekä otettava samaan tapaan käyttöön myös muiden energiavarojen, kuten maakaasun tai hiilen varastoja? Voitaissiinko varastojen hallinnointia siirtää enemmän yhteisön tasolle? Mitkä olisivat silloin tavoitteet ja miten hallinnointi toteutettaisiin? Pitäisikö energiatuotteiden toimitusten konkreettisen keskeytymisvaaran avulla voida perustella kalliimpien varantojen käyttöönotto?

4.5.1. Hiilen saannin turvaaminen varmuusvarastoin kaikissa EU-maissa tai ainakaan EU-tasolla ei ole tarpeen, koska EU:ssa on omaa hiilituotantoa ja komissio esittää sen turvaamista tarvittavalla huoltovarmuuden tasolla.

4.5.2. Maakaasun käytön lisääntymisestä syntyvään huoltovarmuusongelmaan tulee jäsenmaiden varautua. Tulee tutkia edellytyksiä ottaa käyttöön yhteiset varastointitavoitteet. Tällöin pitää harkita sopivaa varmuusvarastointijärjestelmää joko kaasulle tai korvaavalle polttoaineelle. Yhtenäistä mallia voi tuskin luoda, koska maakaasun käyttötavat, -määrät ja lähteet sekä geologiset olosuhteet ovat niin erilaiset samoin kuin korvaamis- ym. mahdollisuudet.

4.5.3. IEA:n toiminnassa EU:n tulee toimia yhtenä osapuolena.

4.6. Miten voitaisiin varmistaa unionin ja sen naapurivaltioiden energian kuljetusverkkojen kehittäminen ja niiden toiminnan parantaminen siten, että samalla otetaan huomioon sekä sisämarkkinoiden moitteeton toiminta että toimitusvarmuuden edellytykset?

4.6.1. Ensisijaisesti siirtoverkkojen vahvistamisen, rakentamisen ja käytön tulee perustua markkinoihin, niillä toimiviin yrityksiin ja niiden riittävään tulorahoitukseen. Komission tulee tehokkaasti toteuttaa suunnitelmaansa siirtoyhteyksien vahvistamiseksi. Verkkoon pääsyn ja verkon käytön säännöt on luotava nopeasti.

4.6.2. Naapurimaiden ja muiden tärkeiden alueiden suuntaan on tarvittaessa edistettävä investointeja unionin erityisrahoituksella sekä EJKP:n ja EIP:n lainoilla. Balkanin alue on tältä kannalta tärkeä.

4.6.3. Hahmoteltaessa mahdollisuuksia rakentaa lisää infrastruktuuria maakaasun siirtoon ei ole lainkaan mainittu pohjoista vaihtoehtoa, vaikka se tarjoaisi täydennyksenä useita etuja ja olisi EU:n pohjoisen ulottuvuuden politiikan mukainen. Pohjoisen ulottuvuuden tavoitteena on, kuten Välimeren alueen yhteistyölläkin, kaventaa alueen elintasoeroja, edistää taloudellista kasvua ja kehittää monenkeskistä yhteistyötä alueen tasapainoisen kehityksen turvaamiseksi. Pohjoisen ulottuvuuden yhteistyön painopisteitä ovat ympäristö ja energia. Alueen energiavarat ovat mittavat ja monipuoliset.

4.7. Joidenkin uusiutuvien energialähteiden kehittäminen edellyttää merkittävää panostusta tutkimus- ja kehittämistyöhön sekä huomattavia investointi- tai toimintatukia. Eikö erittäin suurista tuista alkuvaiheessa hyötyneiden ja nykyään

varsin kannattavien alojen (kuten kaasu-, öljy- ja ydinvoimalan) pitäisi osallistua näiden tukien rahoitukseen?

4.7.1. Muiden toimialojen ei odoteta maksavan takaisin T&K-tukia. Myös annetut tukitasot, vastaanottajat ja nykyinen kannattavuus vaihtelevat hyvin paljon maittain ja yrityksittäin, joten oikeudenmukaisuutta olisi lähes mahdoton saavuttaa.

4.7.2. Verotuksen kautta ja sen kehittyessä, sekä joissakin tukimalleissa (takuuhinta ja pakko-osto) perinteisten energiamuotojen liiketoiminta jo, ainakin osin, osallistuu uusiutuvien rahoittamiseen.

4.7.3. Uusiutuvien energiamuotojen tarjoaman potentiaalın käyttöön saaminen edellyttää tukitoimia. Kansallisille tukitoimille olisi kuitenkin mahdollisimman pian luotava yhteiset säännöt siten, että yritysten toimintaedellytykset olisivat tasapuoliset ja sisämarkkinoiden kehitys ei häiriinny⁽¹⁾.

4.8. Ydinvoima kuuluu keskusteluun, jota käydään ilmastomuutoksen torjumisesta ja energiaomavaraisuuden turvaamisesta. Miten Euroopan unioni voi tarjota ratkaisun ydinjäteongelmaan ja ydinturvallisuuden parantamiseen sekä tulevaisuuden reaktorien, erityisesti fuusioreaktorien tutkimiseen?

4.8.1. Komitea on yleisissä kommentteissaan painottanut tarvetta kehittää ja pitää käytettävissä kaikki energiavaihtoehdot. Tämä koskee myös ydinvoimaa ja hiiltä.

4.8.2. Ydinvoiman ongelmana on sen poliittinen hyväksytävyyttä osassa jäsenmaita, mikä edellyttää täysin avointa tiedotamista ydinvoimaan liittyvistä asioista.

4.8.3. EU:ssa ydinvoiman turvallisuus on huipputasoa ja reaktoriturvallisuutta kehitetään edelleen. Radioaktiivisten jätteiden varastointiin ja loppusijoitukseen on olemassa teknisiä ratkaisuja, joista päätökset on tehtävä poliittisella tasolla. Samalla on jatkettava tutkimuksia mahdollisten vaihtoehtoisten ratkaisujen kehittämiseksi. Ydinvoiman käyttö ja käytetyn ydinpolttoaineen hallinta ovat jäsenmaiden vastuulla ja päätösvallassa. Unioni voi tukea jäsenmaitaan tutkimustoiminnan alueella ja tietojen vaihdossa. Unionin on EU:n laajentumisen yhteydessä varmistettava, että ydinvoiman turvallisuus on korkeatasoisista tulevissa jäsenmaissa. On myös edistettävä EU-maiden korkeatasoisen turvallisuusosaamisen siirtoa vähemmän kehittyneisiin, ydinvoimaa käytettäviin maihin.

⁽¹⁾ Katso TSK:n lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön käytön edistämiseksi sähkön sisämarkkinoilla". EYVL C 387, 20.12.2000.

4.8.4. Sähkön tuotannosta ydinvoimalla ei synny kasvihuonekaasujen päästöjä. Komissio toteaa nykyisen EU:n ydinvoimatuotannon, joka on 35 % käytetystä sähköstä, merkitsevän samaa päästöjen vähenemää kuin 75 miljoonan auton poistaminen maanteiltä. Ydinvoima ei myöskään lisää ulkoista riippuvuutta. Koska pääosa ydinvoiman kustannuksista koostuu pääomakustannuksista, sen hintakehitys on hyvinkin vakaa ja ennakoitavissa.

4.8.5. Ydinvoiman käytöstä päättävät jäsenmaat, ja riippumatonta päätöksentekoa on jatkossakin kunnioitettava. On kuitenkin vaikea ymmärtää, miten EU jatkossa voi vastata energian saatavuuden, kohtuullisen hinnan ja ilmastonmuutoksen haasteisiin ilman ainakin nykyistä osuutta ydinvoimaa sähkön tuotannossa. Ydinvoima tukee myös mahdollisesti tulevaisuudessa kehittyvää vetytaloutta, joka edellyttää joko turvattua sähkön tai maakaasun saatavuutta.

4.8.6. Ydinvoiman, mukaan lukien erityisesti fuusiovoiman, tutkimukseen laajana kansainvälisenä yhteistyönä on edelleen panostettava EU:n tutkimustoiminnan kehysohjelmassa. Panostus on tärkeä sekä tulevaisuuden teknologioiden kehittämiseksi että välttämättömän osaamistason säilyttämiseksi.

4.9. Millaisen politiikan avulla Euroopan unioni voisi täyttää Kioton pöytäkirjassa sille asetetut velvoitteet? Miten voitaisiin hyödyntää täysimääräisesti energiansäästömahdollisuudet, joiden avulla voisimme vähentää sekä tuontiriippuvuuttamme että hiilidioksidipäästöjä?

4.9.1. EU:n tulee määrätietoisesti jatkaa toimintaa ilmasto-
muutoksen torjumiseksi Kioton pöytäkirjan pohjalta.

4.9.2. Komissio ja jäsenmaiden hallitukset valmistelevalle toimintaohjelmiaan, jotkut maat ovat jo julkistaneet omansa. Koska taakka on jaettu jäsenmaille, on toimeenpanon vastuu näillä. Sektorikohtaiset toimet EU-tasolla vaikeuttaisivat vastuullista ja kustannustehokasta toimintaa.

4.9.3. Komissio on esittänyt energiatehokkuuden toimenpideohjelman, josta esitetään erikseen kannanottoja ja jonka pohjalta on sitten syytä toimia. Energian tuotannon ja käytön tehostamisessa on runsaasti mahdollisuuksia kehittää ja ottaa käyttöön uutta tekniikkaa. Periaatteena tulee olla, että tuotetaan mahdollisimman paljon mahdollisimman vähästä.

4.9.4. Mihin energian säästön potentiaali todella riittää, kun samalla on turvattava talouskasvu ja sosiaalinen koheesio?

4.10. Kunnianhimoisella ohjelmalla pyritään korvaamaan 20 prosenttia nykyisin kulutetusta polttoaineen kokonaismäärästä biopolttoaineilla ja muilla korvaavilla polttoaineilla, kuten vedyllä, vuoteen 2020 mennessä. Voidaanko ohjelmaa jatkosakin toteuttaa jäsenvaltioiden ohjelmin vai vaatisiko sen toteuttaminen yhteensovitettuja päätöksiä verotuksen, öljyn jakelun ja maataloustuotannon näkymien alalla?

4.10.1. Bio-liikennepolttonesteiden kehittämistä ja käyttöönottoa saattaa edistää yhteinen edistämishjelma EU-tasolla, jolla tuki- ym. toimet harmonisoidaan ja asia otetaan asianmukaisesti mukaan yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Päävastuun on kuitenkin oltava jäsenmailla.

4.11. Olisiko julkisten tai yksityisten, uusien tai kunnostettavien rakennusten energian (40 prosenttia kokonaiskulutuksesta) säästämistä tuettava esimerkiksi verokannustimilla vai olisiko otettava käyttöön myös sääntelytoimia samaan tapaan kuin suurten teollisuuslaitosten kohdalla?

4.11.1. Rakennusten energiansäästö lienee ensi sijassa jäsenmaiden asia, koska olosuhteet vaihtelevat niin paljon. Rakennusnormit ovat tässä todennäköisesti hyvin toimiva ohjauskeino. Yhtenäiset, EU-laajuiset rakennusnormit tuskin kuitenkaan voivat tulla kysymykseen.

4.11.2. On kuitenkin tutkittava, mitä EU voisi tehdä vauhdittaakseen jäsenmaiden toimia esim. standardisoinnin ja kulusnormien alueella. Komitea käsittelee asiaa tarkemmin laatiessaan lausuntoa asiaa koskevasta tulevasta direktiiviehdotuksesta.

4.12. Liikennealalla (32 prosenttia energiankulutuksesta) saavutettavat energiansäästöt edellyttävät, että eri liikennemuotojen välinen kasvava epätasapaino (maantiekuljetusten suuri osuus rautatiekuljetuksiin nähden) korjataan. Onko tätä epätasapainoa pidettävä väistämättömänä vai edellyttäisikö se esimerkiksi kaupunkiautoilun järjeistämiseen tähtäviä korjaavia toimenpiteitä – suhtauduttiinpa näihin toimenpiteisiin miten vastahakoisesti tahansa? Miten markkinoiden avaaminen kilpailulle, intermodaalisuus ja pullonkaulojen poistamisen mahdollistavat perusrakennelinvestoinnit voitaisiin sovittaa yhteen?

4.12.1. TSK odottaa, että komissio esittäisi ehdotuksiaan energian säästämiseksi liikenteessä pian valmistuvassa liikenne-politiikan valkoisessa kirjassa, ja esittää sitä koskevassa lausunnossaan näkemyksensä asiasta.

4.12.2. Rautatieliikenteen tehostaminen liberalisoimalla, mutta harkiten, on tarpeen.

4.12.3. Asutuskeskusten liikennekysymykset ovat selkeästi kansallisia, jopa paikallisia. EU voisi harjoittaa valistusta ja kehitystyötä.

4.13. Miten kehitettäisiin yhtenäisempiä näkemyksiä ja saataisiin sisällytetyksi pitkän aikavälin suunnittelu julkisen vallan ja toiminnanharjoittajien pohdintaan ja toimintaan, jotta voitaisiin kehittää kestävä kehityksen periaatteiden mukainen energiahuoltojärjestelmä? Miten pitäisi valmistautua tulevaisuuden energiavalintoihin?

4.13.1. T&K-toiminta ja siinä 6:s puiteohjelma ovat avain-
asemassa.

4.13.2. Energiahuollossa mitään vaihtoehtoja ei tule jättää kehittämistyön ulkopuolelle.

4.13.3. Yhteistyöhön kansallisten viranomaisten kanssa on löydettävä sopivat muodot.

5. Yhteenveto

5.1. TSK pitää komission vihreää kirjaa tervetulleena ja ansiokkaana. Se osoittaa, että laajentuneen EU:n energian turvatun saatavuuden ja hiilidioksidipäästöjen kehitys seuraavien 30 vuoden aikana olisi nykypolitiikan vallitessa hyvin ongelmallinen.

5.2. Komission tarkastelun tulisi kuitenkin olla globaalimpi. Maapallolla on hyvin rajatusti fossiilisia polttoaineita, joiden käytöstä kilpailevat teollisuusmaat ja jatkossa lisääntyvästi kehitysmaat. Tätä taustaa vasten ulkoiseen riippuvuuteen liittyvä riskialtius korostuu. Myös tarkastelun aikajänteen tulisi olla pidempi, koska muutokset energiataloudessa ovat hitaita ja ongelmat kärjistyvät vasta vuosisadan toisella puoliskolla.

5.3. Ensimmäinen toimenpide energian saatavuuteen liittyvien ja muiden riskien vähentämisessä on mahdollisimman monipuolinen ja tasapainoinen eri energialajien ja -muotojen käyttö.

5.4. Vihreästä kirjasta nousee vahva kysymys: Voivatko komission hahmottelemat toimet, eli pääasiassa energian käytön tehostaminen ja uusiutuvien energiavarojen käytön lisääminen todella kääntää ulkoisen riippuvuuden ja kasvihuonekaasujen päästöjen kasvutrendit laskuun ko. aikajänteellä vaarantamatta talous- ja työllisyystavoitteita?

5.5. Vakaviin haasteisiin vastaamiseksi on komission syytä kehittää edelleen yhteistä toimintakehystä ja määritellä unionin laajuiset viitteelliset tavoitteet. Lähtökohtana on pidettävä jäsenmaiden oikeutta päättää riippumattomasti energiapolitiikastaan, erityisesti energian tuotantomuodoistaan.

5.6. Komission esittämiin kysymyksiin TSK katsoo aiheelliseksi lisätä seuraavan: Mihin toimenpiteisiin EU voisi ryhtyä tukeakseen kolmansien maiden pyrkimyksiä kestäväan kehitykseen?

5.7. Komission esittämiin kysymyksiin komitean pääasialliset vastaukset ovat seuraavat:

5.7.1. EU ei voi välttää ulkoisen energiariippuvuuden lisääntymistä, mutta riskejä voi ja pitää pienentää.

5.7.2. EU:n on ulkosuhteissaan otettava tavoitteekseen turvata yritysten mahdollisuudet käydä kauppaa energia-alalla vapaasti ja vastavuoroisin ehdoin. Pitkäaikaisia suhteita tuottajamaihien on kehitettävä.

5.7.3. Energiapolitiikassa on kunnioitettava subsidiariteettia. EU-tason toiminta on välttämätöntä energian sisämarkkinoiden tehokkaan toiminnan varmistamiseksi sekä EU:n ulkosuhteiden hoitajana erityisesti tuottajamaiden ja WTO:n suuntaan.

5.7.4. Energiaveroilta on edellytettävä selkeää ympäristöohjaavaa vaikutusta mutta olisi vältettävä niiden kielteiset vaikutukset mm. kilpailukykyyn ja sosiaaliselta kannalta.

5.7.5. Hiilen saannin turvaaminen varmuusvarastoin ei kaikissa maissa ole tarpeen. Maakaasun lisääntyvän käytön huoltovarmuuden turvaamiseen on jäsenmaiden varauduttava omien olosuhteidensa mukaisesti. Tulee selvittää edellytyksiä ottaa käyttöön yhteiset varastointitavoitteet.

5.7.6. Siirtoverkkojen vahvistamisen, rakentamisen ja käytön tulee perustua markkinoihin. EU:n tulee tukea siirtoyhteyksien vahvistamista ja toteuttaa yhteiset pelisäännöt. Naapurimaiden ja muiden tärkeiden alueiden, ml. Pohjois-Venäjän suuntaan on tarvittaessa edistettävä verkkoinvestointeja EU:n erityisrahoituksella.

5.7.7. Uusiutuvien energiamuotojen tarjoaman potentiaalın käyttöön saaminen edellyttää tukitoimia ja yhteisiä sääntöjä näille mahdollisimman pian. Perinteiset energiamuodot osallistuvat jo nyt esim. rahoitukseen, mutta rahoitukselle ei löydy objektiivisia perusteita eikä malleja.

5.7.8. Ydinvoimaan liittyy ongelmia, mutta myös selkeitä etuja. Ydinvoiman käytöstä päättävät jäsenmaat. On kuitenkin vaikea ymmärtää, miten EU jatkossa voi vastata energian saatavuuden, kohtuullisen hinnan ja ilmastonmuutoksen haas-

teisiin ilman ainakin nykyistä osuutta ydinvoimaa sähkön tuotannossa.

5.7.9. Energian tuotannon ja käytön tehostamisessa on runsaasti mahdollisuuksia kehittää ja ottaa käyttöön uutta tekniikkaa.

5.7.10. Liikenteen osalta TSK odottaa komission valkoista kirjaa ottaakseen kantaa sitä koskeviin kysymyksiin.

5.7.11. Rakennusten energiansäästöissä rakennusnormit ovat tärkeä ohjauskeino, mutta EU-tason yhtenäiset normit eivät voi tulla kysymykseen ilmasto- ja muiden olosuhteiden erilaisuuden vuoksi. Komitea käsittelee asiaa tarkemmin laatiessaan lausuntoa asiaa koskevasta tulevasta direktiiviehdotuksesta.

5.7.12. Tulevaisuuden energiavalintoihin ja kestäväan kehitykseen valmistautumisessa on avainasemassa tutkimus- ja kehitystoiminta ja siinä 6:s puiteohjelma.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista:

- ”Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi meriliikennettä koskevan yhteisön seuranta-, valvonta- ja tietojärjestelmän perustamisesta”,
- ”Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus Euroopan vesillä tapahtuvien öljyvahinkojen korvausrahaston perustamisesta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä”, ja
- ”Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus Euroopan meriturvallisuusviraston perustamisesta”

(2001/C 221/07)

Neuvosto päätti 25. tammikuuta 2001 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 80 artiklan 2 kohdan nojalla pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellä mainituista ehdotuksista.

Asian valmistelusta vastannut ”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta” -jaosto antoi lausuntonsa 8. toukokuuta 2001. Esittelijä oli Daniel Retureau ja apulaisesittelijä Anna Bredima-Savopoulou.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30.–31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 111 puolesta, ei yhtään vastaan, 3:n pidättyessä äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Koska komissio on sitoutunut tekemään joukon meriturvallisuutta koskevia lainsäädäntöehdotuksia, se on valmistellut neuvostolle ja parlamentille kolme uutta ehdotusta ja pyytää niistä TSK:n lausunnon.

1.2. Kyseessä on komission mukaan ”merenkulun turvallisuuteen liittyvä yhteisön toinen toimenpidekokonaisuus Erika-säiliöaluksen onnettomuuden jälkeen”. Yksinkertaisuuden vuoksi toisesta toimenpidekokonaisuudesta käytetään lausunnossa nimitystä ”Erika II -paketti”. Se sisältää kolme ehdotusta, joista yksi on direktiiviehdotus ja kaksi asetusehdotusta.

1.3. Nyt tehdyt ehdotukset oli jo ennakoitu Erika I -paketissa, josta komitea antoi lausuntonsa⁽¹⁾. Komitea esitti lausunnossaan tiettyjä yleishuomioita, joihin on syytä viitata, ennen kuin lausuntopyyntöön kohteena olevia ehdotuksia ryhdytään tarkastelemaan yksityiskohtaisemmin.

1.4. Ensimmäiseen pakettiin sisältyi satamissa suoritettavan valvonnan tehostamiseen tähtäävä direktiivimuutos. Komitea pahoittelee sitä, ettei neuvosto ole direktiiviä muutettaessa täysin noudattanut komission ehdotuksia, joiden mukaisesti etenkin pätevien tarkastajien määrää olisi lisätty huomattavasti, mitä myös komitea korosti. Neuvoston nykyinen kanta saattaisi merkitä sitä, että satamissa tarkastettavien riskialusten määrää supistettaisiin huomattavasti, mitä komitea pahoittelee syvästi. Komitea toivoo neuvoston kannan hioutuvan, jotta Pariisiin muistiossa asetetut tavoitteet saavutetaan kaikilta osin ja komission ehdottamat kohdentamistekijät otetaan huomioon.

1.5. Komitea on esittänyt toivomuksen, että Kansainvälinen merenkulkujärjestö IMO pyrkisi mahdollisuuksien mukaan pääsemään sopimukseen kaksirunkoisten öljysäiliöalusten käyttöönotosta. Komitea panee tyytyväisenä merkille, että IMO on kokouksessaan 24.–27. huhtikuuta 2001 päättänyt tarkistaa nykyisin soveltamansa alusten poistamisaikataulun EU:n jäsenvaltioiden kehotusten mukaisesti.

1.6. Koska inhimillinen tekijä on turvallisuudessa merkittävä, jäsenvaltioiden on pikimmiten ratifioitava merenkulkua koskevat ILO:n yleissopimukset, jotta ne saatetaan osaksi yhteisön lainsäädäntöä. Myös miehistön koulutusta koskeva lainsäädäntö on tarkistettava lähiaikoina. Jäsenvaltioiden tulisi vaikuttaa muihin IMO:n ja ILO:n jäseniin, ja yhteisön tulisi puolestaan kannustaa kaikkia maita ratifioimaan yleissopimukset sekä tuoreimmat pöytäkirjat merenkulkijoiden yleisen suojelun ja heidän turvallisuuskoulutuksensa parantamiseksi ja yhtenäistämiseksi. Komitea laatii aiheesta puolestaan omaaloitteisen lausunnon, jossa käsitellään kaikkia liikennemuotoja.

2. Erika II -pakettiin sisältyvät lainsäädäntöehdotukset

2.1. *Direktiivi meriliikennettä koskevan yhteisön seuranta-, valvonta- ja tietojärjestelmän perustamisesta*

2.1.1. Meriliikenteen keskittyminen kapeikkoihin aiheuttaa erityisen suuria onnettomuusriskejä. Laajemmin tarkasteltuna

(1) EYVL C 14, 16.1.2001, s. 22.

tietyistä onnettomuuksista saattaa koitua katastrofaalisia seurauksia Euroopan vesiväylien tuntumassa sijaitsevien alueiden taloudelle ja ympäristölle. Liikennettä on siis syytä valvoa, ja se on aiheellista organisoida, jotta riskit olisivat mahdollisimman pieniä. Tämä on direktiiviehdotuksen tavoite.

2.1.2. Komission mukaan voimassa oleva direktiivi 93/75/ETY, jossa otettiin käyttöön vaarallisia tai ympäristöä saastuttavia aineita kuljettavien alusten ilmoitusvelvollisuus, ei ole riittävä lainsäädäntöväline, koska se ei kata Euroopan rannikoiden edustalla liikennöiviä aluksia, jotka eivät poikkea eurooppalaisissa satamissa. Nyt ehdotetulla direktiivillä pyritään tehostamaan Euroopan unionin rannikoiden liikenteen seuranta ja valvontaa seuraavin toimenpitein:

- a) Veloitetaan varustamaan yhteisön vesillä liikennöivät alukset automaattisilla tunnistusjärjestelmillä eli transpondereilla.
- b) Laajennetaan direktiiviin 93/75/ETY nykyisin sisältyvä ilmoitusvelvollisuus koskemaan myös muita vaarallisia ja ympäristöä saastuttavia aineita ja erityisesti aluksilla olevia bunkkeripolttoaineita.
- c) Vaihdetaan aluksilla kuljettavista vaarallisista tai ympäristöä saastuttavista aineista annettavia tietoja järjestelmällisesti sähköisessä muodossa.
- d) Veloitetaan varustamaan alukset matkatietojen tallentimilla (mustilla laatikoilla).
- e) Nopeutetaan yhteisten tietokantojen kehittämistä ja rannikkoasemien verkottumista, jotta Euroopan vesiliikenteestä saadaan nykyistä täydellisempiä tietoja.
- f) Seurataan nykyistä tarkemmin aluksia, jotka aiheuttavan erityisen suuren vaaran merenkulun turvallisuudelle ja ympäristölle.
- g) Lisätään jäsenvaltioiden mahdollisuuksia puuttua rannikkovaltiona tapahtumien kulkuun vakavien onnettomuusriskien rajoittamiseksi (aluksen käännäminen, luotsaus tai hinaus).
- h) Nimetään hätäsatamia.
- i) Kielletään aluksia lähtemästä satamista poikkeuksellisten sääolosuhteiden vallitessa.

2.2. Asetus Euroopan vesillä tapahtuvien öljyvahinkojen korvausrahaston perustamisesta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä

2.2.1. Komission ehdottamalla asetuksella, jolla parannetaan voimassa olevia vastuu- ja korvausjärjestelmiä, täydennetään nykyistä kansainvälistä järjestelmää kahdella tavoin. Ensimmäinen perustetaan eurooppalainen täydennysrahasto COPE, josta maksetaan korvausta Euroopan vesillä tapahtuneiden öljyvuotojen uhreille. COPE-rahaston enimmäismäärä on miljardi euroa, ja sitä rahoittavat sellaiset EU:n rannikkojäsenval-

tioiden yritykset, jotka vastaanottavat vuosittain yli 150 000 tonnia raakaöljyä tai raskasta polttoöljyä, kukin vastaanotetun öljymäärän mukaisesti. Rahastoon turvaututaan ainoastaan, jos EU:n vesillä tapahtuu onnettomuus, jonka yhteydessä kansainvälisen korvausrahaston IOPC:n asettama enimmäismäärä ylittyy tai on vaarassa ylittyä.

2.2.2. Komissio aikoo lisäksi kehottaa IMO:ta muuttamaan kansainvälistä vastuu- ja korvausjärjestelmää ja korjaamaan sen puutteet muuttamalla vuodelta 1992 peräisin olevaa, vahinkovastuuta koskevaa yleissopimusta seuraavasti:

- Aluksen omistajalla on oltava rajoittamaton vastuu, mikäli voidaan osoittaa, että saastehaitta on aiheutunut hänen vakavasta laiminlyönnistään.
- Vahinkovastuuta koskevasta yleissopimuksesta on poistettava korvausvaatimusten esittämiskiello aluksen rahdinantajaa, kapteenia ja liikenteenharjoittajaa vastaan.
- Ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korvauksia on tarkistettava ja laajennettava vastaavien yhteisön lainsäädännön nojalla perustettujen korvausjärjestelmien mukaisiksi.

2.2.3. Komissio ehdottaa, että siviilioikeudellista vastuuta ja korvausta koskevia toimenpiteitä muutetaan siten, että säädetään langettavista taloudellisista rangaistuksista tai seuraamuksista, kun käy ilmi, että meritse öljyä kuljettava henkilö on syyllistynyt vakavaan laiminlyöntiin.

2.2.4. Jos kansainvälisiin vastuu- ja korvausjärjestelmiin ei onnistuta tekemään parannuksia, komissio tekee yhteisön lainsäädäntöehdotuksen, jolla perustetaan Euroopan laajuinen merellä tapahtuvien öljyvahinkojen vastuu- ja korvausjärjestelmä.

2.3. Asetus Euroopan meriturvallisuusviraston perustamisesta

2.3.1. Komissio korostaa, että EU:n jäsenvaltioiden erilaiset hallintoperinteet vaikeuttavat meriturvallisuutta ja saastumisen ehkäisemistä koskevan nykyisen lainsäädännön asianmukaisen ja yhtenäisen täytäntöönpanon varmistamista. Siksi asetusluonnoksessa ehdotetaan Euroopan meriturvallisuusviraston perustamista. Virasto auttaisi komissiota takaamaan yhteisön nykyisen lainsäädännön tehokkaan täytäntöönpanon.

2.3.2. Komission mielestä ei olisi realistista – tai olisi ainakin ennen aikaista – kaavailla yhdenmukainen eurooppalaisen toimintarakenteen perustamista luomalla Euroopan rannikkovartiosto, jonka toiminta korvaisi jäsenvaltioiden merenkulkuviranomaisten toiminnan. Viraston tulee päinvastoin tukea jäsenvaltioiden ja komission toimintaa pantaessa yhteisön lainsäädäntöä täytäntöön. Virasto valvoo lainsäädännön soveltamista ja arvioi voimassa olevien toimenpiteiden tehokkuutta.

2.3.3. Virastolla ei ole lainkaan päätösvaltaa. Viraston mahdollisten esitysten aiheuttamista jatkotoimista päättävät jäsenvaltiot ja ennen kaikkea komissio yhteisön lainsäädännön valvojan ominaisuudessaan.

2.3.4. Virasto on oikeushenkilö, ja se on sijoitettava sopivaan paikkaan, josta käsin sillä on mahdollisuus luoda yhteisösuhteet yhteisön asianomaisiin toimielimiin.

2.3.5. Virastoa valvoo hallintoneuvosto, jonka muodostavat neljä komission edustajaa, neljä neuvoston edustajaa, neljä Euroopan parlamentin nimeämää edustajaa sekä neljä komission nimeämää asiaan liittyvien toimialojen edustajaa, joiden joukossa on liikennepalveluiden käyttäjiä. Hallintoneuvosto nimittää virastolle pääjohtajan komission ehdotuksesta. Pääjohtajan ja hallintoneuvoston jäsenten toimikausi on viisi vuotta. Toimikausi voidaan uudistaa kerran.

2.3.6. Yhteisön toimielimistä siirretään väliaikaisesti muutama henkilö viraston palvelukseen. Viraston muu henkilökunta palkataan heidän kokemuksensa ja ansioidensa perusteella sekä uusittavin määräaikaisin sopimuksin.

2.3.7. Asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi virasto antaa muun muassa tarvittavaa teknistä apua valmisteltaessa yhteisön lainsäädännön tarkistamista, avustaa satamavaltion suorittamaa valvontaa koskevan järjestelmän tehostamisessa sekä auttaa valvontaan luokituskaitoksia. Virasto voi päättää aluekeskusten perustamisesta tiettyihin jäsenvaltioihin, joissa meriliikennettä on valvottava muita tehokkaammin. Virastolle osoitettuihin tehtäviin kuuluvat jäsenvaltioihin tehtävät tarkastuskäynnit, joiden aikana selvitetään, miten jäsenvaltiot soveltavat yhteisön lainsäädäntöä.

3. Yleistä

3.1. Alusten tunnistaminen

3.1.1. TSK kannattaa alusten keskitetyn kansainvälisen ilmoitus-, seuranta- ja valvontajärjestelmän perustamista siten, että järjestelmä kattaa meriliikennepalvelut (VTS) sekä etsintä- ja pelastustoimet.

3.1.2. TSK panee merkille, että erityisehdotukset koskevat usein velvoitteita, jotka aluksille on jo asetettu useissa IMO:n yleissopimuksissa. SOLAS-yleissopimuksessa tunnustettiin IMO:n olevan toimivaltainen järjestö kansainvälistä meriliikennettä koskevista meriturvallisuuskyseisyyksissä ja saastumisen ehkäisemisessä.

3.1.3. Suunnitteilla oleva ilmoitusjärjestelmä kattaa Euroopan vesien muodostaman erittäin laajan alueen ja käsittää IMO:n luomat pakolliset toimintajärjestelmät. Komissio esittää, että kauttakulkualusten on osallistuttava Euroopan vesialueet kattavaan IMO:n järjestelmään sekä liityttävä vähitellen uusiin järjestelmiin. Jäsenvaltioiden ja komission tulisi ensinnäkin luoda IMO:n puitteissa ehdotettu järjestelmä sellaisena kuin se on esitetty perustettavaksi ehdotetun direktiivin 20 artiklassa, ja soveltaa sitä jopa yksipuolisesti, mikäli IMO ei onnistu käynnistämään järjestelmää kohtuullisessa määräajassa kansainvälisesti.

3.1.4. TSK muistuttaa kannattaneensa ensimmäisestä Erika-paketista antamassaan lausunnossa⁽¹⁾ sellaisen rannikkovaltiojärjestelmän perustamista, jossa tunnistettaisiin hätäalueet ja -satamat ja annettaisiin niille keinot hallinnoida onnettomuustilanteita. Viranomaiset voisivat näin antaa hädässä oleville aluksille ennaltaehkäisevää apua.

3.1.5. Koska alukset ja rannikkoasemat tekevät keskenään yhteistyötä, TSK katsoo olevan erityisen tärkeää, että jäsenvaltiot täyttävät direktiivissä niille asetetut velvollisuudet vaaditussa ajassa.

3.2. COPE-rahasto

3.2.1. Ympäristölle aiheutuneiden öljyvahinkojen vastuusta ja korvauksesta on tehty yleissopimuksia: vuodelta 1969 peräisin oleva yleissopimus siviilioikeudellisesta vastuusta (vastuuyleissopimus) ja vuoden 1971 yleissopimus öljyvahinkojen kansainvälisestä korvausrahastosta (rahastoyleissopimus). Näihin kumpaankin liitettiin vuonna 1992 laadittu pöytäkirja.

3.2.2. Edellä mainittujen yleissopimusten nojalla on luotu kaksitasoinen vastuujärjestelmä. Vastuuyleissopimus säätelee aluksen omistajan vastuuta ja rahastoyleissopimus lastin omistajan vastuuta. Vastuuyleissopimuksessa määrätään, että aluksen omistajalla on ankara vastuu ympäristön pilaantumisen aiheuttamista vahingoista ja hänen on otettava yleissopimuksessa määrätyn tietyn enimmäismäärän kattava vastuuvakuutus. Jos onnettomuuden aiheuttaman öljyvahingon korvausvaatimukset ylittävät enimmäismäärän, uhri voi saada lisäkorvausta öljyntuojien rahoittamasta IOPC-rahastosta.

⁽¹⁾ EYVL C 14, 16.1.2001, s. 22.

3.2.2.1. Komitea on yleisesti ottaen komission kanssa yhtä mieltä siitä, että järjestelmän avulla pyritään löytämään tasapaino yhtäältä uhrien ja toisaalta aluksen ja lastin omistajien etujen välillä. Uhrit haluavat varmistaa saavansa nopeasti asianmukaisen korvauksen; aluksen omistajalla on oltava riittävän kattava vakuutus ja lastin omistaja on velvoitettava korvaamaan pilaantumisen aiheuttamat vahingot.

3.2.3. Tällä hetkellä 57 maata on mukana vuoden 1992 vastuuyleissopimuksessa ja 55 maata vuoden 1992 rahastoyleissopimuksessa, mutta niihin liittyy toivottavasti lisää maita. On mielenkiintoista korostaa, että kaikki suuret merenkulkuvaltiot Yhdysvaltoja ja Kiinaa lukuun ottamatta ovat ratifioineet rahastoyleissopimuksen. Eräät maat ovat kuitenkin liittyneet ainoastaan vuodelta 1969 peräisin olevaan alkuperäiseen vastuuyleissopimukseen, jonka mukainen korvausjärjestelmä on heikompi kuin vuonna 1992 tehdyssä pöytäkirjassa tarkoitettu järjestelmä. Tämän yleissopimuksen mukaan aluksen omistajalla on kuitenkin rajoittamaton vastuu silloin kun hän on tekemällään virheellä aiheuttanut onnettomuuden tai saastuttanut ympäristöä. Rajoittamattoman vastuun käyttöönotto on vastuuyleissopimukseen vuonna 1992 liitetyn pöytäkirjan nojalla käytännössä mahdotonta, vaikka rajoittamaton vastuu mainitaankin pöytäkirjassa. Rajoittamattomaan vastuuseen liittyy pöytäkirjan mukaan poikkeuksellisen rajoittavia ehtoja. Aluksen omistajan on täytynyt syyllistyä erittäin vakavaan virheeseen, jonka hänen katsotaan tehneen henkilökohteisesti ja tahallisesti. Lisäksi on näytettävä toteen, että aluksen omistaja on henkilökohtaisesti halunnut aiheuttaa katastrofin, mitä uhrien on käytännössä mahdoton todistaa.

3.2.4. Tietty osapuolten välinen tasapaino on syytä säilyttää, mutta komitean mielestä nykyisen järjestelmän mukaiset korvaukset eivät vastaa öljyvuojojen aiheuttamien välittömien eivätkä välillisten vahinkojen todellista määrää. Siksi sekä vastuuyleissopimuksessa että rahastoyleissopimuksessa asetetut enimmäismäärät on tarkistettava ja niitä on korotettava tuntuvasti. Erikan haaksirikko on osoittanut, etteivät korvaukset – joita ei vielä edes ole maksettu – kata lähestulkoonkaan todellisia vahinkoja. Kumpaakin korvausjärjestelmää rahoittavilla osapuolilla ei ole muuta vaihtoehtoa kuin toimia mahdollisimman tehokkaasti turvallisuuden ja onnettomuuksien ennaltaehkäisyn puolesta, mikäli ne haluavat säilyttää rahastoihin maksamansa rahoitusosuuden kohtuullisissa rajoissa.

3.2.5. Kansainvälistä järjestelmää täydentävien eurooppalaisten rinnakkaispuitteiden (niin kutsutun kolmannen tason) luominen on komitean näkemyksen mukaan perusteltua, mikäli kansainvälisessä järjestelmässä ei onnistuta asettamaan nopeasti uusia, nykyistä asianmukaisempia enimmäismääriä. Miljardin euron suuruinen summa on tietysti määrin vertailukelpoinen Yhdysvaltojen omassa, yksipuolisessa korvausjärjestelmässään asettaman miljardin dollarin enimmäismäärän kanssa.

3.2.5.1. TSK on säännöllisesti todennut aiheesta antamissaan lausunnoissa, että koska meriliikenne on kansainvälistä, asiassa on parasta ryhtyä toimenpiteisiin kansainvälisellä tasolla. Nykyisten yleissopimusten mukaisia korvauksia on korotet-

tava siitäkkin huolimatta, että perustetaan täydentävä eurooppalainen korvausrahoitus, ja jäsenvaltioiden tulisi ensisijassa tehdä yhteistyötä toteuttaakseen nykyisen järjestelmän edellyttämät olennaiset parannukset.

3.2.5.2. Kansainväliseen järjestelmään tehtävät merkittävät parannukset vähentäisivät itse asiassa vastaavasti täydentävän eurooppalaisen järjestelmän rahoitustarpeita, mikä olisi kaikkien osapuolten edun mukaista. Näin yleissopimuksiin liittyneiden maiden kaikki toimijat olisivat vastuussa järjestelmän rahoituksesta, sen sijaan että vastuu lankeaisi yksinomaan eurooppalaisille toimijoille.

3.2.6. Komissio suosittaa, että muut kansainvälisen järjestelmän puutteet korjattaisiin IMO:n puitteissa. TSK panee merkille, että IMO on jo asettanut IOPC:n yhteyteen asiaa tutkivan työryhmän. Työryhmän maalisi- ja heinäkuun kokouksen tulokset esitellään syksyllä 2001 pidettävässä yleiskokouksessa. TSK on niin ikään havainnut IMO:n päättäneen marraskuussa 2000 korottaa vastuuyleissopimuksen ja rahoitusyleissopimuksen mukaisia enimmäismääriä 50 prosenttia. Päätös tulee voimaan marraskuussa 2003.

3.2.7. Korotuksesta huolimatta uudet enimmäismäärät eivät aina riitä kattamaan tiettyjä korvauspyyntöjä, jotka esimerkiksi Erikan tapauksessa ylittävät huomattavasti nykyisen 200 miljoonan SDR:n enimmäismäärän. Aiemmat onnettomuudet ovat lisäksi osoittaneet, että suhteellisen alhaisen kantavuuden omaavat säiliöalukset saattavat aiheuttaa valtavia öljyvuojoja. Näin kävi Erikan tapauksessa, jossa vastuuyleissopimuksen mukainen, aluksen kantavuuteen suhteutettu enimmäismäärä oli 12 miljoonaa dollaria ja IOPC vastasi lisäkorvauksesta nykyiseen 200 miljoonan SDR:n enimmäismäärään asti.

3.2.8. Edellä esitettyjen huomioiden valossa TSK katsoo, että IMO:ssa parhaillaan käytävissä keskusteluissa tulisi niin ikään ottaa huomioon vastuuyleissopimuksen mukaisten, alusluokan perusteella maksettavien korvausten mahdollinen tarkistaminen puuttumatta aluksen ja lastin väliseen kokonaistasapainoon.

3.2.9. Komissio ehdottaa, että vastuuyleissopimusta tarkistetaan ja siitä poistetaan aluksen omistajan taloudelliselle vastuulle asetettu enimmäismäärä, mikäli voidaan osoittaa, että saastehaitta on aiheutunut hänen vakavasta laiminlyönnistään.

3.2.10. TSK panee kuitenkin merkille, että aluksen omistajan rajallinen vastuu on vuonna 1992 tehdyn siviilioikeudellista vastuuta koskevan yleissopimuksen keskeinen osatekijä. Rajoitus koskee aluksen omistajan ankaraa vastuuta ja vastuun kattavaa vakuutusta, joka on otettu International Group of Protection & Indemnity Clubsiin kuuluvilta, öljyvahinkojen varalta vakuutuksia myöntäviltä yhtiöiltä. Nykyisen järjestelmän mukaan hakijoilla on mahdollisuus nostaa kanne suoraan

International Group of Protection & Indemnity Clubsia vastaan ja ratkaista riita-asia nopeasti tarvitsematta näyttää toteen aluksen omistajan tekemää virhettä. Näin vältetään pitkiltä oikeuskäsittelyiltä ja saastevahinkojen uhrien mahdolliselta pettymykseltä.

3.2.11. Edellä esitetyn valossa komitea katsoo siis, että IMO voisi säilyttää aluksen omistajan vastuuta koskevan nykyisen järjestelmän, jonka 50 prosentin korotus tulee voimaan vuonna 2003, kuten edellä todettiin. Komitea katsoo kuitenkin, että olisi harkittava vakavasti virheeseen perustuvaa järjestelmää, jossa aluksen omistajan lisäksi myös lastin omistaja on mahdollisesti rajoittamattomasti vastuussa tekemästään virheestä tai vakavasta laiminlyönnistä. Lastin omistajan on katsottava olevan velvollinen aluksen omistajan tapaan varmistamaan potentiaalista saastehaittaa aiheuttavien lastien turvallisuus. Nykyistä järjestelmää olisi muutettava siten, että sen avulla suojeltaisiin ensisijaisesti saastehaitan uhreja välittömästi onnettomuuden tapahtuttua.

3.2.12. Näin ollen komitea katsoo, että komission tekemää, rajoittamatonta vastuuta koskevaa ehdotusta on harkittava perusteellisemmin, jottei järjestelmän täytäntöönpanolla viivästytettä korvausten maksamista eikä siitä aiheudu niin korkeita asianajo- eikä oikeuskuluja, ettei prosessia kannata tosiasiassa käynnistää; toisin sanoen prosessi olisi hakijan kannalta haitallisempi kuin nykyinen järjestelmä. Palautettakoon esimerkiksi mieleen, että Torrey Canyon -aluksen saastutettua Bretagnen pohjoisrannikon suurin osa uhrien saamista huomattavista korvauksista on kulunut uhrien puolustamiseen kymmenen vuotta kestäneessä prosessissa, jonka aikana on tehty asiantuntija-arvioita ja vasta-arvioita. Lainkäytöstä vastaavien toimivaltaisten viranomaisten olisi kuitenkin voitava ryhtyä vakavan tai tahallisen virheen sattuessa asianmukaisesti rikosoikeudellisiin toimenpiteisiin, varsinkin suunnitteilla olevan ympäristöririkoksia koskevan lainsäädännön täytäntöönpanon yhteydessä.

3.2.13. Viimeisten kymmenen vuoden aikana sattuneissa 360 säiliöalusonnettomuudessa vahingot on lähes aina korvattu alusten omistajien vakuutuksesta. Rahastosta on pyydetty lisäkorvausta ainoastaan viidesti. Vain Erikan tapauksessa rahastosta maksettavat korvaukset jäävät arvioiden mukaan paljon pienemmiksi kuin vahingot, kun ne määritellään korvattavia vahinkoja koskevan nykyisen järjestelmän mukaisesti. Komitean mielestä järjestelmä on liian rajallinen.

3.2.14. Komissio ehdottaa, että ympäristövahingoista maksettavia korvauksia tarkastellaan uudelleen ja laajennetaan niiden soveltamisalaa, samaan tapaan kuin yhteisön lainsäädännössä on tehty luonnon monimuotoisuudelle aiheutuneiden vahinkojen korvausjärjestelmän osalta.

3.2.15. TSK muistuttaa kannattaneensa ajatusta jo Erika I -paketista antamassaan lausunnossa. Siinä TSK ”kehottaa

voimakkaasti komissiota ja jäsenvaltioita ottamaan nämä kysymykset käsiteltäviksi ja koordinoimaan samanaikaisesti IMO:ssa pyrkimyksiään meriturvallisuusnormien ja korvaussäännösten tiukentamiseksi, jotta laivojen aiheuttaman saastumisen uhreille voidaan varmistaa täydellisemmät korvaukset. Korvauksiin tulee sisällyttää myös ympäristölle ja biodiversiteetille aiheutuneet vahingot”.

3.2.16. Kemian tuotteita kuljettaneen Ievoli Sun -aluksen äskettäinen haaksirikko (31. lokakuuta 2000 Ranskan rannikolla) on lisäksi osoittanut, että lainsäädäntö on puutteellista haitallisten ja potentiaalisesti vaarallisten aineiden vastuun ja korvausten osalta öljyä lukuun ottamatta.

3.2.17. TSK muistuttaa käsitelleensä jo kysymystä Erika I:stä antamassaan lausunnossa ja kehottaa nimenomaisesti toistamiseen EU:n jäsenvaltioita ratifioimaan pikaisesti IMO:n yleissopimuksen haitallisista ja potentiaalisesti vaarallisista aineista, jotta yleissopimus otettaisiin mahdollisimman nopeasti kansainväliseen käyttöön.

3.2.18. Täydentävä eurooppalainen rahasto puuttuisi asiaan ainoastaan tapauksissa, joita komitea toivoo ilmaantuvan mahdollisimman harvoin. Siitä korvataan kuitenkin samoja vahinkoja kuin nykyisten yleissopimusten mukaan. Komitea katsoo kuitenkin, että rahastosta tulisi korvata ympäristölle ja biodiversiteetille aiheutuneiden vahinkojen sekä saastumisesta aiheutuvien ympäristön kunnostus- ja ennallistamiskustannusten ja eläinten pelastuskustannusten lisäksi yksityishenkilöiden kärsimät välilliset vahingot, eri alojen, varsinkin matkailualan yrityksille – erityisesti pk-yrityksille – koituvat tietyt taloudelliset menetykset sekä rannikkoseudun imagon pitkäaikainen vaurioituminen, joka tyrehdyttää uusien yritysten sijoittumisen ja matkailijoiden tulon alueelle pitkäksi aikaa.

3.2.19. Komitea katsoo, että jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmissä ja COPE:tä käynnistettäessä olisi syytä harkita käytäntöä, jonka mukaisesti asianomaisille ammattialajärjestöille ja paikallisjärjestöille – onnettomuuden yhteydessä perustetut tilapäisorganisaatiot mukaan luettuina – annettaisiin mahdollisuus edustaa yksityishenkilöitä sekä pk-yrityksiä ja pk-teollisuuslaitoksia ja toimia päämiestensä nimissä, mikä helpottaisi vahingonkorvausten saamista.

3.3. Euroopan meriturvallisuusvirasto

3.3.1. Komitea suhtautuu myönteisesti ehdotukseen perustaa meriturvallisuuskomitea, joka korvaisi voimassa olevien meriturvallisuutta koskevien neuvoston asetusten ja direktii-

vien mukaiset nykyiset komiteat. Komitea tiedustelee kuitenkin, miten kyseinen ehdotus liittyy ehdotukseen Euroopan meriturvallisuusviraston perustamisesta.

3.3.2. TSK katsoo, ettei meriturvallisuuskomitean ja Euroopan meriturvallisuusviraston rooli eikä niiden toimivalta saa olla päällekkäisiä, koska ensiksi mainittu on sääntelyelin ja jälkimmäinen hallintoelin.

3.3.3. Vaikka Euroopan meriturvallisuusvirastolla ei sääntöjensä mukaan ole lainsäädäntä- eikä sääntelyvaltaa, viraston rooli ja sen toimivalta on syytä määritellä selkeästi, jotta vältyttäisiin sekaannuksilta tai meriturvallisuuskomitean kanssa päällekkäiseltä työltä. Tämä on erityisesti tarpeen siksi, että virastolla on tärkeitä tehtäviä, kuten komission avustaminen ajantasaistettaessa meriturvallisuutta koskevaa yhteisön lainsäädäntöä.

4. Erityistä

4.1. Ehdotettujen välineiden sisältöä koskevia huomioita

4.1.1. Komitea korostaa, että Erika I ja Erika II -paketit koostuvat pääasiassa teknisistä ja rahoituksellisista säännöksistä. Vaikka inhimillisten tekijöiden katsotaan olevan olennaisia onnettomuuksien ennaltaehkäisyssä ja kriisitilanteiden hallinnassa, mitä myös komissio korostaa ja mihin TSK yhtyy täysin, toisessa paketissa ei mainita lainkaan tätä perusluonteista ulottuvuutta.

4.1.1.1. Inhimilliset tekijät ovat onnettomuuksien ennaltaehkäisyn ja kriisinhallinnan kannalta tärkeitä, koska ne ovat synnä 80 prosenttiin merionnettomuuksista. EU on antanut useita direktiivejä, joissa pyritään parantamaan satamavaltioiden suorittamien tarkastusten, luokituslaitosten ja miehistön tasoa. Direktiivissä 94/58/EY⁽¹⁾, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 98/35/EY⁽²⁾, säädetään merenkulkijoiden vähimmäiskoulutustasosta ja tunnustetaan IMO:n kansainvälinen yleissopimus merenkulkijoiden koulutuksesta, pätevyyskirjoista ja vahdinpidosta (STCW-yleissopimus). Direktiivissä 1999/63/EY⁽³⁾ annetaan EU:n laajuiset säännöt jäsenvaltioiden

alusten miehistön työajasta, mikä lisää alusturvallisuutta. Viimeksi mainittua direktiiviä on täydennetty direktiivillä 1999/95/EY⁽⁴⁾, jossa miehistön työaikasäännöt ulotetaan koskemaan yhteisön satamissa poikkeavien kolmansien maiden aluksia. Satamavaltioiden suorittamasta valvonnasta annetun direktiivin 95/21/EY⁽⁵⁾ 12 artiklassa säädetään tarkastajien ammatillisesta pätevyydestä. Direktiivin 94/57⁽⁶⁾ 4 artiklan 1 kohdassa sekä liitteen B-osan 6 kohdassa säädetään nimenomaisesti, että luokituslaitosten palkkaamat tarkastajat ovat sisäisen laadunvalvonnan alaisia ja heille annetaan täydennyskoulutusta.

4.1.1.2. Komitea ei aliarvioi edellä mainittuja säädöksiä, joista osaa muutettaneen lähiaikoina, mutta katsoo kuitenkin, että lainsäädäntö- ja teknisten toimenpiteiden ohella olisi pitänyt esittää uusia konkreettisia toimenpiteitä tarkastajien, liikenteenvalvojen, pelastushenkilöstön ja alusten miehistön lukumäärästä, perus- ja täydennyskoulutuksesta sekä yleisistä työoloista. Komitea panee niin ikään huolestuneena merkille merenkulkijoiden väärennettyjen pätevyystodistusten lisääntymisen, mikä vaikuttaa lopulta turvallisuuteen, sekä merirosvohyökkäysten huolestuttavan yleistymisen erällä maailman kolkilla, mihin on reagoitava kansainvälisesti. Komitea kehottaa siis komissiota tekemään esimerkiksi uudessa Erika III -paketissa sopivia ehdotuksia inhimillisestä ulottuvuudesta, jotta meriturvallisuutta voidaan käsitellä kokonaisvaltaisesti ja yhdenmukaisesti.

4.1.2. ILO:lla on ja tulee edelleenkin olla olennainen rooli järjestettäessä IMO:n kanssa tiiviissä yhteistyössä miehistön ammatillista koulutusta, elin- ja työoloja ja turvallisuutta. ILO:n yleiskokouksen meri-istunnossa hyväksyttiin vuonna 1996 uusia merenkulkijoiden työtä koskevia kansainvälisiä yleissopimuksia, koska ILO:n meriyleissopimusten täytäntöönpano liittyy läheisesti IMO:n yleissopimusten täytäntöönpanoon. ILO:ssa meriasioita käsittelevä pariteettitoimikunta hyväksyi lisäksi 26. tammikuuta 2001 Genevessä pitämässään 29. istunnossa useita turvallisuuteen liittyviä päätöslausemia ja sosiaalasioita käsittelevän julkilausuman, jossa korostetaan yhdenmukaisen lähestymistavan tarvetta myös inhimillisen ulottuvuuden osalta. Komissio ja jäsenvaltiot ovat yhdessä vastuussa ILO:n meriyleissopimusten ja -suositusten ratifioinnista, täytäntöönpanosta ja seurannasta. Komitea panee valitettavasti merkille, ettei asiasta ole vielä otettu yhteistä vastuuta, ja kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita korjaamaan kertyneen viipeen mahdollisimman pian.

(1) EYVL L 319, 12.12.1994, s. 28–58. TSK:n lausunto EYVL C 34, 2.2.1994, s. 10.

(2) EYVL L 172, 17.6.1998, s. 1–26. TSK:n lausunto EYVL C 206, 7.7.1997, s. 29.

(3) EYVL L 167, 2.7.1999, s. 33–37.

(4) EYVL L 14, 20.1.2000, s. 29. TSK:n lausunto EYVL C 138, 18.5.1999, s. 33.

(5) EYVL L 157, 7.7.1995, s. 1–19.

(6) EYVL L 319, 12.12.1994, s. 20–27. TSK:n lausunto EYVL C 34, 2.2.1994, s. 14.

4.1.3. Komissio ja TSK pahoittelevat nimenomaisesti sitä, että neuvosto on lieventänyt Erika I -pakettiin sisältyviä ehdotuksia sen vuoksi, ettei satamavaltioille asetetun tarkastusvelvollisuuden täytäntöönpanoa varten ole palkattu riittävästi päteviä tarkastajia. On otettava huomioon maissa työskentelevän turvallisuushenkilöstön sekä kapteenien, meripelastajien, saasteiden ehkäisemisen ja puhdistamisen asiantuntijoiden jne. työhönotto, ammatillinen koulutus ja asianmukaiset työolot.

4.1.4. TSK toistaa⁽¹⁾ olevansa huolissaan siitä, että alukuntotoisilla aluksilla työskentelyään jatkavaan aluksen päällystään ja miehistöön kohdistuvat taloudelliset paineet saattavat vaikuttaa alusten turvallisuuteen. Miehistön jäseniä on siksi rohkaistava raportoimaan sellaisista aluksella havaituista epäkohdista, jotka saattavat aiheuttaa onnettomuuksia, ja heitä on myös suojeltava asianmukaisesti. Komitean näkemyksen mukaan inhimillinen ulottuvuus on ehdottomasti otettava huomioon, jos ehdotettuja teknisiä toimenpiteitä on tarkoitus soveltaa tehokkaasti ja otollisissa olosuhteissa.

4.2. *Direktiivi meriliikennettä koskevan yhteisön seuranta-, valvonta- ja tietojärjestelmän perustamisesta*

4.2.1. Bunkkereiden ja alusten polttoainesäiliöiden vetoisuutta koskevat tiedot tulisi tallentaa Equasys-tietokantaan. Komitea katsoo, että ilmoituksessa tulisi mainita, millaista lastia ja polttoainetta sekä miten paljon aluksella on, jotta voitaisiin määrittellä aluksella todellisuudessa kuljetettävien mahdollisesti saastuttavien tuotteiden määrä ja laatu. Onnettomuustapauksessa voitaisiin näin ryhtyä aiheellisiin toimenpiteisiin tai soveltaa tiettyjä merenkulkusääntöjä.

4.2.2. TSK panee merkille, että yleissopimuksen ihmishengen turvallisuudesta merellä (SOLAS-yleissopimuksen) V luvussa annetaan yksityiskohtaisia määräyksiä aluksen kulkureitistä, ilmoitusjärjestelmistä ja meriliikennepalvelusta. Näitä määräyksiä on täydennetty päätöslauselmin, joissa palveluiden periaatteita, muotoja ja toimivuutta kuvaillaan seikkaperäisesti. Ehdotetun direktiivin 5 artiklan säännös näyttää siis palvelevan SOLAS-järjestelmän piiriin kuuluvia aluksia kahdella tapaa, sillä alusten velvollisuus osallistua IMO:n ilmoitusjärjestelmään ja noudattaa voimassa olevia menettelyjä on peräisin jo SOLAS-yleissopimuksesta.

4.2.3. TSK on täysin tietoinen automaattisten tunnistusjärjestelmien (AIS) eli transpondereiden hyödyllisyydestä. Ehdotetun direktiivin 7 artiklassa tulisi kuitenkin säätää, että alukset on varustettava AIS-järjestelmällä SOLAS-yleissopimuksen

V luvun säännössä 19.2.4 asetetun aikataulun mukaisesti, jotta säännökset olisivat loogisessa suhteessa kansainvälisten vaatimusten kanssa. Jäsenvaltioiden olisi puolestaan hankittava rannikoilleen transpondereiden välittämien tietojen hyödyntämiseen tarkoitettuja radiovastaanottimia siten, että ne ovat toiminnassa 1. heinäkuuta 2003 alkaen.

4.2.4. Ehdotetun direktiivin 8 artiklaa olisi muutettava siten, että alukset veloitetaan varustamaan matkatietojen tallentimien (*Voyage Date Recorders VDR*), mitä edellytetään SOLAS-yleissopimuksen V luvun 20 säännössä, joka tulee voimaan 1. heinäkuuta 2002. IMO:n mukaan nykyisiä rahtialuksia ei voida velvoittaa varustamaan VDR-laitteilla kyseiseen määräaikaan mennessä. Ehdotetun direktiivin 23 artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesti nykyisiä rahtialuksia koskevat määräajat ja normit (muuta yksinkertaisemmat VDR-laitteet) voidaan tulevaisuudessa yhtenäistää IMO:n vaatimusten kanssa.

4.2.5. Komitea toivoo niin ikään, että Galileo-järjestelmän käynnistämistä koskeva lopullinen sopimus pannaan pian täytäntöön, koska sen avulla alukset ovat paikannettavissa äärimmäisen tarkasti, ja merenkulun valvontajärjestelmään yhdistettyinä se edistäisi huomattavasti turvallisuutta ja helpotaisi alusten reittien seuranta- ja tahallisten saastehaittojen paikantamista.

4.2.6. Ehdotetun direktiivin 13 artiklassa säädetään aivan selvästi, että mahdolliset riskialukset on tunnistettava ja tiedot niistä on toimitettava vastapuolelle. Artiklan 3 kohdassa eritellyt toimet, jotka näyttävät kuuluvan satamavaltion valvontaan, saattavat kuitenkin aiheuttaa tiettyä sekaannusta.

4.2.7. TSK suhtautuu myönteisesti siihen, että merenkulkijat ja rannikkovaltiot tiedottavat kaikin tavoin merenkulun vaaroista. Ehdotetun direktiivin 14 artiklassa säädetään alusten päälliköiden velvollisuudesta ilmoittaa kaikista merellä havaituista vaaratilanteista ja onnettomuuksista. Kaikkien asiaa koskevien säädösten on oltava yhteensopivia alan kansainvälisen oikeuden kanssa, pääasiassa MARPOL-yleissopimuksen 8 artiklan ja sopimuksen liitteen I kanssa sekä SOLAS-yleissopimuksen V luvun 31 säännön kanssa. Äskettäin voimaan tullut, vuonna 1982 tehty Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimus tarjoaa kuitenkin rannikkovaltioille uusia mahdollisuuksia suojella taloudellisia voimavarojaan sekä vesiensä ja rannikkojensa turvallisuutta yksinomaisen toimivaltansa piiriin kuuluvalla koko alueella, joka voi ulottua 200 meripeninkulman päähän rannikosta ja tarvittaessa jopa ulommaksikin, eikä näitä uusia toimivaltuuksia ole yleissopimuksessa mitenkään rajoitettu. Aluksen päällikön velvollisuus antaa tarpeelliset tiedot 15 artiklassa tarkoitetuissa vaaratilanteissa vastaa IMO:n päätöslauselman A.851 20 kohtaa.

(1) EYVL C 14, 16.1.2001, s. 22.

4.2.7.1. Komitea myöntää, että koska merellä liikkuu nykyisin lukuisia eri valtioiden lipun alla purjehtivia alikuntoisia aluksia sekä huomattavia määriä erilaisia lasteja ja koska Euroopan rannikoiden meriliikenne on vilkasta, satama- ja rannikkovaltioiden toimivaltaa on laajennettava huomattavasti. Ennen kaikkea on korjattava tiettyjen leväperäisten valtioiden puutteet, koska niiden lipun alla purjehtii erittäin suuri osa tonnista, ja laadittava YK:n yleissopimuksen pohjalta merilainsäädäntö, joka vastaa paremmin nykyäikää ja lisääntyneitä vaaratilanteita, joista viimeaikaiset vakavat onnettomuudet ovat osoituksena. Kansalaisyhteiskunta kannattaa tällaisia pyrkimyksiä sekä vaatii tiukentamaan ja tehostamaan niin merenkulun turvallisuutta kuin saastehaittojen ennaltaehkäisyä koskevia sääntöjä.

4.2.8. Kaikki alukset voivat joutua merellä poikkeuksellisen huonoihin sääolosuhteisiin, mutta aluksen yleiskunto tai lastin luonne saattavat edellyttää erityistä varovaisuutta. SOLAS-yleissopimuksen V luvun 34 säännön mukaan aluksen päällikön on varmistettava, että reittiä suunniteltaessa on huolehdittu merenkulun turvallisuudesta ja pyritty ennakoimaan vaaratilanteet, kaikki tiedossa olevat merenkulkuhaitat ja huonot sääolosuhteet mukaan luettuina. Yhtiö tai muu henkilö eivät myöskään saa estää tai rajoittaa päällikköä arvioimasta merenkulun turvallisuutta ja meriympäristön suojelua ammattimaisesti. Alusten päälliköt eivät kuitenkaan kovin mielellään toimi vastoin tahtoaan. TSK ymmärtää siis 15 artiklaa koskevan ehdotuksen taustan ja halun puuttua tilanteeseen poikkeustapauksissa, joissa päällikkö näyttää ohjaavan alustaan varomattomasti, jopa uhkarohkeasti, lähtemällä merelle erittäin huonoissa olosuhteissa. Artiklassa ei kuitenkaan anneta riittävän objektiivisia ohjeita, jotta satamaviranomaiset voisivat toimia sen nojalla yhdenmukaisesti. TSK:n mielestä asia olisi ilmaistava 15 artiklassa nykyistä tarkemmin ja asetettava selvästi yleiset periaatteet. Komission ja jäsenvaltioiden olisi samalla syytä antaa oma panoksensa IMO:ssa tapahtuvaan kehitykseen laatimalla toimenpiteiden toteuttamiseksi yksityiskohtaisia suuntaviivoja.

4.2.9. TSK:ta ilahduttaa se, että merihädässä olevien alusten aiheuttamia toimenpiteitä varten on myönnetty olevan tarpeen antaa lainsäädäntöpuitteet. TSK on komission kanssa yhtä mieltä siitä, että ongelmalla on selvästi sekä yhteisön laajuinen että kansainvälinen ulottuvuus, koska alukset, joilta on evätyä pääsy tiettyyn satamaan tai tietylle hätäalueelle, saattavat toista hätäaluetta etsiessään panna liikkeelle muiden maiden etsintä- ja pelastuspalvelun tai saastuttaa muiden maiden rannikkoaluetta.

4.2.10. TSK on komission kanssa yhtä mieltä ehdotuksesta, mutta toteaa, että hätäsataman käsite on arkaluonteinen ja herättää ristiriitaisia intressejä. Komitea katsoo kuitenkin, että merihädässä olevat alukset tarvitsevat useimmiten varsinaisen

hätäsataman asemesta turvavesiä vaaratilanteen estämiseksi tai seurausten minimoimiseksi. Siksi TSK ehdottaa, että tietyissä olosuhteissa ja tietyin ehdoin, jotka on määriteltävä selkeästi 17 artiklassa, harkittaisiin myös hätäalueiden tai turvavesien käsitettä, joka sisältäisi mahdolliset varusteet, jotta merihädässä olevat alukset voivat tarvittaessa suunnata niille kulkunsa hätäsataman sijaan. TSK:n mielestä ihmishengen turvaaminen on aina asetettava etusijalle.

4.3. *Asetus Euroopan vesillä tapahtuvien öljyvahinkojen korvausrahaston perustamisesta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä*

4.3.1. 10 artikla: Seuraamukset

4.3.1.1. Ehdotetun asetuksen 10 artiklan nojalla jäsenvaltiot langettavat taloudellisia seurauksia henkilöille, joiden tahallisten tekojen tai laiminlyönnin tai törkeän huolimattomuuden tuomioistuin on todennut vaikuttaneen öljyjonnettomuuteen, joka on aiheuttanut tai uhannut aiheuttaa öljyvahingon. Artiklan 3 kohdan mukaan tällaisten seuraamusten varalta ei voi ottaa vakuutusta, ja ne ovat luonteeltaan rikosoikeudellisia. Lisäksi seuraamuksia sovelletaan kaikkiin aluksiin eikä ainoastaan säiliöaluksiin, joihin asetusta sovelletaan muilta osin.

4.3.1.2. TSK panee merkille, että artiklan nojalla jäsenvaltiot antavat asiaa koskevan rikoslainsäädännön EU:n sijaan. TSK tiedusteleeekin, onko rikoslain säätäminen sopusoinnussa yhteisön nykyisen lainsäädännön kanssa. Useiden jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön nojalla meren saastuttamisesta langetetaan jo taloudellisia rikosoikeudellisia seuraamuksia. Komissiota kehoitetaan kartoittamaan asiaa koskeva jäsenvaltioiden oma lainsäädäntö ennen 10 artiklan hyväksymistä. Lisäksi saattaa olla, ettei ilmaisu ”teot tai laiminlyönti tai törkeä huolimattomuus” ole tarpeeksi tarkka sisällytettäväksi yhteisön lainsäädäntöön, ja se saattaa loukata jo vakiintuneita ja hyvin toimivia oikeusjärjestelmiä. Kolmatta pilaria yhteisöllistettäessä olisi varmistettava, etteivät kyseiset loukkaukset jää jäsenvaltioiden lainsäädännössä rangaistuksetta.

4.4. *Asetus meriturvallisuusviraston perustamisesta*

4.4.1. TSK panee merkille, että jäsenvaltioiden käyttämät rakenteet ja niiden hallintoperinteet poikkeavat toisistaan muutoinkin kuin pelkästään meriturvallisuuden ja merten

saastumisen ehkäisyn osalta. Komitean mielestä nykyinen lainsäädäntö olisi pantavissa täytäntöön oikein ja yhtenäisesti, jos sovittaisiin tietyistä, kaikkien tiedossa olevista keskeisistä tekijöistä, etenkin selkeistä toimintatavoista, vankoista sitoumuksista ja asianmukaisista resursseista. Ehdotetulla asetuksella ei pyritä puuttumaan perusteellisesti täytäntöönpanoeroihin eikä edes luomaan hallintokäytäntöä tilanteen korjaamiseksi. Tarkoituksena on pikemminkin luoda hallinnon taho, joka vastaa jäsenvaltioiden toimivallan ja etujen valvonnasta.

4.4.2. TSK:n näkemyksen mukaan tavoiteltu päämäärä saavutetaan paremmin, jos asianomaiset osapuolet – meriliikennepalvelujen käyttäjät mukaan luettuina – ja ammattialat olisivat ehdotettua laajemmin ja tasapuolisemmin edustettuina hallintoneuvostossa. Komitea katsoo niin ikään olevan viisasta varmistaa, että viraston palvelukseen siirrettäisiin väliaikaisesti useita jäsenvaltioiden hallinnossa työskenteleviä henkilöitä; perusteet tähän ovat ilmeiset. Väliaikaisina toimihenkilöinä työskentelevät kansalliset asiantuntijat helpottavat viraston ja jäsenvaltioiden hallintoelinten välisen välttämättömän yhteyden luomista ja tutustuvat näin yhteisön toimintaperiaatteisiin, joita he voivat hyödyntää entisestään omilla hallinnonaloillaan työsuorituksen päätyttyä.

4.4.3. TSK on pannut merkille, että virastolle on osoitettu runsaasti tehtäviä. Yhteisön lainsäädännössä annetaan myös komissiolle runsaasti tehtäviä meriturvallisuusosalalla, etenkin alusten miehistöön sovellettavassa lainsäädännössä. Jotkut tehtävät näyttävät olevan pelkästään hallinnollisia, kun taas toiset saattavat aiheuttaa tietynlaista sekaannusta tai työskentelelyn päällekkäisyyttä, koska yhteisön lainsäädännön nojalla niistä huolehtivat muut elimet, kuten meriturvallisuuskomitea ja muutetun direktiivin 94/57/EY nojalla perustettu komitea.

4.4.4. Virastolle annettu toimivalta tehdä tarkastuskäyntejä jäsenvaltioissa ja tutkia kaikki asiakirjat, tiedot, raportit sekä ottaa niistä jäljennöksiä, vaatia henkilökunnalta suullisia selviksiä ja päästä kaikkiin tiloihin, kaikille alueille tai kaikkiin liikennevälineisiin saattaa vaikuttaa liialliselta, ja se saattaa ylittää selvästi tavoitteen, johon asetuksella pyritään. Jäsenval-

tioiden ja yhteisön instituutioiden välisen yhteistyön on oltava asiallista ja tehokasta, ja kaikinpuolista yhteistyötä on kehitettävä. Tilanne voi häiriintyä, jos osapuolten asema, toimivalta ja edut ovat liiaksi epätasapainoisia.

5. Päätelmät

5.1.1. Esittämistään huomioista ja ehdotuksista huolimatta komitea katsoo, että Erika II -paketti on yleisesti ottaen oikeasuuntainen pyrittäessä varmistamaan turvalliset merenkulkuolosuhteet, välttämään meriä saastuttavia onnettomuuksia ja varmistamaan onnettomuustapauksissa, että kaikista yksityishenkilöille ja ympäristölle aiheutuneista vahingoista maksetaan riittävä ja tasapuolinen korvaus.

5.1.2. Meriturvallisuutta koskevista lainsäädäntöehdotuksissa on kuitenkin vielä paljon parantamisen ja täydentämisen varaa. On aina pidettävä mielessä, että meriliikenne on kansainvälistä, ja otettava huomioon etenkin sellaisten sääntelyelinten kuin IMO ja ILO toimivalta ja rooli sekä voimassa olevat säännöt. On muistettava sääntelyelinten tekemät yleissopimukset ja niiden antamat suositukset sekä vieläkin yleisemmin koko kansainvälinen sopimusjärjestelmä, joka on kiteytetty Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimukseen (Montego Bayn yleissopimus, johon myös yhteisö on liittynyt). Siinä määritellään lippu- rannikko- ja satamavaltioiden oikeudet ja velvollisuudet sekä olennaiset instituutiot ja yleissopimukset, joita on syytä vahvistaa.

5.1.3. On vieläkin tärkeämpää luoda olosuhteet, joissa eurooppalaista ja kansainvälistä merioikeutta pannaan tehokkaasti täytäntöön. Tämä edellyttää poliittista sitoumusta asettaa täytäntöönpanolle määräaika, tehostaa nykyisiä välineitä sekä tehdä vilpittömiä, tehokasta yhteistyötä komission, viraston, merikomiteoiden ja jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten kesken. On otettava huomioon inhimillinen tekijä, joka on komitean näkemyksen mukaan kaikkein olennaisin osa meriliikenteen turvallisuutta tällä unionin sisäisen ja muiden osapuolten kanssa käytävän kaupan kannalta strategisella toimialalla.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus rautatieliikenteen tilastoista”

(2001/C 221/08)

Neuvosto päätti 21. maaliskuuta 2001 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 285 artiklan nojalla pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellä mainitusta ehdotuksesta.

Asian valmistelusta vastannut ”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta” -jaosto antoi lausuntonsa 8. toukokuuta 2001. Esittelijä oli John Donnelly.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30.–31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 112 ääntä puolesta 2:n pidättyessä äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Komission kyseisen ehdotuksen avulla on tarkoitus pystyä arvioimaan yhteisön rautatiealalla tekemien toimien vaikutusta ja samalla tukea uusien toimien valmistelua. Komission mielestä rautatieliikennettä koskevia yhteisön laajuisia tilastoja tarvitaan rautatiealan kehityksen seurantaan.

1.2. Tarkoituksena on selvittää järjestelmällisesti etenkin rautatieliikenteen turvallisuutta koskevat yhdenmukaiset tiedot, joita ei toistaiseksi ole koottu rautatieliikenteestä saataviin tilastoihin. Puute korjataan tällä asetuksella.

1.3. Rautatieliikennettä koskevia tilastotietoja on kerätty jo vuodesta 1980 alkaen direktiivin 80/1177/ETY mukaisesti, mutta kyseisessä säädöksessä on seuraavat puutteet:

- Se koskee yksinomaan rahtikuljetuksia.
- Sen mukaan tilastoja tulee laatia ainoastaan luetelluista rautatielaitoksista. Koska rautatieala on muun muassa jakautunut kahtia – infrastruktuurin hoitajiin ja operaattoreihin –, luettelo ei ole enää ajanmukainen.
- Sen perusteella kootut tilastot ovat heikkotasoisia.
- Direktiivi ei sisällä säännöksiä sen mukauttamisesta komiteamenettelyn mukaisesti.

Näiden puutteiden vuoksi ja koska tilastotiedot on syytä jaotella alueellisesti nykyistä tarkemmin, jotta rahti- ja matkustajaliikenteen virtoja voidaan vastaisuudessa tarkastella aluekohtaisesti kaikkialla EU:ssa, direktiivi 80/1177/ETY esitetään korvattavaksi ehdotetulla asetuksella.

1.4. Direktiivin 80/1177/ETY⁽¹⁾ perusteella kerättävien tilastotietojen ohella jäsenvaltioiden tulee asetuksen (ETY) N:o 1108/70⁽²⁾ nojalla vuosittain tiedottaa infrastruktuurin käytöstä ja sen kustannuksista. Lisäksi rautatieliikenteestä laaditaan vapaaehtois pohjalta muita tilastoja. Komitea kehottaa kiinnittämään erityistä huomiota tietosuojan säilyttämiseen tilastotietoja kerätessä.

1.5. Direktiivin sijaan uusi säädös annetaan muodoltaan asetuksena, koska tarkoituksena on, että sitä voidaan soveltaa jäsenvaltioissa suoraan, saattamatta sitä osaksi niiden omaa lainsäädäntöä. Jäsenvaltioiden viranomaiset voivat tietenkin käyttää vaadittuja tilastoja laatiessaan menetelmiä, joissa otetaan huomioon jäsenvaltioiden erilaiset olot. Myös maanteiden tavarakuljetusten tilastoista on annettu asetus; se tuli voimaan 1. tammikuuta 1999 (neuvoston asetus (EY) N:o 1172/98⁽³⁾).

1.6. Komitea katsoo, että kaikista liikennemuodoista kerättävien tilastotietojen tulee ehdottomasti olla keskenään vertailukelpoisia, varsinkin siinä vaiheessa, kun tilastotietoja kootaan kaikista kuljetusmuodoista, kuten on tarkoitus.

2. Yleistä

2.1. Asetuksessa säädetään täysin uusista yhteisön tilastoista, jotka koskevat rautateiden matkustajaliikennettä. Rahtiliikennettä koskevia tietoja kerätään jo direktiivin 80/1177/ETY nojalla. Ottaen huomioon ”rajoitukset, jotka liittyvät rautatiematkustajia koskevien tietojen keruumenetelmiin”, komissio esittää, että nyt kerätään tietyt tilastotiedot ja tuonnempana laaditaan lisätietoja.

⁽¹⁾ EYVL L 350, 23.12.1980, s. 23–40; lausunto EYVL C 300, 18.11.1980, s. 3.

⁽²⁾ EYVL L 130, 15.6.1970, s. 4–14; lausunto EYVL C 48, 16.4.1969, s. 1.

⁽³⁾ EYVL L 163, 6.6.1998, s. 1–12; lausunto EYVL C 95, 30.3.1998, s. 33.

Komitea pitää hieman oudoksuttavana, että Eurostat kehittää vapaaehtoisesti annettujen tietojen määrään ja paikkansapitävyyteen nojaavan menetelmän, tarkoituksena sisällyttää asetukseen myöhemmin lisätilastoja.

2.2. Komissio edellyttää, että tällaiset rautatieverkon liikennevirtaa koskevat tiedot ovat vertailukelpoisia tietojen kanssa, joita tällä hetkellä tieliikenteen osalta kerätään UNECEn koordinoimissa viisivuosittaisissa E-teiden laskennoissa. Se edellyttää myös, että rautateitä koskevat tiedonkeruumenetelmät ovat erilaiset kuin muiden kuljetusmuotojen yhteydessä. Komitea ei pidä tätä ongelmallisena.

2.3. Ehdotetun asetuksen liitteistä ilmenee, että jäsenvaltioiden tulee koota ja ilmoittaa vuosittain ja neljännesvuosittain tilastotietoja matkustajaliikenteestä ja tavarakuljetuksista, suorituksista ja indikaattoreista. Se lienee työlästä ja vaatineen samalla korkeita kustannuksia. Komissio ei ole kirjannut ehdotukseensa mahdollisuutta tukea jäsenvaltioita taloudellisesti muutamien vuosien ajan näitä todennäköisiä ylimääräisiä kustannuksia kattamalla. Komitean mielestä näin tulisi kuitenkin olla, ottaen huomioon, että edellä mainittuun asetukseen (EY) N:o 1172/98 sisältyy yhteisön tarjoama tuki ensimmäisten kolmen vuoden ajaksi.

2.4. Komitea panee merkille, että komission ehdotus ei koske vielä tietoja, joita unioniin liittyvissä maissa tulee kerätä, mikä onkin ymmärrettävää. Komitea kehottaa kiinnittämään erityistä huomiota siihen, että yhteisön jäseniksi liittymässä oleville maille tiedotetaan aikaisessa vaiheessa niiden tulevista velvoitteista.

2.5. Komissio toteaa, että kohdassa 1.3 mainitut puutteet olivat pääsyyinä asetusehdotuksen laatimiseen. Kerättävät tilastotiedot ovat kuitenkin tärkeitä jäsenvaltioiden asianosaisille tahoille seuraavista syistä:

- Saadaan tietoa rautatieliikenteen markkinoista.
- Näiden tietojen avulla rautatieoperaattorit voivat tehdä esikuva-analyysyjä.
- Tietoa voidaan käyttää haettaessa rahoitusta suuriin hankkeisiin, sillä pankit saavat niistä objektiivista tietoa hankkeiden taloudellisesta toteutettavuudesta.

2.6. Komitea kehottaa kiinnittämään erityistä huomiota teknologisen kehityksen mahdolliseen vaikutukseen tiedonkeruussa. Satelliittijärjestelmän avulla toteutettavalla Galileo-hankkeella voitaisiin voittaa tietyt tilastotietojen keruussa esiintyvät ongelmat.

3. Erityistä

3.1. Komitea kannattaa ehdotetun asetuksen 2 artiklassa mainittuja soveltamisalaa koskevia poikkeuksia, koska kyseisiä rautatieyrityksiä ei pidetä tärkeinä yhteisön rautatiemarkkinoiden kannalta.

3.2. Komissio ehdottaa, että päätös yksityiskohtaisen vai yksinkertaistetun menettelyn valinnasta tehdään neuvoston 28. kesäkuuta 1999 tekemässä päätöksessä 1999/468/EY määrätyn menettelyn mukaisesti. Valinta on jäsenvaltioita velvoittava. Komitea pitää tätä näkemystä hyvänä, sillä se takaa riittävän joustavuuden.

3.3. Komissio on valinnut tavaraluokitusta varten tavanmukaisen NST/R-jaottelun ja vaarallisia tavaroita varten rautatiealalla käytössä olevan RID-luokituksen, joka on määritelty kyseisissä vaarallisten tavaroiden kansainvälisiä rautatiekuljetuksia koskevissa määräyksissä. Komitea suhtautuu tähän myönteisesti.

3.4. Komitea epäilee vakavasti, onko kolme vuotta sopiva määräaika komission laatimaa kertomusta varten. Tilastoista saatu kokemus on riittävä peruste epäilylle. Komitean mielestä pidempi, esimerkiksi viisivuotinen arviointijakso soveltuisi paremmin, varsinkin kun komissio ehdottaa toimittavansa Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen tilastotietojen laadunarvioinnista ja kustannus-hyöty-analyysista jo kolmen vuoden kuluttua.

4. Tiivistelmä ja päätelmät

4.1. Yleisesti ottaen komitea yhtyy komission ehdotukseen rautateiden matkustajaliikenteen ja tavarakuljetusten tilastoja koskevan säännönmukaisen tilastoperustan luomisesta. Komitea kannattaa erityisesti komission aietta sisällyttää kerättävien tietojen piiriin myös turvallisuutta koskevia tietoja.

4.2. Tämän asetusehdotuksen lähtökohtana on, että jäsenvaltiot vastaavat kokonaan tietojen keruusta aiheutuvista ylimääräisistä kustannuksista. Käsillä oleva ehdotus vaikuttaa merkittävästi, kun otetaan huomioon vastaavanlainen asetusta (EY) N:o 1172/98 maanteiden tavarakuljetusten tilastoinnista, johon yhteisö tarjoaa jäsenvaltioille taloudellista tukea.

4.3. Komitea kehottaa komissiota harkitsemaan mahdollisuutta pidentää ehdotettu kolmen vuoden määräaika, jonka kuluttua asetuksesta on tarkoitus laatia arvio, viiteen vuoteen. Komitea pitää epärealistisena, että lyhyen kolmivuotiskauden jälkeen voitaisiin antaa perinpohjainen arvio kerättyjen tilastotietojen vaikutuksesta ja laadusta ja laatia niistä asianmukaisesti perusteltu kertomus Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

4.4. Komitea suosittaa, että tilastotietojen keräämisessä hyödynnetään kaikkia teknologian tarjoamia ja etenkin satelliittiviestinnän avaamia mahdollisuuksia. Sen lisäksi komitea pitää erittäin tärkeänä, että unionin jäseniksi liittyville maille ja Sveitsille tiedotetaan tulevista velvoitteista. Tämä parantaa tilastotietojen vertailtavuutta vastaisuudessa.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yleisön osallistumisesta tiettyjen ympäristöä koskevien suunnitelmien ja ohjelmien laatimiseen sekä neuvoston direktiivien 85/337/ETY ja 96/61/EY muuttamisesta"

(2001/C 221/09)

Neuvosto päätti 14. helmikuuta 2001 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 175 artiklan nojalla pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellä mainitusta ehdotuksesta.

Asian valmistelusta vastannut "maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö" -jaosto antoi lausuntonsa 10. toukokuuta 2001. Esittelijä oli Paolo Braghin.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30.–31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 109 ääntä puolesta, ja 3 pidättyi äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Ehdotuksen tavoitteena on yhdenmukaistaa yhteisön lainsäädäntö Århusin yleissopimuksen 6 ja 7 artiklan määräysten kanssa. Määräykset koskevat yleisön osallistumista päätöksentekoon ja muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta ympäristöasioissa. Ehdotuksen avulla yhteisö voi noudattaa kansainvälisiä velvoitteitaan ja valmistella yleissopimuksen ratifiointia Euroopan yhteisössä.

1.2. Artikloissa on määräyksiä, joiden mukaan yleisölle on tiedotettava ja sitä on kuultava ennen kuin tehdään päätöksiä, joilla on ympäristövaikutuksia. Ehdotuksessa esitetään ns. EIA-direktiivin (direktiivi 85/337/ETY tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista) sekä ns. IPPC-direktiivin (direktiivi 96/61/EY ympäristön pilaantumisen ehkäisemisen ja vähentämisen yhtenäistämisestä)

muuttamista erityisessä liitteessä lueteltujen teollisuustoiminnan eri kategorioiden luvanvaraisuuden osalta.

1.3. Yhteisötoimia tarvitaan, jotta perusmenettelyt yleisön osallistumiselle ympäristöalan päätöksentekoon olisivat yhtenäisiä kaikissa jäsenvaltioissa, joille kuitenkin jätetään valtuus päättää käytännön menettelyistä.

1.4. Koska kaikki jäsenvaltiot ja yhteisö ovat jo allekirjoittaneet yleissopimuksen, ehdotuksesta ei tulisi aiheutua jäsenvaltioille muita lisäkustannuksia kuin yleissopimuksen määräysten voimaan saattamisessa osaksi jäsenvaltioiden lainsäädäntöä voi aiheutua. On kuitenkin nähtävissä, että laajasta tiedonvälityksestä, kansalaisten osallistumisen järjestämisestä ja (lausuntojen muodossa annettavista) arvioista aiheutuu kustannuksia. Sama pätee kansalaisten konsultoimiseksi järjestettyihin julkisiin kuulemistilaisuuksiin ja tehdyistä päätöksistä tiedottamiseen.

2. Yleistä

2.1. Komitea on yhtä mieltä komission kanssa siitä, että on tärkeää antaa kansalaisille ympäristötietoa, kuten ensin direktiivin 90/313/ETY⁽¹⁾ muutosehdotuksessa ja nyt myös direktiiviehdotuksessa kansalaisten osallistumisesta tiettyjen ympäristöä koskevien suunnitelmien ja ohjelmien laatimiseen esitetään. Kyseessä on poliittisesti erittäin tärkeä aihe, johon liittyy myös teknisiä ja juridisia Aspekteja, jotka komissio on ottanut huomioon direktiiveihin 85/337/ETY ja 96/61/EY ehdottamissaan muutoksissa, jotta direktiivit vastaisivat Århusin yleissopimuksen sisältöä ja tarkoitusta. Kuten jäljempää käy ilmi, pyrkimys sisällölliseen yhdenmukaisuuteen ja myös terminologiseen tarkkuuteen selittää, miksi ehdotus joiltain osin menee yleissopimuksen sisältöä pidemmälle ja osin ei noudata sitä uskollisesti.

2.2. Komitea yhtyy ajatukseen, että yhteisön lainsäädäntö on tarpeen saattaa Århusin yleissopimuksen kanssa yhdenmukaiseksi seuraavilta ehdotetussa direktiivissä mainituilta osin: tiedon saanti (ensimmäinen pilari, josta komitea on jo laatinut lausunnon), yleisön osallistuminen päätöksentekoon (toinen pilari) ja muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeus ympäristöasioissa (kolmas pilari). Komitea pitää myönteisenä yritystä poistaa erot jäsenvaltioiden lainsäädännössä ja määrittää yhteiset menettelytavat.

2.3. Komitea katsoo, että kansalaisella on oikeus tietoon, jota on oltava saatavilla sopivimmassa mahdollisessa muodossa ja riittävän ajoissa. Tällöin tieto on tosiasiallinen ja rakentava kansalaisten osallistumisen mahdollistava väline. Lisäksi voidaan välttää viranomaisten tarpeettomat velvoitteet ja kustannukset sekä toiminnan häiriintyminen tärkeimmillä talouden aloilla. Tämä on otettava huomioon arvioitaessa ehdotettujen toimenpiteiden toimivuutta.

2.4. Århusin yleissopimuksen 2 artiklan 4 ja 5 kohtaan perustuvien "yleisön" ja "yleisön, jota asia koskee" määritelmät ovat keskeisessä asemassa pyrittäessä yhdenmukaistamaan jäsenvaltioiden lainsäädäntöjä. Komitea kuitenkin toteaa, että "yleisön, jota asia koskee" määrittely "yleisöksi, jonka etua kyseinen menettely koskee" on edelleen epäselvä, koska ei ole täsmennetty, että edun on oltava suora ja konkreettinen sekä joka tapauksessa jäsenvaltion lainsäädännössä tunnustettu.

2.5. Ehdotetussa direktiivissä säädetään, että hallituksista riippumattomilla järjestöillä, jotka edistävät ympäristönsuojelua ja täyttävät kansallisen lainsäädännön vaatimukset, katsotaan olevan etu asiassa. Komitea pitää ylimalkaisena määritelmää "ja täyttävät kansallisen lainsäädännön vaatimukset" ja ehdottaa, että komissio laatii määritelmän, jossa järjestöjen osallistuminen liitetään tiettyihin tunnettuihin ympäristöetuihin.

2.6. Århusin yleissopimuksessa tiedonsaannista ja kansalaisten osallistumisesta suojataan lailliset edut, kuten henkilö-tietojen sekä liike- ja yritysalaisten luottamuksellisuus, teollis- ja tekijänoikeudet ja tietojen julkistaminen, mikäli asianomainen taho ei muun voimassa olevan lainsäädännön nojalla ole velvollinen sitä tekemään (Århusin yleissopimus 6 artiklan 6 kohta, 4 artiklan 3 ja 4 kohta). Ehdotuksessa ei käsitellä näitä näkökulmia ympäristötiedon jakamisen yhteydessä. Komitea katsoo kuitenkin, että edut on aiheellista suojata ylittämättä kuitenkaan yleissopimuksessa asetettuja rajoja⁽²⁾.

2.7. Komitea kannattaa sitä, että ehdotukseen lisätään⁽³⁾ jäsenvaltioita sitova velvollisuus perustaa oman oikeusjärjestelmänsä mukaisesti mahdollisuus panna vireille uudelleentarkastusmenettely joko tuomioistuimessa tai toisessa lakisäätelyelimestä. Menettelyn on oltava nopea, käsittelyajaltaan ennalta rajattu eikä se voi olla suhteettoman kallis. Koska jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmät tarjoavat jo mahdollisuuden hakea muutosta julkisten viranomaisten ympäristöasioista tekemiin päätöksiin, komission tulisi laatia ehdotus jäsenvaltioiden käytäntöjen harmonisoimiseksi enemmän toisiaan muistuttaviksi.

2.7.1. Ehdotetussa direktiivissä säädetään, että yleisöllä, johon lupamenettely (2 artiklan 1 kohta) vaikuttaa tai todennäköisesti vaikuttaa tai yleisöllä, jonka etua päätös luvan myöntämisestä tai luvan tai lupaehtojen päivittämisestä (3 artiklan 1 kohdan b alakohdan 14 alakohta), on oikeus kyseenalaistaa päätösten asiasisältö, toimet tai niihin liittyvien menettelyjen laillisuus. Ehdotuksen tämänhetkinen sanamuoto mahdollistaa näin ollen, että henkilö, jonka kohdalla ei ole noudatettu

⁽¹⁾ KOM(2000) 402 lopullinen (29.6.2000), josta TSK on antanut lausunnon 29.11.2000 (CES 1408/2000; EYVL C 116, 20.4.2001, s. 43).

⁽²⁾ TSK:n lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ympäristöä koskevan tiedon julkisesta saatavuudesta", CES 1408/2000 – 2000/0169 COD, 29.11.2000; EYVL C 116, 20.4.2001, s. 43.

⁽³⁾ Kuten säädetään direktiivin 85/377/ETY 10 b artiklassa ja direktiivin 96/61/EY 15 b artiklassa.

osallistumisoikeutta, voi vedota paitsi menettelytapavirheeseen myös päätöksen sisällön virheellisyyteen. Käytännön tasolla tämä voi rohkaista esittämään muutoshakemuksia, joiden ainoana tavoitteena on hidastaa hallintomenettelyä, jolloin kustannukset ja perusteeomat muutoksenhakutapaukset lisääntyvät.

2.7.2. Yleisesti hyväksytyjen oikeudellisten periaatteiden mukaan oikeus kiistää toimen asiasisällön laillisuus on taattava jokaiselle, jolla on erityisiä laissa turvattuja oikeuksia. Tätä ei tule sekoittaa menettelytavan tai laiminlyönnin vuoksi nostettavan kanteen mahdollisuuteen. Komission ehdotuksessa on näin ollen tehtävä selvä ero menettelytavan laillisuuden kiistävien ja asiasisällön laillisuuden kiistävien muutoksenhakumenettelyjen välillä.

2.8. Komitea myöntää, että on aiheellista ottaa huomioon tiedottaminen ja yleisön päätöksentekoon osallistuminen myös niiden päätösten osalta, joiden vaikutukset voivat ulottua valtiosta toiseen, vaikka tätä mahdollisuutta ei olekaan otettu esille Århusin yleissopimuksessa. Jotta ehdotus olisi tarkoituksenmukainen, siinä olisi luotava perusta periaatteelle tasapainosta asianomaisten perusteltujen etujen välillä. Näin voidaan välttää muutoksenhakumenettelyn epätarkoituksenmukainen käyttö oletettujen valtiosta toiseen ulottuvien ympäristövaiku-

tusten perusteella, jottei se vaikuta kielteisesti yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin etuihin päätöksen tehneessä tai luvan antaneessa valtiossa. Tämän lisäksi on selkiytettävä kielikysymystä ja käännöskustannusten käsittelyä, jotta voidaan välttää ylimääräisiä kustannuksia ja kohtuuttoman pitkät käsittelyajat. Komitea katsoo, että komission on syytä pyytää jäsenvaltioita esittämään säännöllisesti selontekoja näiden säännösten toimeen panemisesta.

2.8.1. Komissiota pyydetään valvomaan, että jäsenyysneuvottelujen yhteydessä yleisölle taataan mahdollisuus saada tietoa ympäristöä koskevista suunnitelmista ja ohjelmista ja osallistua niistä tehtäviin päätöksiin sen mukaisesti, kuin muutettavaksi ehdotetussa direktiivissä säädetään. Erityisesti on taattava tehokas menettely valtioiden rajat ylittävillä ongelmilla.

2.9. Laitoksen tai tuotantoprosessin olennaisten muutosten ja/tai laajennusten arviointiperusteet, sellaisina kuin niistä on säädetty 3 artiklan 1 kohdan a alakohdassa, eivät ole riittävän selvät ja voivat aiheuttaa sekaannusta. Johdonmukaisempaa olisi säilyttää haihtuvien orgaanisten yhdisteiden päästöjen rajoittamisesta 11. maaliskuuta 1999 annetun ja mm. direktiivin 96/61/EY soveltamisalaan kuuluvat laitokset kattavan neuvoston direktiivin 99/13/EY 2 artiklassa oleva olennaisten muutosten määritelmä.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Göke FRERICHS

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista:

- ”Komission kertomus neuvostolle ja Euroopan parlamentille oliiviöljyn laatustrategiasta”, ja
- ”Ehdotus neuvoston asetus asetusten 136/66/ETY ja (EY) N:o 1638/98 muuttamisesta tukijärjestelmän soveltamisen jatkamisen ja oliiviöljyn laatustrategian osalta”

(2001/C 221/10)

Neuvosto päätti 19. tammikuuta 2001 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 37 artiklan nojalla pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellä mainituista kertomuksesta ja ehdotuksesta.

Asian valmistelusta vastannut ”maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö” -jaosto antoi lausuntonsa 10. toukokuuta 2001. Esittelijä oli Pedro Barato Triguero.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30. ja 31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 110 puolesta ja 1 vastaan 5:n pidättyessä äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Talous- ja sosiaalikomitea ottaa tällä lausunnolla kantaa komission ehdotukseen oliiviöljyn tukijärjestelmän jatkamisesta sekä oliiviöljyn laatustrategiasta. Komitea kommentoi myös aiheelliseksi katsomallaan tavalla kertomusta oliiviöljyn laatustrategiasta, sillä se vaikuttaa oliiviöljyn tulevaan yhteiseen markkinajärjestelyyn.

1.2. TSK korostaa oliivinviljelyn niin historiallista kuin nykyistä yhteiskunnallista merkitystä. Se on osa monien unionin alueiden kulttuuria.

1.3. Tuotannon ja sitä tukevan sosiaalisen rakenteen säilyttäminen on epäilemättä minkä tahansa YMJ:n perustavoite. Oliivinviljely on ollut ja on edelleen tuottaja-alueiden talous- ja yhteiskuntaelämän kulmakivi. Viljelysten sijoittuminen ja keskittyminen tietyille unionin vähäosaisimmille alueille, oliivinviljelyn olennainen työllisyysvaikutus useilla alueilla (paikoin jopa 90 % maatalouden parissa työskentelevästä työvoimasta), lukuisat oliivinviljelystä riippuvaiset tilat, alaan liittyvä jalostusteollisuus jne. tekevät oliivinviljelystä kyseisten seutujen talous- ja yhteiskuntaelämän ytimen⁽¹⁾.

1.4. TSK toteaa, että oliivinviljely on vakaa työllistäjä, jota nykyinen YMJ tukee. Niin palkansaajien kuin pienviljelijöidenkin toimeentulo on taattu lukuisilla tiloilla muita työllisyysvaihtoehtoja vailla olevilla alueilla. Nykyisen YMJ:n muuttaminen ottamatta huomioon tätä tosiseikkaa saattaisi aiheuttaa kielteisiä työllisyysvaikutuksia, joiden seurauksena maaseudun väestö kaikkoina ja aluetasapaino horjuisi⁽¹⁾.

1.5. Oliivinviljely on ekologisesti arvokas tuotannonala, sillä viljelmät suojelevat usein maaperää eroosiolta ja tarjoavat linnuille pesimäpaikkoja sekä kavioläimille ravintoa.

1.6. TSK on vakaasti sitä mieltä, että oliiviviljelmät ovat EU:n eteläisin ”talousmetsä” jolla on tärkeä sosiaalinen ja ekologinen tehtävä alueilla, joilla oliivia olisi vaikea tai mahdoton korvata muilla viljelykasveilla, ja lisäksi oliivinviljely estää maaseudun väestökadon.

1.7. TSK toteaa, että EU on tärkein oliiviöljyn tuottaja, ja unionin tuotanto vastaa 74:ää prosenttia koko maailman tuotannosta. Kyseessä on siis lukuisten maatilojen viljelyksen ja tulojen perusta.

1.8. TSK korostaa oliiviöljyn merkitystä ravinnon ja terveyden kannalta, sillä se ehkäisee ennakolta sekä sydänsairauksia että sydän- ja verisuonitauteja. Oliiviöljyn kulutusta olisi tuettava kaikkialla maailmassa, koska siitä on moninaisia etuja.

1.9. Laadun kannalta tarkasteltuna komission on tehtävä neuvostolle aloite oliiviöljyn aitouden takaavista selkeistä säännöistä. Pakkausten kuluttajatietoa sisältäviä merkintöjä on parannettava, jotta välttytään sekoitusten mahdollisesti aiheuttamilta sekaannuksilta⁽¹⁾.

1.10. TSK toteaa komissiolle olevansa kiinnostunut seuraavista seikoista:

- oliiviöljyn laadun sertifiointi ja varmistus
- tuotannon laadun parantaminen ja ympäristöhöhdyn lisääminen
- alan ja sen markkinoiden hallinnoinnin parantaminen.

⁽¹⁾ CES 600/97 – EYVL C 287, 22.9.1997.

2. Komission ehdotus

2.1. Yleishuomioita ehdotuksesta

2.1.1. TSK katsoo, että komission ehdotus, jonka mukaan alan nykyistä tukijärjestelmää jatkettaisiin kahdella markkinointivuodella, samalla kun tutustutaan perusteellisesti oliivinviljelyn todellisuuteen, on tällä hetkellä paras mahdollinen päätös. Komissio on itsekin todennut, että tietojen puutteessa ei olisi asiallista toteuttaa muunlaista uudistusta, ennen kuin alan tuntemus on lisääntynyt. Vuonna 1998 päädyttiin luomaan väliaikainen YMJ (yhteinen markkinajärjestely), jonka kaikkia pulmia ei vielä ole suinkaan ratkaistu.

2.1.2. TSK katsoo kuitenkin, että tulevina vuosina olisi otettava tilaisuudesta vaari ja pyrittävä mukauttamaan Euroopan öljykasvimarkkinoiden tämänhetkinen sääntely havaittuihin tosiseikkoihin. Komission tulisi kehottaa jäsenvaltioita viimeistelemään maantieteellinen tietojärjestelmä SIG ja muut järjestelmät, joiden avulla kyseistä sääntelyä voidaan tehostaa.

2.1.3. Lopullista YMJ:tä odoteltaessa on niin ikään käynnistettävä nykyistä joustavampia järjestelmiä, jotta alhaisten hintojen aiheuttamat kriisit eivät pitkittyisi markkinoilla sen vuoksi, että tuottajat jäävät markkinamyllerrysten jalkoihin, kun julkinen tuki on kadonnut vuoden 1998 uudistuksen myötä. Uudistuksen vaikutukset kohdistuvat ennen kaikkea perhevilmelmiin ja alueisiin, joilla tuotanto on muita alhaisempaa.

2.1.4. Syötäväksi tarkoitettujen oliivien tuottajatukijärjestelmä on omalta osaltaan parantanut työllisyystilannetta, vakauttanut markkinoita, tehnyt niistä entistä avoimempia ja edistänyt markkinoiden valvontaa. Koska kaikki tuottajamaat ovat vähitellen alkaneet vapaaehtoisesti myöntää tukea syötäväksi tarkoitettujen oliivien viljelyyn, tuki kannattaa sisällyttää 1. marraskuuta 2001 voimaan tulevasta YMJ:stä lähtien myös tuleviin yhteisiin markkinajärjestelyihin.

2.1.5. TSK:n näkemyksen mukaan komission päätös tarkastella seikkaperäisesti oliiviöljyn laatustrategiaa EU:ssa on erittäin mielenkiintoinen. Komitean mielestä sen tulee olla YMJ:n uudistuksen tärkein tavoite tulevina vuosina. TSK on komission kanssa yhtä mieltä siitä, että on kiinnitettävä huomiota avoimuuden lisäämiseen, mahdollisten petosten torjuntaan ja kuluttajatiedon lisäämiseen, jotta kuluttajien olisi nykyistä helpompi valita ostohetkellä haluamansa öljy.

2.1.6. Ehdotukset nykyisten nimikkeiden järkipäristämisestä erityisesti vähittäismyyntivaiheessa näytävät tässä mielessä osuvan oikeaan, kunhan kuluttajille pyritään tarjoamaan täydelliset tiedot markkinoilla olevista vaihtoehdoista ja niiden

välisistä eroista. Tämänkaltaisilla toimilla voitaisiin lisätä tietoisuutta erilaisten oliiviöljyjen ominaisuuksista sekä nykyisten että potentiaalisten kuluttajien keskuudessa.

2.1.7. Koska nykyisessä YMJ:ssä tukikelpoiset oliiviviljelykset rajataan ennen vuotta 1998 istutettuihin oliivitarhoihin, TSK ehdottaa, että tukimäärien vaihtelun välttämiseksi luotaisiin uusia valvontavälineitä, joilla varmistettaisiin, että tukea myönnetään ainoastaan tukikelpoisilta oliiviviljelmiltä peräisin oleviin oliiveihin ja öljyihin.

2.1.8. Koska komission laatima kertomus on pitkä, TSK tarkastelee edellä esitetyn pohjalta yksityiskohtaisemmin kertomuksen pääkohtia.

3. Kertomus oliiviöljyn laatustrategiasta

3.1. Kertomusta koskevia huomioita

3.1.1. Huomioita johdannosta

3.1.1.1. Tarkastellessaan alan tilannetta EU:ssa komissio painottaa laatustrategiaa, sen sijaan että se tekisi lopullista uudistusta koskevan ehdotuksen. Asiakirjan tässä osassa korostetaan myös alan valvontaa ja organisointia. EU:n sisäisessä oliiviöljyn hinnanmuodostuksessa on havaittavissa häiriöitä, hinnanmuodostus ei ole suhteessa kuluttajan laatuodotuksiin, ja tuoteluokat menevät usein päällekkäin.

3.1.1.2. Komissio on tietoinen siitä, että vaikka tietyt oliivinviljelyn alasektorit saattavat vastustaa eräitä komission päätöksiä, kuten öljynimikkeitä, komissio on päättänyt viedä ehdotuksensa eteenpäin. Oliiviöljyjen ja syötäväksi tarkoitettujen oliivien laatustrategiaan liittyvät toimet ovat perusteltavissa, koska komissio haluaa huolehtia muun muassa siitä, että pakkausmerkinnät vastaavat asianmukaisesti pakkauksen sisältöä ja että kehitetään sellaisia tutkimusmenetelmiä, joiden avulla öljyt ovat nykyistä paremmin luonnehdittavissa.

3.1.2. Nykytilanteen arviointi (luku 1)

3.1.2.1. Standardit ja säännöt (1.1)

3.1.2.1.1. TSK pitää myönteisenä pyrkimystä laajentaa ja kehittää oliiviöljylle asetettuja nykyisiä standardeja, kuten direktiiviä 2000/13/EY pakkausmerkinnöistä ja tuotteen aitousuudesta. TSK katsoo kuitenkin, että komission tarkoitusperä jää suppeaksi, ellei sitä täydennetä koko EU:ta koskevalla kiellolla tarjota kuluttajalle oliiviöljyn ja muiden kasvisöljyjen

laillisia sekoituksia. TSK on tietoinen siitä, että oliiviöljyn ja muiden kasvisöljyjen sekoittamisen kieltäminen koko EU:ssa saattaa olla lainsäädännöllisesti vaikeasti toteutettavissa. Komitea katsoo kuitenkin, että kielto vaikuttaisi myönteisesti markkinoiden avoimuuteen, minkä vuoksi ponnistelut lienevät oikeutettuja. Koska oliiviöljy on terveellistä, TSK kehottaa ryhtymään toimiin, jotta tuote olisi nykyistä helpommin pienituloisten kuluttajien ulottuvilla.

3.1.2.1.2. TSK katsoo, että koska kuluttajat eivät vielä tunne riittävän hyvin markkinoilla olevia öljyjä, öljyjen luokituksessa käytetty happopitoisuusmuuttuja saattaa tietyissä tilanteissa olla harhaanjohtava, ja kuluttajat voivat sen perusteella tehdä virheellisiä arvioita. Komitea katsookin, että koska nykyisin oliiviöljyiksi nimitetään puhdistetusta ja neitsytöljystä sekoitettuja öljyjä, niiden pakkauksissa ei tulisi ilmoittaa happopitoisuutta, jotta kuluttajat eivät saisi merkinnän perusteella väärää käsitystä öljyjen laadusta. Neitsytöljyjen luonnollinen happopitoisuus sitävastoin on eräs lopullisen laadun muuttujista.

3.1.2.1.3. Alalla on viime vuosina ponnisteltu merkittävästi tuotantolaitosten mukauttamiseksi nykyaikaisiin uuttamismenetelmiin, joiden ansiosta öljyn laatu on parantunut ja puristamoiden aiheuttamat ympäristöhaitat ovat pienentyneet. Näin ollen TSK katsoo olevan mielenkiintoista, että komissio säätää tuotantotuen nykyisen 1,4 %:n pidätyksen kohdentamisesta enimmäkseen öljyjen myynninedistämiseen tuotantosektorin valvonnassa. Oliivinviljelyalueilla ei kuitenkaan saa tämän vuoksi luopua kasvinsuojeluaineiden käytöstä, joka on tarpeen öljyn laadun säilyttämiseksi. Teknisen henkilökunnan tulee kuitenkin valvoa käsittelyä asianmukaisesti, ja kasvinsuojeluaineita on käytettävä ainoastaan tarvittaessa.

3.1.2.2. Markkinatilanne (1.2)

3.1.2.2.1. TSK:n mielestä markkinatilannetta olisi tarkasteltava laajemmin kuin taloudellisten toimijoiden ja öljytyyppien pohjalta. Seuraavassa YMJ:n uudistuksessa tulisi korjata tai muuttaa muun muassa sellaisia seikkoja kuin selkeät markkinavääritykset tai nykyisen yksityisen varastointijärjestelmän tehottomuus.

3.1.2.2.2. Toimijat ja toimijaorganisaatiot (1.2.1)

3.1.2.2.2.1. EU:ssa on niin runsaasti alan tuottajia, että heitä on perusteltua rohkaista yhdistystoimintaan. Kun tuottajaorganisaatiot on vakiinnutettu, niiden tehtäviä voidaan lisätä, mikä puolestaan vahvistaa niiden elinkelpoisuutta ja edistää

tuotantoketjun lenkkien jäsentelyä. Kehitys seuraisi näin alan teollisuuden keskittymistä. TSK:n mielestä alalla on tiettyjä tehtäviä, jotka lankeavat välttämättä asianomaisen hallinnon hoidettaviksi, kuten tukien ja tuensaajien valvonta.

3.1.2.2.3. Tuotetun ja myydyin oliiviöljyn luokat (1.2.2)

3.1.2.2.3.1. TSK on komission kanssa yhtä mieltä siitä, että tekniikan kehitys on supistanut huomattavasti oliivilamppuöljyn tuotantoa. Koska sääolosuhteet ja ilmasto vaikuttavat oliivin sadonkorjuuseen, ei voida täysin välttyä siltä, että lopputuloksena syntyy usein vajaalaatuista tai lamppuöljyä.

3.1.2.3. Laatutekijät (1.3)

3.1.2.3.1. Ehdotuksella oliiviöljyalan hyviä toimintatapoja koskevien yhteisön laajuisten sääntöjen laatimisesta sekä viljelmille että puristamoille saatetaan lisätä jalostettujen öljyjen arvostusta, koska asiasta mainittaisiin pakkausmerkinnässä. Säännöt olisi joka tapauksessa laadittava oliiviöljyn alasektoreiden suostumuksella, jotta niitä voidaan noudattaa käytännössä.

3.1.2.3.2. On edelleen korostettava ponnekkaasti, että perinteinen puristuskäytäntö on uudistettava, koska sen yhteydessä syntyy vesistöjä kuormittavaa nestemäistä jätettä. Vesi puolestaan on dekantoitava ennen käyttöä, mistä aiheutuu ympäristöhaittoja. Öljyä on alettava uuttaa nykyaikaisesti sentrifugoimalla; tällöin prosessin sivutuote (rasvapitoinen rouhe) on vielä hyödynnettävissä, ja siitä voidaan valmistaa uutettua oliiviöljyä.

3.1.2.3.3. Sellaiset öljyt, jotka on tuotettu oliivimassasta mekaanisin menetelmin ja muualla kuin siinä puristamossa, jossa öljy on uutettu tuoreesta oliivista, ovat muita huonompilaatuisia, ja niiden tietyt laatuominaisuudet ylittävät usein normaaleina pidetyt arvot, koska ensimmäisestä uuttamisesta on kulunut jo pitkä aika. Tällaiset öljyt saattavat siksi pudota alempaan laatuluokkaan, esimerkiksi komission ehdottaman uutetun öljyn kategoriaan.

3.1.2.3.4. Puristamoissa käsiteltyyn oliivimassaan jää vielä jonkin verran öljyä, joka voidaan uuttaa kemiallisesti tai mekaanisesti. Tällä hetkellä näyttää aiheelliselta ehdottaa, että näin saatujen öljymäärien seuranta ja niihin myönnettäviä tukia tehostettaisiin korvaamalla uutetun öljyn tuotannolle nykyisin maksettava kiinteämääräinen tuki uudella menettelyllä, jonka lähtökohtana on todellisuudessa tuotettu öljy.

3.1.2.3.5. TSK on komission kanssa yhtä mieltä siitä, että kaikkia rasvapitoisesta rouheesta peräisin olevia öljyjä nimitetään jalostamattomiksi uutetuiksi öljyiksi. Komitea pahottelee sitä, ettei komissio ole käyttänyt tilaisuutta hyväkseen ja ehdottanut, että uutetulle öljylle alettaisiin maksaa tukea todellisuudessa tuotetun öljymäärän pohjalta, mikä tehostaisi myös tuotettujen oliiviöljymäärien valvontaa.

3.1.2.3.6. Pohdittaessa rasvapitoisen rouheen mahdollisia käyttötarkoituksia muun kuin uutetun öljyn valmistukseen olisi harkittava muita mahdollisuuksia, kuten (kompostoidun) rouheen käyttöä orgaanisena lannoitteena erityisesti sellaisilla alueilla, joilla maaperä on enimmäkseen kalkkipitoista tai maaperän pH-pitoisuus on korkea. Näin vähennettäisiin synteettisten kemiallisten lannoitteiden osuutta ja säästettäisiin niiden tuotannosta aiheutuvia energiakustannuksia. Lisäksi säästettäisiin runsaasti vettä sisältävän rasvapitoisen rouheen kuljetuskustannuksissa.

3.1.2.3.7. **Kulutukseen tarkoitetut öljyt (1.3.3)**

3.1.2.3.7.1. Komissio on tietoinen siitä, etteivät kuluttajat tunne riittävän hyvin öljyn laatua ja öljylajeja. Siksi se ehdottaa, että öljyjen nykyisiä nimikkeitä selkiytettäisiin ja supistettaisiin niin irto- kuin vähittäiskaupassa. Komission suhtautumistapa on TSK:n mielestä erittäin kiitettävä, varsinkin jos kuluttajat suhtautuvat ehdotuksiin riittävän ymmärtäväisesti, sillä ehdotetut muutokset on viime kädessä suunnattu juuri kuluttajille.

3.1.2.3.7.2. Oliiviöljyjen laillisten sekoitusten prosentuaalista määrää ei mitä ilmeisimmin pystytä arvioimaan, eivätkä seokset ole tunnistettavissa. Komission ehdotuksen ongelmallisin kohta on tässä yhteydessä yleisnimityksen "oliiviöljy" ja erityisnimikkeen "oliiviöljy" välillä nykyisin vallitseva kaksitahtisuus.

3.1.2.3.7.3. Edellä esitetty yhteensattuma on harhaanjohtava, ja se tulisi välttää vaikkapa etsimällä nykyiselle "oliiviöljyn" luokalle (puhdistetun ja neitsytöljyn seos) uusi nimi siten, että nykyiseen nimeen lisätään laatumääre, joka ei olisi halventava eikä ylenpalttinen, mutta jonka ansiosta tällainen öljy erottuisi täysin yleisnimityksestä "oliiviöljy". Koska tästä saattaa koitua tietyille alasektoreille taloudellisia kerrannaisvaikutuksia, komitea ehdottaa, että kuluttajien ja käyttäjien keskuudessa tutkittaisiin, miten he reagoisivat nykyisen oliiviöljyn mahdolliseen nimenmuutokseen. Joka tapauksessa on edelleen panostettava parempilaatuisten öljyjen arvostukseen ja eri öljyluokkien alkuhintojen eriyttämiseen. On otettava huomioon, että koska parempilaatuiset öljyt edellyttävät erityistä tuotantoprosessia, ne luovat uusia työpaikkoja ja niiden valmistusprosessi on muita lyhyempi ja ympäristömyönteisempi.

3.1.2.3.7.4. Asia voitaisiin ratkaista tilapäisellä kompromissilla säilyttämällä oliiviöljyn luokka siihen asti, kunnes tutkimus on saatu päätökseen, mutta mainitsemalla pakkausmerkinnässä selkein kirjaimin ilmaukset "puhdistettu ja neitsytoliiviöljy" siten, että merkintä kattaa kaksi kolmannesta nimikkeeseen merkitsemiseen varatusta tilasta. Näin kuluttaja saisi uuden perusteen öljyjen hinta- ja laatuvertailunsa tueksi. Kompromissin lisäksi on pyrittävä tarkastelemaan menetelmiä, joiden pohjalta voidaan määritellä kunkin erän tai ainakin tuotemerkien sisältämien sekoitusten prosentuaalinen osuus satunnaisotoksien.

3.1.2.3.7.5. TSK on komission kanssa yhtä mieltä siitä, että on tarpeen puuttua esimerkiksi lamppuöljyjen hajunpoistokäsittelyyn, jonka ansiosta niitä tarjotaan suoraan kulutukseen. Se aiheuttaa kuluttajille taloudellisia tappioita, ja tällaiset tuotteet kilpailevat laittomasti muiden tuottajien ja pullottajien tuotteiden kanssa.

3.1.2.3.7.6. Alan imago kärsii, koska tutkimuksissa on havaittu, että siemenöljyjen ja oliiviöljyn seoksia markkinoidaan lainvastaisesti oliiviöljyn nimikkeellä. Eräät häikäilemättömät toimijat eivät voi vastuuta kiusausta, minkä vuoksi nyt tehtävässä uudistuksessa, jolla tähdätään erityisesti laatuun, kasvisöljyjen ja oliiviöljyn seosten valmistus ja kaupan pitäminen on lopullisesti kiellettävä kaikkialla EU:ssa. Pakkausmerkintöjä koskevia sääntöjä on joka tapauksessa tarpeen parantaa kaikilta osin.

3.1.3. Ehdotetut suuntaviivat (luku 2)

3.1.3.1. Öljyjen luokittelu (2.1)

3.1.3.1.1. Komissio ehdottaa asetuksen (EYT) N:o 136/66 liitteen muuttamista siten, että tukkukaupassa käytettäviin oliiviöljyjen nimikkeisiin ja määritelmiin lisätään uusi termi "jalostamaton oliiviöljy", jollaiseksi nimitetään kaikkia neitsytöljyjä, ja poistetaan tavanomaisen öljyn luokka. TSK pitää muutosta hyväksyttävänä, koska tietyn nimikkeen saamiselle asetettuja öljyjen laatuvaatimuksia, kuten happopitoisuutta, on kiristetty.

3.1.3.1.2. Nykyinen "oliiviöljyn" tai komission ehdottaman "standardioliiviöljyn" luokka viittaavat niin ikään puhdistetun ja neitsytöljyn seokseen. Koska puhdistetun öljyn happopitoisuus on valvottavissa jalostusprosessin avulla, sitä tulisi pitää ainoastaan enimmäismääränä (1), jota ei saa ylittää. Sen sijaan kuluttajien kannalta happopitoisuutta ei pitäisi sekaannusten välttämiseksi mieltää laadun osoittimeksi, minkä vuoksi kyseistä muuttujaa ei pitäisi TSK:n mielestä mainita pakkausmerkinnässä.

3.1.3.1.3. TSK pitää mielenkiintoisena komission ehdotusta rajoittaa vähittäiskaupassa käytettävien pakkausten vetoisuus korkeintaan 5 litraan, jotta voidaan lisätä tarkastuksia, joilla taataan kuluttajien käyttämien öljyjen laatu.

3.1.3.1.4. Direktiivissä 2000/13/EY kehitetään edelleen ja ajantasaistetaan elintarvikkeiden pakkausmerkintöjä koskevia sääntöjä. Pakkausmerkintöjen sisällön yhdenmukaistamispyrkimykset ovat tervetulleita, kunhan niissä ei toisteta samoja asioita ja lähtökohtana on ennen kaikkea se, että pakkaajan on pystyttävä näyttämään toteen kaikki pakkausmerkinnöissä ilmoitetut tiedot. Pakkausmerkintöihin sisältyvät liialliset määrät ja tiedot saattavat johtaa kuluttajia harhaan. Niinpä TSK suosittaa, että pakkausten päällys- ja alusmerkinnöissä annetaan vain lakisäätteisiä tietoja. Kunkin jäsenvaltion virallisten valvontaelinten on pystyttävä jäljittämään vapaaehtoisten mainintojen todenperäisyys. Tässä yhteydessä on syytä rajoittaa tiettyjä hyökkäviä markkinointikäytänteitä, jotka eivät vastaa todellisuutta.

3.1.3.1.5. Kannattaa erityisesti mainita kaikkein laadukkaimpien ekstra-neitsytöljyjen ja neitsytöljyjen alkuperää ilmaisevat vapaaehtoiset merkinnät. Alkuperän merkitseminen selkiyttää näiden öljyjen laadun käsitettä ja tekee siitä avoimemman.

3.1.3.1.6. Ei riitä, että komissio ehdottaa mahdollisuutta mainita seutu, jolta EU:ssa tuotetut neitsytöljyt ovat peräisin, ainoastaan suojattujen alkuperänimitysten ja maantieteellisten merkintöjen yhteydessä. Kaikkien neitsytoliiviöljyjen alkuperäseutu olisi voitava mainita, ja alkuperä määräytyisi sen mukaan, mistä oliivit ovat peräisin.

3.1.3.1.7. Edellä esitetyn mahdollisuuden ansiosta pakkausissa olisi mainittava, mistä kunkin alueen tai jäsenvaltion öljyt ovat peräisin, riippumatta siitä, missä öljyt on lopulta pulloitettu. Menettelyn ansiosta EU:ssa tuotetut öljyt voidaan puolestaan erottaa unionin ulkopuolisista maista tuoduista öljyistä.

3.1.3.2. Analyysien avulla toteutettava valvonta (2.3)

3.1.3.2.1. TSK on komission kanssa yhtä mieltä siitä, että oliiviöljyjen analysointia on parannettava ja tarkennettava epänormaalien seosten torjumiseksi tai havaitsemiseksi.

3.1.3.2.2. Paneelitestit on korkeista otoskohtaisista kustannuksistaan huolimatta edelleen käypä tapa määrittellä öljyjen laatu. Nykyiset analyysit ovat kuitenkin hyvin subjektiivisia ja mielivaltaisia, minkä vuoksi olisikin pyrittävä entistä aktiivisemmin löytämään helpommin toistettavissa oleva vaihtoehto-

toinen testausmenetelmä. Yhteisön on siis sopeuduttava kansainvälisen oliiviöljyneuvoston IOOC:n uuteen menetelmään, samalla kun sitä parannetaan edelleen tutkimusten avulla.

3.1.3.2.3. Kaikki EU:ssa kaupan pidettävät öljyt olisi tutkittava esimerkiksi irtomyyntin estämiseksi. Eräissä tuottajamaissa harjoitetaan vielä loppukulutukseen suunnattua irtomyyntiä. Irtomyyntin prosentuaalinen osuus kokonaistuotannosta on erittäin huolestuttava, ja käytäntö olisi syytä kitkeä kokonaan, jotta kuluttaja saisi takeet ostamastaan tuotteesta.

3.1.3.3. Toimijoiden organisaatio ja toiminta (2.4)

3.1.3.3.1. Oliiviöljyn tuotantosektorin jäsentely vaikuttaa tehokkaimmalla tavalla hyödyntää oliivinviljelijöiden integroitumisastetta. Alan nykyisten tuottajaorganisaatioiden toimivaltaa ei tule lisätä.

3.1.3.3.2. Nykyisten organisaatioiden resurssit ovat parhaiten käytettävissä, jos yksiköille tarjotaan mahdollisuus toimia myös muilla kuin nykyisillä aloilla. Väittämää ei kuitenkaan saa yleistää, ja TSK:n mielestä esimerkiksi pakkausmerkintäpe-
tosten valvonta tulee osoittaa ainoastaan asianomaisten hallinnon tahojen tehtäväksi.

3.1.3.3.3. Alan tuottajaorganisaatioille voidaan kehittää uusia tehtäviä, jotka liittyvät erityisesti alan ja markkinoiden hallinnointiin, koska tuottajaorganisaatiot ovat hajautuneet eri tuotannonaloille, joten ne voivat hankkia välittömästi erittäin luotettavaa tietoa. Sopivalla tavalla käsiteltyinä nämä tiedot saattavat olla erittäin tärkeitä parannettaessa markkinakehityksen ennustettavuutta, myyntipäätösten tekoa, markkinointivuosien sitomista toisiinsa jne. Näin resursseja voidaan hyödyntää mahdollisimman hyvin ja välttyään öljyjen markkinahintojen suurilta vaihteluilta.

3.1.3.3.4. Tuottajaorganisaatioiden toiminta voitaisiin lisäksä ulottaa oliiviöljyjen valmistusprosessissa syntyvien tuotteiden ja oheistuotteiden ympäristövaikutusten hallinnointiin. Tähän voitaisiin sisällyttää sellaiset toimet kuin oliivien laadun säilyttämisen kannalta välttämätön kasvinsuojeluaineiden käyttö.

3.1.3.3.5. Tuottajaorganisaatioiden ja niiden toimialalla toimivaltaisten hallinnon tahojen välistä toimintaa olisi koordinoitava mahdollisimman runsaasti. Sama koskee yhteisön, jäsenvaltioiden, alueiden ja kuntien hallinnon toimia. Kehitettävät toimet ja säännöt olisivat näin yhtenäistettävissä.

3.2. Huomioita kertomuksessa esitetyistä toimintaa koskevista päätelmistä

3.2.1. Yhden vuoden mittaisen siirtymäkauden jälkeen pakkausmerkinnät on mukautettava 1. marraskuuta 2001 alkaen sovellettavan YMJ:n mukaisiin erityisvaatimuksiin. Vähintään saman määräjän kuluessa öljyjen vähittäismyyntipakkausten enimmäisvetoisuudeksi tulisi asettaa korkeintaan 5 litraa, ja pakkaukset olisi veloitettava sulkemaan ilmatiiviisti kertakäyttö-sulkimella niiden kaikkinaisen uudelleen täyttämisen estämiseksi.

3.2.2. TSK on erittäin tyytyväinen siihen, että komissio myöntää kansainvälisen oliiviöljyneuvoston tekevän arvokasta työtä sekä myynninedistämisen että tutkimuksen alalla. Komitea pahoittelee sitä, ettei IOOC:tä ole otettu nykyistä paremmin huomioon sellaisten seikkojen osalta kuin myynnin edistäminen sisämarkkinoilla, eikä neuvoston tutkimusmäärärahoja ole korotettu.

3.2.3. TSK ehdottaa, että IOOC:n mielipide otettaisiin huomioon ennen öljynimikkeiden muuttamista, koska elimellä on oliiviöljystä runsaasti kansainvälistä kokemusta ja nimikkeiden muuttamisella saattaa olla kauaskantoisia vaikutuksia oliiviöljyn markkinointiin niin yhteisön ulkopuolella kuin itse yhteisössä.

4. Loppuhuomioita

4.1. TSK korostaa, että oliiviöljyala on EU:ssa merkittävä talouselämän sektori, minkä vuoksi sille on kehitettävä YMJ,

joka auttaa osaltaan säilyttämään kyseisen tuotannonalan keinona kehittää maaseutua toivottuun suuntaan.

4.2. TSK yhtyy komission aikomukseen pidentää nykyisen YMJ:n voimassaoloaikaa kahdella markkinointivuodella, koska alasta ei ole vielä tarpeeksi tietoja saatavilla. Tietyt mekanismit, kuten yksityinen varastointi, on kuitenkin korjattava, koska ne ovat osoittautuneet tehottomiksi alhaisten markkinahintojen vallitessa.

4.3. TSK suhtautuu myönteisesti komission aikomukseen lisätä markkinoilla olevista oliiviöljyistä annettavaa kuluttajatietoa ja muuttaa mahdollisesti tiettyjä nimikkeitä kyseisten öljyjen laatustrategian puitteissa. Näitä suuntaviivoja olisi käsiteltävä piakkoin, sen sijaan että odotettaisiin vielä kaksi markkinointivuotta ennen aloitteiden käynnistämistä.

4.4. TSK kannattaa tutkimuksen vahvistamista öljyjen laadun parantamiseksi ja viennin edistämiseksi.

4.5. TSK katsoo olevan välttämätöntä jatkaa ja vahvistaa myynninedistämispolitiikkaa, jota EU on harjoittanut niin ohjatakseen markkinoita kuin lisätäkseen oliiviöljyn vientiä.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista:

- ”Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille voimaperäisessä tuotannossa pidettävien sikojen, erityisesti erilaisissa suljetuissa ryhmissä kasvatettavien emakoiden hyvinvoinnista”, ja
- ”Ehdotus: Neuvoston direktiivi sikojen suojelun vähimmäisvaatimuksista annetun direktiivin 91/630/ETY muuttamisesta”

(2001/C 221/11)

Neuvosto päätti 29. tammikuuta 2001 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 37 artiklan nojalla pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellä mainituista tiedonannosta ja ehdotuksesta.

Asian valmistelusta vastannut ”maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö” -jaosto antoi lausuntonsa 11. toukokuuta 2001. Esittelijä oli Staffan Nilsson.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30. ja 31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 31. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 73 puolesta 2:n pidättyessä äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Sikojen suojeleminen on yhteisön toimivaltaan kuuluva asia. Neuvoston direktiivissä 91/630/ETY vahvistetaan sikojen suojelun vähimmäisvaatimukset. Kyseisen direktiivin 6 artiklan mukaisesti komission oli annettava viimeistään 1. lokakuuta 1997 neuvostolle erityisesti emakoiden hyvinvointia koskeva kertomus. Kertomuksen laati eläinlääkintäalan tiedekomitea. Siihen perustuvat sekä tiedonanto että direktiivin muuttamista koskeva ehdotus, jotka komissio tässä käsiteltävässä asiakirjassa (komission tiedonanto ja direktiiviehdotus⁽¹⁾), esittää.

1.2. Neuvoston direktiivin 91/630/ETY 5 artiklassa todetaan, että direktiivin liitettä voidaan muuttaa siten, että komissio esittää sen muuttamista koskevan ehdotuksen kuulematta EU:n toimielimiä. Direktiivin mukaan menettelyllä pyritään nopeuttamaan tieteen edistymisen huomioon ottamista. Liite sisältää siankasvatusta koskevia vähimmäissäännöksiä.

1.2.1. Komissio on nyt antanut ehdotuksen direktiivin 91/630/ETY muuttamiseksi. Samalla valmistellaan direktiivin liitteen muuttamista koskevaa ehdotusta, josta pysyvältä eläinlääkintäkomitealta pyydetään lausuntoa. Mikäli tämä toinen ehdotus pääpiirteissään vastaa pysyvän eläinlääkintäkomitean lausuntoa, komissio voi tuonnempana tehdä sitä koskevan päätöksen suoraan.

1.2.2. Viime vuosina EU:ssa on keskusteltu eläinten hyvinvoinnista yhä kiihkeämmin. Tämän vuoksi talous- ja sosiaalikomitea pitää komission tiedonantoa ja voimassa olevaa direktiiviä koskevaa muutosehdotusta tervetulleena. TSK suhtautuu kuitenkin kriittisesti siihen, ettei liitettä koskevasta muutosehdotuksesta kuulla EU:n toimielimiä tavanomaisen lainsäädäntämenettelyn mukaisesti.

1.3. Eläimestä toiseen erittäin herkästi tarttuvan suu- ja sorkkataudin vuoksi eurooppalainen maatalous on hyvin vakavassa kriisissä. Lisäksi maataloutta ovat koetelleet BSE- ja eläinrehujen dioksiinikriisit, joiden seurauksena kuluttajat kyseenalaistavat elintarvikkeiden käsittelyn turvallisuuden. Kuluttajien luottamuksen palauttaminen ja sen lisääminen eurooppalaisen maatalouden tuotantomenetelmiin nähden on aivan ratkaisevan tärkeää. Talous- ja sosiaalikomitea on useissa lausunnoissaan ilmaissut voimakkaan tukensa tälle tavoitteelle. Emakoiden hyvinvoinnin lisäämiseen tähtäävää komission ehdotusta on tarkasteltava osana tähän tavoitteeseen pyrkimistä.

1.4. EU:ssa sikoja kasvatetaan ilman merkittävää markkinasääntelyä. Sianliha-alan yhteinen markkinajärjestely on erittäin väljä ja sisältää ainoastaan kaksi tukimuotoa: vientituen ja yksityisen varastoinnin tuen.

1.4.1. Tämä merkitsee, että sikoja kasvattava maatalousyrittäjä elää markkinoiden hintavaihtelujen mukaan. Vuosina 1998 ja 1999 hinnat olivat epätavallisen alhaalla. Vastaavaa hintakriisiä ei ole ennen koettu, sillä tuottajahinnat laskivat vuonna 1998 kaikkiaan 27 % ja vuonna 1999 vielä 6 %. Hinnat painuivat kaikkien aikojen alhaisimmalle tasolle ja alittivat jopa tuotantokustannukset.

1.4.2. Hintavaihtelujen vaikutusten lieventämiseksi tulevaisuudessa komissio ehdotti vuonna 1999, että jäsenvaltiot saavat perustaa vapaaehtoisia tuottajien rahoittamia sääntelyrahoja⁽²⁾.

1.4.3. Siankasvatus on tuotantokustannusten vaihteluille altis ala. On kuitenkin edellytettävä, että tuotantokustannukset voidaan kattaa markkinoilta saatavilla tuloilla, jotta kasvatus on eettistä ja kestävä.

(1) KOM(2001) 20 lopullinen.

(2) KOM(2000) 193 lopullinen – TSK:n lausunto CES 1009/2000, EYVL C 367, 20.12.2000, s. 40.

1.5. Kuluttajilla on oikeus vaatia turvallisia elintarvikkeita ja sitä, että tuotanto on eettisesti kestävä ja mahdollistaa eläinten terveyden ja lajilleen luonnollisen käyttäytymisen sekä kattaa moitteettoman huolehtimisen eläinten terveydestä ja hyvinvoinnista.

2. Komission tiedonanto ja ehdotus

2.1. Komissio hyväksyi 1997 eläinlääkintäalan tiedekomiteaan kuuluvan eläinten terveyttä ja hyvinvointia käsittelevän tiedekomitean lausunnon voimaperäisessä tuotannossa pidettävien sikojen hyvinvoinnista sekä joukon ehdotuksia EU:n lainsäädännön muuttamiseksi tavoitteena sikojen suojeleminen ja niiden olojen parantaminen.

2.2. Komission ehdottamalla muutoksilla kielletään kanta-
vien emakoiden pitäminen lähes koko tiineysajan niiden liikkumavapautta huomattavasti rajoittavissa yksittäiskarsinoissa. Se sisältää myös sääntöjä, joilla on tarkoitus parantaa sikojen ja eritoten porsaiden yleistä elinympäristöä sekä tiukentaa elintilaa, lattiapintoja ja asianmukaisia ruokintajärjestelmiä koskevia vaatimuksia. Lisäksi esitetään sioista huolehtivien henkilöiden koulutusta koskevia uusia vaatimuksia. Komissio ehdottaa myös melutasoa, valaistusta, rehun ja tonkimismateriaalin saatavuutta, porsaiden vieroituskäytäntöä ja lattian vähimmäispinta-alaa koskevien minimivaatimusten tiukentamista.

2.3. Komission tiedonannosta ilmenee, että tuotanto vaihtelee voimakkaasti jäsenvaltioittain. Emakoista 72 % on viidessä jäsenvaltiossa. Merkittävimmät tuottajamaat ovat:

- Saksa (20,4 % emakoista)⁽¹⁾
- Espanja (19,8 %)
- Ranska (11,6 %)
- Alankomaat (10,4 %)
- Tanska (9,9 %).

2.3.1. Myös karjojen koko vaihtelee huomattavasti. Alankomaissa 90 prosenttia on yli sadan emakon karjoja, kun taas Saksassa yli 40 prosentissa niistä on alle kymmenen eläintä. Italiassa karjoista 80 prosentissa on alle kymmenen eläintä.

2.3.2. Joissain maissa sikatalous näyttää myös keskittyvän maantieteellisesti. Niissä eläintiheys on joillain alueilla suurempi, kuin mitä pidetään ekologisesti kestäväksi (1,4 eläintä hehtaaria kohti).

2.4. Kertomuksesta ilmenee myös tiedonannossa mainittu seikka, jonka mukaan 65 % kaikista kantavista emakoista pidetään yksittäin ja näistä yli 60 % on ilman tonkimismateriaalia.

2.5. Ehdotuksen toimeenpanon osalta nykyisille karjoille annetaan vuoteen 2012 ulottuva yli kymmenen vuoden siirtymäkausi. Osa avaintoimenpiteistä tulee kuitenkin voimaan 1. tammikuuta 2002 alkaen ja koskee uudis- tai korjausrakentamista. Poikkeukset ovat mahdollisia alle 10 emakon karjojen kohdalla lukuun ottamatta sikojen ruokintaa koskevia säännöksiä sisältävää kohtaa.

2.6. Kasvattajilla on oikeus saada taloudellista tukea Euroopan maatalouden ohjaus- ja takuurahastosta rakennuksiin ja tekniikkaan tehtäviin sijoituksiin, joilla tähdätään eläinten elinolojen parantamiseen.

3. Yleishuomioita

3.1. TSK ilmaisee tyytyväisyytensä komission tiedonantoon ja ehdotukseen. Se kannattaa asiakirjassa ilmaistua suuntausta ja mainittuja suosituksia. Komitea kuitenkin pahoittelee, että komissiolta on kulunut ehdotuksen tekemiseen näin kauan, vaikka eläinlääkintäalan tiedekomitean kertomus julkaistiin jo vuonna 1997. TSK suhtautuu kriittisesti myös siihen, että ehdotus rajoittuu kantaviin emakoihin eikä koske porsivia tai porsitusemakoita. TSK suhtautuu samoin kriittisesti siihen, ettei liitettä koskevasta muutosehdotuksesta kuulla EU:n toimielimiä, vaan lausunto pyydetään ainoastaan pysyvältä eläinlääkintäkomitealta.

3.2. EU:n sikatalous on dynaamista ja kilpailukykyistä. EU on maailman suurin viejä: yhteisön ulkopuolelle suuntautuvan viennin määrä vuonna 1999 oli 1,5 miljoonaa tonnia. Vienti tapahtui pääasiassa vallitsevaan maailmanmarkkinahintaan. Tuonti yhteisöön on vähäisempää ja määrältään ainoastaan 65 000 tonnia. Ala on taloudellisesti hyvin tärkeä ja sen osuus on noin 11 % EU:n maatalouden kokonaistuotannosta.

3.3. Samalla siiankasvattajat elävät oloissa, joihin maailmanmarkkinahintojen vaihtelu vaikuttaa suoraan. Viimeksi kulu-
neiden kahden vuoden aikana tämä on merkinnyt suurta taloudellista painetta.

⁽¹⁾ Eurostat 1999.

3.4. Sika on sosiaalinen eläin. Eläinlääketieteellisessä kertomuksessa käsitellään kattavasti sian hyvinvointiin liittyvää tietämystä ja tutkimusta. Kertomus osoittaa vaikutukset, joita sikojen fysiologiaan ja käyttäytymiseen liittyvien tarpeiden laiminlyönnillä on. Punnittaessa käyttäytymiseen, terveyteen, ympäristöön ja taloudellisiin näkökohtiin liittyviä tekijöitä voivat tavoitteet joutua osittain ristiriitaan. Samalla rakenteiden rationalisointi ja tekninen kehitys etenevät nopeasti. Vähimmäisstandardit ovat välttämättömiä sekä edellä mainituista syistä että eläintenpitoa koskevien eettisten vaatimusten vuoksi.

3.5. Siankasvatuksessa tarpeet vaihtelevat eläimen elinvaiheen mukaan. Emakosta puhutaan, kun on kyse porsineesta eläimestä. Ummessa olevasta emakosta on kyse, kun sen porsaat on vieroitettu, eläin itse on kantava ja seuraava porsiminen lähestyy. Lisäksi omaksi ryhmäkseen on erotettava nuoret kantavat, toistaiseksi porsimattomat naarassiat. Suurin osa sioista on teuraaksi kasvatettavia porsaita. Eläimen tarpeet vaihtelevat kaikissa edellä mainituissa vaiheissa.

3.6. Sikojen suojelua koskevien lakien ja määräysten kehitys vaihtelee myös jäsenvaltioittain. Osassa jäsenvaltiota suojelulainsäädännön vaatimukset ovat paljon muita maita tiukemmat. Lisäksi vähittäiskauppa on ottanut käyttöön sisäänostoa koskevia vaatimuksia ja sääntöjä, jotka vaikuttavat suoraan markkinoihin sekä sikojen kasvatukseen ja sianlihan tuotantoon.

3.7. Komission kannan perustana oleva kertomus paljastaa myös, että eläinten kohtelussa on edelleen puutteita ja että eläinten suojelua koskevia vaatimuksia tulee tiukentaa. Kertomus sisältää kaikkiaan 88 erilaista suositusta. Komissio on niistä pääpiirteissään yhtä mieltä.

3.8. Merkittävän poikkeuksen, jossa komissio ei noudata suositusta, muodostaa teurassikojen tilantarve. Kertomuksessa suositellaan, että teurassikojen kohdalla vähimmäispinta-alaa tulisi lisätä. Komissio kuitenkin haluaa odottaa seuraavaa kertomusta, joka julkaistaan kahdeksan vuoden kuluttua. Kysymys on tärkeä sekä eläintensuojelun että tuotantoon kohdistuvan kuluttajien luottamuksen kannalta. Sikojen pitäminen liian pienessä tilassa aiheuttaa saporoiden puremista, mitä puolestaan pyritään torjumaan saporoiden leikkaamisella. Vähimmäispinta-alan lisääminen voisi näin ollen olla hyvä keino vähentää saporoiden poistamistarvetta. Tämän edellytyksenä on luonnollisesti, että tuottajat nykyisen direktiivin muutosehdotuksen mukaisesti, saavat kohtuulliset siirtymäajat sopeutuakseen tilanteeseen. Erityisesti uudisrakentamisen yhteydessä tulisi voida keskustella teurassioille annettavan pinta-alan lisäämisestä.

3.9. Komitea antaa täyden tukensa ehdotukselle kieltää peruuttamattomasti emakoiden sitominen sekä ummessa olevan kantavan emakon pitämien lieassa, jonka vuoksi eläin joutuu olemaan pitkään samassa paikassa eikä pysty kääntymään. Poikkeuksen tähän muodostaa esim. lääketieteellinen syy, mikä on myös eläimen suojelun kannalta järkevää, vaikka myös tällaisessa tapauksessa eläimelle on järjestettävä tietty liikkumatila.

3.10. On oikein ja erittäin tärkeää, että komissio selvittää ehdotuksessaan kertomuksessa esitettyjä taloudellisia laskelmia, koska tuottajat elävät hintojen ja kysynnän vaihtelujen armoilla ja tuotantokustannusten marginaali on erittäin kapea. TSK perää kuitenkin nykyistä parempaa ja luotettavampaa analyysiä niistä kuluista, joita esitetyistä toimista tuottajille aiheutuu.

3.10.1. Jotkut laskelmiin liittyvistä oletuksista ovat kuitenkin outoja. Tässä yhteydessä käsitellään mm. mahdollisuutta, ettei kuluttaja olekaan halukas maksamaan eläinten elinolojen parantumisesta aiheutuvia kustannuksia, kun tuontia yhteisön ulkopuolisista ja eläinsuojelullisilta vaatimuksiltaan alhaisempaa tasoa noudattavista maista ei voida rajoittaa.

3.10.2. Kaikkeen tuotantoon pätee, ettei se kannata, mikäli tuotteesta saatavat tulot eivät kata kustannuksia. Mikäli tuotantokustannukset kasvavat esim. sitovan määräyksen vuoksi, tulee ero voida kattaa tuotteista saatavilla tuloilla, eli se on voitava sisällyttää hintaan. Muussa tapauksessa tuotanto ei ole kestävällä pohjalla eikä mahdollista. On ristiriitaista ja epä johdonmukaista asettaa eurooppalaisia siankasvattajia koskevia säädöspohjaisia ehtoja ja standardeja, elleivät kuluttajat ole valmiita maksamaan eläinten suojeluun liittyvistä vaatimuksista aiheutuvia kustannuksia. Lisäksi sekä unionissa voimassa olevien että tuontia koskevien vaatimusten on oltava yhdenmukaiset.

3.10.3. Eläintensuojelua koskevaa kysymystä on komitean mielestä käsiteltävä WTO-neuvotteluissa, joissa on myös päätettävä eläintensuojelua koskevista vaatimuksista. Valitettavasti kertomuksessa tätä kysymystä ei käsitellä, koska se on monimutkainen ja pulmallinen. On valitettavasti olemassa todellinen vaara, etteivät eläintensuojelua koskevat eurooppalaiset esitykset saa WTO:n tasolla vastakaikua.

3.10.4. Samalla on niinkin, että eläinten hyvinvoinnin parantaminen voi myös parantaa taloudellista tulosta, kun eläimet viihtyvät ja kasvavat entistä paremmin ja tehokkaammin. Kokonaisuutena tarkasteltuna komission ehdotus kuitenkin lisää siankasvattajille aiheutuvia investointi- ja käyttökustannuksia.

3.11. Komitea haluaa myös keskustella siitä, että tiedonanto käsittelee sikojen hyvinvointia nk. "voimaperäisessä tuotannossa". Tämän perusteella voidaan yleisesti olettaa, että kyseessä ovat suuret karjat. Tämä ei kuitenkaan ole täysin

johdonmukaista. Voimaperäisyys ei aina liity tuotantoyksikön kokoon. Suurilla karjoilla voi hyvinkin olla hyvin koulutetut hoitajat, jotka huolehtivat eläimistä hyvin, vaikka näin ei luonnollisesti kaikissa tapauksissa automaattisesti ole. Olisikin johdonmukaisempaa, mikäli tiedonanto ja ehdotus kattaisivat kaikki siat tuotantojärjestelmästä riippumatta.

3.12. Lisäksi tieteellisessä kertomuksessa muistutetaan, että eläinten terveys on merkittävä tekijä eläimistä hyvin huolehtimisen ja eläinten hyvinvoinnin kannalta. Samalla todetaan, että tulehdussairaudet ovat tärkeä eläinsuojeluongelma. Monilla sairauksilla on useita eri syitä. TSK katsoo, että ennalta ehkäisevän terveydenhuollon merkitystä on korostettava nykyisestäään, koska eläinten hoito ja elinympäristö edistävät eläinten terveyttä ja vähentävät siten sairauksien riskiä. Näillä toimilla voidaan jopa välttää antibioottien ehkäisevä käyttö. Sairauksien välttäminen ei ole ainoastaan tärkeä eläinsuojelun osa, vaan myös hyvän tuotannon kannalta tärkeä tekijä.

3.13. Tässä lausunnossa edellä esitetyn perusteella voidaan todeta, että komissio esittänee voimassa olevan direktiivin 91/630/ETY liitteeseen kohdistuvia muutosehdotuksia ilman tavanomaista kuulemismenettelyä. Liite sisältää joukon säännöksiä, jotka koskevat erilaisia sioille tehtäviä toimenpiteitä kuten mm. hampaiden leikkaamista ja eläinten kastroimista. Kärsärenkaat sallitaan edelleen. Eräs sioille kaikkein tyypillisimmistä ominaisuuksista on tonkiminen. Tieteellisessä kertomuksessa todetaan erittäin selvästi, että kärsärenkas haittaa eläinten suojelua etenkin, kun eläimen ympärillä on tonkimista stimuloivia virikkeitä. Eläintensuojelua koskevassa direktiivissä 98/58/EY komissio on määrittänyt viisi eri vapauksia koskevaa periaatetta, joiden perusteella säädetään, ettei liikkumisvapautta tule rajoittaa niin, että siitä aiheutuu tarpeetonta kärsimystä. Tämän vuoksi TSK katsoo, että porsaiden kärsän rengastaminen on kiellettävä kokonaan, koska se ei ole mainitun direktiivin hengen mukaista, vaan altistaa eläimen pitkävaikutteiselle toimenpiteelle, joka suoraan estää eläimen normaalin käyttäytymisen.

4. Erityistä

4.1. 1 artikla: direktiivin 91/630/ETY 3 artiklan 2 kohdan muuttaminen

4.1.1. Komitea antaa täyden tukensa emakoiden ja nuorien emakoiden lieassa pitämistä koskevalle kiellolle, joka tulee voimaan 1. tammikuuta 2002. TSK panee lisäksi merkille, etteivät porsivat ja porsitusemakot kuulu ehdotuksen piiriin.

4.1.2. Myös nykyisiä rakennuksia koskeva emakoiden ryhmäkarsinoiden vähimmäispinta-alan lisäämiseen ja riittävän tehokkaaseen ruokintajärjestelmään liittyvä ja vuoteen 2012 ulottuva siirtymäaika ilmenee 1 artiklasta. Vaikka siirtymäaika vaikuttaa pitkältä, komitea kannattaa sitä, koska kyse on korjausrakentamisesta ja monissa tapauksissa huomattavista kustannuksista sekä yksittäisille tuottajille koituvista käytännön vaikeuksista. Komitea kannattaa myös sitä, että uudisrakennusten ja korjattujen rakennusten tulee täyttää vaatimukset jo 1. tammikuuta 2002.

4.1.3. Lisäksi 1 artiklassa todetaan, ettei vaatimus mm. pintojen parantamisesta koske tuotantoyksiköitä, joissa ummessa olevia kantavia emakoita on alle kymmenen. TSK katsoo, että pienehköjä karjoja koskeva poikkeus voi olla perusteltu. Koska ehdotuksessa mainitaan "ummessa olevat kantavat emakot", herää kysymys, miten ne tilakohtaisesti määritellään. Sikojen tilakohtaisia määriä koskevat tilastot ovat ajastaan jäljessä ja kehitys kulkee nopeasti kohti nykyistä suurempia yksiköitä. Jos kuitenkin lähtökohdaksi otetaan tieteellinen raportti, 15 jäsenvaltiota kattavassa EU:ssa 73 prosentilla tiloista sikoja on 1–9 kappaletta. Mikäli sama suhdelu-ku pätee ummessa oleviin kantaviin emakoihin, kuten voidaan olettaa, eivät nykyisestä parantuneet eläinsuojelumääräykset koske kovinkaan suurta määrää sikoja eikä tilanne siksi ole tyydyttävä. Suurten karjojen ja eläinten hoidon ja suojelun huonon tason välillä ei nimittäin ole itsestään selvää yhteyttä. TSK kehottaa komissiota täsmentämään poikkeusta entisestään esim. rajaamalla se koskemaan karjoja, joissa on enintään 10 tuotantoemakkoa. Toinen mahdollisuus on, että säännökset kattavat kaikki eläimet karjan koosta riippumatta.

4.1.4. Komitea on tyytyväinen sekä kaikkia emakoita koskeviin tonkimismateriaalin saatavuuteen liittyviin että eläinten pureskelutarpeen tyydyttävän ravinnon tarjoamista koskeviin määräyksiin.

4.2. 1 artikla: uuden 5a artiklan lisääminen direktiiviin 91/630/ETY

4.2.1. Tässä yhteydessä komissio esittää uusia vaatimuksia, jotka koskevat elimistä huolehtiville henkilöille annettavia ohjeita, opastusta sekä asianmukaista koulutusta. Komitea tukee ehdotusta. Jäsenvaltioiden on kuitenkin otettava huomioon, että hyvin koulutettuja eläintenhoitajia toimii ammatissa jo nyt. Uutta koulutusta koskevien vaatimusten tulee olla asianmukaisia ja niiden on perustuttava eläintenhoitajien nykyiseen osaamiseen.

4.2.2. Työntekijöiden näkökulmasta on tärkeää, että henkilökunnalla on tarvittavat tiedot ja koulutus ja että tarjolla on eläinten hoitoon ja hyvinvointiin liittyvää jatkokoulutusta. Myös turvallisuusnäkökohdat on otettava huomioon, sillä suuri osa maataloudessa sattuvista vakavista onnettomuuksista liittyy eläinten hoitoon, siirtämiseen jne.

4.2.3. Huomioon tulee ottaa myös sertifiointijärjestelmät. Jäsenvaltioiden tulee sääntöjä laatiessaan ottaa huomioon kyseisiin järjestelmiin jo tehty panostus ja jo nykyisellään pätevä koulutus.

4.3. 1 artikla: direktiivin 91/630/ETY 6 artiklan korvaaminen

4.3.1. Tässä artiklassa komissio säätää, että eläinten terveyttä ja hyvinvointia käsittelevä tiedekomitea toimittaa komissiolle uuden kertomuksen viimeistään 1. tammikuuta 2008. Kertomuksessa on käsiteltävä

- eläintiheyden vaikutusta hyvinvointiin
- kantavien emakoiden ryhmäsuojien kehitystä
- yksittäin pidettävien täysikasvuisten siitoskarjujen tilatarpeita
- astutusalueella sijaitsevien emakoiden ja porsivien emakojen irrallisia pitopaikkoja
- sellaisten tekniikoiden kehittämistä, jotka vähentävät kirurgisten kastraatioiden tarvetta
- kuluttajien asenteita ja käyttäytymistä sianlihaa nähden, jos eläinten hyvinvointi ei lisääntynyt.

4.3.2. Vuoteen 2012 ulottuvaan siirtymäaikaan suhteutettuna vaikuttaa vuoteen 2008 asetettu määräaika kohtuulliselta. Toisaalta sitä voidaan kuitenkin pitää pitkähkönä. Komitea haluaa korostaa, että muutokset koskevat lukuisia yrityksiä, ja ne joutuvat sopeutumaan uuteen tilanteeseen. Sijoitukset tehdään alalla, jolla on hyvin pieni liikkumavara. Kuten tässä lausunnossa on todettu, taloudellinen tilanne on ollut tuottajien kannalta hyvin vaikea.

4.3.3. Mahdollisuutta, että uudistusprosessi nopeutuu kuluttajien eikä vähiten tukku- ja vähittäiskaupan vaatiessa markkinoille tulevien tuotteiden osalta eläintensuojelun parantamista, ei voida sulkea pois.

4.4. 2 artikla

Ehdotetun direktiivin 2 artiklassa säädetään jäsenvaltioita koskevasta velvollisuudesta saattaa direktiivi osaksi omaa lainsäädäntöään. Talous- ja sosiaalikomitea on useissa yhteyksissä, kuten puhdistamolietteen käyttöä maataloudessa käsittelevässä oma-aloitteisessa lausunnossa⁽¹⁾, kiinnittänyt huomiota heikkouksiin, jotka liittyvät lainsäädännön toimeenpanoon.

4.5. TSK kehottaa komissiota tarkistamaan eläinten tunnistamista koskevan direktiivin 92/102/ETY erityisesti sikojen osalta. Tämän direktiivin toimeenpano on ollut erityisen puutteellista ja nykyinen markkinatilanne edellyttää sen ajan tasalle saattamista.

4.6. TSK tahtoo myös kyseenalaistaa jäsenvaltioissa toteutettavan valvonnan tason neuvoston direktiivin 91/630/ETY säännösten toimeenpanon osalta. Tähän mennessä raportoituja tarkastuksia on tehty ainoastaan kahdeksan. Ne eivät myöskään kata kaikkia jäsenvaltioita, mikä osaltaan heikentää unionin valvontajärjestelmää.

4.7. 6 artikla

Komissio toimittaa neuvostolle viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2008 eläinten terveyttä ja hyvinvointia käsittelevän tiedekomitean lausunnon perusteella laaditun kertomuksen. TSK katsoo, että kertomuksessa tulee käsitellä komission esittämien aiheiden lisäksi suositusten soveltamisesta aiheutuvia teknisiä ja taloudellisia seurauksia. Lisäksi olisi tehtävä markkinatutkimus, jossa tarkastellaan, pystyvätkö markkinat vastaamaan eläinten hyvinvointiin liittyvien toimenpiteiden aiheuttamista lisäkustannuksista.

5. Päätelmät

5.1. TSK pitää komission ehdotusta tervetulleena ja antaa sille tukensa. Komitea kuitenkin arvostelee ehdotuksen viivästyttämistä ja sitä, ettei direktiivin liitteen muuttamiseen sovelleta kuulemismenettelyä. Direktiiviin 91/630/ETY esitetyt muutokset voivat heikentää unionin sianlihantuotannon kilpailukykyä. Yhteisön muiden toimielinten kuten neuvoston, Euroopan parlamentin sekä talous- ja sosiaalikomitean tulee siis aina ilmaista kantansa komission ehdotuksiin.

5.2. TSK pahoittelee sitä, ettei ehdotuksessa käsitellä vähimmäispinta-aloja teurassikojen osalta.

⁽¹⁾ EYVL C 14, 16.1.2001, s. 141.

5.3. TSK kannattaa ehdotusta emakoiden ja karjujen sitomisen sekä emakoiden lieassa pitämisen kieltämisestä.

5.4. TSK toivoo, että ehdotukseen liittyvät kustannukset analysoidaan nykyistä luotettavammin ja paremmin. Sen näkemyksen mukaan edellytyksenä on, että kuluttajat suostuvat maksamaan entistä tiukemmista eläintensuojeluvaatimuksista aiheutuvat kulut ja että yhteisön ulkopuolisista maista tapahtuvaan tuontiin sovelletaan samoja määräyksiä.

5.5. Kansainvälisesti tarkasteltuna tuotanto- ja kasvatusolot vaihtelevat huomattavasti eri puolilla maailmaa. Näin ollen on tärkeää, että tuotantoa ja tuontia koskevat säännöt ovat johdonmukaisia ja että tätä kysymystä käsitellään kansainvälisesti WTO-neuvotteluissa.

5.6. TSK katsoo, että ehdotuksen on katettava kaikki eläimet tuotantomenetelmästä riippumatta.

5.7. TSK tukee vaatimusta, jonka mukaan eläimistä huolehtivien tulee saada ohjeita ja asianmukaista koulutusta, mutta korostaa, että lähtökohtana tulee olla hoitajien nykyinen ammattipätevyys. Myös turvallisuusnäkökohdat ja onnettomuusriskit on otettava huomioon.

5.8. TSK kiinnittää myös huomiota valvonnan tasoon ja direktiivin toimeenpanon puutteisiin.

5.9. TSK huomauttaa, että vuonna 2008 annettavan seuraavan kertomuksen tulee sisältää taloutta koskevia analyysejä sekä markkinatutkimus siitä, miten uudet säännökset vaikuttavat markkinoihin.

Bryssel 31. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös ympäristöä koskevasta yhteisön toimintaohjelmasta (2001–2010)"

(2001/C 221/12)

Neuvosto päätti 21. helmikuuta 2001 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 175 artiklan nojalla pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellä mainitusta ehdotuksesta.

Asian valmistelusta vastannut "maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö" -jaosto antoi lausuntonsa 10. toukokuuta 2001. Esittelijä oli Paolo Braghin.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30. ja 31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 115 puolesta, 1 vastaan 2:n pidättyessä äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Kuudennessa ympäristöä koskevassa toimintaohjelmassa "Ympäristö 2010: Tulevaisuutemme valinta" on tarkoitettu määrittämään EU:n tulevan ympäristöpolitiikan yleiset tavoitteet ja ensisijaiset toiminta-alueet. Lähtökohtana ovat komission viidennen ympäristöä koskevan toimintaohjelman ("Kohti kestävä kehitystä") yleisarvion yhteydessä marraskuussa 1999 käynnistämä kuuleminen sekä Euroopan ympäristökeskuksen kertomus ympäristön tilasta ("Ympäristö EU:ssa vuosisadan vaihteessa"). Lisäksi on järjestetty useita seminaareja ja kuulemistilaisuuksia. Komitea on osallistunut aktiivisesti valmisteluvaiheeseen laatimalla kriittisen lausunnon⁽¹⁾, jota käsiteltiin korkeakoulujen asiantuntijoiden kanssa järjestetyssä seminaarissa ja johon komission yksiköt ovat esittäneet omia kommenttejaan⁽²⁾.

1.2. Kestävän kehityksen edellytyksenä on maapallon luonnonvarojen harkittu käyttö ja ekosysteemin suojelu. Uudessa ohjelmassa yksilöidään ne ympäristökysymykset, jotka on ehdottomasti ratkaistava, jos halutaan päästä kestäväan kehitykseen, sillä ongelmia on vielä paljon. Suurimpia ongelmia ovat ilmastonmuutos, biologisen monimuotoisuuden ja luonnonelinten elinympäristöjen häviäminen, maaperän eroosio ja heikkeneminen, kasvavat jätemäärät, kemikaalien kasautuminen ympäristöön, melu sekä tietyt ilman ja veden saastumista aiheuttavat epäpuhtaudet.

1.3. Kestävä kehitys ei merkitse ainoastaan entistä puhtaampaa ympäristöä, vaan myös tarvetta ottaa huomioon mahdolliset sosioekonomiset vaikutukset, kun tavoitteena on

EU:n kansalaisten yleisen elämänlaadun parantaminen. Se edellyttää myös, että yhteisö uudistaa omia hallintotapojaan, jotta olisi mahdollista sovittaa yhteen sosioekonomiset ja ympäristötavoitteet sekä erilaiset väylät näiden tavoitteiden saavuttamiseksi⁽³⁾.

1.4. Uudessa ohjelmassa pyritään määrittelemään tavoitteet ja päämäärät sekä selvittämään, miten yhteisön ympäristöpolitiikan välineitä aiotaan käyttää tavoitteiden saavuttamiseksi. Siinä painotetaan myös muilla politiikan aloilla välttämättömiä toimia. Erityisesti tähdennetään tarvetta ottaa ympäristönäkökohdat edelleenkin huomioon sellaisilla politiikan aloilla kuin liikenne, energia ja maatalous. Myös aluesuunnittelu sekä alue- ja paikallistason toimet ovat tärkeitä kestävä kehityksen edistämiseksi.

1.5. Kokonaisarvion perusteella EU:n ympäristöpolitiikan teho on vaihtelevaa. Jäsenvaltiot panevat EY:n ympäristödirektiivejä täytäntöön puutteellisesti, ja asianosaiset osapuolet eivät kannalta riittävästi vastuuta ympäristödirektiivien soveltamisalaa kuuluvista kysymyksistä. Uudessa ohjelmassa painotetaan erityisesti kahta näkökohtaa: ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon parantamista sekä kestävien tuotanto- ja kulutusmallien luomista lisäämällä yritysten osallistumista ja kannustamalla niitä innovointiin sekä jakamalla kansalaisille entistä laajemmin tieteellisesti perusteltua tietoa.

1.6. Komissio erittelee seuraavat ongelmallisimmiksi katsomansa ensisijaiset toiminta-alueet:

- ilmastonmuutos: tavoitteena on vakauttaa kasvihuonekaasujen määrä ilmakehässä tasolle, joka ei aiheuta luonnottomia vaihteluita maapallon ilmastossa, soveltamalla

⁽¹⁾ EYVL C 204, 18.7.2000.

⁽²⁾ Ks. TSK:n esite 2001/2002 (ranskaksi, englanniksi ja saksaksi), jossa esitetään komission kommentit TSK:n antamiin suosituksiin.

⁽³⁾ Komitea laatii parhaillaan näistä aiheista (kestävyys ja hallintotavat) erillisiä lausuntoja. Ks. EYVL C 123, 25.4.2001.

maailmanlaajuista lähestymistapaa ja tekemällä tiivistä kansainvälistä yhteistyötä

- luonto ja biologinen monimuotoisuus: tavoitteena on luonnon suojeleminen ja sen toiminnan ennalleen palauttaminen, biologisen monimuotoisuuden häviämisen pysäyttäminen EU:ssa ja koko maailmassa sekä maaperän suojeleminen eroosiolta ja saastumiselta
- ympäristö ja terveys: tavoitteena on saavuttaa sellainen ympäristön laadun taso, jolla ihmisten luomilla epäpuhauksilla, erityyppinen säteily mukaan luettuna, ei ole ihmisen terveyteen merkittävää vaikutusta ja jolla ne eivät aiheuta terveysriskejä
- luonnonvarojen kestävä käyttö ja jätehuolto: tavoitteena on varmistaa, että uusiutuvien ja uusiutumattomien voimavarojen käyttö ei ylitä ympäristön kantokykyä, sekä purkaa luonnonvarojen käytön ja taloudellisen kasvun välinen yhteys parantamalla huomattavasti luonnonvarojen käytön tehokkuutta, vähentämällä talouden keskittymistä aineelliseen hyvinvointiin ja ehkäisemällä jätteiden syntyä.

1.7. Strategisella lähestymistavalla pyritäänkin menemään yksinomaan lainsäädäntöön perustuvaa lähestymistapaa pidemmälle, jotta tuotanto- ja kulutusmallejamme voitaisiin muuttaa. Lisäksi pyrkimyksenä on edistää ympäristöpolitiikasta ja muista siihen liittyvistä aloista vastaavien tahojen yhdenmukaista käyttäytymistä. Ohjelmassa ehdotetaan viittä ensisijaista strategisen toiminnan väylää, jotka voivat auttaa ympäristöpäämäärien saavuttamisessa:

- nykyisen ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon parantaminen
- ympäristökysymysten sisällyttäminen muihin politiikkoihin
- markkinoihin vaikuttaminen yritysten ja kuluttajien osallistumisen kautta
- yksittäisten kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen ja käyttäytymisen muuttaminen
- maankäytön suunnittelun ja hallinnan parantaminen.

1.8. Kuudes toimintaohjelma toteutetaan laajentuvassa EU:ssa, joten ehdokasmaiden tulee paneutua yhteisön ympäristölainsäädännön täytäntöönpanoon käyttäen hyväksi yhteisön rahoitusohjelmia. Tulevissa toimenpiteissä tulee ottaa huomioon tämä laaja-alainen näkökulma. Kansainvälisellä tasolla on olennaista, että ympäristökysymykset otetaan asianmukaisesti ja täydellisesti huomioon yhteisön ulkosuhteiden kaikissa näkökohdissa.

1.9. Ohjelman johdanto-osassa on luku "Osallistumiseen ja luotettavaan tietoon perustuva politiikka". Siinä yhteisön ympäristöpolitiikan onnistumisen katsotaan olevan yhteydessä lainsäädäntöön, jolla kannustetaan yrityksiä sekä markkinoiden että ympäristön kannalta hyödylliseen innovointiin, laajaan keskusteluun, joka tukeutuu tieteellisiin ja taloudellisiin arvioihin ympäristön tilasta, ympäristöön kohdistuvista rasitteista ja ympäristöongelmien syistä, tutkimuksen aseman parantamiseen ihmisen ja ympäristön välisen vuorovaikutuksen ja sen seurausten selvittämiseksi sekä systemaattiseen arviointiprosessiin, jolla pyritään parantamaan tulevaisuuden strategioita ja niiden toteuttamista. Lisäksi siinä korostetaan kaikkien eri tasojen viranomaisten, talous- ja yhteiskuntaelämän eturyhmien sekä ympäristönsuojelu- ja kuluttajajärjestöjen välisen vuoropuhelun merkitystä.

2. Yleistä

2.1. Komitea on tyytyväinen komission ehdotukseen ja kannattaa seuraavia ehdotuksen avainkohtia:

- ympäristökysymysten käsittely tiiviinä osana kestävä kehityksen strategiaa
- mahdollisuus liittää ympäristöpolitiikka todelliseksi osaksi kaikkia niitä yhteisöpolitiikkoja, joilla on suora tai välillinen vaikutus ympäristöön
- ympäristönäkökohdat huomioon ottavan aluesuunnittelun ja -hallinnan kiireellinen tarve
- jäsenvaltioiden sekä alue- ja paikallisviranomaisten tarve noudattaa ympäristölainsäädäntöä entistä tiukemmin
- mahdollisuus lisätä yrity maailman osallistumista ja yritysten kanssa tehtävää yhteistyötä sekä vaikuttaa kuluttajien valintoihin edistämällä systemaattisesti ja pitkäjänteisesti ympäristöystävällisiä tuotteita ja ympäristöä säästävää käyttäytymistä.

2.2. Komission valitsema lähestymistapa merkitsee, että ympäristöä koskevassa toimintaohjelmassa tyydytään määrittelemään yleiset päämäärät eikä siinä aseteta määrällisiä tavoitteita. Kullakin neljällä ensisijaisella toiminta-alueella määritellään ongelmat ja tavoitteet ja luetaan ensisijaiset toimet. On välttävä vaaraa, että esitetyt toimet jäävät vain hyviksi aikeiksi, joiden toteuttaminen vaikeutuu vitkastelun, teknisten puutteiden ja poliittisen vastustuksen takia. Onkin asetettava määräajat yksittäisten tavoitteiden toteuttamiselle ja määriteltävä tarvittavat käytännön menettelyt. Lisäksi on määriteltävä

eri toimien välinen vuorovaikutus ja/tai synergia sekä yhteisön, jäsenvaltioiden, alueiden ja paikallistason viranomaisten vuorovaikutus- ja koordinoitimenettelyt.

2.3. Komitea kannattaa pyrkimystä ottaa ympäristönäkökohdat entistä laajemmin huomioon yhteisön muissa politiikoissa ja antaa arvoa äskettäin asetetulle tavoitteelle laatia kestävä kehityksen strategia, jonka avulla kokonaistuloksia voidaan arvioida säännöllisesti. Komitea toivoo, että ympäristönäkökohtien huomioon ottaminen asetetaan etusijalle kaikilla institutionaalisilla tasoilla, sillä toteutetuista toimista huolimatta on vielä paljon puutteita ja epäyhtenäisyyttä. Lisäksi on toivottavaa, että kaikilla politiikan aloilla pyrittäisiin laatimaan indikaattoreita ja seuraamaan tuloksia Cardiffin huippukouksessa esitetyn mallin mukaisesti.

2.4. Ohjelman valmisteluvaiheessa avattiin hedelmällinen vuoropuhelu kaikkien asianosaisten kanssa. Vuoropuhelun tukena olivat ympäristön tilaan, ympäristöön kohdistuviin rasitteisiin ja ympäristöongelmien syihin pohjautuvat perusteelliset tieteelliset ja sosioekonomiset arviot. Vuoropuhelun tulee olla välineenä lakien huolellisessa valmistelussa, mutta sen avulla voidaan myös arvioida, miten vastuulliset osapuolet – yhteisö, keskus- ja paikallishallinnon viranomaiset, talouden eri alat, järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan edustajat – toteuttavat eri toimia. Komitea pahoittelee, ettei kaikista suunnitelluista toimista ja niiden toteuttamisajoista ole laadittu järjestelmällistä taulukkoa ja ettei ole määritelty ensimmäisiä indikaattoreita, joita voitaisiin tarkastella jo nyt ympäristöä koskevan viidennen toimintaohjelman arvioinnin perusteella. Komitea ehdottaa, että tärkeimpiä ympäristöindikaattoreita koskevissa vuosikertomuksissa annettaisiin tietoja ehdotettujen aloitteiden edistymisestä niiden tehokkuuden asianmukaiseksi arvioimiseksi.

2.5. Komitea on samaa mieltä siitä, että nykyisen lainsäädännön täytäntöönpanoa on parannettava kiireesti, ja se kannattaa komission ehdotusta toimia entistä tiukemmin tapauksissa, joissa lainsäädäntöä ei noudateta. Komitea on jo antanut lausunnot täytäntöönpanosta sekä valvonta- ja tarkastusvälineistä⁽¹⁾. Se arvostaa komission äskettäin tekemiä aloitteita jäsenvaltioiden ojentamiseksi tapauksissa, joissa ne eivät noudata lainsäädäntöä. Myös ehdotus ympäristörikoksia koskevien säännösten yhdenmukaistamisesta on erittäin mielenkiintoinen⁽²⁾. Komitea antaa aiheesta erillisen lausunnon. Komitea katsoo, että rikkomus- tai noudattamattajättämistapausten seuraamusten lisäksi on hyväksyttävä myös yhdenmu-

kainen toimintakokonaisuus, jolla kannustetaan lainsäädännön noudattamiseen, parhaiden käytäntöjen tuettuun levittämiseen, ympäristöystävällisen teknologian siirtoon (jota tulisi edistää kaikin keinoin hyödyntäen yhteisön tutkimusohjelmista saatuja kokemuksia) sekä yritysten ja paikallisviranomaisten parhaiden ympäristötoimien tunnustus- ja palkitsemisjärjestelmien kehittämiseen.

2.6. Ympäristömerkkiä ja yhteisön ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmän (EMAS)⁽³⁾ käyttöönottoa yrityksissä koskeva lainsäädäntö on vielä pantava täytäntöön, mutta komitea katsoo, että nämä toimet eivät riitä edistämään luonnonsuojelua kokonaisvaltaisesti. On vielä pyrittävä kehittämään luovasti sellaiset olosuhteet, joissa markkinamekanismit voisivat tunnustaa ympäristönsuojelun lisäarvon ja julkinen sektori voisi yksinkertaistaa hallintomenettelyitä, soveltaa ”vihreää” politiikkaa hankinnoissa ja edistää ekologista tuotesuunnittelua tarjoamalla erityisesti pk-yrityksille uusia tukimuotoja. Komitea pohtii näitä kysymyksiä valmisteilla olevassa lausunnossa ”Vihreä kirja yhdenmukaisesta tuotepolitiikasta”.

2.7. Komitea on komission kanssa samaa mieltä siitä, että tuilla ei saa kannustaa edes välillisesti ympäristöä haittaaviin käytäntöihin, vaan niillä tulee edistää ekologisten tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessien kehittämistä. Tähän samaan suuntaan on ohjattava myös rahoitusalan toimia. Komitea katsoo kuitenkin, että aihetta koskevat toimintaehdotukset ovat riittämättömiä, ja kehottaa komissiota tutkimaan yhdessä asianosaisten osapuolten kanssa toimintamahdollisuuksia erittelemällä välineitä, joilla voidaan edistää ja palkita innovaatiota ja ympäristöystävällisten prosessien ja tuotteiden teknistä siirtoa sekä yhdenmukaisen tuotepolitiikan että vertikaalisten sääntöjen alalla.

2.8. Komitea kannattaa strategista lähestymistapaa, jolla edistetään kaikkien yhteiskunnallisten toimijoiden osallistumista ympäristötavoitteiden täyttämiseen erityisesti yleissivistävän ja ammattikoulutuksen sekä yrityksissä ja ammattialajärjestöissä annettavan elinikäisen koulutuksen kautta. Yhteisön ei tule kuitenkaan pysähtyä tähän ja kuvitella, että pelkkä tiedottaminen riittää, vaan sen tulee osallistua aktiivisesti prosessiin, sillä muuten vaarana on, että erot Euroopassa lisääntyvät vielä entisestään sen mukaan, miten kussakin jäsenvaltiossa suhtaudutaan ympäristöasioihin.

⁽¹⁾ EYVL C 206, 7.7.1997 ja EYVL C 138, 18.5.1999.

⁽²⁾ Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi ympäristönsuojelusta rikosoikeudellisin keinoin, KOM(2001) 139 lopullinen.

⁽³⁾ Ks. TSK:n lausunto EYVL C 209, 22.7.1999 ja asetus EYVL L 114, 24.4.2001.

2.9. Maankäytön suunnittelu ja hallinta ovat strategisista resursseista, joihin tulee kuitenkin soveltaa kokonaisvaltaista lähestymistapaa, joka kattaa kaikki alat aina kaupunkisuunnittelusta liikenneverkkoihin, vapaa-ajan toiminnasta (esim. liikunta, harrastustoiminta) sellaisiin suoraan ympäristöön vaikuttaviin aloihin kuin rakennus, maatalous ja matkailu. Komitea kannattaa ehdotusta laatia ohjelma parhaiden kaupunkisuunnittelukäytäntöjen ja kestävästä kaupunkisuunnittelun edistämiseksi, mutta varaa itselleen oikeuden arvioida kyseisen välineen soveltuvuutta konkreettisesti sen jälkeen, kun ohjelma on käynnistetty.

2.10. Komitea on jo ottanut laajasti kantaa ilmastonmuutokseen. Se pitää ilmastonmuutosta koskevia tavoitteita ja päämääriä liian yleisinä. Komitea ehdottaa erityisesti, että kiinnitettäisiin entistä enemmän huomiota aloihin, joilla päästö määrät ovat suuria (sähköenergia) tai joilla päästöjen odotetaan kasvavan (liikenne, palvelut) ja joilla on muita huonommat takuut tulosten saavuttamisesta sääntelymekanismien riittämättömyyden takia. Tähän tarvitaan erityistoimia, joista tulisi tehdä pikaisesti ehdotuksia, jotta niiden vaikutukset tuntuisivat mahdollisimman laajalla aika-akselilla. Komitea katsoo myös, että energiansäästöä koskevat innovatiiviset lähestymistavat tulisi asettaa etusijalle kaikilla tasoilla ja kaikilla aloilla, myös valmisteilla olevan tutkimuksen kuudennen puiteohjelman yhteydessä.

2.11. Ympäristöverot ovat periaatteessa kannatettavia, mutta niiden vaikutuksia ympäristöön, taloudelliseen tehokkuuteen, yhtenäismarkkinoiden toimintaan (kun otetaan myös huomioon yhteisön sisäinen merkittävä kauppavaihto, joka edellyttäisi veropolitiikan yhdenmukaistamista) ja Euroopan teollisuuden kilpailukykyyn tulisi arvioida tarkkaan, sillä epätasapaino jäsenvaltioiden välillä tai suhteessa muihin alueisiin saattaisi vääristää kilpailua ja kehitystä. Veroista ja muista pidätyksistä saatavat tulot olisi suunnattava ympäristön tilan parantamiseen edistämällä energian säästöä ja puhtaan energian käyttöä.

2.12. Komitea kannattaa luonnon ja biologisen monimuotoisuuden suojelun periaatetta, mutta pahoittelee, että ehdotetut toimet ovat yleisluonteisia (lukuun ottamatta Natura 2000-verkon laajentamista) ja että komitean aiemmissa lausunnoissaan – erityisesti viidennen ympäristöohjelman arviointia koskevassa lausunnossa ja metsästrategiaa koskevassa omaloitteisessa lausunnossa⁽¹⁾ – esittämiä ehdotuksia ei ole otettu huomioon. Komitea varaa itselleen oikeuden ottaa tarkemmin

kantaa suojelupolitiikan toteuttamissääntöihin. Komitea laatii parhaillaan oma-aloitteista lausuntoa aiheesta ”Luonnon ja luonnonsuojelun tila Euroopassa”. Lausunnossa käsitellään laajasti maatalouden ja luonnonvarojen suojelun yhdistämistä muuttamalla puhtaasti määrään keskittyvää YMP:n logiikkaa ja järjestämällä maanviljelijöiden, ympäristöjärjestöjen, kuluttajien ja matkailijoiden välisiä neuvotteluita luonnonvarojen suojelun myönteisen kehityksen käynnistämiseksi.

2.13. Komitea on tyytyväinen siihen, että ympäristöä ja terveyttä koskevalle aihekokonaisuudelle on annettu tärkeä asema. Komitealla on komission kanssa samat huolenaiheet, kuten aiheesta jo aiemmin annetuista lukuisista lausunnoista on käynyt ilmi. Komitea pitää ensiarvoisen tärkeänä, että kunkin epäpuhastustyyppin tai -ryhmän ihmisten terveydelle aiheuttamat vaarat eritellään tieteellisin perustein etenkin väestön erityisryhmien ja mahdollisesti vaarallisten aineiden pitkän aikavälin vaikutusten osalta. Komitea pitää myös tärkeänä ymmärtää epäpuhastuksien toimintamekanismeja ja sitä, mitä kautta ne pääsevät ihmiskehoon, jotta altistumistaso voidaan rajoittaa minimiin ja pystytään arvioimaan kaikissa tapauksissa riskin ja hyödyn välistä suhdetta. Komitea kiinnittää vielä huomiota terveyden, elintarvikkeiden turvallisuuden, elämänlaadun ja ympäristön tilan välisiin yhteyksiin ja viittaa elintarvikelainsäädäntöä ja Euroopan elintarvikeviranomaisen perustamista koskevan lausuntonsa kohtaan 3.18, jossa käsitellään saastumisen vaikutuksia elintarvikeketjuun.

2.14. Komitea on tyytyväinen ennaltaehkäisyn ja ennalta varautumisen korostamiseen erityisesti, jos se tarkoittaa kannustamista vaarallisten aineiden käytön korvaamiseen vähemmän vaarallisilla aineilla. Komitea suosittaa ennalta varautumisen periaatteen soveltamista maltillisesti ja tasapainoisesti viitaten komission asiakirjaan, TSK:n lausuntoon ja Nizzassa kokoontuneen Eurooppa-neuvoston aiheesta antamaan päätöslauselmaan, jossa otettiin huomioon TSK:n lausunnossa⁽²⁾ esitetyt tietyt näkökohdat. Komitea suosittaa tätä lähestymistapaa, jotta voidaan välttää kansainvälisen kilpailun vääristymiä, joita syntyy, jos tuotantotoimintaa siirretään maihin, joissa ympäristökysymyksiä ei pidetä tärkeinä. Komitea kehottaa komissiota toimimaan kansainvälisissä yhteyksissä sen puolesta, että kaikkialle maailmaan saataisiin samat ympäristöstandardit.

2.15. Komitea kannattaa komission aikomusta arvioida vaihteittain kaikki kemikaalit, joita tuotetaan huomattavia määriä, ja edistää käytäntöjä, joilla voidaan vähentää ihmisille vaarallisten tai ihmisten terveyteen vaikuttavien torjunta-aineiden määrää ympäristössä. Komitea toivoo niiden käytön ohjelmoitua vähentämistä sekä luonnonmukaisen viljelyn ja integroidun tuholaistorjunnan tekniikkojen soveltamista. Lisäksi komitea toivoo, että hitaasti hajoavia orgaanisia yhdisteitä

(1) EYVL C 51, 23.2.2000.

(2) EYVL C 268, 19.9.2000.

koskeva yleissopimus ja Rotterdamin yleissopimus toteutetaan pikaisesti. Komitea kannattaa myös käytössä olevien ja uusien, tuotettujen tai maahantuotujen kemikaalien yhteisen testaus-, arviointi- ja riskinhallintajärjestelmän luomista. Komitea huomauttaa kuitenkin, että samalla tulisi toteuttaa toimia myös metallien, mineraalien ja hiilivetyjen käytön haitallisten vaikutusten vähentämiseksi. Komitea aikoo ottaa kantaa niihin kysymyksiin käsitellessään valkoista kirjaa tulevan kemikaalipolitiikan strategiasta⁽¹⁾, joka muodostaa tärkeän osan ohjelmasta.

2.16. Pyrkimys varmistaa, että uusiutuvien ja uusiutumattomien luonnonvarojen käyttö ja käytön vaikutukset eivät ylitä ympäristön kantokykyä, ilmenee lähestymistapana, joka perustuu pääasiassa analyysiin painopisteiden asettamista varten tarvittavien kriteerien määrittämiseksi sekä sellaisten strategisten toimien määrittelyyn ja toteuttamiseen, joiden avulla voidaan vähentää luonnonvarojen kulutusta. Ehdotetut toimet vaikuttavat liian teoreettisilta. On hämmästyttävää, ettei edellisen ohjelman arvioinnin pohjalta ole esitetty tarkempia ja paremmin määriteltyjä toimia, jotta ajatukset voitaisiin konkretisoida riittävän nopeasti tehokkaiksi toimenpiteiksi tai kannustimiksi. Komitea katsoo, että kaikkia toimia tulee arvioida tarkkaan kilpailun ja yritysten kilpailukyyn vääristymien välttämiseksi ja että kysynnän ja tarjonnan alalla toteutettavien toimien välillä tulee olla tietty tasapaino. Markkinataloudessa tarjontaa ohjailevat pääasiassa kuluttajat, joten komitea pitää ensisijaisen tärkeänä tiedotusta ja toimintaa, jolla pyritään suuntaamaan kuluttajien käyttäytymistä ympäristöystävällisiä tuotteita ja tuottajia suosivaan suuntaan.

2.17. Tavoite purkaa luonnonvarojen käytön ja talouskasvun välinen yhteys parantamalla merkittävästi luonnonvarojen tehoa, vähentämällä talouden keskittymistä aineelliseen hyvinvointiin ja ehkäisemällä jätteiden syntyä on ajatuksena kannattava, mutta konkreettisesti se vaikuttaa tehotomalta erityisesti ennaltaehkäisemisen ja sellaisen hankekeskeisen lähestymistavan kannalta, joka johtaisi jätteiden ja kaikenlaisen ympäristön saastumisen vähentämiseen tuotteen koko elinkaaren aikana.

2.18. Komitea korostaa, että on tärkeää varmistaa, että jäsenvaltiot soveltavat jätehuoltovaihtoehtojen tärkeysjärjestystä koskevaa puitedirektiiviä. Erityisen tärkeää on, että ne antavat asianmukaisen painoarvon energiansäästölle. Komitea toivoo lisäksi, että määrällisten tavoitteiden tähdentäminen antaisi Euroopan kansalaisille ja vastuullisille viranomaisille oikeanlaisen viestin.

2.19. Komitea toteaa, että energian säästämiseen ja talteenottoon viitataan vain ohimennen, vaikka siinä voitaisiin saavuttaa huomattavia tuloksia teollisuudessa ja kotitalouksissa sekä jätehuollon ja maankäytön suunnittelun ja kaupunkisuunnittelun kannalta. Tämä indikaattori tulisi ottaa aina huomioon kustannustehokkuusanalyyseissä, ja sitä olisi aiheellista kehittää yritysten ympäristötoimien palkitsemisjärjestelmien yhteydessä.

2.20. Komitea korostaa, että käsiteltävänä oleva ohjelma on olennainen osa kestävästä kehityksestä haasteeseen⁽²⁾ vastamisessa. Ohjelmassa pohditaan tapaa, jolla dynaaminen talous yhdistetään kaikille mahdollisuuksia tarjoavan yhteiskunnan kanssa, ja käytännön menettelyitä, jotka mahdollistavat talouskasvun ympäristöä pilaamatta.

2.21. Sekä maailmanlaajuisesti että paikallisella tasolla on saatava käyntiin tasapuolinen ja kestävä kasvu säilyttäen luonnonvaroja tuleville sukupolville. Tämä näkökohta mielesään Euroopan unioni valmistautuu Rio +10 -kokoukseen, joka pidetään Etelä-Afrikassa vuonna 2002. Samalla unioni pohtii alakohtaisia politiikkoja määrittelemällä painopistealat, jotka perustuvat ongelmien – tai uhkien – vakavuuteen, käytettävissä olevaan aikaan ja peruuttamattomuuden vaaraan.

3. Loppusuositukset

3.1. Tiedonannossa esitettyä strategista lähestymistapaa tulisi vahvistaa määrittelemällä avaintavoitteet, joihin komission ja muiden vastuullisten tahojen ja osapuolten tulisi keskittää toimensa, sekä yhdenmetyt toimet, joilla nämä tavoitteet voitaisiin toteuttaa. Toimien luetteleminen ryhmittäin sen sijaan, että ne asetettaisiin tärkeysjärjestykseen ja/tai toteuttamisjärjestykseen, heikentää tahattomasti asiakirjan tehoa. Komitea ehdottaakin seuraavaa:

- laaditaan neljän ensisijaisen toiminta-alueen lainsäädäntötoimista ja muista toimista yleistaulukko elintarvikkeiden turvallisuutta käsittelevän valkoisen kirjan liitteessä esitetyn mallin mukaan
- esitetään erillisessä liitteessä systemaattisesti viidennen ympäristöohjelman hallinnossa ilmenneet ongelmat, ympäristönäkökohtien liittämistä muihin yhteisöpolitiikkoihin esiintyneet rajoitukset sekä vastuullisten viranomaisten toimintatapojen aiheuttamat ongelmat
- esitellään erikseen toistaiseksi käytössä olleet tai lyhyellä aikavälillä käyttöön saatavat indikaattorit, niiden soveltamisesta vastaavat tahot, arviointi- ja valvonta-ajat sekä toimintaehdotukset

⁽¹⁾ KOM(2001) 88 lopullinen.

⁽²⁾ EYVL C 123, 25.4.2001.

- määritellään mahdollisuuksien mukaan keskipitkän ja pitkän aikavälin määrälliset tavoitteet, joiden avulla voidaan ainakin edistää keskustelua todella saavutettavissa olevista tavoitteista sekä yhdenmetyistä toimista, jotka mahdollistavat odotettujen tulosten saavuttamisen määrätysässä
- määritellään tavoitteet, jotka tulee saavuttaa yhteisön tasolla tietyssä aikataulussa, sekä niiden yhteydet jäsenvaltioiden tavoitteisiin, joiden saavuttamisesta paikallisviranomaisten tulee olla vastuussa
- eritellään korkeimmat ehdotetut viitestandardit arvioimalla niiden kustannusvaikutuksia, jakautumista eri aloille ja seurauksia kilpailukyvyyn kannalta.

3.2. Osapuolten jatkuva ja järjestelmällinen osallistuminen on perusehto kaikkien ympäristötavoitteiden toteuttamiselle. Komitea korostaa, että osallistuminen tulee nähdä mahdollisimman laajasti siten, että se koskee kaikkia päätöksentekijöitä prosessin alusta loppuun sekä kaikkia mahdollisia yleissivistävän ja ammattikoulutuksen muotoja ja välineitä, joita on luotu viranomaisia, yrityksiä, ammattijärjestöjä, ammattiala- ja kuluttajajärjestöjä sekä kansalaisia varten, sillä käyttäytymistä voidaan kehittää entistä ympäristöystävällisemmäksi, jos ympäristöulottuvuutta pidetään arvona sinänsä ja ympäristönsuojelutoimia edistetään. Komitea toivoo, että valmisteilla olevan vapaaehtoista ympäristösopimuksia koskevan puiteasetuksen yhteydessä vapaaehtoisten sopimusten toteuttamiselle myönnettävää yhteisötukea lisätään myös paikallistasolla.

3.3. Ehdokasmaiden kestävä talouskehitys, joka perustuu uuteen puhtaaseen teknologiaan ja ympäristöhallinnan parantamiseen, on äärimmäisen tärkeää, jos näissä maissa halutaan edelleenkin säilyttää niiden myönteiset ympäristönäkökohdat, jotka ovat seurausta ennemminkin hitaasta kehityksestä kuin tietoisista valinnoista. Kansalaisille ja viranomaisille suunnattu tiedotus ja niiden järjestelmällinen osallistuminen talouden rakennemuutokseen sekä kaupunkien ja liikenteen – erityisesti julkisen liikenteen – kehittämisen suunnitteluun edellyttävät yhdenmukaisia toimia sekä yhteisön ympäristölainsäädännön täytäntöönpanemiseksi että tarvittavan rahoituksen saamiseksi. Komitea suosittaa välineiden määrittelyn selkiyttämistä, jotta voidaan ratkaista tiukkojen ympäristönormien tavoitteen ja kustannuksiin riittämättömien varojen välinen epäsuhta.

3.4. Ympäristön kannalta hyväksyttävän ja suotuisan käytäytymisen palkitseminen myös muilla kuin taloudellisilla kannustimilla (esim. ympäristömerkki) on yleisesti tehokkaampi väline kuin pakotteet, joiden vaarana on, että ongelmat siirretään muille alueille sen sijaan, että pyrittäisiin suojelemaan ympäristöä yhdenmukaisesti ja maailmanlaajuisesti. Ympäristönäkökohdat huomioon ottavien tuotantojärjestelmien, prosessien, tekniikoiden ja tuotteiden kehittämistä tulisi pitää arvostettavana ja palkittavana, ja innovaatioita olisi edistettävä kaikin käytettävissä olevin keinoin. Hyviä käytäntöjä ja puhdas teknologiaa tulee levittää eri teollisuudenaloille yhteisön ja jäsenvaltioiden koordinoituilla ja jatkuvilla toimilla.

3.5. Sellaisia markkinavälineitä kuin ympäristömaksuja ja ympäristöverotuksen uudistusta tulisi kehittää todellisten ympäristöetujen arvioimiseksi sekä yhteisötason yhdenmukaisen lähestymistavan toteuttamiseksi vääristämättä yhteisön sisäistä kilpailua tai vahingoittamatta Euroopan teollisuuden kilpailukykyä. Komitea painottaa, että näiden verotusmuotojen tulee nimensä mukaisesti edistää entistä ympäristöystävällisempien tuotteiden, tekniikoiden ja menetelmien käyttöönottoa ja/tai ympäristön tilan kohentamista.

3.6. Myös verokannustimet, joilla edistetään teknologista innovaatiota ja ohjataan teollisia prosesseja ympäristölle edulliseen suuntaan, ovat asianmukaisia, sillä ne eivät vääristä markkinoita. Elintason parantaminen voi myös kasvattaa teollisuudelle ja/tai valtiolle aiheutuvia kustannuksia, joten on aiheellista pitää huolta siitä, ettei prosessi etene EU:ssa epäyhte-näisesti ja ettei se vahingoita Euroopan kehitystä.

3.7. Komission tulisi toimia tehokkaasti ja nopeasti, jotta jäsenvaltiot pääsisivät asiasta yksimielisyyteen. Komission pitäisi arvioida tarkkaan näiden välineiden käytön sosioekonomiset vaikutukset, jotta välineiden asianmukaisuudesta ja hyödyttä voitaisiin olla vakuuttuneita. Lisäksi komission pitäisi ottaa kansainvälisissä yhteyksissä aktiivinen rooli erityisesti ilmastomuutosta koskevissa asioissa olemalla muille mallina ja ajamalla tiukempia normeja myös muiden valtioiden ja kansainvälisten – muidenkin kuin ympäristöasioita hoitavien – järjestöjen suuntaan oikeudenmukaisen kilpailun ja ympäristönsuojelun vaatimusten noudattamisen varmistamiseksi maailmassa.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission kertomus neuvostolle hedelmä- ja vihannesalan yhteisestä markkinajärjestelystä annetun asetuksen (EY) N:o 2200/96 täytäntöönpanosta”

(2001/C 221/13)

Talous- ja sosiaalikomitea päätti 27. helmikuuta 2001 työjärjestyksensä 23 artiklan 2 kohdan mukaisesti laatia lausunnon edellä mainitusta kertomuksesta.

Asian valmistelusta vastannut ”maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö” -jaosto antoi lausuntonsa 10. toukokuuta 2001. Esittelijä oli José Manuel de las Heras Cabañas.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30.–31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 107 puolesta, 1 vastaan 4:n pidättyessä äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Hedelmä- ja vihannesalan yhteistä markkinajärjestelyä uudistettiin perusteellisesti vuonna 1996. Neuvosto päätti säädöstä antaessaan, että uuden järjestelmän toimivuutta arvioidaan neljän vuoden kuluttua järjestelyjen voimaantulosta. Komissio on noudattanut neuvoston päätöstä esittämällä neuvostolle tammikuussa 2001 kertomuksen säädöksen täytäntöönpanosta.

1.2. Kaksi kuukautta ennen edellä mainitun kertomuksen esittämistä neuvosto hyväksyi pikaisesti Euroopan komission tekemän ehdotuksen hedelmien ja vihannesten YMJ:n tiettyjen osatekijöiden muuttamisesta, hedelmä- ja vihannesjalosteiden tukijärjestelmästä sekä tiettyjen sitrushedelmien tuottajien tukijärjestelmästä. Komitea otti ehdotukseen kantaa 19. lokakuuta 2000 antamallaan lausunnolla⁽¹⁾.

1.3. Edellä mainitussa lausunnossa komitea kehotti komissiota tekemään lisäehdotuksia tai antamaan ainakin suuntaviivoja perusuonteisista näkökohdista, joita kertomuksessa ei ollut käsitelty. Komitea kehotti tarkastelemaan muun muassa seuraavia näkökohtia:

- tuotannon ja markkinoiden tunnettuuden parantaminen
- hedelmien ja vihannesten laatuvaatimusten parantaminen ja valvonta
- tuottajaorganisaatioiden kehittämisessä ja tehostamisessa havaitut ongelmat; tuottajaorganisaatioiden ja -yhdistysten fuusioitumisen kannustaminen
- tuottajaorganisaatioiden toimintarahastojen ja -ohjelmien toimivuus sekä niiden maaseudun kehittämistoimenpiteitä täydentävä rooli; laadun parantamiselle, ympäristön vaalimiselle ja elintarviketurvallisuudelle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen arviointi

- mahdollisuus yhdenmukaistaa toimintaohjelmien ympäristötoimien valintaperusteet
- interventiojärjestelmän toimivuus ja vakavan kriisin käsitteen palauttamistarpeen arviointi
- kauppavaihto ja yhteisön suosituimmuusaseman kunnioittaminen
- tiukan kansainvälisen kilpailun alaisten tuotteiden edellyttämät erityistoimenpiteet; pähkinöitä ja johanneksenleipiä koskevien ongelmien ratkaiseminen pitkällä aikavälillä; tiettyjen hedelmä- ja vihannesjalosteiden tuki.

1.4. Komissio käsittelee kertomuksessaan joitakin edellä esitetyistä seikoista ainoastaan kuvailemalla ongelmaa. Kertomuksessa ei anneta viitteitä mahdollisista tulevista suuntaviivoista, eikä siinä myöskään paneuduta moneenkaan komitean lausunnossaan esille tuomaan kysymykseen. Komitea on päättänyt laatia lisälausunnon pohtiakseen perusteellisesti tulevaisuuden kannalta välttämättömiä suuntaviivoja, joita seuravassa hahmotellaan.

2. Yleistä

2.1. Komitea myöntää komission pyrkineen tarjoamaan mahdollisimman täydellisen näkemyksen hedelmien ja vihannesten YMJ:n toimintamekanismeista ja pitää myönteisenä sitä, että kertomukseen on sisällytetty ehdotuksia ja siinä pohditaan, mihin suuntaan kaupan pitämistä koskevia vaatimuksia sekä tuottajaorganisaatioita ja eri alat kattavia organisaatioita on vastaisuudessa kehitettävä. Komitea ottaa niin ikään huomioon sen, että tietyt kertomuksessa esitetyt näkökohdat ovat vaikeasti tarkasteltavissa, ellei niistä ole käytettävissä riittävästi tietoa.

2.2. Komission tekstissä ei kuitenkaan käsitellä moniakaan alan todellisia ongelmia, minkä vuoksi tekstin pohjalta on vaikea saavuttaa pyrkimystä ohjailla YMJ:n parantamiseen tähtävää keskustelua ja asiasta tehtäviä ehdotuksia. Tärkeitä

⁽¹⁾ EYVL C 14, 16.1.2001 (asetusten (EY) 2200/96, (EY) 2201/96 ja (EY) 2202/96 muuttaminen).

näkökohtia ei ole analysoitu riittävästi eikä kertomuksessa ole käsitelty tarpeeksi perusteellisesti syitä, joiden vuoksi tarjonnan keskittämistä ei ole noussut, toimintarahastojen käyttö ei ole parantunut eikä budjettimäärärahojen käyttö ole tehostunut.

2.3. Kertomukseen tulisi sisällyttää sellaisia hedelmä- ja vihannesalan kannalta perusuonteisia näkökohtia kuin markkinoiden avaaminen yhteisön ulkopuolisten maiden tuonnille Gatt-sopimusten jälkeen, yhteisön suosituimmuusjärjestelmän viimeaikainen mureneminen ja EU:n vientiä vaikeuttavat kasvinsuojelurajoitukset. Toisaalta olisi ollut aiheellista tarkastella, millaisia seurauksia maataloustuotteiden kaupan vapauttamisen sääntelystä WTO:n puitteissa tuo tullessaan ja miten Euroopan unionin kolmansien maiden kanssa tekemiin kaupapasopimuksiin sisältyvät myönnytykset sekä vapaakauppa-alueiden luominen ja Euroopan unionin laajentuminen vaikuttavat tulevaisuudennäkymiin.

2.4. Niin ikään olisi tarkasteltava rajasuojajärjestelyjen aiheuttamia ongelmia, kuten tietyille tuotteille asetettujen yhteisön tullien riittämättömyyttä, tuontihinnan tehokkuutta rajoitettavien tekijöitä, erityisen suojalausekkeen tehottomuutta ja tuontitodistusten käyttöä.

2.5. Komitean näkemyksen mukaan on niin ikään pidettävä mielessä, että hedelmä- ja vihannepolitiikka on kansainvälisesti monimutkaista ja yhteisön ulkopuolisten maiden kannalta ongelmallista niiden kestävä kehityksen, elintarviketurvallisuuden ja perusoikeuksien näkökulmasta tarkasteltuna. Onkin välttämätöntä varmistaa, että yhteisöön tuotavat hedelmät ja vihannekset on tuotettu asiallisissa olosuhteissa siten, että tuottajamaissa on kunnioitettu ihmisarvoa, tuottajien ja työntekijöiden sosiaalisia oikeuksia sekä ympäristöä.

2.6. Komitea panee merkille, ettei kertomuksessa ole tarkasteltu teolliseen jalostukseen tarkoitettuja hedelmiä eikä vihanneksia, vaikka alan merkitys kasvaa kasvamistaan ja sen osuus tuotannosta on yli kolmannes. Jalostusteollisuus on tärkeää myös työpaikkojen säilymisen kannalta, ja sen ansiosta elinkeinoelämä ja väestö pysyvät tuotantoalueilla. Kun otetaan huomioon tiettyjen hedelmä- ja vihannessäilykkeiden, kuten porsa-, aprikoosi- tai kirsikkasäilykkeiden, herkkä kansainvälinen kilpailutilanne, komitea suosittelee, että jalosteiden nykyisten tukijärjestelmien tehokkuus tutkitaan tarkkaan. Mikäli tukijärjestelmät ovat asianmukaisia, kyseiset tuotteet suositellaan sisällytettäväksi hedelmien ja vihannesten YMJ:n säännösten piiriin.

2.7. Komitea kiinnittää komission huomiota siihen, että yhteisön tasolla on kannustettava järjestelmien kehittämistä hedelmä- ja vihannestuotannon vakuuttamiseksi luonnonkatastrofien varalta samaan tapaan kuin tietyissä jäsenvaltioissa on jo tehty.

2.8. Komitea toteaa, että hedelmä- ja vihannesalan tilanne on uhanalainen, koska alalla ei ole tarpeeksi työvoimaa ja siirtolaisuuden hallitsematon kasvu aiheuttaa tuotantoalueilla sosiaalisia ongelmia. Siksi komitea katsoo, että alalla työskentelevien siirtolaisten tilannetta olisi säännönmukaistettava ja parannettava. Viranomaisten on kiireesti kehiteltävä toimintatapoja, joiden ansiosta siirtotyöläiset integroituvat yhteiskuntaan ja sopeutuvat työelämään. Samoin on pohdittava kausiluonteista työtä tukevia hallinnollisia ja verotuksellisia keinoja.

2.9. Komitea toteaa, että hedelmä- ja vihannesalalla joudutaan edelleen taistelemaan rakenteellisesti epätasapainoisessa tilanteessa. Lisäksi monien jäsenvaltioiden osalta on tunnettua, että hedelmien ja vihannesten kulutus on huomattavasti vähäisempää, kuin olisi toivottavaa ihmisten terveyden kannalta. Komitea katsoo välttämättömäksi myöntää sekä vihannesalan asetusten että YMJ:n turvin entistä enemmän tukivaroja valistus- ja myynninedistämiskampanjoihin. Nykyiset rajoitukset on poistettava ja tuottajajärjestöjä on kannustettava käyttämään YMJ:n määrärahoja myynninedistämisen ja valistustyöhön.

3. Erityistä

3.1. Kaupan pitämistä koskevat vaatimukset

3.1.1. Komitea toistaa käsityksensä siitä, että kaupan pidettävien hedelmien ja vihannesten laatua on parannettava ja niiden valikoimaa lisättävä. Kuluttajat kaipaavat ostopäätöksensä tueksi lisätietoa muun muassa hedelmien ja vihannesten aistinvaraisista ominaisuuksista, ravintoarvosta, alkuperästä ja niiden käsittelyssä käytetyistä tuotantomenetelmistä sekä vaativat nykyistä parempia takeita elintarvikkeiden turvallisuudesta ja ympäristön kunnioittamisesta. Tuottajille on puolestaan annettava tunnustus heidän pyrkimyksistään sopeutua markkinoiden tarpeisiin ja suojella omalla panoksellaan maaseutualueiden ympäristöä.

3.1.2. Komitea pitää voimassa oleviin säännöksiin mukautettuja jakelusektorin laatuperusteita myönteisenä seikkana, mutta sitä huolestuttavat lukuisat hedelmä- ja vihanneslajikkeet ja niiden laadun todentamiseksi käytetyt erilaiset järjestelmät, joihin on sisällytetty ympäristöarvoja, sillä ne voivat hämmentää kuluttajia. Komitea suhtautuu tietyin varauksin jakelusektorin tuottajille asettamiin arviointiperusteisiin etenkin kun ei ole varmaa, että perusteet ovat samat kaikille tuottajille.

3.1.3. Laatuvaatimukset olisi säilytettävä ja niitä olisi kehitettävä edelleen, sillä ne ovat markkinoiden avoimuuden kannalta välttämätön väline ja ne helpottavat kaupankäyntiä,

kun kuluttajille annetaan tuotteiden valinnan kannalta hyödyllistä tietoa. Komitea on taipuvainen säilyttämään mahdollisuuden turvautua laatuvaatimuksiin vakavien markkinakriisien hallinnassa.

3.2. Tuottajaorganisaatiot (TO)

3.2.1. Tuottajaorganisaatiot ovat edelleen hedelmä- ja vihannesalan YMJ:n kulmakivi. Komission kertomuksessa todetaan, ettei vuonna 1996 toteutetun uudistuksen avulla ole onnistuttu saavuttamaan tavoitteita organisoida ja ryhmitellä tarjonta eikä tehostaa tuottajaorganisaatioita jakelun yhä keskittyessä. Tuottaja-alueilla olisikin syytä tutkia, mikä estää pienviljelijöitä liittymästä vapaaehtoisesti tuottajaorganisaatioihin, miten heitä voitaisiin erityisohjelmien avulla rohkaista liittymään niihin ja millä tavoin tuottajaorganisaatioiden kokoa voitaisiin kasvattaa. Lienee paikallaan kannustaa seuraavanlaisia toimintaa: tuottajaorganisaatioiden perustaminen, tuottajaorganisaatioiden välisen yhteistyön muodot, tuottajaorganisaatioiden fuusioituminen ja niiden väliset yhteenliittymät.

3.2.2. Muita pohtimisen arvoisia organisaatiotoiminnan kannustamiseen liittyviä näkökohtia voisivat olla tunnustusperusteiden muokkaaminen sekä toimenpiteet, joilla varmistetaan tuottajien osallistuminen tuottajaorganisaatioiden toimintaan ja niiden valvontaan.

3.3. Eri alat kattavat organisaatiot ja sopimukset

3.3.1. Komitea on komission kanssa yhtä mieltä siitä, että saattaa olla hyvä poistaa eri alat kattavien sopimusten tehokkaan ja joustavan täytäntöönpanon tiellä olevia rajoituksia, kunhan vapaan kilpailun ehtoja ei muuteta.

3.4. Interventiojärjestelmä

3.4.1. Interventiojärjestelmään tehtyjen muutosten ansiosta tuotteita poistetaan markkinoilta entistä vähemmän, mutta muutokset ovat myös osoittaneet, ettei kriisejä pystytä aina ratkaisemaan järjestelmän puitteissa. Komitea ehdottaa, että tutkittaisiin, voitaisiinko ottaa käyttöön vakavan kriisin käsite, jonka turvin markkinoita ohjailtaisiin silloin kun tietyistä tuotteista, pääasiassa kesällä kypsyvistä hedelmistä, on suhdanteista johtuvaa ylitarjontaa.

3.4.2. Tuotantotodellisuutta ei tunneta, minkä vuoksi syntyy rakenteellisia ylijäämiä. Olisikin harkittava lisätoimenpiteitä, joilla ongelma voitaisiin korjata, sekä muutettava tuotannon rakennetta ja mitoittettava se tosiasiallisiin markkinoihin.

3.5. Toimintarahastot ja niiden käyttö

3.5.1. Viime aikoina on toteutettu tiettyjä uudistuksia, joilla pyritään antamaan tuottajaorganisaatioille varmuus toiminta-

rahastojen tukitasosta, ja samalla on yksinkertaistettu toimintarahastojen soveltamismuotoja. Näitä näkökohtia ei kuitenkaan mainita komission kertomuksessa. Komitea katsookin olevan tarpeen pohtia nykyistä tarkemmin, millä tavoin toimintarahastojen maksuja voidaan joustavoittaa ja toimien ehdottamista ja hallinnointia sekä toimintarahastojen tuen maksatuksen valvontaa yksinkertaistaa. Tämä edellyttää sitä, että tukea saavien tuottajaorganisaatioiden luonne ja toiminta määritellään nykyistä paremmin, kuten edellä kohdassa 3.2.2 todetaan.

3.5.2. Komiteaa huolestuttaa niin ikään se, ettei komissiolla ole täydellisempiä tietoja toimintaohjelmien puitteissa toteutettavien toimien laadusta. Täydentämällä tietoaan komissio saisi viitteitä siitä, miten sen olisi tehokkainta käyttää kyseisiin ohjelmiin varattuja määrärahoja.

3.5.3. Edellä mainittujen rahastojen julkisen rahoituksen osuutta olisi lisättävä tietyin perustein: organisaatioihin kuuluvien tuottajien taloudellinen merkitys, alueellisen järjestäytyneisyyden vahvistamistarve sekä rakenteellisista kriiseistä johtuva tiettyjen tuotteiden alhainen tuottavuus. Lisäksi voitaisiin harkita tuottajaorganisaatioiden yhteistyön, fuusioitumisen ja yhteen liittymisen puitteissa käynnistettäviä toimia. Kaiken tämän tarkoituksena on kehittää tarjonnan järjestäytymisasetta.

3.6. Ympäristön huomioon ottaminen

3.6.1. Vuonna 1996 toteutetussa hedelmä- ja vihannesalan YMJ:n uudistuksessa ympäristönsuojelu pyrittiin sisällyttämään tuottajaorganisaatioiden toimintaan. Komitea toteaa kuitenkin, että aihetta on käsitelty komission kertomuksessa varsin pinnallisesti. Komitea suosittaa, että niukkojen luonnonvarojen, erityisesti uusiutumattomien energialähteiden ja myös veden käyttöä karuilla seuduilla tarkasteltaisiin seikkaperäisesti ja tutkittaisiin, millä tavoin hedelmien ja vihannesten tuotanto ylipäänsä vaikuttaa ympäristöön ja luontoon.

3.6.2. Komitea korostaa, että hedelmien ja vihannesten tuotannossa on mahdollisimman nopeasti otettava käyttöön entistä ympäristömyötäisempiä menetelmiä, mutta samalla on otettava huomioon sekä tuottajille että kuluttajille aiheutuvat taloudelliset kerrannaisvaikutukset. Komitean käsityksen mukaan tämä on mahdollista vasta sitten kun yhteisön ulkopuolisista maista tuotaville tuotteille asetetaan samat vaatimukset.

3.7. Pähkinät

3.7.1. Komission kertomuksessa korostetaan, että yhteisön ulkopuolisista maista peräisin olevasta tuonnista aiheutuu pähkinöille ja johanneksenleiville kilpailuongelmia. Nämä hedelmät ovat tärkeitä monin paikoin Välimeren alueen maaseudulla, koska niiden ansiosta estetään väestökato ja ne pitävät

kyseisten alueiden aavikoitumisen kurissa. Alan sosioekonomista ulottuvuutta ja vaihtoehtojen puutetta sekä alan vaikutusta paikkakuntien työllisyystilanteeseen olisi pitänyt tarkastella perusteellisemmin.

3.7.2. Monien pähkinöihin ja johanneksenleipiin sovellettavien kymmenvuotisten laadunparannus- ja myynninedistämisuunnitelmien voimassaoloaika päättyy vuonna 2001. Pähkinöiden tuottajat joutuvat näin tukalaan tilanteeseen, joka johtaa viljelystä luopumiseen, koska YMJ ja maaseudun kehittämistoimenpiteet ovat riittämättömiä eivätkä ne ole mukautettavissa alan erityistilanteeseen. Alan säilyttämisestä yhteisölle aiheutuneita ja aiheutuvia kuluja olisi tarkasteltava laajemmin kuin pelkästä taloudellisesta näkökulmasta, ja tarkastelussa olisi otettava huomioon eurooppalaisen elinkeinon strateginen asema kyseisten tuotteiden kansainvälisessä kaupassa.

3.7.3. Koska alalla vallitsee kriisi, komitea pahoittelee, ettei komission kertomuksessa tarjota sellaisia vaihtoehtoja, joiden ansiosta voitaisiin toteuttaa vakaita maatalouspoliittisia toimia, joilla puolestaan taattaisiin alan elinkelpoisuus. Komitea toteaa aiempien lausuntojensa⁽¹⁾ tapaan, että alalla olisi otettava käyttöön tulotuki.

3.8. Sitruhedelmien jalostustuki

3.8.1. Komitea on komission kanssa yhtä mieltä siitä, että uusi järjestelmä näyttää toimivan hyvin useimmilla sitruhedelmien tuotantoalueilla. Järjestelmän ansiosta jalostusmäärät on voitu pitää ennallaan, ja elinkeino on säilytetty. Komitea katsoo kuitenkin, ettei järjestelmän täytäntöönpanosta ole saatu yhtä myönteisiä tuloksia, koska kynnsarvot eivät vastaa markkinoiden kehitystä, tukirangaistukset vaikuttavat kielteisesti tuottajien tulotasoon ja järjestelmän täytäntöönpano on monimutkaista ja byrokraattista.

3.8.2. Sitruhedelmien jalostustukijärjestelmän täytäntöönpanoa tarkastellessaan komissio ei selvittänyt, mistä syystä äskettäin hyväksytyyn uudistukseen on päädytty. Uudistus käynnistettiin sen vuoksi, että mehujen tuotanto ja kysyntä ovat kasvaneet ja korkeat tukirangaistukset ovat houkutelleet tuottajia poistamaan sitruhedelmiä markkinoilta. Tästä syystä komission kertomus jää epä johdonmukaiseksi.

(¹) EYVL C 14, 16.1.2001 – EYVL C 116, 20.4.2001.

3.9. Hedelmä- ja vihannesalan tukijärjestelmän ja maaseudun uusien kehittämistoimenpiteiden välinen suhde

3.9.1. Koska ala on pyrittävä mukauttamaan nopeasti markkinasuuntauksiin, YMJ:n toimenpiteillä on täydennettävä maaseudun kehittämissä politiikkaa siten, että tuottajaorganisaatiot voivat käyttää tehokkaasti ja johdonmukaisesti kumpaakin rahoituslähdetä. Saman toimen kaksinkertaisen rahoituksen estämiseksi toteutettavilla valvontatoimenpiteillä ei saa rajoittaa rakenneuudistusten mahdollisia rahoitusvaihtoehtoja.

3.10. Talousarvioon liittyvät kysymykset

3.10.1. Komitea katsoo olevan tarpeen tarkastella YMJ:n kaikkia määrärahoja nykyistä yksityiskohtaisemmin ja laajemmin, jotta käytettyjen määrärahojen soveltuvuus alan tarpeisiin voidaan arvioida mahdollisimman tarkoin. Tämän jälkeen voidaan tehdä päätelmiä, joiden pohjalta laaditaan suuntaviivat sille, miten käytettävissä olevien määrärahojen käyttöä tehostetaan.

3.11. Jäsenvaltioiden ja yhteisön suorittama valvonta

3.11.1. Komission kertomuksessa viitataan Euroopan komission erityiselimen tarkastajien toimintaan heidän valvoessaan sitä, miten jäsenvaltiot noudattavat kaupan pitämistä koskevia vaatimuksia. Koska vaatimukset vaikuttavat omalta osaltaan markkinoiden avoimuuteen, komitea katsoo, että tarkastusten tulokset on julkaistava.

4. Päätelmät

4.1. Komitea ottaa huomioon komission pyrkimyksen kuvailla alan nykytilannetta ja pitää komission laatimaa kertomusta sinänsä tyydyttävänä informatiivisena tekstinä. Komitea suhtautuu kuitenkin epäilevästi tekstin käyttökelpoisuuteen pohdinta-asiakirjana, jossa annetaan viitteitä siitä, miten alan ongelmista tulisi keskustella johdonmukaisesti ja millaisilla lainsäädäntöehdotuksilla hedelmien ja vihannesten YMJ:tä voidaan parantaa. Komitea katsoo toisaalta, että alan ongelmia olisi pitänyt tarkastella laajemmin ja yksityiskohtaisemmin sekä ehdottaa suuntaviivoja ongelmien ratkaisemiseksi.

4.2. Komitea kannustaa Euroopan parlamenttia ja neuvostoa käsittelemään aihetta laajemmin kuin komission kertomuksessa on tehty ja kehottaa komissiota tekemään lähiaikoina YMJ:n mukauttamista koskevia ehdotuksia, joissa otetaan huomioon tässä lausunnossa esitetyt suuntaviivat.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus: Neuvoston asetus teknisistä lisätoimenpiteistä turskakannan elvyttämiseksi Irlanninmerellä (ICES-alue VIIa) annetun asetuksen (EY) N:o 2549/2000 muuttamisesta"

(2001/C 221/14)

Euroopan unionin neuvosto päätti 5. huhtikuuta 2001 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 37 artiklan nojalla pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellä mainitusta ehdotuksesta.

Asian valmistelusta vastannut "maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö" -jaosto antoi lausuntonsa 11. toukokuuta 2001. Esittelijä oli Cornelius Scully.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30.–31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 122 puolesta 1:n pidättyessä äänestämästä.

1. Taustatietoja ja ehdotuksen kattavuus

1.1. Vuonna 1999 annetut tieteelliset lausunnot Irlanninmeren (ICES-alue VIIa) turskakannoista osoittavat, että tilanne on erittäin vakava, ja jos sen annetaan jatkua, se on vaarassa romahduttaa kannan.

1.2. Komissio kutsui alkuvuodesta 2000 koolle hätäkokouksia, joissa komissio, jäsenvaltioiden toimivaltaiset hallintotahot ja kyseinen kalastussektori tarkastelivat, millaisia tehokkaita kiireellisiä toimenpiteitä voitaisiin ottaa käyttöön turskakannan ehtymisen pysäyttämiseksi ja kannan elvyttämiseksi.

1.3. Ensimmäiset toimenpiteet otettiin käyttöön määräajaksi keväällä 2000. Niiden lähtökohtana oli pääsyn kieltäminen tai rajoitettu pääsy Irlanninmeren pohjoisosan pyyntialueille. Lisäksi otettiin käyttöön joukko verkkojen rakennetta koskevia teknisiä toimenpiteitä sekä järjestelmä, jonka puitteissa aluksille lähetetään tarkkailijoita. Näitä toimenpiteitä sovelletaan mukautettuina edelleen vuonna 2001.

1.4. Nyt annettavalla asetuksella on tarkoitus muuttaa asetusta verkoissa käytettävien lankojen paksuuden osalta. Sen sijaan että sallittaisiin pelkästään nykyiset, enintään 6 mm:n paksuisesta yksinkertaisesta langasta valmistetut verkot, nyt ehdotetaan, että sallittaisiin vaihtoehtoisesti kaksinkertaisesta, säikeiltään 4 mm:n paksuisesta langasta valmistetut verkot.

2. Huomioita

2.1. Ei ole selvää, miten toimenpiteellä edistetään turskakannan elvyttämistä. Verkonsilmién lankakoko on tärkeä

karkaamistekijä, ja ehdotetut koot vaikuttavat mitä todennäköisimmin tässä mielessä kielteisesti. Kaikki tällaiset toimenpiteet olisi ensin testattava käytännössä ja vakiinnutettava ne tarvittaessa kunhan niitä on arvioitu asianmukaisesti.

2.2. Yleisesti ottaen Irlanninmeren turskan ongelmaa tuskin pystytään ratkaisemaan teknisiin toimenpiteisiin tehtävien mukautusten avulla. Ei myöskään ole selvää, soveltuvatko elvyttämisohjelmaan sisältyvät muut toimenpiteet ratkaisuksi perusongelmana olevaan kannan ehtymiseen.

2.2.1. Tosiasia on, että tällä kalastusalueella kaloja pyydetään liikaa suhteessa niiden lisääntymiskykyyn. Pääasiallisia tekijöitä ovat kyseistä lajia pyydystävät lukuisat suhteellisen tehokkaat alukset sekä semipelagiset menetelmät, joilla – vaikka ne ovatkin laillisia – turskaa pyydetään runsaasti kaikkein haavoittavimpana ajankohtana (toisin sanoen kutuaikaan). Koska turska parveilee vesialueella kutuaikaan, sitä on helppo pyydystää kyseisellä kalastusmenetelmällä. Semipelagisen menetelmän käyttöönoton jälkeen kannat ovat itse asiassa jatkuvasti hvenneet päätyäkseen nykyiselle tasolle.

2.3. Komitean mielestä semipelaginen kalastus edellyttää ohjaavia lisätoimenpiteitä, jotta kalakannalla on kohtuullinen mahdollisuus elpyä ja jotta kyseisen toimialan taloudellista ja sosiaalista merkitystä suojellaan läheisiä rannikkoalueita ajatellen.

2.3.1. Edellä mainittuja seikkoja tarkastellaan lähemmin komitean ottaessa kantaa YKP:stä laadittavaan vihreään kirjaan.

2.4. Komitea kannattaa komission tekemää ehdotusta viitaten samalla edellä esittämiinsä huomioihin.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Rakennerahastot 1999 – 11. vuosikertomus”

(2001/C 221/15)

Talous- ja sosiaalikomitea päätti 24.–25. tammikuuta 2001 työjärjestyksensä 23 artiklan 3 kohdan nojalla antaa lausunnon aiheesta ”Rakennerahastot 1999 – 11. vuosikertomus”.

Asian valmistelusta vastannut ”talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus” -jaosto antoi lausuntonsa 15. toukokuuta 2001. Esittelijä oli Umberto Burani.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30.–31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän kokouksessa) yksimielisesti seuraavan lausunnon.

1. Johdanto

1.1. Komissio on laatinut asiakirjan ”Rakennerahastot 1999 – 11. vuosikertomus” rakennerahastojen puiteasetuksessa (ETY) N:o 2052/88 olevassa 16 artiklassa säädetyn mukaisesti.

1.2. Kertomuksessa ”selostetaan, miten rakennerahastoja koskevia säännöksiä sovellettiin ja miten rakennerahastojen tavoitteita 1–6 ja yhteisöaloitteita toteutettiin vuoden 1999 aikana”. Vuoden 1995 toimintaa käsittelevästä seitsemännestä vuosikertomuksesta lähtien jokaisessa kertomuksessa on käsitelty tiettyä kysymystä läpi kertomuksen kulkevana teemana. Tässä kertomuksessa tarkastellaan sukupuolten tasa-arvoa.

1.3. Kertomuksessa selostetaan unionin vuoden 1999 rakennepoliittisten saavutusten lisäksi yksityiskohtaisesti kunkin jäsenvaltion tärkeimmät tukitoimet tavoitteittain.

1.4. Lisäksi kertomuksessa on mielenkiintoiset luvut rakennerahastojen vaikutusten arvioinnista ja analyysistä, tuen täydentävyyden tarkastamisesta, eri rahoitusvälineiden yhteensovittamisesta, yhteensopivuudesta ja synergiasta yhteisön muun politiikan kanssa sekä toimielinten välisestä vuoropuhelusta ja vuoropuhelusta talouselämän osapuolten ja työmarkkinaosaosapuolten kanssa.

2. Ohjelmakauden 1994–1999 tulokset

2.1. Vuotta 1999 käsittelevä kertomus on erityisen tärkeä, koska se on ohjelmakauden 1994–1999 viimeinen. Sitä voidaan todella pitää loppukertomuksena yhteisön tukikehyksen toteutumisesta tarkasteltavana jaksona, ennen 21. kesäkuuta 1999 hyväksytyjen ja vuoden 2000 alusta sovellettujen uusien asetusten voimaantuloa.

2.2. Tavoitteita toteutettiin 610 tukitoimella ja yhteisöaloitteiden ohjelmia 524 tukitoimella, joten kaikkiaan toteutettiin

1 134 ohjelmaa. Kauden kaikki ohjelmat saatiin päätökseen vuoden 1999 aikana, minkä johdosta uusia tukitoimia oli tuona vuonna vähän.

2.3. Ohjelmakauden 1994–1999 viimeisenä vuonna saatiin seuraavia tuloksia:

- edellisten kahden vuoden tapaan rahoituksen toteutuminen nopeutui huomattavasti, minkä ansiosta monissa tapauksissa saatiin kurottua umpeen kauden alussa havaitut viivästymiset
- vuoden lopussa yhteisön tukikehyksille (YTK) ja yhtenäisille ohjelma-asiakirjoille (YOA) tarkoitetusta kokonaisuudesta oli kohdennettu 99 %
- määrärahoista oli maksettu 75 % (maksuja voidaan suorittaa vielä vuoden 2001 loppuun saakka)
- toteutumisaste oli paras tavoitteissa 1 ja 3: lähes kaikki määrärahat oli kohdennettu, ja niistä oli maksettu 78 %; tavoitteiden 2, 4 ja 5b maksujen toteutuminen oli sen sijaan viivästynyt huomattavasti
- määrärahojen toteutumisaste oli paras koheesiorahastoissa, kun taas unionin vauraimmissa maissa toteutumisaste oli alhaisempi
- myönteistä kehitystä voitiin havaita myös yhteisöaloitteiden määrärahojen kohdentamisasteessa (95 %), mutta määrärahoista oli maksettu vain 57 %.

2.4. Kertomuksesta ilmenee, että tavoitteiden toteuttamisympäristöt ja tulokset erosivat toisistaan huomattavasti. Edellisten vuosien tapaan määrärahojen toteutumisaste oli paras tavoitteessa 1, jossa määrärahoista oli kohdennettu 100 % ja maksettu 78 %.

2.4.1. Erityisen myönteisiä olivat Espanjan, Portugalin, Irlannin ja Saksan toteutumisasteet, jotka olivat keskiarvoa korkeammat, kun taas Belgian, Alankomaiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan tulokset eivät olleet yhtä loistavia. Italia oli kuronut umpeen aiemmin kertyneet viivästymiset ja kohdentanut 100 % määrärahoista, mutta sen maksut olivat edelleen myöhässä.

2.5. Tavoitteen 2 ongelmana oli, että jotkin ohjelmat hyväksyttiin vasta vuoden 1997 lopussa tai vuonna 1998, minkä johdosta niitä päästiin toteuttamaan vasta vuonna 1999. Tämän vuoksi maksujen toteutumistaso on alhainen, vain 60 %.

2.6. Vuoden 1999 viimeisinä kuukausina tavoitteessa 3, joka kohdistuu henkilöresursseihin ja työmarkkinoihin, jaettiin määrärahoja uudelleen. Tavoitteena oli, että lisämäärärahojen myöntämisperusteita muutettaisiin Euroopan työllisyysstrategian tavoitteiden mukaisesti siten, että otetaan huomioon erityisesti nuoret työttömät, pitkäaikaistyöttömät ja työmarkkinoilta syrjäytyneet. Vuoden 1999 lopussa tavoitteen 3 määrärahoista oli kohdennettu ja maksettu jo 80 %.

2.7. Tavoite 4 kohdistuu työllistymismahdollisuuksien parantamiseen teollisuuden ja tuotantojärjestelmien muutoksiin nähden. Vuoden 1998 tapaan kehitys oli myönteistä, ja määrärahoista oli kohdennettu 100 % ja maksettu 69 %.

2.8. Tavoitteessa 5a (maatalouden ja kalatalouden rakenteiden mukauttaminen) kehitys oli myönteistä: määrärahoista oli kohdennettu 96 % (maatalous) ja 100 % (kalatalous) ja maksettu vastaavasti 70 % ja 73 %.

2.9. Tavoitteen 5b (maaseutualueiden kehittäminen) toteutus nopeutui huomattavasti vuonna 1999. Määrärahoista oli kohdennettu 99 % ja maksettu 68 %.

2.10. Euroopan parlamentin pyynnöstä vuonna 1998 suoritettujen määrärahojen uudelleenjaon ansiosta yhteisöaloitteiden toteutuminen nopeutui huomattavasti. Yhteisöaloitteiden määrärahoista oli vuoden 1999 lopussa kohdennettu 95 % ja maksettu 57 %.

2.11. Kertomuksessa selostetaan yhtäläisten mahdollisuuksien osalta, miten viime vuosina on onnistuttu poistamaan esteitä sukupuolten todellisen tasa-arvon toteutumisen tieltä työelämässä sekä poliittisessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Perusongelmat ovat kuitenkin edelleen olemassa, minkä johdosta ministerineuvosto antoi vuonna 1996 päätöslauselman miesten ja naisten yhtäläisten mahdollisuuksien periaatteen sisällyttämisestä rakennerahastojen politiikkaan.

2.12. Vuosina 1997 ja 1998 tehtiin selvityksiä yhtäläisten mahdollisuuksien periaatteen soveltamisesta rakennerahastoissa ja myös ehdotus hyviksi käytännöiksi. Näitä selvityksiä käytettiin hyväksi sisällytettäessä naisten ja miesten tasa-arvon periaatetta kauden 2000–2006 rakennerahastoasetuksiin.

3. Yleistä

3.1. Kuten edellisinä vuosina on jo todettu⁽¹⁾, komitea ei hyväksy sitä, että komissio vain "esittää" kertomuksen pyytämättä komitealta virallisesti lausuntoa.

3.1.1. Koska kertomuksen aihe kuuluu EU-politiikan tärkeimpiin ja komitealla on perustamissopimuksen nojalla oma roolinsa taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden alalla, komitea vetoaa tässä yhteydessä oikeuteensa tulla virallisesti kuulluksi tulevista rakennerahastoista koskevista kertomuksista.

3.2. Kertomuksen sisältö on varmasti tyhjentävä arvioiden ja tietojen osalta. Kertomus olisi kuitenkin pitänyt laatia siten, että siinä olisi käsitelty koko ohjelmakautta 1994–1999.

3.2.1. Komissio on ilmoittanut aikovansa laatia tällaisen kokonaisvaltaisen kertomuksen, mutta tehokkaan arvion antamiseksi myös ohjelmakautta 2000–2006 ajatellen kertomus tulisi laatia mitä pikimmin. Komitea suosittelee, että kertomuksen laatimista vauhditetaan mahdollisimman paljon, jotta sitä voidaan hyödyntää analyyseissa ja arvioissa tulevia vuosia varten.

3.3. Tarkasteltavassa kertomuksessa esitetään ansiokas tiivistelmä kunkin jäsenvaltion saavutuksista, muttei kuitenkaan selkeää ja tiivistä näkemystä rakennerahastojen hallinnosta, jäsenvaltioissa ja koko unionissa esiintyneistä ongelmista tai työllisyyttä sekä taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta koskevista tuloksista. Kertomuksesta puuttuu kaikki tulokset sisältävä yhtenäinen esitys, josta selviäisi rakennerahastojen määrärahojen kohdentuminen vuonna 1999 ja koko ohjelmakaudella 1994–1999.

3.4. Ensimmäinen huomio koskee kertomuksen laadintamenetelmää: kertomuksessa esitetään runsaasti määrällisiä tietoja, mutta vain vähäisessä määrin analyyseja ja laadun arviointia.

3.5. Kertomuksessa annetut tiedot ovat toki tärkeitä, mutta ne ovat riittämättömiä eikä niistä käy asianmukaisesti ilmi, millaisia vaikutuksia rakennepoliittisilla toimilla on ollut unionissa ja yksittäisissä jäsenvaltioissa.

⁽¹⁾ EYVL C 268, 19.9.2000.

3.6. Kertomuksessa arvioidaan tavoitteiden toteutumisen osalta etenkin rahoitukseen liittyviä seikkoja, määrärahojen kohdentamista ja maksamista, eikä arvioida, miten tuet ovat vaikuttaneet EU:n taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden kehitykseen ja toteutukseen unioni- ja jäsenvaltiotasolla.

3.7. Komissio näyttää pitävän tärkeimpänä tarkastaa, että rakennerahastojen hallinto on tehokasta, muttei sitä, että tehdyt valinnat ovat tarkoituksenmukaisia. Kertomuksessa analysoidaan vain rahoitusasioita, vaikka tärkeää olisi saada tietää, millaisia esteitä määrärahojen paremman käytön tiellä on, onko ohjelmatyössä ja toteutuksessa esiintynyt puutteita, ovatko asetukset ja monimutkaiset raportointijärjestelmät olleet toimivia vai ovatko ne peräti olleet viivästyneiden tai rahastojen puutteellisen toteutuksen syynä.

3.8. Komission kertomusten päämääränä näyttää olevan pikemminkin sääntöjen muodollinen noudattaminen kuin tarve vastata kansalaisille, joille tulisi tarjota mahdollisuus komission sekä jäsenvaltioiden ja alueiden hallitusten toimien perusteelliseen arviointiin.

3.9. Komission lähinnä "tilintarkastuksellinen" suhtautumistapa ilmenee tämänvuotisestakin kertomuksesta selvästi, koska koko esitys on jäsennetty kahden teeman – määrärahojen kohdentamisen ja maksujen toteutumisasteen – mukaan eikä siinä selosteta riittävästi myönteisten tai epätyytyttävien tulosten syitä.

3.9.1. Kertomuksen perusteella onkin vaikea saada käsitystä siitä, miksi maksujen toteutumisasteet olivat parhaat koheesio- maissa, kun taas "eräissä muissa, unionin vauraimpiin kuuluvissa jäsenvaltioissa maksujen toteutumisaste oli yhteisön keskiarvoa alhaisempi".

3.10. Kertomuksesta ei käy ilmi, johtuvatko vähiten vauraiden maiden muita paremmat tulokset suuremmasta tuen tarpeesta, hankkeiden paremmasta suunnittelusta, tehokkaammasta toteutusjärjestelmästä vai kaikista näistä seikoista yhdessä.

3.10.1. Näistä merkittävistä tuloksista olisi varmasti ollut syytä antaa tarkempia tietoja, selvityksiä ja esimerkkejä. Niitä ei kuitenkaan kertomuksessa anneta.

3.11. Kertomuksessa ei myöskään kommentoida lainkaan Luxemburgissa kesäkuussa 1999 sovitun mukaisesti uudistettujen asetusten toimivuutta. Ohjelmakauden 1994–1999 vii-

meisessä kertomuksessa komissio olisi kuitenkin voinut arvioida valvonta- ja seurantajärjestelmiä kriittisesti (ja ehkä itsekkritisestikin).

3.12. Komissio perustelee kokonaisarvion puuttumista sillä, että käytettävissä olisi pitänyt olla kaikki tiedot määrärahojen käytöstä, joka voi kuitenkin jatkua vuoden 2001 loppuun saakka. Komission perustelu ei vaikuta oikeutetulta, sillä tulosten laadullinen arviointi voidaan suorittaa täysin luotettavasti jo silloin, kun käytettävissä on tiedot yli 70 %:sta määrärahoja.

3.13. Komissio voisi tehdä kertomuksista lyhyempiä ja tiiviimpiä ja julkaista ne aiemmassa vaiheessa. Siten toimivaltaisissa instituutioissa voitaisiin ajoissa tutkia kertomuksia, antaa niistä arvioita ja ehdottaa muutoksia.

3.14. Tulosten esityksestä puuttuu fyysisiä indikaattoreita, jotka olisivat sängen hyödyllisiä toimivuutta ja vaikutuksia analysoitaessa. Esimerkkeinä mainittakoon seuraavat: Kuinka suuren peltoalan kastelu hoidettiin rakennerahastojen varojen avulla? Miten suuri osa valtioiden ja alueiden BKT:n kasvusta on rakennerahastotuen ansiota? Miten tuki on muuttanut kulutusta tai säästämistä alueilla?

4. Erityistä

4.1. Työllisyys

4.1.1. Kertomuksessa ei esitetä minkäänlaista arviota uusien ja säilyneiden työpaikkojen määrästä, tärkeimmistä saavutuksista eri tavoitteisiin kuuluvilla tukialoilla tai jäsenvaltioissa useimmin tai jatkuvimmin esiintyneistä ongelmista.

4.1.2. Esimerkiksi luku 1 vaikuttaa sitä vastoin lähes kokonaisuudessaan tarpeettomalta: luvussa käsitellään tulevia toimia (ohjelmakausi 2000–2006) paljon laajemmin kuin toteutettuja toimia (1999). Kertomuksessa käytetään siis runsaasti tilaa ohjelmakauden 2000–2006 koko valmisteluvaiheen laajaan uudelleenesittelyyn sekä uusien rahastojen ja asetusten esittelyyn.

4.1.2.1. Vaikuttaa siltä, että komissio on täyttänyt tehtävänsä lähes rituaalinomaisesti, tietyn ennalta määrätyn kaavan mukaan, sisällyttämättä kertomukseen vuosittain mitään erityistä, joka olisi ominaista kunkin kertomuksen lähestymistavalle tai rakenteelle. Luvussa 1.2 kuitenkin tarkastellaan lähemmin koheesiota koskevia temattaisia painopistealoja, mikä on rakennerahastojen vaikutusten kokonaisarviointiin kannalta tärkeää.

4.2. Euroopan työllisyysstrategiaa, uutta alueellisten valtiotukien karttaa ja Euroopan aluekehityssuunnitelmaa (ESDP) koskevat osiot tarjoavat tärkeän viitekehityksen taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta koskevan yhteisön politiikan eri lohkojen yhteensovittamisen ja synergian ymmärtämiseksi.

4.3. Arviointiin saa pohjaa myös alueellisia työllisyys sopimuksia koskevasta osiosta; sopimukset ovat viime vuosina tehdyistä aloitteista mielenkiintoisimpia ja omaperäisimpiä.

4.4. Itse asiassa komissio antaa tavoitetta 2 koskevassa osiossa esimerkin siitä, millainen kertomuksesta olisi voitu laatia. Siinä esitetään riippumattoman tutkimuslaitoksen laatima kokonaisarvio vuosista 1989–1999.

4.5. Kyseisessä selvityksessä pohditaan lähemmin uudistusstrategioita ja strategisia vaihtoehtoja tiettyjen painopistealojen (työpaikkojen luominen, tutkimus ja kehitys, ympäristö, yhtäläiset mahdollisuudet) tukemiseksi.

4.6. Tavoitetta 2 koskevasta selvityksestä ilmenee seuraavaa:

- Etenkin strategisten vaihtoehtojen suunnittelu on kehittynyt merkittävästi kymmenen viime vuoden aikana, siihen osallistuu entistä enemmän järjestöjä ja strategisiin painopistealoihin kiinnitetään enemmän huomiota.
- Strategista kehitystä voidaan vielä parantaa.
- Kehitystä ovat pääasiassa haitanneet ohjelmien hallintovastuun pirstoutuminen, koulutuksen ja tiedonvälityksen puute sekä parhaiden käytäntöjen vähäinen levitys.

4.7. Jäsenvaltiot teettivät myös ESR:n ja tavoitteiden 1, 3 ja 4 sekä Adapt- ja Employment-yhteisöaloitteiden arvioinnin ulkopuolisilla arvioijilla. Tulokseksi saatiin seuraavia mielenkiintoisia suosituksia:

- On tuettava mahdollisimman paljon hankkeiden toteuttamista valtioidenvälisesti.
- Hallintomenettelyjä on yksinkertaistettava.
- Kansallisten työmarkkinaosapuolten ja yhteisöaloitteista vastaavien tahojen yhteistyötä on tiivistettävä.
- Valtavirtaistaminen on aloitettava jo hanketasolla.
- On laadittava seurantamenettelyjä ja kehitettävä seurantaindikaattorijärjestelmä arvioinnin tukemiseksi.

4.8. Kertomuksessa arvioidaan myös maaseudun kehittämisohjelmia ja Leader II -yhteisöaloitetta. Siinä esitetään kiinnostavia seikkoja joidenkin jäsenvaltioiden tavoite 1 -alueiden liikenteen infrastruktuuri-investointien vaikutusten teemakohtaisen arvioinnin tuloksista.

4.9. Kaikkien tavoitteiden osalta olisi ollut sängen hyödyllistä laatia tavoite 2 -selvityksen mallin mukaisesti perinpohjainen ja järjestelmällinen analyttinen selvitys rakennerahastotuilla ohjelmakaudella 1994–1999 saavutetuista tuloksista. Kuten jo todettiin, tällaisen selvityksen avulla yhteisön politiikkaa voitaisiin arvioida kokonaisvaltaisemmin, ja myös kansalliset, yritykset ja tutkimuslaitokset voisivat saada tietoa komission valinnoista.

4.10. Täydentävyys

4.10.1. Toisena tärkeänä teemana on täydentävyys. Komissio painottaa tuen täydentävyyden tarkastamista, jotta voidaan varmistaa, "ettei rahastojen resursseja käytetä korvaamaan kansallisia rakennetukia".

4.10.2. Kertomus ei kuitenkaan sisällä tarkkoja tietoja täydentävyyden tarkastamisesta; siinä esitetään vain huomioita, joita tilintarkastustuomioistuin oli esittänyt vuoden 2000 alussa laatimassaan erityiskertomuksessa. Kyseisessä kertomuksessa arvosteltiin täydentävyyssperiaatteen soveltamisessa esiintyneitä puutteita, etenkin seuraamusten puuttumista, joka ei varmastakaan ole komission syytä.

4.10.3. Hämmennystä sitä vastoin herättää toteamus, jonka mukaan "komission oli tämän vuoksi oltava huomattavasti pragmaattisempi, kun se esitti muiden kuin tavoitteen 1 menetelmiä koskevia vaatimuksia ottaen huomioon kunkin jäsenvaltion erityistilanne".

4.10.4. Tämä ilman konkreettisia esimerkkejä esitetty väite näyttää viittaavan siihen, että komission toimissa on ollut jonkinlaista "jousto", jota olisi ollut syytä selvittää tarkemmin ja etenkin perustella.

4.11. Yhtäläiset mahdollisuudet

4.11.1. Läpi kertomuksen kulkevaksi teemaksi oli valittu yhtäläiset mahdollisuudet. Komission mukaan kertomuksessa "esitetään, miten tämän poliittisen painopistealueen sisällyttäminen rahastojen ohjelmiin on parantunut".

4.11.2. Kertomuksessa on hyödyllisiä yleistietoja naisten ja miesten erilaisesta kohtelusta työmarkkinoilla. Siinä esitellään kunkin jäsenvaltion toimia, joilla on ollut tarkoitus edistää sukupuolten yhtäläisiä mahdollisuuksia rakennerahastotukea saavilla alueilla.

4.11.3. Teemakohtaisesta analyysistä voidaan yleishuomiona todeta, että kaikkien rakennerahastoaloitteiden "uudelleen-tarkastelu" vuosittain valittavan yleisteeman kautta, josta pää-tettiin vuotta 1995 koskevan kertomuksen yhteydessä, on erittäin tärkeä seikka ja saattaa tuoda kertomukseen huomatta-vaa lisäarvoa.

4.11.4. Asetettua tavoitetta ei kuitenkaan tällä kertaa saavu-tettu, koska aihetta käsitellään yleisellä tasolla eikä analyysi siis ole riittävän perinpohjainen ja määrällinen.

4.11.5. Komissio selostaa jäsenvaltioiden toimintastrate-gioiden joitakin tavoitteita esittämättä riittävän selvästi niiden perusteita ja antamatta niiden tuloksista riittäviä määrällisiä tietoja. Tavoitteita selostamalla kerrotaan kuitenkin vain se, mitä on aiottu tehdä, koska tuloksia ja toimien vaikutuksia ei analysoida.

4.11.6. Kertomuksessa ei arvioida lainkaan toimien tehokkuutta eikä mainita mitään tuloksista tai mahdollisista epäon-nistumisista. Siitä ei kaiken kaikkiaan saa kuvaa rakennepoliit-tisten toimien sekä taloudellisen ja yhteiskunnallisen rakenne-muutoksen syy-seuraussuhteesta, joka kuitenkin olisi keskei-nen tieto. Sen perusteella ei voida myöskään vertailla eri tuotannonaloja ja yhteiskuntia, jotta saataisiin selville, eroavatko tulokset ja tehokkuusasteet toisistaan ja mistä mahdolliset erot johtuvat.

4.11.7. Kertomuksessa ei osoiteta, millaiset tekijät haittasivat tai edistivät yhtäläisten mahdollisuuksien toteutumista, eikä arvioida osa-aika- tai tilapäistyön vaikutuksia tai sitä, miten paljon rakennerahastotuella toteutetut yhtäläisiä mah-dollisuuksia tukevat toimet ovat vauhdittaneet naisyrityjyyttä jne.

4.11.8. Kertomuksessa olisi ollut hyvä kommentoida tärkeimpiä ongelmia, joihin kyllä viitataan, kun käsitellään suku-puolten tasa-arvon vaikutusta tuottavuuteen ja todetaan, että työmarkkinat ovat edelleen "selvästi eriytyneet" sukupuolen mukaan ja että palkkaerot ovat suuret, EU:ssa keskimäärin 28 %⁽¹⁾.

4.12. Kumppanuus

4.12.1. Avaintekijöihin kuuluu myös kumppanuus, johon kertomuksessa ei kiinnitetä erityishuomiota, vaikka se on rakennepoliitiikan onnistumisen ratkaiseva edellytys.

4.12.2. Useat kysymykset jäävät ilman vastausta: Miten monia ja millaisia toimijoita rakennerahastotuen käyttöön osallistui? Missä rakennerahaston tavoitteiden määrittely ja toimien valmistelun ja toteutuksen vaiheissa he osallistuiivat tuen käyttöön? Millä tavoin kumppanuus ja läheisyysperiaate sovitettiin yhteen?

4.12.3. Lisäksi on kysyttävä, oliko kumppaneina lopullisia tuensaajia lähinnä olevia tahoja ja saattoivatko kaikki toimijat näin hyödyntää koko potentiaalinsa yhteisen kehitystavoitteen saavuttamiseksi?

4.12.4. Kumppanuudestakin olisi pitänyt esittää asiatietoja ja laadullisia tietoja, jotta rakennerahastojen vaikutuksia talous-elämään, yhteiskuntaan ja tuotantorakenteen muutoksiin sekä yhteisön koheesipoliitiikan kokonaisvaikutuksia olisi voitu arvioida perusteellisemmin.

4.13. Rakennerahastot ja yhteisön muu politiikka

4.13.1. Yhteensopivuutta ja synergiaa yhteisön muun poliitiikan kanssa käsittelevä luku on hyvin kiintoisa, koska siinä tarkastellaan rakennerahastotoimien ja EU:n poliittisten toiminta-alojen välisiä vastaavuussuhteita.

4.13.2. Tässä kohden ongelmana ei ole niinkään kertomuksen laadintamenetelmä vaan asiasisältö. Yhteensopivuus tai synergia yhteisön muun politiikan kanssa on usein muodollista eikä niinkään todellista. Joillakin alueilla yhteisön politiikka ei ole riittävän johdonmukaista: eri toiminta-alojen päämäärät, menetelmät ja suunnittelujaksot eroavat toisistaan.

4.13.3. Tämä ei itse asiassa ole yllättävää, koska esimerkiksi YMP-uudistuksella, talous- ja rahaliiton käynnistämällä ja Euroopan sisämarkkinoiden toteuttamisella pyritään saavuttamaan laajoja poliittisia tavoitteita.

(1) EYVL C 155, 29.5.2001.

4.13.4. Tästä huolimatta on todettava, että rakennerahastot on tärkeä nähdä merkittävänä keinona, jonka avulla kyseisten politiikanlohkojen kielteisiä vaikutuksia epäedullisessa asemassa olevilla alueilla voidaan vähentää. Ilman rakennerahastotukea laajoilla poliittisilla tavoitteilla voisi olla kielteisiä vaikutuksia heikossa asemassa oleviin yhteisöihin. Tämä on otettava huomioon tulevaa koheesipolitiikkaa suunniteltaessa.

4.13.5. Samalla alueella saatetaan toteuttaa yhteisön eri ohjelmia ilman minkäänlaista koordinoitua, mistä aiheutuu sekaannuksia ja päällekkäisyyksiä.

4.13.6. On tosin tunnustettava, ettei yhteensovittaminen ole helppoa, koska rakennerahastoista ja muista alaan vaikuttavista politiikanlohkoista päätetään ympäristössä, jossa toimijat, intressit ja taloudelliset-yhteiskunnalliset tekijät ovat moninaisia, vaihtuvia ja toisinaan ristiriitaisia.

5. Päätelmät

5.1. Vaikka komitean joutuu esittämään kriittisiä huomioita kertomuksen laadintamenetelmästä ja sisällöstä, se myöntää, että komissio on käyttänyt paljon voimavaroja antaakseen rakennerahastopolitiikkaa ja rahastojen hallintoa koskevia tietoja ja arviointivälineitä.

5.2. Komitea on sitä mieltä, että kyseisten kertomusten laatimisen ei tulisi olla lähes rituaalinomainen tehtävä, jonka komissio suorittaa vuosittain vakiintuneen mallin mukaan luonnehtimatta erityisesti kertomuksen lähestymistapaa ja lähtökohtia. Kertomuksissa on painotettava arviointia ja analysointia sekä kiinnitettävä erityistä huomiota työpaikkojen luomiseen ja säilyttämiseen, innovaatiovaikutuksiin sekä yhtäläisiä mahdollisuuksia koskeviin tuloksiin ja kumppanuuteen. Näin voidaan rakennepolitiikan toimivuutta valvoa paremmin.

5.3. Toinen tärkeä ja asianmukaisesti analysoitava näkökohta on kumppanuus, joka on rakennepolitiikan onnistumisen keskeinen tekijä.

5.4. Komitea edustaa rakennerahastojen vaikutuspiiriin välittömästi kuuluvia ja rahastojen hallintoon osallistuvia työmarkkinaosapuolia. Se voi vaikuttaa asioiden kulkuun myös ohjelmakauden aikana eikä vain loppuarvioinnissa.

5.4.1. Komitea korostaa tätä mahdollisuutta ja toistaa näkemysensä siitä, että sillä on oikeus tulla virallisesti kuulluksi tulevien rakennerahastokertomusten laadinnan yhteydessä.

5.5. Komitea toteaa painokkaasti olevansa valmis tekemään komission kanssa tiivistä yhteistyötä eri muodoissa rakenne- ja koheesipolitiikan kehittämiseksi mahdollisimman suotuisaan suuntaan.

5.6. Se toivoo, että koko ohjelmakautta 1994–1999 koskeva kertomus laaditaan mahdollisimman pian, jotta arviointi voidaan suorittaa vuoden 2001 aikana.

5.7. Komitean mielestä rakennerahastoista tulisi lisäksi tehdä pitkän aikavälin arvio, jossa otettaisiin huomioon myös Euroopan unionin tuleva laajentuminen.

5.8. Rakennerahastotuki on ratkaisevan tärkeä ehdokasvaltioiden ja niiden talouselämän kannalta. Rakennerahastojen mittavia määrärahoja tulevana vuosina hallinnoivien tahojen olisi hyödyllistä saada käyttöönsä tiedot rakennerahastojen hallinnosta saaduista myönteisistä ja kielteisistä kokemuksista, jotta hyvät menetelmät ja käytännöt voitaisiin hyödyntää ja menneisyydessä tehdyistä virheistä voitaisiin ottaa oppia.

5.9. Komitean mielestä täydentävyysperiaatetta tulee noudattaa, koska, kuten komissiokin toteaa, se on ”yksi rakennerahastojen toiminnan peruseräpäätteistä”. Komitea antaa tukensa komission ponnisteluille sen puolesta, että periaatetta noudatettaisiin tinkimättä.

5.10. Komitea tarjoutuu tarkistamaan, voitaisiinko tällainen julkinen aloite, johon osallistuisivat kaikki rakennerahastoja hallinnoivat tahot ja myös ehdokasvaltioiden edustajat, toteuttaa yhteistyössä komission, Euroopan parlamentin ja alueiden komitean kanssa.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Alueet uudessa taloudessa: suuntaviivat EAKR:n innovatiivisille toimille kaudella 2000–2006”

(2001/C 221/16)

Talous- ja sosiaalikomitea päätti 24. ja 25. tammikuuta 2001 työjärjestyksensä 23 artiklan 3 kohdan nojalla antaa lausunnon aiheesta ”Alueet uudessa taloudessa: suuntaviivat EAKR:n innovatiivisille toimille kaudella 2000–2006”.

Asian valmistelusta vastannut ”talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus” -jaosto antoi lausuntonsa 15. toukokuuta 2001. Esittelijä oli Gianni Vinay.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30.–31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 122 puolesta 1:n pidättyessä äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Komiteassa on edustettuna useita toimijoita, joilla on merkittävä rooli uusien innovatiivisten toimien ideoinnissa ja toteuttamisessa. Komitea aikookin antaa tällä oma-aloitteisella lausunnolla konkreettisen panoksensa syventämällä ohjelman yhteyksiä koheesio- ja työllisyyspolitiikkoihin sekä luonnollisesti myös innovaatiopolitiikkaan.

1.2. Uusien innovatiivisten toimien lähestymistapa tuo joi-tain muutoksia aiemmin määriteltyihin painopistealoihin ja rahoituksen jakoon. Aihealoja on vähennetty kahdeksasta kolmeen. Yksittäisistä hankkeista on siirrytty ohjelmiin perustuvaan lähestymistapaan. Ohjelmien tulee olla yhtenäisiä EAKR:sta osarahoitettavien 1- ja 2-tavoitteiden ohjelmien kanssa, ja niiden tulee täydentää ESR:sta samojen tavoitteiden osana rahoitettavia toimia.

1.2.1. Määrärahat ovat 0,4 prosenttia EAKR:n vuotuisista varoista eli noin 400 miljoonaa euroa kaudella 2000–2006. Lisäksi on mahdollisuus käyttää samaan aikaan joustovälineestä saatavia varoja.

1.3. Kauden 1994–1999 innovatiiviset toimet perustuivat seuraaviin aihealoihin: innovaation hyödyntäminen (RIS – alueelliset innovaatiostrategiat), tietoyhteiskunta (RISI – tietoyhteiskunnan alueelliset strategiat), uudet työllistämismahdollisuudet, kulttuuri ja kulttuuriperintö, Urban-pilottihankkeet, aluesuunnittelu (Terra), alueiden välinen sisäinen yhteistyö (Recite) ja alueiden välinen ulkoinen yhteistyö (Ecos-Ouverture).

1.3.1. Komissio on vähentänyt aihealojen määrää kolmeen toimien yksinkertaistamiseksi ja varojen keskittämiseksi. Uusilla toimilla pyritään edistämään innovatiivisia menetelmiä ja käytäntöjä seuraavilla aloilla: osaamiseen ja teknologiseen innovaatioon perustuva alueellinen talous: muita heikommassa asemassa olevien alueiden auttaminen niiden teknologian tason nostamiseksi; eEuropeRegio: tietoyhteiskunta aluekehityksen palveluksessa; alueellinen identiteetti ja kestävä kehitys:

alueellisen koheesion ja kilpailukyvyyn edistäminen taloudellisen ja sosiaalisen sekä ympäristöön ja kulttuuriin liittyvän toiminnan integroidun lähestymistavan avulla.

1.4. Määrärahat jaetaan kolmeen osioon. Ne ovat innovatiivisten toimien alueellisten ohjelmien ja niihin perustuvien innovatiivisten toimien ja pilottihankkeiden yhteisrahoitus, liitännäistoimet, kokemusten vaihtoon ja alueiden välisten verkkojen luomiseen annettava tuki sekä kilpailujen järjestäminen parhaiden käytäntöjen tunnistamiseksi ja kehittämiseksi.

2. Komission valintojen perusteet

2.1. Ensisijaisiksi määritellyt aiheet kuuluvat Lissabonissa kokoontuneen Eurooppa-neuvoston hahmottelemaan strategiaan, jonka tavoitteena on osaamiseen, kilpailukykyyn, innovaatioon ja täystyöllisyyteen perustuvan talouden kehittäminen. Tutkimusta ja kokeilua tiiviisti yhdistävien, erityisesti uuden talouden alalla toteutettavien ohjelmien edistäminen muita heikommassa asemassa olevilla alueilla, ja ohjelmien teknologiset vaikutukset voivat olla ratkaisevassa asemassa myönteisen kehityskulun käynnistämiseksi varsinkin jos pidetään mielessä, että kyseiset alueet investoivat muita vähemmän määriteltyyn kolmeen strategiseen alaan.

2.2. Komissio painottaa lisäksi tiedon, tietotaidon sekä teknologisten muutosten ennakoinnin ja niihin sopeutumisen merkitystä uudessa taloudessa yrityksille, varsinkin pk-yrityksille. Henkilöstöinvestoinnit sekä elinikäisen koulutuksen ja oppimisen edistäminen ja tukeminen ovat keskeisessä asemassa innovaation ja alueellisen kilpailukyvyyn tukemisessa ja ylläpitämisessä.

2.3. Vaikka innovatiivisten toimien tulee olla yhdenmukaisia ja yhteydessä EAKR:sta osarahoitettavien ohjelmien kanssa, niissä ei tule kopioida kyseisten ohjelmien toimia vaan vaikut-

taa niihin myönteisesti kokeilujen avulla. Kokeilut ovat perusluonteeltaan riskialttiita, mutta ne voivat johtaa uusien ja strategisten mahdollisuuksien avautumiseen alueelliselle taloudelle. Huomattakoon, että innovatiivista toimista muodostuvien ohjelmien vaikutukset saattavat tuntua koko alueella, vaikka siihen kuuluisikin osia, jotka jäävät 1- ja 2-tavoitteiden ulkopuolelle.

2.4. Komission mukaan innovatiivisten toimien perustekijänä on laajennettu kumppanuus, johon osallistuvat myös alueiden toimivaltaiset viranomaiset, tavoite 1- ja 2-ohjelmista vastaavat viranomaiset, EAKR ja yksityissektori.

2.5. Tiedonannossa tähdennetään ensimmäisen aihealan mahdollisten ohjelmien esittelyn yhteydessä, miten innovaatio voi tuoda kilpailuetua, jota nimenomaan heikoimmat alueet tarvitsevat tilanteessa, jossa vaaditaan yhä kilpailukykyisempää kehitystä sekä suhteessa Euroopan edistyneimpiin alueisiin että maailmanlaajuistuviin markkinoihin.

2.6. Toisen aihealan tavoitteena on edistää tietotekniikan käyttöä yrityksissä, kansalaisten keskuudessa ja hallinnossa. Lähestymistapa on yhdenmukainen eEurope-aloitteen strategian ja tavoitteiden kanssa. Tiivistetysti se merkitsee sitä, että kaikille kansalaisille, kotitalouksille, yrityksille, kouluille ja hallintoelimille pyritään tarjoamaan pääsy verkkoon, edistetään digitaaliskulttuuria, vahvistetaan kuluttajien uskoa netti-kauppaan, torjutaan sosiaalista syrjäytymistä ja lujitetaan sosiaalista yhteenkuuluvuutta.

2.7. Kolmannella aihealalla halutaan kannustaa alueita hyödyntämään vahvuuksiaan kestävän ja kilpailukykyisen talouden kehittämiseksi kulttuurin, ympäristön ja perusrakenteiden erityispiirteiden tai erityistaitojen tietä.

2.8. Kun ohjelmat esitetään komissiolle, niillä tulee olla alueiden eri toimijoiden sopima strategia, joka muodostaa viitekehysten yksittäisten hankkeiden toteuttamiselle. Strategia voi perustua johonkin mainituista kolmesta strategisesta aihealasta tai niiden yhdistelmään. Kukin alue voi ehdottaa korkeintaan kahta ohjelmaa kaudelle 2000–2006. Toinen ohjelma voidaan esittää vasta sen jälkeen, kun ensimmäinen on saatu päätökseen.

2.8.1. Komissio arvioi osarahoitettavia ohjelmia kymmenen tekijän perusteella:

- ehdotuksen laatu, varsinkin lähestymistavan selkeys, työohjelman innovatiivinen luonne ja varojen keskittäminen rajalliseen määrään toimia

- mahdollinen vaikutus EAKR:sta osarahoitettavaan tavoite 1- ja 2-ohjelmiin
- ehdotuksen toteuttamiskelpoisuus ja johdonmukaisuus määriteltyjen tavoitteiden ja myönnettyjen varojen kanssa
- arvioitu vaikutus tavoite 1- ja 2-alueilla
- yksityisen sektorin osuus ohjelman rahoituksesta
- alueellisen julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuden sitoutuminen ja laatu innovatiivisten toimien alueellisen ohjelman valmistelussa ja kyky saada mukaan muita alueellisia ja paikallisia toimijoita, erityisesti pk-yrityksiä
- yhteistyöjärjestelyt innovatiivisten toimien alueellisten ohjelmien valmistelusta ja täytäntöönpanosta vastaavien toimivaltaisten alueviranomaisten ja EAKR:sta osarahoitettavien tavoite 1- ja 2-ohjelmista vastaavien viranomaisten kesken
- toimien arvioitu kestävyys sen jälkeen, kun innovatiivisten toimien alueellinen ohjelma on päättynyt
- tulosten siirrettävyys toisille alueille
- yhteisvaikutus ja yhteensopivuus muiden yhteisön politiikkojen kanssa, kuten tutkimus, tietoyhteiskunta, yritystoiminta, ympäristö, maaseudun kehittäminen (yhteinen maatalouspolitiikka), tasavertaiset mahdollisuudet ja kilpailu; ohjelmien yhteisvaikutus komission kaudeksi 2000–2006 laatimien ohjelmien suuntaviivojen kanssa.

2.9. Komissio esittää vuodesta 2002 lähtien Euroopan parlamentille, aluekehityksen ja alueellisen uudelleenjärjestelyn komitealle, alueiden komitealle sekä talous- ja sosiaalikomitealle vuosittain kertomuksen innovatiivisten toimien etenemisestä.

3. Yleistä

3.1. Komitea pitää innovatiivisten toimien ohjelmaa koskevaa uutta ehdotusta myönteisenä. Se on täysin samaa mieltä siitä, että innovaatiokyvyn ja uuden talouden teknologian laajaan levittämiseen kaikille tuotanto- ja sosiaalialan sektoreille tähtäävät ohjelmat ovat erittäin tärkeitä aluekehityksen kannalta. Komitea huomautti jokin aikaa sitten⁽¹⁾, että esimerkiksi kyky käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa vaikuttaa siihen, onnistutaanko paikallistason kehittämisessä vai menetetäänkö työpaikkoja.

⁽¹⁾ Lausunto komission tiedonannosta ”Paikallinen toiminta työllisyyden hyväksi – Euroopan työllisyysstrategian paikallinen ulottuvuus”, EYVL C 14, 16.1.2001.

3.1.1. Paikallistaso ja erityisesti heikommassa asemassa olevat alueet ovat otollisin ympäristö innovatiivisten toimintaohjelmien laatimiseksi kehityksen kolmella rintamalla, joita ovat yrittäjyys, koulutus sekä julkishallinnon, kulttuuri- ja tutkimuslaitosten sekä työmarkkinaosapuolien ennakoiva toiminta. Alueiden läheisyys, sosiaali- ja tuotantorakenteen ongelmien välitön havaitseminen sekä paikallisviranomaisten vastuullisuuden lisääntyminen unionin jäsenmaissa tapahtuvan hajauttamisen seurauksena ovat kaikki tekijöitä, jotka edistävät välittömästi todellista osallistumista, johon myös innovatiivisia toimia koskeva komission toimintaohjelma tarjoaa tärkeän lisämahdollisuuden.

3.1.2. Osallistuminen on arvokasta puhtaasti organisatoriselta kannalta, mutta myös taloudellisesti ja sosiaalisesti. Sen myötä lisääntyvät käytettävissä olevat varat, tehtyjen aloitteiden määrä ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus.

3.2. Uutena vaatimuksena on yhdenmukaisuus samalla alueella toteutettavien EAKR:n toimintamuotojen kanssa sekä täydennettävyyys ESR:sta rahoitettavien toimien kanssa. Tämä on enemminkin virike kuin pakote. Se tarjoaa mahdollisuuden selviytyä kokeiluun aina liittyvistä riskitekijöistä ja toisaalta tilaisuuden toteuttaa hankkeita käytännössä mahdollisimman välittömien vaikutuksien, koska ne ovat jo yhdenmukaisia alueen muiden kehitysaloitteiden kanssa.

3.3. Komission mukaan kauden 1994–1999 innovatiiviset toimet ovat onnistuneet varsin hyvin, vaikka tilannetta ei voidakaan yleistää. Olisi kuitenkin hyödyllistä tehdä täydellinen ja tarkka arvio vaikutuksista ja tuloksien pysyvyydestä. Tiedonannossa luetteloidaan tarkkaan aiemmin mainitut toimien ohjelmien arviointikriteerit, mutta siinä ei puhuta mitään yksityiskohtaisesta lopputulostuksesta. Komitea esittää asiasta jäljempänä joitain ehdotuksia.

3.4. Strategisten aihealueiden vähentäminen on myönteistä sekä eri koehankkeiden liiallisen hajaantumisen välttämiseksi että suoran yhteyden luomiseksi teknologista innovointia, tietoyhteiskuntaa sekä tutkimusta ja kehittämistä koskeviin unionin politiikkoihin. Sen yhteydessä on kuitenkin vähennetty painoarvoa eräältä tärkeältä aiheelta, joka mainitaan vain ohimennen ohjelmien arviointikriteereissä: ”arvioitu vaikutus tavoite 1- ja 2-alueilla – pitkäaikaisten korkeatasoisten työpaikkojen luominen”.

3.4.1. Työllisyyskysymykset otetaan huomioon unionin politiikoissa, ja työllisyys on itse asiassa jokaisen kehitysaloitteen lopullinen tavoite, oli sitten kyse työpaikkojen luomisesta

tai yritysaloitteiden tukemisesta. Vaikka tiivistämisen yhteydessä onkin luovuttu aiemmasta uusista työllistämismahdollisuuksista koskevasta toimintalinjasta, siihen on kuitenkin kiinnitettävä huomiota, ja sitä on syytä käsitellä laajemmin kuin tiedonannossa nyt tehdään. Komissiohan on juuri ilmoittanut haluavansa edistää kokeilutoimia, joilla pyritään sisällyttämään työllisyysnäkökohtia kaikkiin paikallistason toimintalinjoihin sekä arvioimaan niiden lisäarvoa työpaikkojen luomisen kannalta⁽¹⁾.

3.4.2. Tämä koskee erityisesti alueita, jotka ovat jääneet sivuun uuden teknologian ja uuden talouden kehityksestä, ja joilla on lisäksi taisteltava sitä käsitystä vastaan, että vanhan työorganisaation loppuminen merkitsee työn loppumista.

3.5. Ohjelmiin perustuvan lähestymistavan valitsemista hankekohtaisen lähestymistavan sijaan sekä innovatiivisten toimien hallintotoimivallan keskittämistä EAKR:n ja ESR:n rahoituksesta vastaaville tahoille voidaan perustella järjestelyjen kannalta, mutta poliittisesti siinä menetetään kansalaisten ja yhteisön toimielinten välinen suora yhteys, joka on ollut aiemmin vahvuutena.

3.6. Kun edellinen innovatiivisten toimien ohjelma käynnistettiin, komitea piti aloitetta myönteisenä, mutta katsoi, että 270 miljoonan ecun määrärahat olivat liian vaatimattomat⁽²⁾. Komissio rahoitti edellisellä ohjelmakaudella 350 hanketta noin 40 alueella ja ilmoittaa nyt aikovansa rahoittaa kaudella 2001–2006 ohjelmia 100–150 alueella. Kokonaismäärärahat ovat tällä kertaa, kuten jo aiemmin mainittiin, 400 miljoonaa euroa. Yksittäisille ohjelmille myönnetty varat ovat 0,3–3 miljoonaa euroa.

3.6.1. Kun otetaan huomioon, että innovatiivisilla toimilla voi olla jo sinänsä kriittisessä tilanteessa tärkeä merkitys uusien kehittämistä koskevien lähestymistapojen kokeilemisessa, tässäkin tapauksessa määrärahat eivät ole täysin asianmukaiset. Vaarana on, että myönnettyjen varojen niukkuus ja toimien sinänsä perusteltu asema muiden rakennetoimien täydentäjinä vaikuttavat siten, että niiden katsotaan olevan vain muiden ohjelmien sivutuotteita.

4. Erityistä

4.1. Komission asiakirjassa korostetaan innovaation yhteydessä pk-yrityksiä, jotka muodostavat alueiden tuotantorakenteen perustan. Näiden yritysten menestymismahdollisuudet

⁽¹⁾ Komission tiedonanto Euroopan sosiaalirahastosta annetun asetuksen 6 artiklan mukaisten innovatiivisten toimien toteuttamisesta ohjelmakaudella 2000–2006, KOM(2000) 894 lopullinen.

⁽²⁾ Lausunto aiheesta ”Paikalliset kehitysaloitteet ja aluepolitiikka”, EYVL C 18, 22.1.1996.

riippuvat suuresti niiden innovaatiokyvystä. Tietoyhteiskunnan tarjoamien mahdollisuuksien kohdalla asiakirjassa tähdenetään, että yritysten, erityisesti pk-yritysten, tulee pyrkiä hyödyntämään niitä oman kilpailukykyänsä vahvistamiseksi.

4.1.1. Näistä huomiosta voidaan olla luonnollisesti samaa mieltä, mutta pk-yritysten yleismääritelmä paljastaa sen, että ne muodostavat tärkeän osan unionin yritysraenteesta. Noin 98 prosenttia muista kuin maatalousalan yksityisyrittäjistä on pienyrityksiä, ja niistä 93 prosenttia on mikroyrityksiä (alle 10 työntekijää)⁽¹⁾. Niiden työntekijöiden kokonaismäärä on noin kaksi kolmannesta Euroopan unionin koko työvoimasta. Uusista työpaikoista niiden osuus on joka vuosi 60–80 prosenttia. Tiedonannossa mainitaan mikroyritykset vain yhtenä kolmannen aihealueen mahdollisena ohjelmavoitteena. Komitea ei voi hyväksyä näiden yritysten selkeää sivuuttamista.

4.1.2. Santa Maria Feirassa kesäkuussa 2000 kokoontunut Eurooppa-neuvosto hyväksyi pieniä yrityksiä koskevan eurooppalaisen peruskirjan antaen siten ymmärtää, että pk-yritysten kaikenkattava käsite on tullut tiensä päähän. Komitea on kuluneina vuosina antanut useita lausuntoja, joissa se on korostanut pienyritysten vahvaa ja määräävää, mutta erityistä roolia, sillä pienyritykset eivät kuulu missään nimessä sellaisten yrityksille tarkoitettujen poliittisten toimien piiriin, jotka on koottu erottelematta pk-yritysten yleismäärittelyyn alle⁽²⁾.

4.1.3. Koska yhteisön tuista hyötyvät useimmiten nimenomaan hyvin organisoidut, erityisesti keskisuuret yritykset, varsinkin innovatiivisten toimien ohjelmissa olisi aiheellista kiinnittää ainakin käytännön toimien tasolla kohdennetusti huomiota pienyrityksiin. Käsitellessään yrityksiä ja yrittäjyyttä koskevia toimintalinjoja komitea ehdotti erillistä viittausta pienyrityksiä koskevaan eurooppalaiseen peruskirjaan⁽³⁾. Tiedonannossa valittavien ohjelmien arviointikriteereissä mainitaan yhteensopivuus komission kaudelle 2000–2006 laatimien ohjelmien suuntaviivojen kanssa.

4.2. Tiedonannossa mainitaan mukaan otettavista tahoista julkinen sektori, TTKI:stä vastaavat elimet, yritykset, yliopistot, konsulttipalvelut, rahamarkkinat ja muut tekniikan alan kumppanit. Tekstissä mainitaan useaan otteeseen ”yksityinen sektori”, jolla tarkoitetaan yritysmaailmaa. Ei käy selväksi, kattaako tämä määritelmä myös nk. kolmannen sektorin, joka on aktiivinen julkisen sektorin palveluita täydentävien, niille vaihtoehtoisten tai niihin liittyvien uusien palveluiden määrittämisessä ja tarjoamisessa. Lisäksi kolmas sektori toimii aloilla, joilla on huomattavia vaikutuksia sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen ja jotka liittyvät usein tietoyhteiskuntaan, uuteen teknologiaan ja ympäristön kestävytyteen⁽⁴⁾.

4.3. Unionin maiden köyhimpiä kansanosia – puuttumatta tässä köyhyyden yleisesti hyväksytyyn tekniseen määritelmään – vaivaavat työllisyyteen, väestörakenteeseen ja asunto-oloihin liittyvät ongelmat. Lisäksi, kuten taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta koskevassa tuoreessa kertomuksessa⁽⁴⁾ korostetaan, tietoyhteiskunnan vallankumouksen yhteydessä on luultavaa, että alhaisesta koulutustasosta ja siten tieto- ja viestintätekniiikan käyttötaitojen puutteesta tulee tulevaisuudessa merkittävämpi tekijä kuin taloudellisesti mitatusta köyhyydestä.

4.3.1. Elinikäinen koulutus on työn kannalta keskeinen kysymys sekä uudessa taloudessa että taloudessa yleensä, mutta on pidettävä huolta siitä, ettei tietoyhteiskunnasta tule ratkaisevaa syrjäyttävää tekijää vanhemmille ihmisille ja vanhuksille, jotka eivät voi enää hyödyntää koulun ja työelämän tarjoamia mahdollisuuksia. Komitea on jo antanut suosituksia ”digitaalisen lukutaidon” kehittämismenetelmistä ja -strategioista eri ikäluokille⁽⁵⁾.

4.3.2. Myös tietoyhteiskunnan alueellisen kehittämisen strategioissa kumppanuudet ovat laajempia kuin nyt käsiteltävässä tiedonannossa esitetään. Komissio huomauttaa tästä itsekin asiakirjassaan⁽⁶⁾, jossa käynnistettyjen TTKI:n innovatiivisten toimien yhteydessä painotetaan, että suurin uudistus on strategian kehittäminen institutionaalisilla mekanismeilla eli

(1) Komission tiedonanto ”Paikallinen toiminta työllisyyden hyväksi – Euroopan työllisyysstrategian paikallinen ulottuvuus”, KOM(2000) 196 lopullinen.

(2) Oma-aloitteinen lisälausunto aiheesta ”Pk-yritykset ja käsiteollisuus Euroopassa”.

(3) Lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto – Yrityspolitiikan haasteet osaamiselle rakentuvassa taloudessa” ja ”Ehdotus: neuvoston päätös monivuotisesta ohjelmasta yritysten ja yrittäjyyden hyväksi (2001–2005)”, EYVL C 116, 20.4.2001.

(4) Euroopan yhtenäisyys, kansojen solidaarisuus ja alueiden erot – Toinen kertomus sosiaalisesta ja taloudellisesta yhteenkuuluvuudesta, COM(2001) 24 final.

(5) Lausunto aiheesta ”eEurope 2002 – Tietoyhteiskunta kaikille – Toimintasuunnitelman luonnos”, EYVL C 123, 25.4.2001.

(6) Komission tiedonanto ”Yhteenkuuluvuus ja tietoyhteiskunta”, KOM(1997) 7 lopullinen.

yhteistyössä alueellisten ja paikallisten instituutioiden, koulutuslaitoksia edustavien järjestöjen, ammattijärjestöjen, kauppa-kamarien sekä yhteistyö- ja vapaaehtoisliikkeiden kanssa.

4.3.3. Edellä mainitussa tiedonannossa korostetaan vielä tietotekniikan käytännön sovellusten kehittämisen sekä tiedotus- ja koulutustoiminnan yhteydessä, että työn organisointiin pitää kehittää uusia muotoja, joilla on yhdessä ammatti- ja uudelleen koulutuksen kanssa ratkaiseva merkitys kehityksessä kohti tietoyhteiskuntaa.

4.3.4. Toisessa, vähän aikaa sitten esitetyssä asiakirjassa⁽¹⁾ todetaan yrittäjyyteen perustuvaan yhteiskuntaan ja uusiin laadukkaisiin työpaikkoihin kouluttamisen yhteydessä, että opetus suunnitelmat, myös elinikäisen oppimisen alalla, tulee sopeuttaa erityisesti pk-yritysten tarpeisiin yhteistyössä työmarkkinaosapuolien kanssa.

4.3.5. Nyt käsiteltävänä olevassa komission tiedonannossa ei mainita lainkaan työmarkkinaosapuolien roolia. Tasavertaisen mahdollisuuksien edistäminen (joka mainitaan yhdessä kilpailun kanssa), yrityksissä tapahtuva koulutus ja työn uusi organisointi näyttävät olevan aiheita, joihin ei tarvita minkäänlaisia sopimus- tai yhteisneuvotteluita. Toivomuksena on tietysti, että käytäntö eroaa säädöstehtävistä. Aiemmin mainitussa koheesiokertomuksessa⁽²⁾ todetaan, että komissio painottaa työmarkkinaosapuolten roolia aktiivisina toimijoina muun muassa elinikäisen koulutuksen ja sosiaalisen osallistuvuuden lisäämisen politiikoissa, mutta tiedonannossa siihen ei viitata lainkaan, vaikka kyseessä on aloite, jonka onnistuminen riippuu suuresti paikallistason osallistumisen laajuudesta ja laadusta. Tämä puute tulee korjata käynnistettävissä toiminna.

4.4. Nyt esitettyjen tavoitteiden ytimenä on ilman muuta innovaatio. Innovaatio on keskeinen tekijä Lissabonin Eurooppa-neuvoston unionille määrittelemässä kehityksessä, ja sillä on vielä ratkaisevampi merkitys alueilla, jotka ovat jääneet jälkeen kehityksestä taloudellisista, maantieteellisistä tai muista syistä.

4.4.1. Muistettakoon, että virallisen määritelmän mukaan innovaatioita ovat "tuotteiden ja palveluiden valikoiman ja niihin liittyvien markkinoiden uudistaminen ja laajentaminen; tuotanto-, toimitus- ja jakelumenetelmien uudistaminen; muutosten aikaansaaminen hallinnossa, työn järjestämisessä sekä työoloissa ja työntekijöiden pätevytyksessä"⁽³⁾. Myös tästä käy

ilmi työmarkkinaosapuolien välttämätön rooli. Näin ollen on aiheellista analysoida, miten EAKR:sta rahoitetut innovatiiviset toimet liittyvät Euroopan unionin yleiseen innovaatiopolitiikkaan.

4.4.2. Tämän vuoden lopussa päättyvässä neljännessä TTK-puiteohjelmassa perustavoitteeksi on asetettu innovaatio. Siihen sisältyy myös horisontaalinen ohjelma, jonka tarkoituksena on edistää innovaatiota pk-yrityksissä. Jokin aikaa sitten julkaistun komission tiedonannon "Innovaatiot osaamiselle rakentuvassa taloudessa"⁽⁴⁾ mukaan tarvitaan laajaa strategiaa, joka on tiiviissä yhteydessä komission muihin aloitteisiin muun muassa aluepolitiikan alalla. Lisäksi siinä painotetaan äskettäin hyväksytyyn pienyritysten eurooppalaisen peruskirjan valossa tarvetta luoda mahdollisimman hyvä ympäristö pienyrityksille ja yrittäjyydelle. Tiedonannossa huomautetaan niin ikään, että vain noin 13 prosenttia yrityksistä tekee yhteistyötä korkeakoulujen tai tutkimuslaitosten kanssa.

4.4.3. Komitea toivoo näiden tiedonantojen pohjalta, että ohjelmien arvioinnissa otettaisiin huomioon myös mahdolliset yhteydet yleiseen innovaatiopolitiikkaan. Toisaalta komitea toteaa, että innovatiivisille toimille aluetasolle myönnettävä kokonaisrahoitus on hyvin rajallinen ja rajoittava, kun otetaan huomioon tavoitteet sekä korkeakoulujen ja yritysten vähäinen yhteistyö.

5. Ehdotukset ja suositukset

5.1. Innovatiivisten toimien rahastojen avaaminen kaikille alueille on sinänsä myönteistä, mutta koska varat ovat rajalliset, vaarana voi olla toimien tehon heikentyminen.

5.1.1. Komitea katsookin, että on erityisen tärkeää määritellä sekä määrälliset että laadulliset kriteerit kaikkien rahoitettavien ohjelmien lopputuloksiin sekä analysoida hyvien tulosten lisäksi myös huonoja tuloksia, jotka saattavat tietysti johtua väistämättömästä riskimarginaalista, mutta myös hallinnon ja organisaation rajoituksista.

5.1.2. Erityisen hyödyllistä olisi liittää jälkeensä tehtävän arvioinnin kriteereihin analyysi vaikutuksista kyseisen alueen

(1) Komission yksiköiden valmisteluasiakirja "Kertomus yrittäjyyden ja kilpailukykyyn edistämistä koskevan toimintasuunnitelman täytäntöönpanosta", SEK(2000) 1825 Vol. 1.

(2) Euroopan yhtenäisyys, kansojen solidaarisuus ja alueiden erot – Toinen kertomus sosiaalisesta ja taloudellisesta yhteenkuuluvuudesta, COM(2001) 24 final.

(3) EU:n tiedote, täydennysosa 5/95.

(4) KOM(2000) 567 lopullinen.

kilpailukykyyn ja työllisyyteen sekä toinen, myöhemmin tehtävä analyysi tulosten pysyvyydestä ja niiden kannustinvoimasta suhteessa myönnettyihin varoihin.

5.2. Alueellisten erityispiirteiden tekijöitä luetellaan useita, mutta osaamiskeskusten tulisi hyödyntää alueen taloudellisten, kulttuuristen ja sosiaalisten mahdollisuuksien lisäksi myös sosiaali- ja terveydenhuollon ja ympäristöalan mahdollisuuksia.

5.3. Kestävän kehityksen yhteydessä olisi aiheellista mainita Agenda 21. Kestävyys ei tietenkään liity yksinomaan ympäristöön, vaan on myös "sosiaalista kestävyttä", jolla on suuri painoarvo kehitysnäkymien kannalta. On kuitenkin aina tärkeä korostaa sitoumuksia ja velvoitteita ympäristön pilaantumisen torjumisessa.

5.4. Myös koulutusaloitteet voivat olla innovatiivisia sekä uuden talouden että perinteisen tuotantotoiminnan alalla. Etenkin uusien koulutusmuotojen kokeilu mikroyrityksissä saattaa luoda organisatorisia innovaatioita. Työntekijän ammatti-identiteetin kehittäminen ja ammattitaidon lisääntymisen varmentaminen ovat perustekijöitä optimaalisen joustavuuden ja sopeutumiskyvyn hallitsemiseksi sekä subjektiiviselta että objektiiviselta kannalta. Tällä vaatimuksella on vielä suurempi merkitys tavoitteeseen 1 ja 2 kuuluvilla alueilla. Mahdollisiin innovatiivisiin toimiin olisikin ollut aiheellista liittää myös erityisiä koulutustoimenpiteitä.

5.5. Aiempien innovatiivisten toimien yhteydessä on eri alueilla rahoitettu mielenkiintoisia etätöyhankkeita. Verkko-työtä tehdään jo sekä kotona että etätökeskuksissa, mutta sen leviäminen riippuu useista tekijöistä, joista ensimmäinen on uuden teknologian käyttöaste, joka vaihtelee vielä suuresti eri jäsenvaltioissa. Toinen kriittinen tekijä on työpaikan ulkopuolella tapahtuvan verkkotyön hallintakriteerien määrittäminen.

5.5.1. Teknisten ja taloudellisten yhteyksien lisäksi etätöyllä on myös huomattavia sosiaalisia ja ympäristövaikutuksia, joita tulisi korostaa innovatiivisissa toimissa. Etätö voi edistää

kestävää liikennettä ja alueellista koheesiota pysäyttämällä heikoimmassa asemassa olevien keskusten tyhjentymisen. Etätö on osoittautunut tärkeäksi välineeksi naisten ja nuorten osuuden lisäämiseksi työelämässä.

5.5.2. Komissio on luonnollisesti tietoinen näistä tekijöistä, mutta olisi ollut aiheellista mainita etätö mahdollisena innovatiivisena tekijänä sekä uuden käytännön kannalta (ohjelmiin eikä hankkeisiin perustuva lähestymistapa) että alueiden toimivallan valintakriteerien täydentämiseksi.

5.6. Komitea katsoo, että alueiden välisten verkkojen luominen hyvien käytäntöjen levittämiseksi on ilman muuta tärkeää, mutta olisi ollut mahdollista laatia myös useiden alueiden yhteisiä ohjelmia, joissa olisi saattanut olla eri kehitystasoista johtuvaa yhteisvaikutusta. Innovatiivista toimista syntyvien hyvien käytäntöjen levittäminen tulisi kuitenkin olla mahdollisimman laajaa, jotta voitaisiin välttää tilannetta, jossa myönteiset ja tehokkaat kokeilut jäävät harvojen omaisuudeksi.

5.7. Koska unionin jäsenmaiden alueellinen rakenne on erilainen, olisi tarpeellista tarkentaa toimivaltaisen viranomaisen määritelmää. Komission tulisi julkaista ja jakaa tarkka luettelo eri alueiden vastuullisista tahoista. Koska ohjelmiin perustuva lähestymistapa edellyttää, että toimivaltaiset viranomaiset arvioivat ja valitsevat yksittäiset hankkeet, aloitteelle tulee antaa paljon julkisuutta toimielinten lisäksi myös yrittäjien, tiedemaailman ja kansalaisyhteiskunnan järjestöjen ta-solla.

5.8. Komitea suosittaa, että komissio kiinnittää innovatiivisten toimien hallinnoinnissa jatkuvasti huomiota yhdenmukaisuuteen tärkeimpien politiikkojen kanssa, erityisesti työllisyyspolitiikan ja tasavertaisten mahdollisuuksien politiikan kanssa; ne kuuluvat olennaisena osana kaikkiin EU:n aloitteisiin.

5.9. Olisi hyödyllistä, että innovatiivisia toimia arvioitaisiin myös liittymistä edeltävien politiikkojen kannalta. Lisäksi erityistä huomiota tulisi kiinnittää ohjelmien käynnistämiseen Euroopan unionin jäsenvaltioiden saari- ja syrjäisillä alueilla.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista:

- ”Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille – Rikollisuuden ehkäiseminen Euroopan unionissa – Yhteisön rahoitustuesta laadittuja yhteisiä suuntaviivoja ja ehdotuksia koskeva mietintö”, ja
- ”Ehdotus neuvoston päätös, tehty tuki-, vaihto-, koulutus- ja yhteistyöohjelman perustamisesta rikollisuuden ehkäisemiseksi (Hippokrates)”

(2001/C 221/17)

Euroopan komissio päätti 29. marraskuuta 2000 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan mukaisesti pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellä mainituista tiedonannosta ja ehdotuksesta.

Asian valmistelusta vastannut ”työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus” -jaosto antoi lausuntonsa 2. toukokuuta 2001. Lausunnon ainoana esittelijänä toimi Roger Burnel.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30. ja 31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 111 puolesta 1:n pidättyessä äänestämästä.

I. JOHDANTO

1. Rikollisuus lisääntyy Euroopan unionissa ja kaikkialla maailmassa, varsinkin kun kyseessä on helposti ja nopeasti rajojen yli kulkeva vitsaus. Tietyt maantieteelliset alueet ovat rikollisuuden kannalta suotuisia ja sopivia.

2. Kunkin valtion ja yhteisön toimielinten on siis välttämättä puututtava rikollisuuden alkuperään ja sen kaikkiin ilmene-mismuotoihin. Rikollisuuden toteaminen yhteiskunnalliseksi ongelmaksi ei ole mikään selitys tai perustelu.

3. TSK:lta on pyydetty lausuntoa aiheesta ”Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille – Rikollisuuden ehkäiseminen Euroopan unionissa – Yhteisön rahoitustuesta laadittuja yhteisiä suuntaviivoja ja ehdotuksia koskeva mietintö”.

4. Rikollisuuden ehkäiseminen on ensimmäinen toimenpide alan politiikassa ja toiminnassa, joiden tulee olla kokonaisvaltaisia. Tästä syystä TSK:n lausunto on tiedonannon aihetta laajempi pyrkimättä kuitenkaan olemaan tyhjentävä. Komitea on jo ottanut kantaa aiheeseen käsitellessään esim. seuraavia aiheita: lasten, naisten ja siirtolaisten monenmuotoinen rikollinen hyväksikäyttö sekä riskiryhmät ja rikollisuudelle alttiit henkilöt.

5. TSK toivoo aivan ensisijaisesti, että etenkin poliittiset päättäjät täsmentävät suhtautumistaan arvojen vaalimiseen ja edistämiseen sekä sellaisten toimien ja keinojen määrittämiseen, jotka saavat osakseen kaikkien kansalaisten kunnioituksen.

6. Laajentuminen tulee kasvattamaan EU:n maa- ja merirajoja. Näin ollen olisi suotavaa, että ehdokasvaltioita valistetaan yhteisön huolenaiheista ja toiminnasta ja että niiden osallistuminen mahdollistetaan.

EU:n on pohdittava asioita yhdessä ja harjoitettava muuta yhteistoimintaa Euroopan neuvoston ja YK:n kanssa etenkin pyrittäessä torjumaan järjestäytyneitä rikollisuutta, jossa käytetään tehokkaasti hyväksi uusinta tekniikkaa esim. viestinnän, huumetuotannon ja vakoilun alalla.

II. HUOMIOITA

1. Komissio on valinnut rikollisuuden laajan käsitteen, joka ulottuu jäsenvaltioiden lainsäädännöissä rikoksiksi määritellyjä tekoja laajemmalle.

1.1. Mikäli rikos sijoitetaan erilaisten rikollisista teoista koostuvan pyramidin huipulle, on todettava, että se ulottuu useille tasoille, joista alimpana on banaalilta vaikuttava kansalaistottelemattomuus, välitasoilla eriasteista yksilöllistä ja kollektiivista rikollisuutta ja ylimmillä tasoilla mafia ja rikollisliigat.

1.2. TSK kannattaa komission valitsemaa laajaa käsitettä, koska mikäli rikollisten tekojen alkuperään ei puututa, se saattaa toimia huonona esimerkkinä ja johtaa lumipalloilmion tapaan vakavampiin ongelmiin. Jo sananlaskussa todetaan, että jos antaa pahalle pikkusormen, se vie koko käden!

2. Rikollisuuden ehkäisemisen tavoitteena on yleinen turvallisuus, luonnollisten ja oikeushenkilöiden suojeleminen, yksityisessä ja julkisessa omistuksessa olevan yksityisen ja yhteisen omaisuuden suojeleminen sekä uhrien oikeuksien turvaaminen.

3. Rikollisuuden ehkäisyyn kuuluu neljäntyyppisiä toimia, jotka ovat sidoksissa toisiinsa:

3.1. ehkäisy

3.2. lain puitteissa toteutettavat lainvalvonta- ja rangaistus-toimenpiteet

3.3. vahinkojen korjaaminen ja uhrien tukeminen

3.4. rikkomusten ja rikollisten tekojen tekijöiden yhteiskunnallinen sopeuttaminen rangaistuksen kärsimisen aikana ja sen jälkeen.

4. Komissio on nimennyt ohjelmansa osuvasti Hippokra-teen mukaan; hänhän oli ennaltaehkäisevän lääketieteen uranuurtaja. Loogista periaatetta ”ennaltaehkäisy on hoitoa parempi vaihtoehto” olisi sovellettava kaikkiin vääryyden esiintymiin.

4.1. Komissio asettaa kaksi tavoitetta ensisijaiseen asemaan:

- kansalaisten varoittaminen
- kansalaisten rohkaiseminen myötävaikuttamaan henkilöiden sekä julkisen ja yksityisen omaisuuden yleisen suojelupolitiikan onnistumiseen.

4.2. Kansalaisille sekä politiikasta, taloudesta, yhteiskunnallisista asioista ja kulttuurista päättävälle henkilölle esitetyllä vetoomuksella on kaksi pääasiallista ehtoa:

4.2.1. Kansalaisten on nähtävä osallistumisensa mahdollisena – siis realistisena – ja mitattavissa oleviin konkreettisiin tuloksiin johtavana. Rikollisuuden ehkäiseminen ei kuulu pelkästään asiantuntijoille, vaikka heidän osallistumisensa onkin välttämätöntä, vaan se kuuluu myös tärkeimpiin kansalaisvelvollisuuksiin.

4.2.2. Rikollisuuden ehkäisemispolitiikan on oltava kokonaisvaltaista eli sen tulee puuttua kaiken rikollisen toiminnan alkuperään, aina syvistä juurista näkyvimpiin syihin asti, ja sen tulee saada liikkeelle kaikki yhteiskunnan toimijat. Täten myös kaupunkipolitiikalla, köyhyyden, työttömyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjumispolitiikalla sekä koulutus-, sosiaaliturva-, sosiaali- ja viestintäpolitiikalla puututaan asioihin rikollisuutta ehkäisevästi. Esimerkiksi köyhyyttä tulee vastustaa puuttamalla sen syihin ja seurauksiin eikä väittämällä varattomien henkilöiden ja perheiden olevan itse vastuussa tilanteestaan. Kuka haluaisi elää kurjuudessa?

4.2.3. On syytä ottaa erityisesti huomioon koulutus, jolla pyritään saavuttamaan ajattelu- ja viestintätaidot erilaisia kielellisiä taitoja hankkimalla (puhuminen, lukeminen, kirjoittaminen, laskeminen, –) ja moraalisaantöjen ja kansalaiskasvatuksen avulla opittavat käytöstavat. Tämä edellyttää opettajien kouluttamista kohtaamaan koko väestö (oppilaat ja heidän vanhempansa) sekä opetusvälineistön ja kasvatusta mahdollistavien tilojen järjestämistä oppilaitosten yhteyteen. Katu on harvoin hyvä koulu.

4.3. Koska TSK on järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan edustajien kokoontumis- ja keskustelupaikka Euroopan tasolla, se kiinnittää huomiota elämänlaatuun ja siten kaikkiin häiriöihin, joita syntyy perusoikeuksien riistämisestä (oikeus turvallisuuteen, ihmisarvoon, työhön, terveydenhuoltoon ja sosiaaliturvaan, yleissivistävään ja ammatilliseen koulutukseen, perehtyteen jne.).

4.4. Valitettavasti on kuitenkin todettava, että rikosten ehkäisemisen ja torjuntatoimien edellyttämät resurssit lisääntyvät aivan liian usein liian hitaasti rikollisten tekojen määrän kasvuvauhtiin ja tekojen vakavuuteen sekä rikollisuuden organisoitumisasteen kohoamiseen nähden. Vaikka asia ei näin aina olisikaan, tämä ajatus johtaa kuitenkin lausuntoa.

4.4.1. Julkishallinnon tulee siis suunnata mittavia pedagogisia toimenpiteitä kansalaisille ja viestintävälineille.

4.4.2. Europolin resurssit ovat erittäin riittämättömät (35 miljoonaa euroa vuonna 2001, mikä on 29 prosenttia enemmän kuin vuonna 2000). Vastaavanlaisia huomioita voitaisiin tehdä jäsenvaltioissamme, esimerkiksi (maa- ja meri)rajat ylittävän rikollisuuden vastaisesta toiminnasta. Rikos on vitsaus, joka siirtyy yhä helpommin ja nopeammin maasta toiseen. Mitä myöhemmin sen aktiivinen kitkeminen aloitetaan, sitä pahempaa tuhoa se ehtii saada aikaan.

4.4.3. Vaikka johtoajatuksena piti olla yhteistyö ilman kilpailua, näyttää siltä, että poliisien välinen sota on siirtynyt romaanien sivuilta elävään elämään.

4.4.4. Tiettyjen oikeudellisten menettelyjen hitaus ja monimutkaisuus vaikuttavat osaltaan kansalaisten keskuudessa levinneeseen tunteeseen siitä, että tietyt tapaukset jäävät rankaisematta, vaikka kyseessä on ennen kaikkea ilmeinen resurssien puute tai jopa niiden sopimattomuus. Syytettyjen oikeuksien lisäksi on taattava uhrien oikeudet.

4.4.5. Ei puutu paljon, etteivätkö kansalaiset ajattelisi, että rehelliset kansalaiset on unohdettu ja että heidän oikeuksiaan suojelevat tahot ovat ajastaan jäljessä.

5. Komissio

5.1. esittää Amsterdamissa kesäkuussa 1997 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston hyväksymän toimintasuunnitelman perusteella, että jäsenvaltioiden yhteisten normien mukaisesti kehitetään konkreettinen ”tietojen keruu- ja analysointijärjestelmä, joka on suunniteltu niin että sen avulla voidaan saada käsitys järjestäytyneen rikollisuuden tilanteesta kussakin jäsenvaltiossa ja jota voidaan käyttää lain noudattamista valvo- vian viranomaisten apuna järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa”.

Europol ja jäsenvaltiot ovat jo sitoutuneet tähän tavoitteeseen Euroopan unionissa esiintyvistä järjestäytyneestä rikollisuudesta laadittavan vuosikertomuksen puitteissa.

5.2. Jäsenvaltioiden välillä tehtävä yleisen rikollisuuden vertailu on joskus vaikeaa luotettavien ja ajankohtaisten tietojen vaikean saatavuuden vuoksi. Euroopan neuvosto ja YK ovat jo aloittaneet tähän tavoitteeseen tähtäävän työskentelyn etenkin yleiseen rikollisuuteen liittyvien tietojen alalla.

5.3. TSK kannattaa tekeillä olevia aloitteita, joilla pyritään saavuttamaan kaikista asiaankuuluvista tiedoista koostuva yksityiskohtainen tietämys rikollisuustilanteesta, rikollisuuden seurannan kehityksestä ja tarkka arvio toteutettujen toimien vaikutuksista.

6. Komissio ehdottaa rikollisuuden ehkäisemiseen osallistuvien toimijoiden verkottumista ja heidän mobilisointiaan.

6.1. Komissio kannattaa puheenjohtajamaiden Ranskan ja Ruotsin aloitetta, jossa suositellaan ”kaupunki-, nuoriso- ja huumausainerikollisuuden ehkäisemiseen keskittyvän eurooppalaisen verkoston perustamista”.

6.2. Teollisuus ja tiettyjen ammattien harjoittajat, jotka ovat alttiina korruptiolle, rahanpesulle ja petoksille, ovat ryhtyneet toimiin.

6.3. Komissio ehdottaa järjestäytyneen rikollisuuden ehkäisemistä käsittelevän eurooppalaisen foorumin perustamista; siinä käsitellään hyvin erilaisia aiheita, kuten laillista ja laitonta tavarakauppaa, tietoverkkorikollisuutta, korruptiota, rahoitustoimintaan liittyvää rikollisuutta, ympäristörikollisuutta, tiettyjen avainasemassa olevien ammattialojen asemaa, järjestäytyneen rikollisuuden ja talousrikollisuuden ehkäisemistä jne. Tällaisen foorumin koon ja muodon tulisi voida muuttaa tarpeiden mukaan. Foorumin tavoitteena olisi mm. rikosteneh-
käisemistoimien organisointi Euroopan tasolla. Foorumin on

- avustettava EU:n toimielimiä ja jäsenvaltioita rikollisuuden ehkäisemiseen liittyvissä kysymyksissä
- osallistuttava uusien rikossuuntausten tunnistamiseen
- helpotettava rikostenehkäisytoimintaa koskevien tietojen vaihtoa
- tuettava asiantuntijakeskusten toimintaa
- osallistuttava tutkimus-, koulutus- ja arviointiaiheiden yksilöintiin.

Komissio pyrkii muodostamaan foorumille mahdollisimman kevyen hallintorakenteen, josta sen omat yksiköt voivat vastata.

Komissio tutkii yhdessä asianomaisten toimijoiden kanssa tarvetta luoda rikollisuuden ehkäisemistä koskeva Internet-sivusto.

TSK tukee komission pyrkimyksiä.

7. Tampereella järjestetyssä Eurooppa-neuvostossa koontuneiden valtioiden ja hallitusten päämiesten mukaan olisi pohdittava EU:n rahoitustuen myöntämistä rikollisuuden ehkäisyä varten. Komissio on tullut johtopäätökseen, että rahoitusväline toisi lisäarvoa jäsenvaltioiden toiminnalle, kuten se totesi jo Praia da Falésian konferenssissa.

Rahoitusväline koostuisi kahdesta osiosta, joista toisessa keskitytään kansainväliseen järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja toisessa muuhun rikollisuuteen.

Rahoitusväline luokiteltaisiin pilottihankkeeksi, ja se perustettaisiin Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 34 artiklan nojalla tehtävällä päätöksellä aluksi kahdeksi vuodeksi (2001–2002). Komission tiedonannossa todetaan, että ”rahoitusmäärien osalta on toivottavaa lähteä liikkeelle maltillisesti ja kasvattaa määriä myöhempinä vuosina. Vuosibudjetin asettaminen 1 miljoonaan euroon näyttäisi kohtuulliselta tässä vaiheessa, kun komissio ei ole vielä tehnyt hallinnoimiaan ohjelmia koskevia kokonaisehdotuksia”.

8. Talous- ja sosiaalikomitea panee nämä päätökset merkille ja toivoo, että kaikki mahdolliset keinot otetaan käyttöön, koska ongelmakenttä on hyvin laaja. Traumaattisista kokemuksista kärsineet kansalaiset odottavat tuntevia ja jatkuvia toimia.

8.1. TSK painottaa tarvetta saada kansalaiset osallistumaan rikollisuudenehkäisytoimiin sellaisten organisaatioiden, amatillisten ja muiden järjestöjen välityksellä, joihin he luottavat ja joille he haluavat tarjota apunsa.

8.2. Komitea painottaa mm. perheiden, opettajien, sosiaalityöntekijöiden ja viestimien roolia tässä asiassa.

8.3. Koska tavoitteena on kaikkien henkilöiden saaminen osaksi yhteiskuntaa, mikä on yksi demokratian keskeisistä tekijöistä, pelkkä korjaava sosiaalilääketiede ei riitä. On äärimmäisen tärkeää, että kaikilla politiikan lohkoilla on kaikille kansalaisille selvä integroimistavoite: asunnot, kaupungistuminen, työllisyys, koulutus, terveydensuojelu, sosiaaliturva, informaatio, kulttuuri jne.

Tämä olisi parasta mahdollista rikollisuuden ehkäisemistä, vaikka onkin pidettävä mielessä, että poliisi- ja oikeuslaitoksen on silti pysyttävä valppaina oikeuden puolustajina.

Mikäli yhteiskunta väittää takaavansa ihmisille vapauden, sen olisi ensin taattava heidän toimeentulonsa.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

*Talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Göke FRERICHS*

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi laatu- ja turvallisuusvaatimusten asettamisesta ihmisveren ja veren komponenttien keräämistä, tutkimista, käsittelyä, säilytystä ja jakelua varten sekä neuvoston direktiivin 89/381/EY muuttamisesta"

(2001/C 221/18)

Neuvosto päätti 12. helmikuuta 2001 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 152 artiklan nojalla pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellä mainitusta ehdotuksesta.

Asian valmistelusta vastannut "työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus" -jaosto antoi lausuntonsa 2. toukokuuta 2001. Esittelijä oli Carlos Ribeiro.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30. ja 31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 114 ääntä puolesta 3:n pidättyessä äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Lääketieteen edistyessä veren merkitys terveydenhuollon olennaisena osatekijänä on kasvanut kasvamistaan.

1.2. Veren lääkinällinen käyttö edellyttää vaatimuksia, joilla taataan verivalmistajien laatu, varmuus ja tehokkuus ja turvataan etenkin veren luovuttajien ja vastaanottajien edut.

2. Taustatietoja

2.1. Amsterdamin sopimuksen ja sen myötä erityisesti perustamissopimuksen 152 artiklan 4 kohdan a alakohdan ja 5 kohdan voimaantulo on antanut yhteisölle mahdollisuuden toteuttaa sitovia toimenpiteitä, joilla asetetaan verelle ja veren komponenteille korkeat laatu- ja turvallisuusvaatimukset.

2.2. Yhteisön lainsäädännössä on kuitenkin otettava huomioon kaikki veren keräämisen ja käsittelyn vaiheet. Samalla on otettava huomioon jäsenvaltioiden vastuu terveydenhuollon ja sairaanhoidon järjestämisestä ja tarjoamisesta.

2.3. On syytä muistaa yhteisön aiemmin tekemät asiaa koskevat aloitteet, etenkin neuvoston suositus (98/463/EY) veren ja veriplasman luovuttajien soveltuvuudesta sekä luovutetun veren seulonnasta Euroopan yhteisössä ja neuvoston direktiivi (89/381/EY), jossa annetaan ihmisverestä tai veriplasmasta valmistettuja lääkkeitä koskevia erityissäännöksiä.

2.4. Koska Euroopan neuvosto on antanut asiasta kattavia ja merkittäviä suosituksia, ne on syytä ottaa huomioon. Suosituksista mainittakoon muun muassa seuraavat: R(96) 11, R(95) 15, R(95) 14 ja R(86) 6.

2.5. Myöskään direktiiviin 98/79/EY, joka koskee in vitro -diagnostiikkaa varten valmistettuja lääkinällisiä laitteita, ei sisälly kyseisessä lääkinnässä käytettävien valmisteiden aikaansaamiseksi tarkoitetun veren laatu- eikä turvallisuusvaatimuksia, minkä vuoksi direktiiviä on nyt täydennettävä.

3. Annettavan direktiivin rajoitukset

Yhteisö katsoo aiheelliseksi luoda hematopoeettisten solujen laatu- ja turvallisuusvaatimuksille myöhemmin julkaistavat lainsäädäntöpuitteet ja sisällyttää vaatimukset ihmisestä peräisin olevia kudoksia ja soluja koskeviin standardeihin.

4. Direktiiviehdotuksen tavoite

Ehdotetulla direktiivillä on tarkoitus täydentää yhteisön nykyistä järjestelmää sekä varmistaa, että veren turvallisuus ja laatu on samantasoista kaikissa EU:n jäsenvaltioissa veren käyttötarkoituksesta riippumatta.

Tämä rauhoittaa melkoisesti asianosaisia.

5. Strategia

Ehdotetun direktiivin avulla on tarkoitus varmistaa, että verta kerätään ja käsitellään kaikissa jäsenvaltioissa samalla tavoin.

Tavoitteen saavuttamiseksi ehdotetaan seuraavaa:

5.1. Luodaan lainsäädännön ja hallintomenettelyjen perusta, joka on siirrettävissä osaksi jäsenvaltioiden lainsäädäntöä.

5.2. Määritellään jäsenvaltioille yhtenäinen vastuujärjestelmä, joka koskee veripalvelulaitoksista ilmoittamista ja laitosten hyväksymistä, hyvien kliinisten ja laboratoriokäytäntöiden akkreditointia, veren käsittelyyn osallistuvan henkilöstön pätevyyttä sekä kaikissa kokoveren ja veren komponenttien keräämiseen, tutkimiseen, käsittelyyn, säilyttämiseen ja jakeluun

osallistuvissa laitoksissa käytettävien prosessien ja menetelmien varmentamista.

5.3. Asetaan jäsenvaltioiden edustajista koostuva komitea, jonka tehtävänä on ajantasaistaa tekniset standardit säännöllisin välein ja luoda valvontajärjestelmä, jonka avulla seurataan veren ja sen komponenttien keräämiseen, käsittelyyn ja käyttöön liittyviä haittavaikutuksia ja onnettomuuksia (veriturvatoiminta).

6. Ehdotetun direktiivin sisältö

Ehdotetussa direktiivissä on yhdeksän lukua, jotka voidaan jakaa neljään osaan seuraavasti:

- Ensimmäisessä osassa annetaan yleiset säännökset (luvut I–IV).
- Toisessa osassa keskitytään teknisiin näkökohtiin (luku V + liitteet).
- Kolmannessa osassa asetetaan tietosuojaa, jäsenvaltioiden välistä tietojenvaihtoa, seurantakertomuksia ja seuraamuksia koskevat vaatimukset (luvut VI ja VII).
- Neljännessä osassa säädetään komiteoiden kuulemisesta, liitteiden mukauttamisesta tekniseen kehitykseen ja direktiivin täytäntöönpanosta (luvut VIII ja IX).

7. Yleistä

7.1. Talous- ja sosiaalikomitea panee merkille, että ehdotetun direktiivin avulla pyritään vaalimaan kansanterveyttä.

7.2. Komitea katsoo olevan aiheellista tähdentää, että verenluovuttajat ja verenluovutusta edistävät kansalaisyhteiskunnan instituutiot tekevät sosiaalista, humanitaarista ja hyväntahtoista työtä. Heidän vapaaehtoisesti, anonymisti ja vastikkeettomasti antamansa lahja on arvokas, minkä vuoksi se ansaitsee julkisen tunnustuksen.

7.3. Yleisesti ottaen komitea kannattaa tehtyä ehdotusta, mutta esittää artikloista jäljempänä yleisiä ja erityisiä huomioita.

7.4. Komitea arvostelee kaiken kaikkiaan sitä, että ehdotetussa direktiivissä, etenkin sen liitteissä, annetaan useita yksityiskohtaisia säännöksiä. Komitean käsityksen mukaan ehdotetun direktiivin avulla tulisi päinvastoin pyrkiä asettamaan periaatteet ja yleiset tavoitteet. Säädöksessä tulisi olla ainoastaan yksi liite tieteellisine ja teknisine tietoineen, jotka ovat mukautettavissa todennettuun tieteelliseen kehitykseen ja joita tilapäiskomiteoissa kokoontuvat alan tutkijat ovat ehdottaneet. Tietoja on voitava ajantasaistaa direktiiviä muuttamatta.

7.4.1. Edellä mainitussa komiteassa tulee aina ja kaikissa olosuhteissa olla riittävästi alan erikoislääkäreitä. Asiantuntijat tulee ehdottomasti nimetä mahdollisimman avoimesti.

7.4.2. Edellä esitetyistä syistä komitea on päättänyt, ettei se ota yksityiskohtaisesti kantaa liitteissä lueteltuihin tieteellisiin ja teknisiin seikkoihin.

7.5. Komitea ilmaisee tyytyväisyytensä siihen, että ehdotetun direktiivin myötä kansalaisten yhtäläiset oikeudet vakiinutetaan kaikkialla yhteisössä.

7.6. Komitea katsoo, että 4 artiklan 3 kohdan sanamuoto on harhaanjohtava, sillä tavaroiden liikkumisessa jäsenvaltiosta toiseen on noudatettava kunkin jäsenvaltion määrittelemiä laatu- ja turvallisuusnäkökohtia. Jos jäsenvaltiossa on voimassa muita tiukemmat vaatimukset, siellä on estettävä käyttämästä sellaista verta tai sellaisia veren komponentteja, jotka eivät täytä kansallisia vaatimuksia. Komission tulee arvioida, miten tämä tavoiteristiriita vaikuttaa mahdollisesti lainsäädäntöön.

7.7. Komitea panee merkille, että direktiiviehdotuksessa kunnioitetaan kunkin jäsenvaltion terveydenhuoltojärjestelmän ominaispiirteitä ja pyritään luomaan yhtenäinen perusta veren keräämiselle ja käsittelylle asetettaville laatu- ja turvallisuusvaatimuksille. Tämä ei kuitenkaan estä jäsenvaltioita tekemästä tilanteeseen yksittäisiä parannuksia.

7.8. Komitea on komission kanssa yhtä mieltä siitä, että kuhunkin jäsenvaltioon tulee luoda veripalvelulaitosten ilmoitus-, hyväksyntä-, akkreditointi-, tarkastus-, valvonta- ja varmennusjärjestelmä sekä prosessiin osallistuvan henkilöstön pätevyyttä koskeva järjestelmä.

7.9. Komitea suhtautuu myönteisesti ammattitaitoisen henkilöstön koulutusta ja pätevoitymistä koskeviin säännöksiin, varsinkin kun tutkintotodistusten vastavuoroista tunnustamista ei loukata.

7.10. Komitea katsoo, että yksi EU:n ensisijaisista tavoitteista on luoda perusta EU:ssa käytettävän veren ja sen komponenttien korkeatasoisten turvallisuus- ja laatuvaatimusten asettamiseksi. Siksi komitea pitää myönteisinä direktiiviin ehdotettuja säännöksiä, joissa on otettu huomioon eettiset periaatteet ja käytännesäännöt sekä voimassaolevat kansainväliset standardit ja joiden avulla varmistetaan kyseisen tavoitteen saavuttaminen. Tavoitteen on katettava ehdottomasti verenluovuttajan soveltuvuus sekä kokoveren ja sen komponenttien kerääminen, tutkiminen, käsittely, säilyttäminen ja jakelu.

7.11. Komitea kannattaa veripalvelukeskusten hallinnointi- ja laadunvalvontajärjestelmän luomista.

7.12. Komitea kannattaa jäsenvaltioiden välisen tiedonvaihtojärjestelmän perustamista. Järjestelmän puitteissa vaihdetaan veren keräämisen ja käsittelyn yhteydessä saatuja tietoja asianmukaisin merkintä- ja tallennusmenetelmin siten, että tiedot ovat varmasti jäljitettävissä.

7.13. Komitean mielestä on myönteistä, että ehdotetun direktiivin liitteitä aletaan päivittää jatkuvasti ja nopeasti ja määritellään veren keräämiseen ja käsittelyyn osallistuvien toimijoiden toiminnalta edellytettävät tieteelliset perusteet.

7.14. Komitean käsityksen mukaan direktiiviehdotuksessa tulisi kuitenkin mainita nimenomaisesti se, että direktiiviä sovelletaan julkisiin, yhteiskunnallisiin ja yksityisiin laitoksiin niiden koosta tai organisaatiosta riippumatta.

7.15. Komitean mielestä direktiiviehdotuksesta tulee ehdottomasti ilmetä jollain tapaa se, että tekninen vastuu veren tai sen komponenttien luovuttajien ja/tai vastaanottajien toiminnasta lankeaa yksinomaan asianomaiselle, asianmukaisesti koulutetulle terveydenhuoltohenkilöstölle.

7.16. Koska verestä on puutetta ja verenluovutus on humanitaarista, hyväntahtoista, anonymia ja vastikkeetonta, komitea kehottaa komissiota kannustamaan jäsenvaltioita kampanjoimaan nykyistä aktiivisemmin verenluovuttajien sosiaalisen arvostuksen lisäämiseksi, mikä edistäisi ihanteellisesti verenluovutusta.

7.16.1. EU:n tavoitteena on varmistaa veren omavaraisuus. Direktiiviehdotusta tarkastellessaan komitea korostaa sitä, ettei veren keräämiseen ja käsittelyyn osallistuvien laitosten pidä missään tapauksessa sallia käyvän verellä kauppa hyötymistarkoituksessa.

7.17. Komitea panee merkille, ettei direktiiviehdotuksessa tehdä selkeää eroa toista henkilöä ja itseä varten luovutetun veren välillä.

8. Erityistä

8.1. Komitea ehdottaa, että 1 artiklaan lisätään seuraavaa: "Direktiivi ei kata veren eikä sen komponenttien terapeuttista käyttöä".

8.2. Komitea esittää, että 3 artiklan e kohta muotoillaan seuraavasti: "vastaavalla henkilöllä" immunoterapiaan erikois-

tunutta lääkäriä⁽¹⁾ tai lääkäriä, jolla on oikeus tehdä verensiirtoja".

8.3. Ehdotetun direktiivin 3 artiklan h kohta tulisi muotoilla seuraavasti: "vaaratilanteella' mitä tahansa veren ja veren komponenttien keräämisessä, tutkimisessa, käsittelyssä, säilytyksessä ja jakelussa sattunutta voimassa olevien menettelytapasääntöjen vastaista tapausta".

8.4. Ehdotetun direktiivin 4 artiklan 1 kohta tulisi muotoilla seuraavasti: "Jäsenvaltioiden on perustettava tai nimettävä prosessin ulkopuolinen viranomainen, joka vastaa tämän direktiivin vaatimusten täytäntöönpanosta".

8.5. Ehdotetun direktiivin 5 artiklan 2 kohta tulisi muotoilla seuraavasti: "Jos vastaava henkilö vaihtuu, veripalvelulaitoksen on välittömästi toimitettava toimivaltaiselle viranomaiselle uuden vastaavan henkilön nimi ja se päivämäärä, jona hän aloittaa toimessaan. Vastaavan henkilön sijaisen nimen on oltava toimivaltaisen viranomaisen tiedossa silloin, kun vastaava henkilö on estynyt hoitamasta tehtävänsä toistaiseksi".

8.6. Ehdotetun direktiivin 9 artiklan 1 kohta tulisi muotoilla seuraavasti: "Vastaavan henkilön on oltava immunoterapian erikoislääkäri tai lääkäri, jolla on oikeus tehdä verensiirtoja". (Ks. 8.2 kohdan alaviite.)

8.7. Ehdotetun direktiivin 10 artiklan 1 kohta tulisi muotoilla seuraavasti: "Ihmisen ja sen komponenttien keräämiseen, tutkimiseen, käsittelyyn, säilyttämiseen ja jakeluun osallistuvalla henkilöstöllä on oltava tehtävien edellyttämä pätevyys ja sille on järjestettävä ajallaan asianmukaista koulutusta".

8.8. Ehdotetun direktiivin 10 artiklan 2 kohta tulisi muotoilla seuraavasti: "Henkilöstön jatkokoulutusta järjestetään palvelukseenoton yhteydessä – –".

8.9. Ehdotetun direktiivin 11 artiklan 1 kohta tulisi muotoilla seuraavasti: "Toimivaltaisen viranomaisen on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet varmistukseksi, että jokainen veripalvelulaitos kehittää voimassa olevien laatustandardien mukaisen veripalvelulaitoksia koskevan laatujohtajärjestelmän ja pitää sellaista yllä".

8.10. Ehdotetun direktiivin 12 artiklan 2 kohta tulisi muotoilla seuraavasti: "Jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet varmistukseksi, että 8 artiklassa tarkoite-

⁽¹⁾	
Verensiirtolääketiede	Erikoistumisjakson vähimmäispituus 5 vuotta
Itävalta	Blutgruppenserologie und Transfusionsmedizin
Saksa	Transfusionsmedizin
Tanska	Klinisk immunologi
Ranska	Transfusion sanguine (*)
Italia	Immunoematologia
Irlanti	Transfusion Medicine
Portugali	Imuno-hemoterapia
Ruotsi	Transfusionsmedecin

(*) Sen jälkeen kun ensin on suoritettu 4 vuoden mittainen jakso tai vähintään 5 vuoden mittainen toinen erikoistumisjakso esim. veritautiopissa.

tuista tarkastus- ja valvontatoimenpiteistä vastaavat virkamiehet saavat tämän asiakirja-aineiston käyttöönsä veren luovuttajien ja vastaanottajien yksityisyyttä loukkaamatta”.

8.11. Ehdotetun direktiivin 13 artiklan 1 kohtaan tulisi lisätä sanan ”tunnistusjärjestelmä” jälkeen ilmaus ”mieluiten sähköisessä muodossa”.

8.12. Ehdotetun direktiivin 14 artiklan 1 kohdan loppuun tulisi lisätä seuraavaa: ”Lisäksi on oltava käytössä jäljitettävyyssmenetelmä”.

8.13. Ehdotetun direktiivin 14 artiklan 2 kohta tulee muotoilla seuraavasti: ”Veripalvelulaitoksesta vastaavan henkilön on ilmoitettava toimivaltaiselle viranomaiselle – –”. Kohtaan tulee lisätä seuraava alakohta:

- a) Toimivaltaisen viranomaisen on tutkittava ja luokiteltava epätoivotut vaikutukset tai vaaratilanteet ja säädettävä ennakoivista toimenpiteistä.

8.14. Liitteen II osan A ensimmäisessä luetelmakohdassa on mainittava sähköpostiosoite, ja neljäs luetelmakohta on

muotoiltava seuraavasti: ”hygienia- ja turvallisuusvaatimukset (esim. suojavaatteet, työpaikkahygienia ja työsuojelu)”.

8.15. Liitteen II nykyiseen osaan B tulee lisätä uusi luetelmakohta seuraavasti: ”uusien luovuttajien määrä vuodessa”. Nykyinen kolmas luetelmakohta liitetään seuraavaan virkkeeseen maininnalla ”ja syyt tautien esiintymiseen”.

8.16. Liitteen III ensimmäiseen sarakkeeseen lisätään ”alan tietojenkäsittelytaidot”.

Neljännän sarakkeen teksti korvataan nimenomaisella maininnalla ”biologiaa ja ihmiseren kemiaa koskeva koulutus”.

Viidennen sarakkeen teksti korvataan seuraavalla: ”immunoterapian erikoislääkäri tai lääkäri, jolla on oikeus tehdä verensiirtoja”. (Ks. 8.2 kohta).

8.17. Komitea esittää, että direktiiviehdotuksen liitteeseen VI lisätään kohta 4, joka muotoillaan seuraavasti:

”4. Omaverensiirtoa koskevat perusteet

Edellä luetellut rajoitukset eivät koske omaverensiirtoja, joihin sovelletaan erityisvaatimuksia”.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi työntekijöiden suojaa työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annetun neuvoston direktiivin 80/987/ETY muuttamisesta”

(2001/C 221/19)

Neuvosto päätti 14. helmikuuta 2001 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellä mainitusta ehdotuksesta.

Asian valmistelusta vastannut ”työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus” -jaosto hyväksyi lausuntonsa yksimielisesti 2. toukokuuta 2001. Esittelijä oli Gustav Zöhrer.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30. ja 31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 118 ääntä puolesta, 2 vastaan ja 3 pidättyi äänestämästä.

1. Komission ehdotuksen pääsisältö

Nyt kun neuvoston direktiivin 80/987/ETY antamisesta on kulunut 20 vuotta, komissio katsoo aiheelliseksi tehdä johtopäätökset direktiivin tiettyjen säännösten soveltamisongelmia koskevista keskusteluista ja pohdinnoista ja ehdottaa neuvostolle direktiivin muuttamista.

Komission mielestä direktiivin perusrakenne on säilytettävä ennallaan, sillä direktiiville asetettua suojaamistavoitetta, siinä käyttöön otettua toimintamekanismia ja saavutettuja tuloksia ei saa kyseenalaistaa. Työmarkkinoiden realiteetit ovat kuitenkin muuttuneet vuosien varrella ja yrityksissä on toteutettu rakennemuutoksia ja uudelleenjärjestelyjä, mikä antaa aihetta direktiivin tarkistamiseen niiltä osin kuin se ei enää vastaa nykyisiä vaatimuksia.

Tärkeimmät tekijät, jotka ovat paljastaneet direktiivin aukot ja puutteet, liittyvät jäsenvaltioiden maksukyvyttömyyslainsäädännön kehitykseen, sisämarkkinoiden dynamiikkaan sekä pyrkimykseen sovittaa direktiivi yhteen työoikeuden alalla sittemmin annettujen muiden yhteisön direktiivien ja Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen viimeaikaisen oikeuskäytännön kanssa.

Direktiiviin ehdotetaan seuraavia muutoksia:

- Direktiivin soveltamisalaa täsmennetään 1 ja 2 artiklassa ja nykyinen liite poistetaan.
- Maksukyvyttömyyden käsite määritellään uudelleen 2 artiklassa. Määritelmän perustana on maksukyvyttömyysmenettelyistä annetussa neuvoston asetuksessa käytetty määritelmä.
- 3 ja 4 artiklaa yksinkertaistetaan.
- Lisätään uusi 8 a artikla, jossa säädetään toimivaltaisesta palkkaturvajärjestelmästä rajatylittävissä tapauksissa.

- Lisätään uusi 8 b artikla, joka koskee jäsenvaltioiden välistä hallinnollista yhteistyötä 8 a artiklan täytäntöönpanon helpottamiseksi.

2. Yleistä

2.1. Komitea on yleisesti ottaen tyytyväinen komission aloitteeseen. Työmarkkinoiden muuttuminen, Euroopan sisämarkkinoiden dynaamisuus sekä yrityksissä toteutetut rakennemuutokset ja uudelleenjärjestelyt tekevät 20 vuotta sitten annetun direktiivin mukauttamisen välttämättömäksi.

Säädösten yksinkertaistaminen ja lähentäminen sekä yhtenäisten käsitteiden ja määritelmien käyttö yhteisön lainsäädännössä lisää yleisesti avoimuutta ja oikeusvarmuutta.

2.2. Komitea korostaa komission näkemystä, jonka mukaan käsillä olevan direktiivin yhteydessä on nimenomaan kyse alkuperäisessä direktiivissä säädetyin suojan säilyttämisestä. Direktiivin tarkoituksenaahan on taata, että työntekijät saavat työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa ainakin osan palkkasaatavistaan.

Koska maksukyvyttömyyslainsäädäntö on joustavia työmarkkinajärjestelyjä vastaavien uudenlaisten työsopimusten käyttöönoton myötä kehittynyt, vaikuttaa todella siltä, ettei direktiivi nykyisellään enää täysin täytä tehtäväänsä ja takaa työntekijöille asianmukaista suojaa.

Ennen kaikkea on huolehdittava siitä, ettei direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle rajata tiettyjä joustavia työsopimusmuotoja, joiden merkitys on viime aikoina kasvanut.

2.3. Jäsenvaltioiden maksukyvyttömyyslainsäädäntöön on alkuperäisen direktiivin antamisen jälkeen tehty huomattavia muutoksia, joiden tavoitteena on yhä enenevässä määrin estää maksuvaikeuksiin joutuneiden yritysten täydellinen likvidointi ja mahdollistaa niiden toiminnan jatkuminen.

Kuitenkin juuri tällaiset tapaukset jäävät direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle, jos direktiiviä tulkitaan tiukasti, kuten Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on päätöksissään tehnyt. Näin ollen komitea kannattaa maksukyvyttömyyden käsitteen ajantasaistamista. Tämä ei ainoastaan edistä direktiivissä säädetyn suojan turvaamista vaan saattaa myös mahdollistaa työpaikkojen säilymisen ja työntekijöiden osallistumisen yrityksen tervehdyttämiseen.

2.4. Euroopan sisämarkkinoiden kehittyessä myös yritysraenteet eurooppalaistuvat yhä voimakkaammin. Samalla lisääntyvät sellaiset tapaukset, joissa työnantajan maksukyvyttömyys voi vaikuttaa eri jäsenvaltioissa työskenteleviin työntekijöihin.

Vaikka Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on jo antanut tällaisia tapauksia koskevia tuomioita, komitean mielestä on selvyyden ja oikeusvarmuuden vuoksi aiheellista säätää asiasta myös käsillä olevassa direktiivissä.

2.5. Direktiivin oikeusperustan osalta komitea on komission kanssa yhtä mieltä siitä, että Amsterdamin sopimuksella luotiin perustamissopimukseen yksiselitteinen perusta tämänkaltaisille lainsäädäntötoimille ja että 137 artiklan 2 kohta siis muodostaa direktiiville asianmukaisen oikeusperustan.

2.6. Lisäksi komitea suosittaa, että direktiivi julkaistaan kodifioituna versiona lainsäädännön parhaan mahdollisen avoimuuden takaamiseksi. Samasta syystä komitea kehottaa jäsenvaltioita kodifioimaan kansalliset säädöksensä direktiivin voimaansaattamisen yhteydessä.

3. Erityistä

3.1. Soveltamisala ja määritelmät

3.1.1. Maksukyvyttömyyden määritelmä

Kuten edellä jo mainittiin, komission direktiiviehdotuksessa otetaan huomioon maksukyvyttömyyslainsäädännön kehitys ja direktiivin käytännön soveltaminen jäsenvaltioissa. Komitea kannattaa komission ehdotusta, sillä sen avulla voidaan myös varmistaa, että direktiivi edelleen täyttää sille asetetun suojaamistavoitteen.

Varovaisuuteen on kuitenkin aihetta, jotta voidaan välttää väärinkäytökset ns. saneeraustapauksissa. Direktiivin tarjoman suojan tarkoituksena ei ole mahdollistaa yritysten tervehdyttämistä palkkaturvajärjestelmien kustannuksella. Komitea kehottaakin kiinnittämään tähän väärinkäyttömahdollisuuden huomiota direktiivin 10 artiklassa ja jättämään jäsenvaltioiden tehtäväksi tarvittavien toimien toteuttamisen väärinkäytösten estämiseksi myös yksittäistapauksissa.

Jäsenvaltioissa sovellettavien maksukyvyttömyysmenettelyiden ilmoitusvelvollisuudesta komitea huomauttaa, että asetuksen (EY) N:o 1346/2000 1 artiklassa tarkoitetuista menettelyistä on jo laadittu luettelo, joka on esitetty kyseisen asetuksen liitteessä A. Tämän vuoksi onkin syytä kysyä, eikö pelkkä viittaus tähän liitteeseen riittäisi. Näin jäsenvaltioiden ilmoitusvelvollisuus voitaisiin rajata muutoksiin, täydennyksiin ja direktiivin soveltamisalaan kuuluviin uusiin menettelyihin.

3.1.2. Direktiivin soveltamisalaan kuuluvat työntekijät

3.1.2.1. Komitea on tyytyväinen siihen, että direktiivin soveltamisalaa tarkennetaan ja direktiivi ulotetaan samalla koskemaan osa-aikatyöntekijöitä, määräaikaaisessa tai tilapäisessä työsuhteessa olevia työntekijöitä ja kotityöntekijöitä⁽¹⁾.

Lisäksi olisi keskusteltava siitä, missä määrin soveltamisalaa voitaisiin laajentaa myös palkansaajiin rinnastettavissa oleviin muihin työntekijöihin. Kyse on työntekijöistä, jotka tekevät työnantajalle töitä sellaisen sopimuksen perusteella, joka ei luo sopimuspuolten välille varsinaista työsuhdetta mutta jolla on samankaltaisia tai suurelta osin samoja tunnusmerkkejä kuin työsuhteella.

Koska tämä kysymys liittyy suoraan kunkin jäsenvaltion työläisäädäntöön, komitea kehottaa jäsenvaltioita ottamaan nämä työntekijät huomioon käsitteitä määritellään.

3.1.2.2. Komitean mielestä ehdotetun direktiivin sisältämät selkeät säännökset siitä, mitkä työntekijät voidaan jättää direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle ja millaisin ehdoin, ovat parempi vaihtoehto kuin tähänastinen sääntely, joka on vaihdellut huomattavasti jäsenvaltiosta toiseen.

Ehdotetussa direktiivissä säädetään kahdesta mahdollisuudesta rajoittaa direktiivin soveltamisalaa. 1 artiklan 2 kohdan mukaan soveltamisalan ulkopuolelle voidaan poikkeuksellisesti jättää työntekijät, joille direktiivissä säädettyä vastaava suoja taataan muunlaisen palkkaturvan avulla. Komitea tukee tätä säännöstä.

Direktiivin 1 artiklan 3 kohdassa jäsenvaltioille taas annetaan mahdollisuus rajata soveltamisalan ulkopuolelle luonnollisen henkilön palveluksessa olevat kotiapulaiset ja osuuskalastajat.

⁽¹⁾ Neuvoston direktiivi 97/81/EY, annettu 15 päivänä joulukuuta 1997, Euroopan teollisuuden ja työnantajain keskusjärjestön (UNICE), julkisten yritysten Euroopan keskuksen (CEEP) ja Euroopan ammatillisen yhteisjärjestön (EAY) tekemästä osa-aikatyötä koskevasta puitesopimuksesta, EYVL L 14, 20.1.1998, s. 9. Neuvoston direktiivi 99/70/EY, annettu 28 päivänä kesäkuuta 1999, Euroopan ammatillisen yhteisjärjestön (EAY), Euroopan teollisuuden ja työnantajain keskusjärjestön (UNICE) ja julkisten yritysten Euroopan keskuksen (CEEP) tekemästä määräaikaista työtä koskevasta puitesopimuksesta, EYVL L 175, 10.7.1999, s. 43. Neuvoston direktiivi 91/383/ETY, annettu 25 päivänä kesäkuuta 1991, määräaikaaisessa tai tilapäisessä työsuhteessa olevien työntekijöiden työturvallisuuden ja -terveyden parantamisen edistämistä koskevien toimenpiteiden täydentämisestä, EYVL L 206, 29.7.1991, s. 19.

Komitea katsoo tämän mahdollisuuden merkitsevän yhteisön sosiaalipoliittisten tavoitteiden vastaista epätasa-arvoista kohtelua. Direktiivin nykyisen liitteen mukaan vain kahdella jäsenvaltiolla on oikeus kotiapulaisia ja kahdella kalastajien yhteenliittymissä työskenteleviä kalastajia koskeviin poikkeusjärjestelyihin. Tämän vuoksi nämä työntekijät olisi poistettava poikkeusluettelosta.

3.1.2.3. Komission ehdottamassa direktiivissä ei säädetä mahdollisuudesta jättää direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle sellaisia henkilöitä, jotka käyttävät määräysvaltaa yrityksen johdossa. Komissio viittaa tässä yhteydessä direktiivin 10 artiklaan, jossa asiaa ei TSK:n mielestä kuitenkaan oteta täysimääräisesti huomioon.

Näin ollen komitea suosittaa, että 1 artiklan 3 kohdassa lueteltuja kriteereitä täydennetään siten, että jäsenvaltioilla on mahdollisuus jättää direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle myös

- oikeushenkilön lakisääteisestä edustuksesta vastaavan toimielimen jäsenet
- osakkaat, joilla on oikeus käyttää määräysvaltaa yhtiössä, vaikka määräysvalta perustuisikin luottamusasemaan.

3.2. Palkkaturvan ajallinen rajoittaminen

Komitea kannattaa yleisesti kyseisten säännösten yksinkertaistamista ja yhtyy komission näkemykseen, jonka mukaan

on tarpeen paitsi soveltaa läheisyysperiaatetta myös säätää vähimmäisturvasta. Ehdotetut toimet eivät kuitenkaan saa johtaa työntekijöiden nykyisen palkkaturvan heikkenemiseen.

Lisäksi on aiheellista pohtia, eikö direktiivissä olisi otettava huomioon myös jo aiemmin kertyneet työntekijöiden palkka-
saatavat, jotka tuomioistuin on velvoittanut työnantajan maksamaan mutta joita ei maksukyvyttömyystilanteen vuoksi ole maksettu.

Komitea suhtautuu varauksellisesti jäsenvaltioille annettavaan mahdollisuuteen asettaa enimmäisraja palkkaturvajärjestelmän suorittamille maksuille (4 artiklan 3 kohta), sillä kyseisen kohdan uusi sanamuoto ei sisällä minkäänlaisia rajoituksia. Kohtaan olisi lisättävä seuraavaa: "Niiden on kuitenkin huolehdittava direktiivin tarjoaman suojan takaamisesta."

3.3. Rajatylittävät tilanteet

Komissio noudattelee rajatylittävien tilanteiden osalta Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä. Komitea kannattaa voimakkaasti periaatetta, jonka mukaan maksamatta olevat palkkasaatavat turvataan siinä maassa, jossa työntekijä työskentelee. Tämä vastaa myös direktiiville asetettua suojaamistavoitetta. Tällaisen käytännön keskeinen edellytys on, että yrityksen maksukyvyttömyys tunnustetaan kyseisessä toisessa jäsenvaltiossa.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Transatlanttisen kumppanuuden ja vuoropuhelun vahvistaminen”

(2001/C 221/20)

Talous- ja sosiaalikomitea päätti 30. marraskuuta 2000 työjärjestyksensä 23 artiklan 3 kohdan mukaisesti antaa lausunnon aiheesta ”Transatlanttisen kumppanuuden ja vuoropuhelun vahvistaminen”.

Asian valmistelusta vastannut ”ulkosuhteet”-jaosto antoi lausuntonsa 17. toukokuuta 2001. Esittelijä oli Ernst Ehnmark.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30.–31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30 päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 119 puolesta 2:n pidättyessä äänestämistä.

Lausunnon tiivistelmä

- a) Talous- ja sosiaalikomitean kannattaa voimakkaasti transatlanttista yhteistyötä ja suosittaa sen vahvistamista ja laajentamista.
- b) Komitea pelkää, että niiden kahdenvälisen ja globaalin asioiden lukumäärä, joista Yhdysvallat ja EU ovat eri mieltä, lisääntyy.
- c) Komitea korostaa, että nykyistä laajemman kumppanuuden ja yhteistyön tulee perustua yhteisymmärrykseen sekä toisen osapuolen näkemysten, arvojen, etujen ja yhteiskuntamallin kunnioittamiseen.
- d) Komitea suosittaa järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan aktiivista ja tarmokasta osallistumista kumppanuuteen. Järjestäytynyt kansalaisyhteiskunta voi antaa tärkeän kannusteen transatlanttiseen kumppanuuteen liittyvien tapahtumien valmistelulle ja seurannalle. Kiistojen ja näkemuserojen yleistyessä on ihmisten välisten yhteyksien ulottaminen nykyistä laajemmalle entistä tärkeämpää.
- e) Komitea tukee ajatusta, että yhteistyö järjestettäisiin entistä enemmän teemoittain kuitenkin niin, että näkemuserojen mahdollisesti kärjistyessä niihin puututaan erityiskeinoin.
- f) Komitea ehdottaa neljää ensisijaista teemaa: maailmanlaajuistuminen ja monenvälinen kauppajärjestelmä, ympäristö ja ilmastonmuutos, elintarviketurvallisuus ja kuluttajansuoja, sosiaalinen yhteenkuuluvuus ja sosiaalijärjestelmien kestävyys väestön kehityksen kannalta.
- g) Komitea puoltaa kumppanuuteen liittyen käytävien vuoropuhelujen jatkamista ja vahvistamista. Myös Yhdysvaltojen ja EU:n huippukokousten teemakeskusteluja valmistelevien erityisryhmien (task force) perustamista tulisi harkita. Komitea ilmaisee myös halukkuutensa auttaa niiden perustamisessa.
- h) Komitea aikoo osallistua aktiivisesti transatlanttiseen yhteistyöhön. Järjestäytynyttä kansalaisyhteiskuntaa edustavana unionin toimielimenä komitea voi tarjota yhteistyöhön lisäarvoa.
- i) Osana komitean entistä laajempaa osallistumista komitea esittää vuosittain tai joka toinen vuosi järjestettävän transatlanttisen foorumin perustamista; siinä käsiteltäisiin molemmille osapuolille tärkeitä ja niitä kiinnostavia ajankohtaisia aiheita. Komitea ilmaisee olevansa halukas järjestämään ensimmäisen foorumin keväällä 2002.
- j) Komitea kehottaa Göteborgissa järjestettävää Yhdysvaltojen ja EU:n huippukokousta ottamaan johtoaseman globaalin kestävän kehityksen strategian muotoilussa.
- k) Tulevat Qatarissa käytävät WTO-neuvottelut tulevat osoittamaan, miten EU ja Yhdysvallat pystyvät päättämään yhteisestä asialistasta ja sopimaan kiistansa. Komitea kehottaa tulevaa Göteborgissa järjestettävää EU:n ja Yhdysvaltain huippukokousta toimimaan määrätietoisesti tähän suuntaan.

1. Johdanto

1.1. Yhdysvaltojen ja EU:n transatlanttinen yhteistyö laajeni ja uudistui muodoiltaan 1990-luvulla kylmän sodan päätyttyä. Yhteistyön uudet muodot ja käsitys yhteisistä eduista mahdollistivat myös järjestäytynyttä kansalaisyhteiskuntaa edustavien ryhmien osallistumisen vuoropuhelu- ja yhteistyöhankkeisiin. Vuonna 1995 hyväksytty uusi transatlanttinen toimintaohjelma (New Transatlantic Agenda, NTA) oli huomattava virstanpylväs, sillä se laajensi EU:n ja Yhdysvaltojen yhteistyön kattamaan kaikki poliittiset ja taloudelliset kysymykset.

1.2. NTA-toimintaohjelma oli merkittävä myös niiden aiemmin käytyjen keskustelujen kannalta, joissa pohdittiin mahdollisuutta luoda EU:n ja Yhdysvaltojen yhteinen vapaa-

kauppa-alue. Keskustelut kariutuivat, eikä aihetta enää käsitellä. Kaikesta huolimatta keskustelut osoittivat, että yhteistyölle pyritään löytämään uusia ulottuvuuksia ja muotoja.

1.3. NTA-toimintaohjelma oli myös osoitus uudesta EU:n ja Yhdysvaltojen välisestä tasapainosta. EU:n yhä merkittävämpi rooli kansainvälisissä kysymyksissä ja kansainvälisenä toimijana on kevään 2001 aikana selkiytynyt ja painottunut. Samalla läntisen pallonpuoliskon huomattavat tapahtumat ovat osaltaan muuttaneet NTA:n ja laajemminkin koko transatlanttisen yhteistyön näkymiä ja ehtoja. Niistä mainittakoon erityisesti Quebecin sopimus, joka luo Kuubaa lukuun ottamatta kaikki Amerikan valtiot kattavan vapaakauppa-alueen.

1.4. NTA-toimintaohjelma lisäsi olennaisesti yhteistyöhön liittyvien ongelmien ratkaisumekanismeja. Se ei kuitenkaan pyrkinyt peittämään sitä tosiseikkaa, että esiin nousee jatkuvasti erityisesti kauppaan liittyviä konfliktin aiheita ja näkemyseroja tai molempia. Näiden ongelmien ratkaiseminen ennen niiden kärjistymistä on kuitenkin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta onnistunut hyvin.

1.5. Ongelmanratkaisukapasiteetti säilynee riittävänä myös tulevina vuosina. Kuten kaikissa vuosikymmeniä kestävässä suhteissa, keskinäinen yhteisymmärrys ja sopu toisinaan vaihtelevat vuosien kuluessa.

1.6. Nyt on mahdollisesti alkamassa jakso, jolloin Yhdysvaltojen ja EU:n näkemykset tärkeimmissä kahdenvälisissä ja maailmanlaajuisissa kysymyksissä yhä useammin eroavat toisistaan. Mikäli näin on, korostuu Atlantin ylittävän kansalaisyhteiskuntien välisen toimivan vuoropuhelun sekä riittävien ongelmanratkaisumekanismien merkitys entisestään.

1.7. Komissio toteaa transatlanttisen yhteistyön tulevaisuutta käsittelevässä tiedonannossaan⁽¹⁾, että ilmenevistä ongelmista huolimatta ”EU:n ja Yhdysvaltojen suhteet muodostavat kaikesta huolimatta tärkeimmän strategisen kumppanuuden maailmassa”.

1.8. Talous- ja sosiaalikomitea ilmaisee vankan tukensa edellä mainitulle toteamukselle. Samalla komitea toistaa kantansa, että mielipide-erojen lisääntyminen voi rasittaa suhdetta entisestään.

1.9. Komitea ei kuitenkaan ole vielä katsonut tarkoituksenmukaiseksi niiden aiheiden tutkimista, joista mielipide-eroja yhä selkeämmin vallitsee. Yhteen näistä aiheista TSK kuitenkin haluaa ottaa kantaa.

1.10. Talous- ja sosiaalikomitea pitää valitettavana, että maailman ilmastonsuojeluun liittyvän Kioton pöytäkirjan toimeenpanossa on ajauduttu kriisiin Yhdysvaltojen ilmoitettua vetäytyvänsä pöytäkirjan ulkopuolelle.

1.11. Komitea keskittyy tässä transatlanttisen yhteistyön tulevaisuutta käsittelevässä lausunnossa pohtimaan, miten yhteistyötä ja vuoropuhelua voidaan tulevina vuosina vahvistaa. Yhteistyön ja vuoropuhelun vahvistaminen, osapuolten välisen väärinkäsitysten ehkäiseminen sekä järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan osallistuminen on entistä tärkeämpään niiden aiheiden kohdalla, joiden osalta vallitsee poliittisia näkemyseroja.

1.12. Oma-aloitteisen lausuntonsa myötä komitea tarkastelee transatlanttisesta yhteistyöstä saatuja kokemuksia. Lisäksi se esittää joukon keinoja, joilla yhteistyön mekanismeja ja vuoropuheluja voidaan tietyiltä osin vahvistaa. Yhdysvaltojen johdon vaihtuessa on oikea aika pohtia sekä tähänastisia kokemuksia että yhteistyön tulevia ensisijaisia painopistealoja.

1.13. Samalla komitea katsoo, että sen omaa transatlanttiseen yhteistyöhön ja vuoropuheluun liittyvää roolia on myös paikallaan pohtia sen edellä mainitun olettamuksen pohjalta, että järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan yhteyksiä Atlantin poikki tulisi tiivistää.

1.14. Komitea uskoo, että se voi antaa yhteistyölle ja yhteyksille konkreettisen panoksen vahvistamalla vuoropuheluun amerikkalaisen yhteiskunnan eri osien kanssa. Tähän tähtääviä yksityiskohtaisia ehdotuksia esitetään jäljempänä lausunnossa.

1.15. Tämä lausunto muodostaa myös komitean panoksen kesäkuussa Göteborgissa Eurooppa-neuvoston huippukokouksen yhteydessä järjestettävään EU:n ja Yhdysvaltojen huippukokoukseen.

1.16. EU:n ja Yhdysvaltojen kumppanuuden todellinen haaste on siinä, miten keskittyä pitkän aikavälin yhteisiin arvoihin ja etuihin lyhyen aikavälin ongelmien sijasta ja miten löytää niitä vastaavia yhteistyön aiheita ja muotoja.

⁽¹⁾ KOM(2001) 154 lopullinen, 20.3.2001.

2. Transatlanttisen yhteistyön kehitys 1990-luvulla

2.1. Neuvostoliiton luhistuminen ja kylmän sodan päättyminen värittivät 1990-luvun alkupuolella transatlanttiseen yhteistyöhön liittyviä keskusteluja. Näkyvissä oli uusia kahdenvälisiä ja maailmanlaajuisia yhteistyömahdollisuuksia, ja yhteistyön rakenteen parantamiseksi tehtiin uusia aloitteita.

2.2. Atlantin ylittävän vapaakauppa-alueen perustamisesta käyty keskustelu kuvastaa 1990-luvun alussa vallinnutta käsitystä mahdollisuuksien rajattomuudesta. Lopulta mahdollisuuksien rajallisuus kuitenkin paljastui ja ajatus vapaakauppa-alueesta hylättiin.

2.3. Transatlanttiselle yhteistyölle luotiin 1990-luvun puolivälissä uusi rakenne transatlanttisen kumppanuuden ja toimintaohjelman muodossa.

2.4. Vuonna 1995 sovittiin uudesta transatlanttisesta toimintaohjelmasta (NTA). Tämä oli osoitus aiempaa päättäväisemmästä etenemisestä yhteistyö- ja vuoropuhelualojen määrittämiseksi. Toimintaohjelmassa asetettiin neljä päätavoitetta:

- Rauhan ja vakauden sekä demokratian ja kehityksen edistäminen ympäri maailmaa
- Maailmanlaajuisiin haasteisiin vastaaminen, terrorismin vastainen toiminta ja ympäristönsuojelu mukaan luettuina
- Maailmankaupan laajentumisen ja entistä läheisempien taloussuhteiden edistäminen
- Atlantin ylittävien yhteyksien luominen.

2.5. Osana Atlantin ylittävien yhteyksien luomista pantiin alulle useita kansalaisten välisen toiminnan aloitteita. Liike-elämää ja työmarkkinoita sekä kuluttaja- ja ympäristökysymyksiä käsittelevät neljä erityisvuoropuhelua aloitettiin vuonna 1995.

2.6. Rakenteeltaan uusi transatlanttinen toimintaohjelma koostuu kahdesti vuodessa järjestettävästä huippukokouksesta, monitahoisesta virkamiesrakenteesta ja epävirallisista yhteyksistä, joilla pyritään tunnistamaan kumppanuuteen liittyviä ongelmia ja erittelemään siihen kuuluvia eri vaihtoehtoja. Järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan osallistuminen toimintaohjelmaan on ollut varsin suppeaa.

2.7. Vuonna 1998 aloitettiin myös transatlanttinen talouskumppanuus (Transatlantic Economic Partnership, TEP). Sen tavoitteena oli antaa NTA-toimintaohjelman puitteissa uusi sysäys EU:n ja Yhdysvaltojen yhteistyölle kaupan ja investointien alalla.

3. Transatlanttisesta yhteistyöstä 1990-luvulla saadut kokemukset

3.1. Komissio on tiivistänyt osan saaduista kokemuksista seuraavasti:

”Vaikka EU:n ja Yhdysvaltojen välillä nousee ajoittain poliittisiin toimintalinjoihin liittyviä tai niiden institutionaalisten rakenteiden tai hallinnollisten käytäntöjen erilaisuudesta johtuvia ongelmia, EU:n ja Yhdysvaltojen suhteet muodostavat kaikesta huolimatta tärkeimmän strategisen kumppanuuden maailmassa.”

3.2. Komissio on täydentänyt tätä yleistä toteamusta asianmukaisella analyysillä ja määrittelemällä kuusi tärkeintä puutteen taustalla ollutta syytä:

- Yhdysvaltojen hallinnon toimeenpanovaltaa rajoittaa maan kongressin lähinnä sisäpoliittisesti suuntautunut lainsäädäntäprosessi.
- Perustamissopimuksista johtuvat institutionaaliset rajoitteet EU:ssa ja EU:n päätöksentekoprosessin rakenteelliset rajoitteet.
- Osapuolten halukkuus tehdä taloudellisia uhrauksia kansainvälisten ympäristönormien edistämiseksi on eri luokkaa.
- Kuluttajien suhtautuminen esimerkiksi geneettisesti muunnettujen organismien käyttöön on erilaista.
- Yhdysvaltojen liittovaltion hallinto ei pysty maan perustuslain vuoksi velvoittamaan sääntelyelimiä ja osavaltioita suhteissa EU:hun.
- Molemmilla osapuolilla on vaikeuksia varmistaa WTO:n päätösten nopea ja täysimääräinen toimeenpano.

Komissio toteaa lisäksi, että korkean tason poliittinen johtajuus ja sitoutuminen molemmiin puolin voivat auttaa näiden vaikeuksien yli.

3.3. TSK on tyytyväinen komission analyysin selkeään kieleen ja on yhtä mieltä sen sisällöstä. Tulevasta yhteistyöstä käytävän keskustelun on perustuttava aiempien ja nykyisten ongelmien ja vaikeuksien riittävän avoimeen ja suoraan arviointiin. Komission tiedonanto on innostavaa luettavaa kaikille transatlanttisessa yhteistyössä toimiville.

3.4. Transatlanttisen yhteistyön tulevaisuutta koskevat TSK:n havainnot tukevat komission päätelmiä. Perustuslailliset, institutionaaliset ja julkiseen mielipiteeseen liittyvät tekijät ovat toisinaan estäneet uudet aloitteet tehokkaasti. Toisaalta tulee

korostaa, että uusi transatlanttinen toimintaohjelma on osaltaan edistänyt huomattavasti yhteyksien ja vuoropuhelujen laajentamista ja tuonut uusia aiheita käsiteltäviksi.

3.5. Samalla on NTA-mekanismeista huolimatta ilmennyt kauppakiistoja ja muita ongelmia. Se, että huomattavan monen ongelman ratkaiseminen on edellyttänyt pitkiä ponnisteluja, osoittaa etteivät mekanismit ole riittäviä. Laskelmien mukaan kauppakiistat koskevat ainoastaan, 1–1,5 prosenttia kahdenvälisen kaupan kokonaisvolyymistä. Lisäksi Yhdysvalloissa on pantu merkille, että osa esim. geneettisesti muunnellun viljan kaltaisista ratkaisemattomista ongelmista voi nopeasti muodostua erittäin huomattavaksi kiistaksi.

3.6. TSK on kuitenkin voinut panna merkille myös, että aktiivisesti EU:n ja Yhdysvaltojen väliseen vuoropuheluun ja seminaareihin osallistuvien järjestöjen edustajat ovat viime vuosina korostaneet, että kumppanuuden vahvistamiseksi on aika ryhtyä uusiin aloitteisiin.

3.7. Yrity maailman sekä kuluttaja- ja ympäristöliikkeen edustajat ovat myös kiinnittäneet eri tavoin huomiota samaan tarpeeseen. Yhdysvaltalaisen ammattiyhdistysliikkeiden edustajat ovat esittäneet näkemyksen, että niillä on vakaat kahdenväliset suhteet ammattiyhdistysliikkeisiin niiden eurooppalaisten ja maailmanlaajuisten järjestöjen kautta.

3.8. Yhteyksissään EU:n ja Yhdysvaltojen järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan edustajiin TSK on voinut panna erityisesti merkille seuraavat kommentit ja huomiot:

Sitoutuminen transatlanttiseen yhteistyöhön näyttää Yhdysvalloissa heikenneen. Tämä muuttaa epäilemättä NTA:n ilmapiiriä. Samalla monissa keskusteluissa korostettiin Yhdysvaltojen ja muiden Amerikan mantereen valtioiden suhteiden ensisijaisuutta Yhdysvalloille.

Transatlanttisen toimintaohjelman ja vuoropuhelun vahvistamisen tarpeellisuudesta päästiin laajaan yksimielisyyteen. Käsiteltävien aiheiden valintaperusteena ei kuitenkaan voida pitää sitä, että niistä todennäköisesti päästään yksimielisyyteen. Suositeltavampaa olisi valita aiheita, joissa kannat ja ratkaisut eroavat toisistaan, mutta joista käytävä vuoropuhelu voi olla molempien osapuolten kannalta inspiroivaa.

Kansalaisyhteiskuntaa edustavien järjestöjen aktiivista ja tarkomasta osallistumisesta kannatetaan laajasti. Yhdysvaltojen osalta kuitenkin pantiin merkille, että paikallisten valtiovallasta riippumattomien organisaatioiden ja järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan väliset suhteet eivät ole yhtä tiiviit kuin Euroopassa.

Uuden transatlanttisen toimintaohjelman osana käytävä vuoropuhelu ei voi jatkua ilman hallitusten voimakasta osallistumista. Tämä koskee erityisesti liike-elämän vuoropuhelua, mutta sama näkemys välittyi myös muilta aloilta. Myös kysymys vuoropuhelun rahoitustuesta otettiin esille, erityisesti ympäristöalaan liittyvän vuoropuhelun osalta.

Yhdysvaltojen teollisuuden poikkeuksellinen kasvu viime vuosikymmenellä nousi usein esiin keskusteltaessa voimakkaasta viestintä- ja tietotekniikkaan sijoittamisesta ja henkilöresurssien voimaperäisestä kehittämisestä. Tämä aiheyritys mainittiin yhtenä mahdollisena kahdenvälisen lisäanalyysin ja jatkovertailun kohteena.

Työmarkkinasuhteisiin Yhdysvalloissa vaikuttaa yritysten ja maan uuden hallinnon suhteen entistä ongelmallisempi tilanne. Tähän liittyen EU voisi selkeästi tarjota inspiroivaa tietoa ja näkökulmia.

4. Transatlanttisen kumppanuuden strategiset aiheet ja yhteistyön painopisteet

4.1. Ennen kuin siirrytään käsittelemään laajennettua vuoropuhelua tai entistä kattavampia yhteyksiä, lienee paikallaan keskittyä transatlanttisen kumppanuuden strategisiin aiheisiin, joihin vähintään tulevien neljän vuoden ajan on tarkoitus paneutua.

4.2. Vuoropuhelu neljällä vuonna 1995 määritellyllä alalla, jotka olivat liike-elämä ja työmarkkinat sekä kuluttaja- ja ympäristökysymykset, ei ole kaikilta osin onnistunut. Liike-elämää käsittelevä vuoropuhelu on selvästi onnistunut parhaiten ja johtanut päätelmiin, joiden avulla on onnistuttu ratkaisemaan kahdenvälisiä kauppaa ja teollisuuteen liittyviä ongelmia. Sama koskee kuluttajakysymyksiä käsitellyttä vuoropuhelua, joka on antanut virikkeitä lainsäädäntöön Atlantin molemmilla puolilla. Työmarkkinoihin liittyvää vuoropuhelua on pitkälti käyty vakiintuneiden kahdenvälisten ammattijärjestösuhteiden puitteissa. Ympäristökysymyksiä käsittelevässä vuoropuhelussa asetetut tavoitteet on saavutettu vain osittain. Vaikka vuoropuhelu käynnistyi onnistuneesti, se on sittemmin jouduttu keskeyttämään yhdysvaltalaisen osapuolen resurssien puutteessa. Tasapainon löytäminen aiheiden ja kokoontumismekanismien välille on osoittautunut joidenkin vuoropuheluiden osalta vaikeaksi. Eräs liike-elämän edustaja totesi, että joissain tapauksissa kokousten koolle kutsumiseen ja järjestämiseen liittyvästä mekanismista on tullut relevanttien keskusteluaiheiden löytymistä tärkeämpi.

4.3. Tästä näkökulmasta on erittäin tärkeää, että uuteen transatlanttiseen toimintaohjelmaan liittyvän työn aiheet – ajankohtaisiin kriiseihin liittyviä aiheita lukuun ottamatta – ovat molempien osapuolten kannalta pitkällä aikavälillä tärkeitä. Komissio on omassa analyysissään yksilöinyt kahdeksan aihetta, joilla on strategista ulottuvuutta. Se on esittänyt, että uuteen transatlanttiseen toimintaohjelmaan liittyvässä prosessissa tulisi yhden ajanjakson aikana keskittyä yhteen tai kahteen aiheeseen.

4.4. Komission määrittämät kahdeksan aihetta ovat:

- a) Kehitysmässä olevat turvallisuushaasteet
- b) Maailmanlaajuistuminen ja monenvälinen kauppajärjestelmä
- c) Kansainvälisen rikollisuuden ja erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden torjuminen
- d) Energia – valmistautuminen tulevaisuuteen
- e) Kuluttajansuoja-asiat, erityisesti elintarvikkeiden turvallisuus
- f) Makrotaloudelliset asiat
- g) Köyhyyden lievittäminen kehitysmaissa
- h) Digitaalitalous ja sen vaikutukset tuotantoon, työelämään jne.

Yleisten asioiden neuvosto on täydentänyt luetteloa yhdeksänellä aiheella: ympäristö ja ilmastonmuutos.

4.5. Komissio esittää painopisteiden määrittämistä näiden aiheiden sisällä. Näin NTA-rakenteessa voitaisiin keskittyä vuosittain rajattuun määrään aiheita eikä uuteen aiheeseen siirtyminen olisi mahdollista ennen jonkinlaisen tuloksen saavuttamista.

4.6. TSK on samaa mieltä siitä, että NTA-prosessin kohdentamista voitaisiin parantaa ja siten lisätä jonkinlaisten tulosten saavuttamisen mahdollisuutta. Tärkeää on kuitenkin, että tulosten määrittäminen perustuu osapuolten keskinäiseen halukkuuteen ja pyrkimykseen työskennellä tavoitteeksi asetettujen tulosten saavuttamiseksi, olivatpa kyseessä sitten sopimukset, uusien hankkeiden tai ohjelmien alullepaneminen tai maakohtaiset aloitteet.

4.7. Komitea on myös yhtä mieltä siitä, että komission ehdottamat kahdeksan aihetta ovat sekä asianmukaisia että relevantteja. Ne kattavat erittäin laajan alueen ja kuvastavat joko molempien tai jomman kumman osapuolen kannalta erittäin tärkeitä teemoja. Komitea ei vastusta niistä yhdenkään valintaa aiheuutteloon.

4.8. Kansalaisyhteiskunnan näkökulmasta TSK kuitenkin painottaisi seuraavia aiheita, koska ne heijastelevat erityisellä

tavalla laajojen kansalaisryhmien mielipiteitä ja etuja Atlantin molemmin puolin:

- Maailmanlaajuistuminen ja monenvälinen kauppajärjestelmä: Aiheen tulisi kattaa EU:n ja Yhdysvaltojen tuen järjestäminen monenvälisen kauppajärjestelmän uudelleenmuotoilulle, toiminta maailmantalouden kestäväen kasvun ja kehityksen edistämiseksi ja siihen liittyen tärkeimpien ILO:n standardien noudattaminen, yhteistoiminta tavoitteena monikansallisia yrityksiä koskevien OECD:n ohjeiden⁽¹⁾ tunnetuksi tekeminen, soveltaminen ja toimeenpano sekä seuraavan WTO-kierroksen valmistelu.
- Ympäristö ja ilmastonmuutos: Aiheen tulisi kattaa sekä valmistautuminen Rio+10-konferenssiin että uudistettujen ilmastonmuutoksen torjuntaan tähtäävien strategioiden luominen.
- Elintarviketurvallisuus ja kuluttajansuoja: Aiheen tulisi vastata erityisesti kuluttajien keskuudessa laajalle levinneeseen huoleen siitä, että turvalliset elintarvikkeet ovat käyneet harvinaisiksi.
- Sosiaalinen yhteenkuuluvuus ja sosiaalijärjestelmien kestävyys väestön kehityksen kannalta: Aihe vastaisi kattavasti laajojen järjestäytyneitä kansalaisyhteiskuntaa edustavien ryhmien etuja ja kattaisi yhä kiireellisemmin ratkaisuja vaativia kysymyksiä.

Komitea on myös pohtinut muita aiheita järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan kannalta. Lähes kaikki niistä voidaan sisällyttää komission listaan tai yllä mainittuihin neljään aiheeseen. Näistä aiheista mainittakoon muuttoliike ja digitaalinen turvallisuus. Transatlanttisen yhteistyön tulevien aiheiden valintaan liittyen komitea haluaisi kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota kestäväen kehitykseen, jota käsitellään tarkemmin jaksossa 8 sekä kysymyksiin, jotka liittyvät työelämän kehitykseen uudessa ja tieto- ja viestintäteknikan muovaamassa taloudessa.

⁽¹⁾ Monikansallisia yrityksiä koskevat OECD:n ohjeet ovat suosittavia, jotka OECD:n 30:n jäsenvaltion sekä Argentiinan, Brasilian ja Chilen hallitukset ovat osoittaneet maissaan toimiville tai maistaan käsin muualla toimiville monikansallisille yrityksille. Kyseessä ovat vapaaehtoisuuteen perustuvat vastuullisen liiketoiminnan periaatteet ja standardit. Laajat ohjeet kattavat kymmenen eri osaluokkaa: käsitteet ja periaatteet, yleisen politiikan, ilmoittamismenettelyt, työllisyyden ja työmarkkinasuhteet, ympäristön, lahjonnan torjunnan, kuluttajansuojan, tieteen ja teknologian sekä kilpailun ja verotuksen. Jotta ohjeet tehoaisivat, on niiden soveltamisen ja toimeenpanon on tapahduttava asianmukaisesti. Transatlanttisen vuoropuhelun tulisi edistää tätä tavoitetta. Hallituksilla on nyt tilaisuus tehdä ohjeita tunnetuksi ja saada yritykset kautta maailman noudattamaan niitä. Tämä kuitenkin edellyttää yhtäältä EU:n ja Yhdysvaltojen ja toisaalta järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan yhteistyötä.

4.9. Yhteenvetona voidaan todeta, että TSK kannattaa voimakkaasti järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan kannalta laajalti merkittävien aiheiden käsittelyä.

4.10. Komissio esittää EU:n ja Yhdysvaltojen huippukouksille jatkuvaa työohjelmaa, joka perustuisi valittuihin teemoihin ja aiheisiin ja varmistaisi ylhäältä alas suuntautuvan toimintalinjan, jossa keskityttäisiin saavutuksiin ja tuloksiin.

4.11. Komitea ei ole vakuuttunut, että ylhäältä alas suuntautuva lähestymistapa on kaikissa tapauksissa soveltuvin, mikäli pyritään tuloksiin, joiden merkitys ulottuu seuraavaa huippukokousta laajemmalle.

4.12. TSK suosittaa voimakkaasti, että transatlanttisen kumppanuuden kehittämisessä nojaututaan sekä alhaalta ylös että ylhäältä alas suuntautuvien menettelyjen rinnakkaiseen soveltamiseen. Alhaalta ylöspäin suuntautuva lähestymistapa johtaa kansalaisyhteiskunnan entistä tiiviimpään osallistumiseen. Tätä seikkaa ei pidä aliarvioida. Samalla ylhäältä alas suuntautuvaa lähestymistapaa tarvitaan luonnollisesti huippukokouksen päätelmien toimeenpanovaiheessa.

4.13. Komissio ehdottaa, että huippukokousten tulokset voisivat vaihdella muodoltaan. Johtajat voisivat antaa virkamiesten tehtäväksi tietyn määräajan puitteissa etsiä ratkaisuja ongelmiin, ehdottaa yhteistyötä tai esittää EU:n ja Yhdysvaltojen yhteisen kannan ennen kansainvälisiä neuvotteluita.

4.14. Talous- ja sosiaalikomitea ehdottaakin, että EU:n ja Yhdysvaltojen huippukokouksessa voitaisiin päättää myös kansalaisyhteiskunnan laajojen piirien osallistumisesta kannanottojen valmisteluun ja punnintaan sekä huippukokouksen tulosten ja uusien aloitteiden valvontaan ja seurantaan.

4.15. Huippukokouksissa tehtävään työhön liittyy aina riski, että se jää liian kauas tavallisten kansalaisten elämästä ja näköaloista.

4.16. TSK haluaa esittää myös erityisesti neljään vuonna 1995 aloitettuun vuoropuheluun liittyviä lisähuomautuksia.

4.17. Eri alojen vuoropuheluista liike-elämää ja teollisuutta koskeva vuoropuhelu on onnistunein. TSK kannattaa useiden vuoropuheluun osallistuneiden ilmaisemaa näkemystä, jonka mukaan liike-elämän vuoropuhelun tulee jatkua entisellään.

4.18. Työmarkkina-alalla vuoropuhelun ulkopuoliset yhteydet ja keskustelut ovat huomattavasti vuoropuheluun kuuluvia yleisempiä. Ammattiliitojen keskusjärjestöjen kannalta uusiin aloitteisiin osallistumien voisi kuitenkin olla kiinnostavaa.

4.19. Kuluttajakysymyksistä käytävä vuoropuhelu on aina ollut erittäin aktiivista ja pääosin onnistunutta. Vuoropuhelun jatkaminen on lähes välttämätöntä. Tämän vuoropuhelun tulisi luonnollisesti liittyä tiiviisti kuluttajansuojan ja monenvälisen kauppajärjestelmien kaltaisiin uusiin aiheisiin.

4.20. Ympäristöalan vuoropuhelu, joka on toistaiseksi lopetettu Yhdysvalloista johtuvista rahoitussysteistä, olisi käynnistettävä uudelleen. Tämä vuoropuhelu on erittäin tärkeä, erityisesti kun otetaan huomioon erot EU:n ja Yhdysvaltojen ensisijaisissa ympäristötavoitteissa. Vuoropuhelu on erittäin tärkeässä asemassa, kun etsitään Yhdysvaltojen ja EU:n yhteistä kantaa. Ratkaistavien asiakohtien tunnistaminen ei voi olla vaikeaa. Vaikuttaa siltä, että ongelmia pikemminkin ovat aiheuttaneet Atlantin eri puolilla edustavien osapuolten näkemyserot. TSK kuitenkin suosittaa, että ympäristöalan vuoropuhelu sisällytettäisiin aluksi uuteen kestäväen kehityksen tavoitteeseen ja sen uudeksi muodoksi valittaisiin erityisryhmä.

5. Transatlanttisen kumppanuuden rakenteiden ja muotojen vahvistaminen

5.1. TSK toistaa kantansa, jonka mukaan transatlanttista kumppanuutta ei tulisi ensisijaisesti järjestää ylhäältä alas suuntautuvasti, vaan siihen olisi lisättävä myös alhaalta ylös suuntautuva ulottuvuus.

5.2. Tämän näkemyksen mukaisesti TSK haluaa esittää tulevien neljän vuoden transatlanttisen kumppanuuden rakenteita ja muotoja koskevia pohdintoja.

5.3. Huippukokousten aiheita (joita valittaessa on joissain tapauksissa kuultu järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan edustajia) voitaisiin valmistella rinnakkain sekä virallisten kanavien kautta että yhdessä järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan kanssa. Joissain tapauksissa tämä voisi tapahtua jonkin edellä mainitun vuoropuhelun puitteissa. Toisissa tapauksissa sopivin toimintamuoto voisi olla erikoisvaltuudet omaavan määräaikaisen erityisryhmän perustaminen. Tällainen ryhmä voitaisiin valtuuttaa osallistumaan jonkin EU:n ja Yhdysvaltain huippukokouksessa käsiteltävän aiheen valmisteluun. Erityisryhmän tulisi nähdä tarjoavan mahdollisuus molempien osapuolten eri etujen kokoamiseen yhteisen teeman ympärille. Hyvä esimerkki tällaisesta teemasta on kestävä kehitys.

5.4. On paikallaan mainita, että erityisryhmillä tulee olla mahdollisuus järjestää keskustelutilaisuuksia, seminaareja ja kuulemisia, kuten vuoropuhelujenkin kohdalla on kuluneina vuosina ollut tapana.

5.5. Mitä tulee eri alojen vuoropuhelujen väliseen dialogiin, on käynyt selväksi, ettei tätä koskevaan aloitteeseen nykyään ole aitoa kiinnostusta.

5.6. Komission tiedonannossa todetaan, että Euroopan parlamentin tulisi osallistua transatlanttisen kumppanuuteen entistä aktiivisemmin. TSK tukee esitystä voimakkaasti.

5.7. Talous- ja sosiaalikomitea korostaa, että myös järjestäytyneet kansalaisyhteiskunta tulisi tulevaisuudessa ottaa entistä aktiivisemmin mukaan transatlanttiseen kumppanuuteen. Etenkin huippukokouksissa käsiteltävien aiheiden ja teemojen tekeminen nykyistä laajemmin tunnetuksi suurelle yleisölle edellyttää kansalaisyhteiskunnan järjestöjen aktiivista osallistumista.

5.8. TSK:n roolia transatlanttisessa yhteistyössä käsitellään tämän lausunnon jaksossa 7.

5.9. Transatlanttisen kumppanuuden ja yhteistyön rahoitusta on pohdittava uudelleen. Tärkeän ympäristöalan vuoropuhelun päätyminen rahoituksen loppumisen vuoksi on huolestuttavaa.

5.10. Transatlanttisen kumppanuuden ja siihen liittyvien vuoropuhelujen jatkuvuuden varmistamiseksi TSK esittää vuosittaisten budjettikehysten perustamista. Valmistelua ja seuranta varten luotaisiin omat budjettijärjestelynsä. Rahoituksen jakamiseen liittyvä erityisvastuu olisi uuden transatlanttisen toimintaohjelman piirissä toimivista ylemmän tason diplomaateista koostuvalla ryhmällä.

5.11. Lopuksi komitea haluaisi ehdottaa harkittavaksi uuden transatlanttisen toimintaohjelman vuoropuhelujen kaltaisen dialogin aloittamista myös EU:n ja Japanin kesken.

6. Kauppaan liittyvät kysymykset

6.1. Kiistanalaiset kauppaan liittyvät kysymykset ovat rasittaneet EU:n ja Yhdysvaltojen suhteita viimeisten 5–10 vuoden aikana. Kaupallisten kiistakysymysten ilmaantuminen ole yllättävää, koska EU ja Yhdysvallat ovat kaksi maailman suurinta taloutta, joilla on maailmankaupassa hallitseva asema.

6.2. On kuitenkin jossain määrin yllättävää, että osa kaupakiistoista on jäänyt lukuisista yrityksistä huolimatta ratkaisematta. Hiljattain ratkaistu banaaneihin liittyvä kysymys on vain yksi esimerkki.

6.3. Tilannekuvaa on täydennettävä esim. geenimuunneltuun viljaan liittyvällä kysymyksellä, jonka osalta kiistan osapuolten asemat ovat edelleen täysin muuttumattomat.

6.4. Laajasti kansalaisyhteiskuntaa edustavana tahona TSK voi luonnollisesti arvioida kauppakiistojen ratkaisumekanismeja. Komitea käsittelee tätä tulevassa WTO-neuvotteluihin liittyvässä lausunnossaan.

6.5. On selvää, että on pyrittävä luomaan nykyistä nopeampia ja tehokkaampia kauppakiistojen ratkaisumekanismeja. Ääritapauksessa kyseessä on poliittiseen johtajuuteen liittyvä seikka. On huomattava, että kaupallinen kiista vaikeuttaa nopeasti ja laajalti yhteistyötä muillakin aloilla. Tätä ei voida hyväksyä.

Komitea katsoo, että ratkaiseva tekijä on lopultakin se, että molemmat osapuolet sitoutuvat ja soveltavat WTO:n päätöksiä, jos ja kun EU:n ja Yhdysvaltojen väliset kiistat etenevät maailman kauppajärjestön tasolle. Tämä on ratkaiseva tekijä, jonka seuraukset ulottuvat myös muihin maihin. Olisi kohtalo-kasta, mikäli kaksi maailman suurinta taloutta heikentäisivät WTO:n järjestelmää. Samalla on kuitenkin pyrittävä siihen, että kiistat ratkaistaan ennenkuin ne yltävät WTO:n tasolle.

6.6. Uuden WTO-kierroksen aloittaminen on molempien osapuolten kannalta erittäin merkittävä ja kiireellinen aihe. TSK pitää erittäin tärkeänä, että EU ja Yhdysvallat voivat muodostaa uutta WTO-kierrosta ajatellen yhteisen kannan, joka selvästi tukee vapaakauppaa sekä työvoiman perusoikeuksien huomioonotto kaupankäynnissä.

6.7. EU on päättänyt luopua 49 kaikkein köyhimmän maan kohdalla tulleista aseita lukuun ottamatta kaikkien tuotteiden osalta. Vaikka joidenkin tuotteiden kohdalla sovelletaan siirtymäaikoja, on kyseessä profiilia nostava päätös.

6.8. TSK ilmaisee päätökselle voimakkaan tukensa ja toivoo, että Yhdysvallat on valmis tekemään vastaavan päätöksen.

6.9. Köyhien maiden kannalta niiden tuotteita koskevista tulleista ja maksuista luopuminen on erityisen arvokasta maiden talouskasvun tukemisen kannalta.

Maailman suurimpien talouksien tulisi toimia asiassa yhteisvastuullisesti.

7. TSK:n rooli

7.1. Tässä lausunnossa TSK ilmaisee kannattavansa järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan entistä laajempaa osallistumista transatlanttisen kumppanuuden uusien teemojen ja aiheiden valmisteluun ja seurantaan.

7.2. Tämän vuoksi on paikallaan pohtia komitea omaa roolia.

7.3. TSK on EU:n toimielimistä ainoa, joka edustaa laajasti järjestäytyneitä kansalaisyhteiskuntaa. TSK kehittää tätä rooliaan ja asemaansa läheisessä yhteydessä ja yhteistyössä muiden EU:n toimielinten ja erityisesti parlamentin ja komission kanssa.

7.4. Komitea pitää johdonmukaisena, että sillä näin ollen olisi myös oma roolinsa transatlanttisessa kumppanuudessa ja toimintaohjelmassa.

7.5. Tämän roolin osana komitea voisi järjestää vuosittain tai joka toinen vuosi transatlanttisen foorumin, jossa käsiteltäisiin kumppanuuteen liittyviä ajankohtaisia aiheita. Foorumissa käytävä keskustelu voisi pohjustaa tulevaa huippukokousta sekä tukea samalla edeltävien huippukokousten seurantaa.

7.6. Foorumi kokoaisi yhteen järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan edustajat Atlantin molemmilta puolilta. Komitea harkitsee aloitetta edelleen ja pyrkii esittämään konkreettisen ehdotuksen vuoden 2001 loppuun mennessä. Tällöin ensimmäinen transatlanttinen foorumi olisi mahdollista järjestää keväällä 2002.

7.7. TSK on valmis ja halukas avustamaan erityisryhmien perustamisessa.

7.8. Talous- ja sosiaalikomitean osallistumisella olisi myös toinen melko merkittävä vaikutus. Komitean osallistuminen voisi myös helpottaa syntymässä olevien kiistojen tunnistamista. Kuten tässä lausunnossa edellä todettiin, ongelmanratkaisumekanismien vahvistaminen ja siihen liittyen mahdollisten kiistojen tunnistaminen varhaisessa vaiheessa on entistä tarpeellisempaa.

8. Oman ja tulevan sukupolven tulevaisuuden rakentaminen

8.1. Eräs unionin politiikan keskeisiä aiheita tänä keväänä on nykyisen ja seuraavan sukupolven tulevaisuuden rakentaminen. Kestävän kehityksen otsikon alla käytävässä poliittisessa keskustelussa keskitytään käsittelemään taloudellisia, yhteiskunnallisia ja ympäristöpoliittisia ulottuvuuksia. Ensimmäiset EU:n huippukokoustason poliittiset päätökset tehtäen kuluu vuoden kesäkuussa.

8.2. Yksi maiden ryhmittymä ei yksin pysty rakentamaan tulevaisuutta työn ja ajattelun globaalistuneessa maailmassa. Kyseessä on lopultakin maailmanlaajuisia ja kaikkein maaryhmittymien sitoutumista edellyttävä tehtävä.

8.3. Nyt, kun kylmän sodan päättymisestä on kulunut kymmenisen vuotta ja kun yleinen mielipide on entistä tietoisempi mm. ilmastoa, elintarvikkeita ja liikennettä koskevista kestävämmistä suuntauksista, on tullut aika ryhtyä uusiin ponnisteluihin maailmanlaajuisen kestävä kehityksen politiikan luomiseksi.

8.4. Sen on oltava alku, joka kuitenkin ulottuu pitkälle tulevaisuuteen.

8.5. Talous- ja sosiaalikomitea kehottaa tulevaa EU:n ja Yhdysvaltojen huippukokousta ottamaan ohjat luotaessa kestävä kehityksen politiikalle maailmanlaajuisia toimintamallia.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi vakuutusedustuksesta”

(2001/C 221/21)

Neuvosto päätti 3. marraskuuta 2000 EY:n perustamissopimuksen 47 artiklan 2 kohdan ja 55 artiklan nojalla pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellä mainitusta ehdotuksesta.

Asian valmistelusta vastannut ”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus” -jaosto antoi lausuntonsa 10. huhtikuuta 2001. Esittelijä oli Ursula Konitzer.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30. ja 31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 77 ääntä puolesta, 14 vastaan 10:n pidättyessä äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivilla vakuutus- edustajilla on merkittävä asema rahoituspalvelumarkkinoilla. Heidän markkinaosuutensa vakuutustuotteiden myynnistä on vakuutusedustajien organisaation (Bureau International des Producteurs d'Assurance et de Réassurance, BIPAR) mukaan useissa jäsenvaltioissa yli 50 %⁽¹⁾.

1.2. Vakuutusalan sisämarkkinat on vakuutusyhtiöiden osalta pitkälti toteutettu kolmansilla direktiiveillä⁽²⁾ luotujen oikeudellisten puitteiden avulla. Heinäkuusta 1994 lähtien vakuutusyhtiö on kuulunut vain sen jäsenvaltion yhtenäisen rekisteröinti- ja valvontajärjestelmän piiriin, jossa sen kotipaikka on. Vakuutus- ja jälleenvakuutusedustajia koskevaa tehokasta ja yhtenäistä Euroopan tason lainsäädäntökehystä ei sitä vastoin tällä hetkellä ole olemassa. Palvelujen vapaan tarjonnan ja sijoittautumisvapauden täysi hyödyntäminen ei ole mahdollista kyseisen lainsäädäntökehysten puuttuessa, minkä vuoksi vakuutusedustajat eivät usein voi täyttää asiakkaidensa toiveita. Esimerkkeinä tästä ovat liikennevakuutukset ja kiinteistövar- tuuvakuutukset, joita ylläpidetään toisessa jäsenvaltiossa ja jotka pitkälti otetaan ja voidaan ottaa vain kyseisessä jäsenval- tiossa.

1.3. Komissio muistuttaa ehdotetun direktiivin peruste- luissa oikeutetusti siitä, että vakuutusedustajia koskevat yhteis- ön säännökset (direktiivi 77/92/ETY⁽³⁾ ja suositus 92/48/ETY⁽⁴⁾) ovat lähentäneet jäsenvaltioiden säännöksiä. Jäsenvaltiot soveltavat vakuutusedustajiin kuitenkin edelleen erilaisia säännöksiä, jotka eristävät jäsenvaltioiden markkinat toisistaan ja vaikeuttavat rajanylittävän vakuutusedustustoiminnan harjoittamista.

1.4. Lisäksi on muistettava, ettei komission suositusta 92/48/ETY⁽⁴⁾ sovelleta kaikissa jäsenvaltioissa. Direktiivi 77/92/ETY ei ole ollut riittävä perusta muodostamaan palvelu- jen vapaan tarjonnan ja sijoittautumisvapauden takaavaa oi- keudellista kehystä vakuutus- ja jälleenvakuutusedustajien raja- nylittävälle toiminnalle. Vakuutusedustustoimintaa voidaan edelleen harjoittaa yksittäisissä jäsenvaltioissa ilman ammatti- koulutusta ja -pätevyyttä, ja vakuutusedustajan ammattinimike on myös usein suojaamaton.

1.5. Komission ehdotuksella Euroopan parlamentin ja neu- voston direktiiviksi vakuutusedustuksesta pyritään ottamaan huomioon rahoituspalvelujen toimintasuunnitelmassa⁽⁵⁾ il- maistu yhteisön tavoite luoda todella yhdentyneet vähittäiskau- pan markkinat, joilla suojataan asianmukaisesti niin kuluttajien kuin palvelujen tarjoajien edut vakuutusedustusalalla.

2. Ehdotetun direktiivin sisältö

2.1. Komission ehdotus koskee kaikkien niiden vakuutus- ja jälleenvakuutusedustajien ammattiin pääsyä, jotka aloittavat vakuutus- tai jälleenvakuutustoiminnan tai harjoittavat sitä (1 artiklan 1 kohta), riippumatta siitä, onko ammatin harjoitta- ja luonnollinen tai oikeushenkilö.

2.2. Ehdotetulla direktiivillä on määrä parantaa palvelujen tarjoamisen vapautta sekä vakuutusedustajien sijoittautumis- vapautta yhteisössä.

2.3. Ehdotetussa direktiivissä otetaan huomioon se, että vakuutusedustajilla on tärkeä rooli vakuutustuotteiden myyn- nissä yhteisössä. Vakuutusedustajien markkinaosuus vakuutus- ten myynnistä on useissa jäsenvaltioissa yli 50 %.

(1) BIPAR on täydentänyt komission asiakirjan (KOM(2000) 511 lo- pullinen) sivulla 3 olevia tilastotietoja vakuutustuotteiden eri jakelukanavien markkinaosuuksista Pohjoismaita koskevilla tie- doilla, ks. liite.

(2) Direktiivi 92/49/ETY (kolmas vahinkovakuutusdirektiivi), EYVL L 228, 11.8.1992, s. 1. Direktiivi 92/96/ETY (kolmas henkivakuu- tusdirektiivi) EYVL L 360, 9.12.1992, s. 1.

(3) EYVL L 26, 31.1.1977, s. 14.

(4) EYVL L 19, 28.1.1992, s. 32.

(5) KOM(1999) 232 lopullinen, 11.5.1999.

2.4. Ehdotetussa direktiivissä otetaan myös huomioon – Eurooppa-neuvoston Kölnissä kesäkuussa 1999 hyväksymän ja Lissabonissa 23. ja 24. maaliskuuta 2000 mieliin palauttaman – rahoituspalvelujen toimintasuunnitelman⁽¹⁾ tavoitteet. Tavoitteena on luoda todella yhdentyneet vähittäiskaupan markkinat, joilla sekä kuluttajien että palvelujen tarjoajien edut suojataan asianmukaisesti.

2.5. Direktiiviehdotus noudattelee myös rahoituspalvelujen toimintasuunnitelmaa koskevaa Euroopan parlamentin päätöslauselmaa, jonka mukaan vakuutusedustajia käsittelevän yhteisön lainsäädännön muuttaminen on ensisijainen toimi⁽²⁾.

2.6. Ehdotetulla direktiivillä luodaan tähän mennessä puuttunut lainsäädäntökehys, jolla on määrä taata kaikkien itsenäisinä ammattiharjoittajina toimivien vakuutusedustajien korkea ammattitaito (4 artikla). Vakuutus- ja jälleenvakuutusedustajan ammattia saavat direktiivin mukaan harjoittaa jäsenvaltioissa vain henkilöt

- joilla on asianmukaiset yleiset, kaupalliset ja ammatilliset tiedot ja taidot
- jotka ovat hyvämaineisia ja jotka erityisesti eivät ole syyllystyneet vakuutus- tai jälleenvakuutustoimintaa koskeviin rikoksiin ja joita ei ole koskaan asetettu konkurssiin
- joilla on ammatillisesta toiminnasta aiheutuvan vahingon kattamiseksi vastuuvakuutus tai muu vastaava vakuutus, jonka määrä on vähintään 1 000 000 euroa korvausvaatimusta kohti
- joiden suhteen jäsenvaltiot ovat kuluttajan suojelemiseksi toteuttaneet tarvittavat toimenpiteet, jos vakuutus- tai jälleenvakuutusedustaja ei kykene siirtämään vakuutusmaksua vakuutus- tai jälleenvakuutusyritykselle tai korvaussummaa vakuutetulle.

2.7. Jäsenvaltioiden ei tarvitse soveltaa itsenäisinä ammattiharjoittajina toimivia ja päätoimisia vakuutusedustajia koskevia vaatimuksia henkilöihin, jotka työskentelevät vakuutusyhtiön tai rekisteröityneen vakuutusedustajan palveluksessa tai jotka aloittavat vakuutusedustustoiminnan tai harjoittavat sitä sivutoimisesti. Vakuutusedustajan tai vakuutusyrityksen on kuitenkin tarjottava kyseisille henkilöille asianmukainen koulutus sekä otettava täysi vastuu kyseisen henkilön toimista (4 artiklan 1 kohdan toinen ja kolmas alakohta).

2.8. Jäsenvaltioiden ei tarvitse soveltaa ehdotetun direktiivin säännöksiä henkilöihin, jotka välittävät toimitettuun tavarahan tai palveluun liittyviä vakuutuksia. Kyseisiä säännöksiä ei

myöskään tarvitse soveltaa, kun sopimukset eivät edellytä erityistä tietämystä, kun vakuutusmaksun arvo on vuodessa alle 1 000 euroa ja kun vakuutus sopimus on voimassa alle vuoden (1 artiklan 2 kohta).

2.9. Ehdotetussa direktiivissä säädetään, että vakuutus- tai jälleenvakuutusedustajan ammatin aloittaminen tai harjoittaminen edellyttää rekisteröitymistä vakuutusedustajan kotijäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten ylläpitämään rekisteriin, jonka tietojen on oltava helposti yleisesti saatavilla (3 artikla).

2.10. Direktiiviehdotuksen mukaan vakuutusyritykset voivat käyttää ainoastaan rekisteröityjen edustajien tarjoamia palveluja (3 artiklan 5 kohta).

2.11. Palvelujen tarjoamisen vapauden ja sijoittautumisvapauden takaamiseksi direktiivissä säädetään vakuutus- tai jälleenvakuutusedustajan kotijäsenvaltion ja vastaanottavan jäsenvaltion viranomaisten vastavuoroisesta ilmoitusmenettelystä ennen kuin vakuutusedustaja voi harjoittaa toimintaansa muussa kuin kotijäsenvaltiossaan tai perustaa toiseen jäsenvaltioon toimipisteen. Vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten on tiedotettava kotijäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille vaatimuksista, joiden mukaisesti vakuutusedustustoimintaa on yleisen edun vuoksi harjoitettava kyseisen jäsenvaltion alueella (5 artikla).

2.12. Toimivaltaisten viranomaisten, jotka ylläpitävät rekisteröityjen vakuutus- ja jälleenvakuutusedustajien rekisteriä, on oltava joko julkisia viranomaisia, kansallisen lainsäädännön mukaisia elimiä tai kansallisessa lainsäädännössä nimenomaisesti tätä varten valtuutettujen julkisten viranomaisten hyväksymiä elimiä (6 artikla).

2.13. Direktiiviehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä asianmukaisista seuraamuksista, joita sovelletaan vakuutus tuotteita tarjoaviin tai välittäviin rekisteröimättömiin henkilöihin sekä vakuutusyrityksiin, jotka käyttävät rekisteröimättömän vakuutusedustajan palveluita. Rikkomustapauksissa jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset toimivat yhteistyössä vaihtaen tietoja (7 artikla).

2.14. Jäsenvaltioiden on otettava käyttöön järjestely, jota hyödyntäen osapuolet voivat tehdä valituksia, sekä luotava järjestelmä, jonka avulla riita-asiat voidaan ratkaista tuomioistuinten ulkopuolella (8 ja 9 artikla).

2.15. Vakuutusedustajan on noudatettava ehdotetussa direktiivissä säädettyjä tiedonantovelvoitteita (10 artikla).

2.16. Ehdotettu direktiivi on saatettava osaksi jäsenvaltioiden lainsäädäntöä viimeistään 31. joulukuuta 2003 (13 artikla).

(1) KOM(1999) 232 lopullinen, 11.5.1999.

(2) Päätöslauselma A5-0059/2000, kohta 11.

3. Yleistä

3.1. Talous- ja sosiaalikomitea on erittäin tyytyväinen komission ehdotukseen taata lainsäädäntökehyksellä vakuutus- ja jälleenvakuutusedustajien korkea ammattitaito, helpottaa yhdenmukaisella rekisteröinnillä vakuutusedustajien rajanylittävää toimintaa sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjonnan vapauden puitteissa sekä varmistaa samalla vakuutuksenottajien etujen korkea suoja.

3.1.1. Komitea on jo huomauttanut, että vaikka vakuutusasiamiesten ja -välittäjien toiminta on vakuutusalan toimivuuden kannalta erittäin tärkeää sisämarkkinoilla, siitä on annettu vain yksi direktiivi vuonna 1976. Direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle jäävät sellaiset osa-alueet kuin ammatillinen vastuu, rahoitustakuut, rekisteröityminen ja muut liiketoiminnan ehdot⁽¹⁾.

3.1.2. Komitea arvioi kuitenkin, että vakuutusedustusta koskevassa direktiiviehdotuksessa esitetyt päätavoitteita ei aina turvata riittävästi. Tässä yhteydessä viitataan

- vakuutus- ja jälleenvakuutusedustajien korkea ammattitaitoa koskeviin vaatimuksiin
- palvelujen vapaan tarjonnan ja sijoittautumisvapauden mahdollisuuteen sekä asiakkaiden ja vakuutuksenottajien suojaan.

3.2. Komission perustelujen mukaan direktiivillä on määrä luoda lainsäädäntöpuitteet, joilla taataan vakuutusedustajien korkea ammattitaito⁽²⁾. Ammattitaito perustuu teoreettiseen ja käytännön koulutukseen, ammatissa saatuihin kokemuksiin sekä jatkuvan ja ammattia tukevan täydennyskoulutuksen antamiin tietoihin. Komission ehdotuksen mukaan⁽³⁾ vakuutus- ja jälleenvakuutusedustajien tietojen ja taitojen on vastattava vakuutusedustajan harjoittamaa toimintaa ja sovelluttava niille markkinoille, joilla toimintaa harjoitetaan. Jäsenvaltioiden on määritettävä ja täsmennettävä tietojen taso ja sisältö.

3.2.1. Kyseisten tavoitteiden mukaisesti ehdotetun direktiivin 4 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa säädetään – kuten jo suosituksessa 92/48/ETY – että vakuutus- ja jälleenvakuutusedustajalla on oltava asianmukaiset yleiset, kaupalliset ja ammatilliset tiedot ja taidot.

3.2.2. Komitea viittaa lausuntoonsa aiheesta ”Kuluttajat vakuutusmarkkinoilla” (yhtenäismarkkinoiden seurantaryhmä), jossa se toteaa, että vakuutusvälittäjillä olisi oltava heidän tärkeän tehtävänsä edellyttämä tekninen koulutus⁽⁴⁾. Komitea viittaa tässä yhteydessä vakuutusedustajien organisaation (BIPAR) Portossa antamaan julistukseen⁽⁵⁾, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat itse päättää koulutuksen tasosta ja sisällöstä. Teoreettiselle ja käytännön koulutukselle tulee kuitenkin asettaa tietyt vähimmäisvaatimukset, ja koulutuksen tulee kestää vähintään 300 tuntia. Tässä yhteydessä voidaan ottaa huomioon jo hankitut ammatilliset tiedot.

3.2.3. Komitea ehdottaa, ettei vakuutusedustajien, jotka ovat tietyn ajan kuluessa hankkineet kokemusta ja tietoja vakuutusedustuksesta, tarvitsisi enää osallistua 4 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa mainittuun koulutukseen vaan he voisivat lisäsääntöön perusteella rekisteröityä suoraan.

3.3. EY:n perustamissopimuksen 49 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen mukainen palvelujen tarjonnan vapaus sekä 43 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen mukainen sijoittautumisvapaus voidaan vakuutusedustajien osalta toteuttaa vain, jos ne voivat kotimaassa tapahtuneen tunnustamisen ja rekisteröinnin perusteella tarjota palvelujaan myös toisessa jäsenvaltiossa tai perustaa sinne toimipisteitä. Jäsenvaltioiden erilaiset säännökset ovat kuitenkin jo eristäneet markkinoita toisistaan. Tämä asiantila vakiintuisi, jos ehdotetun direktiivin 5 artiklan 3 kohdan perusteella hyväksyttäisiin se, että vakuutusedustustoiminnan aloittaminen toisessa jäsenvaltiossa edellyttäisi erillaisen koulutuksen vuoksi asetettujen ehtojen täyttämistä. Tämän vuoksi on pyrittävä siihen, että kaikissa jäsenvaltioissa 4 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan perusteella vaaditulle koulutukselle asetetaan vähimmäisvaatimukset määrittelemättä koulutuksen sisältöä direktiivissä. Kotimaassa tapahtuvaan rekisteröintiin oikeuttavan pätevyuden tulisi oikeuttaa myös vakuutusedustustoiminnan aloittamiseen toisessa jäsenvaltiossa.

3.3.1. Komitea on sitä mieltä, että palvelujen vapaan tarjonnan ja sijoittautumisvapauden tavoitteet voidaan saavuttaa vain, jos vakuutusedustajalta vaaditaan vähimmäiskoulutus ja kyseisen koulutuksen päätteeksi on suoritettava julkisen elimen tai viranomaisten valtuuttaman tahon tarkastama loppukoe.

3.4. Komissio pyrkii ehdotuksellaan parantamaan vakuutusedustajalta vakuutustuotteita hankkivan vakuutuksenottajan suoja. Se on määrä taata mm. siten, että jokainen vakuutus- tai jälleenvakuutustoiminnan aloittava tai sitä harjoittava luon-

(1) TSK:n ”Kuluttajat vakuutusmarkkinoilla”, EYVL C 95, 30.3.1998, s. 72.

(2) KOM(2000) 511 lopullinen, perusteluosan 1.2 kohdan ensimmäinen alakohta.

(3) KOM(2000) 511 lopullinen, perusteluosan 2 kohta ”Artiklakohtaiset perustelut”, 4 artiklaa koskevat huomiot.

(4) EYVL C 95, 30.3.1998, s. 72.

(5) BIPARin päätöslauselma (”Porton julistus”), 7.10.1992, Saksa: Vakuutusedustus 1993, s. 69.

nollinen tai oikeushenkilö on rekisteröitynyt ja täyttää tietyt ammatilliset vähimmäisvaatimukset. Alkuperäisestä ajatuksesta soveltaa direktiiviä vain vakuutusedustajiin, joiden liiketoiminta on tietyn laajuinen, luovuttiin perustellusti vakuutusedustajan etujen suojaamiseksi. Vakuutusedustajalla, joka välittää päivittäin vain yhden tuotteen, on oltava yhtäläinen ammattitaito kuin kymmenen tuotetta päivittäin "myyvällä" vakuutusedustajalla. Välitettävien tuotteiden määrä tai toimintaan käytetty aika ei voi määrätä sitä, minkälaisia perustaitoja vakuutusedustajalla on oltava asiakkaan suojan varmistamiseksi.

3.4.1. Valitettavasti komissio ei sovello omaa kantaansa⁽¹⁾ 4 artiklan 1 kohdan kolmannessa alakohdassa, jonka mukaan jäsenvaltioilla on mahdollisuus olla vaatimatta 4 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa määriteltyjä taitoja vakuutusedustustoiminnan sivutoimisilta harjoittajilta. Sivutoiminen vakuutustoiminta tunnetaan Portugalin ja Pohjoismaiden ohella etenkin Saksassa, jossa noin 300 000 vakuutusedustajaa harjoittaa kyseistä toimintaa päätyönsä ohella. Mikäli komission ehdotus direktiiviksi hyväksytään, markkinoiden avautuminen ja palvelujen vapaa tarjonta mahdollistaisivat sivutoimisen vakuutusedustustoiminnan pian myös muissa jäsenvaltioissa, joten kyseinen ongelma ei koske vain yhtä jäsenvaltiota.

3.4.2. Komission ehdotus olla soveltamatta ammattitaitoa koskevia vaatimuksia sivutoimisiin vakuutusedustajiin on lisäksi ristiriidassa Amsterdamin sopimukseen sisältyvän kuluttajansuoja-ajatuksen kanssa⁽²⁾.

3.5. Komission ehdotuksen 10 artiklan 3 kohdassa mainittu vakuutusedustajan selvitysvelvoite on talous- ja sosiaalikomitean mielestä liian yksipuolinen eikä paranna kuluttajansuojaa, jos korvaustapauksessa voidaan nojautua vain vakuutusvälittäjän selvityksiin.

4. Erityistä

4.1. 1 artikla – Soveltamisala

4.1.1. Ehdotuksessa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus olla soveltamatta ammatillisia vaatimuksia (II luku) sekä tiedonantovelvoitteita koskevia sääntöjä (III luku) vakuutusopimuksia tarjoaviin henkilöihin, jos seuraavat edellytykset täyttyvät: sopimukset eivät edellytä yleistä tai erityistä vakuutusalan tuntemusta (1 artiklan 2 kohdan a alakohta), sopimukset eivät

ole henkivakuutuksia (1 artiklan 2 kohdan b alakohta) eikä vakuutus kata vastuuriskejä (1 artiklan 2 kohdan c alakohta) vaan liittyy tavaroihin tai palveluihin, joita vakuutusedustaja tarjoaa päätoimensa puitteissa (1 artiklan 2 kohdan d ja e alakohta). Tällainen "liitännäissopimus" on komitean mielestä esim. sellaisen vuokra-auton vakuutus sopimus, joka vuokraataan lomamatkan varaamisen yhteydessä koko matkan ajaksi. Ehdotuksessa rajataan vakuutus sopimusten kesto alle vuoteen ja vakuutusmaksun arvo alle 1 000 euroon (1 artiklan 2 kohdan f alakohta).

4.1.1.1. Koska ehdotuksen 1 artiklan 2 kohdan b ja c alakohdassa mainittujen henki- sekä vastuuvakuutus sopimusten tarjoaminen edellyttää aina erityistä tietämystä, kuuluvat myös kyseiset kohdat 1 artiklan 2 kohdan a alakohdan piiriin. Näin ollen komitea ehdottaa, että 1 artiklan 2 kohdan a, b ja c alakohta yhdistetään. Vastuuvakuutusten erityistä korostamista voidaan liikennevakuutusten osalta perustella niihin kaikissa jäsenvaltioissa lakisääteisesti sisältyvällä ajatuksella uhrin suojasta, jonka vuoksi vastuuvakuutus velvoitetaan ottamaan. Lisäksi muidenkin vakuutus sopimusten kuin henki- ja vastuuvakuutus sopimusten tarjoaminen edellyttää yleistä ja erityistä tietämystä. Komitea ehdottaa seuraavaa uutta muotoilua:

"a) sopimukset eivät ole eläkkeisiin tai sijoituksiin liittyviä tuotteita, kuten henki- tai eläkevakuutuksia, vakuutus ei kata vastuuriskejä eivätkä sopimukset edellytä yleistä tai erityistä tietämystä vakuutuksista."

4.1.2. On epäselvää, viitataan mainitulla vakuutusmaksun arvolla kaikkiin vuotta kohti tehtyihin vakuutus sopimuksiin vai kulloiseenkin sopimukseen. Kun lähdetään ehdotetun direktiivin tavoitteesta, jonka mukaan säännöksiä ei sovelleta sellaisten vakuutus sopimusten välitystoimintaan, jotka kattavat vain vähäisiä riskejä ja jotka liittyvät päävakuutukseen, esimerkiksi silmälasien tai tiettyjen kodinkoneiden katoaminen tai vahingoittuminen, tai kun kyseessä ovat matkavakuutukset, vaikuttaa asianmukaiselta rajata vuosittainen vakuutusmaksu sopimusta kohti yhteensä 100 euroon rajoittamatta vakuutus sopimuksen kestoa. Komitea ehdottaa seuraavaa muotoilua:

"f) vuosittainen vakuutusmaksu on sopimusta kohti enintään 100 euroa eikä vakuutus sopimuksen kestoa ole rajoitettu."

4.2. 2 artikla – Määritelmät

4.2.1. 2 artiklassa esitetään direktiivissä käytettyjen ilmausten määritelmät. Tiedyt muotoilut ovat epäselviä.

(1) KOM(2000) 511 lopullinen, perusteluosan 2 kohta "Artiklakohtaiset perustelut", 1 artiklaa koskevan kohdan viides alakohta.

(2) EYVL C 340, 10.11.1997, s. 32, kohta 2.17.

4.2.1.1. Ehdotetun direktiivin 2 artiklan 3 kohdan mukaisesti vakuutusedustuksella tarkoitetaan ”vakuutussopimusten esittelemistä, niistä tiedottamista, sopimusehdotusten laatimista, vakuutussopimusten teon valmistelemista tai vakuutussopimusten tekemistä, tai avustamista niiden hoidossa ja toteuttamisessa erityisesti korvaustapauksissa”. Ilmaisu ”sopimusehdotusten laatimista” tulisi korvata ilmaisulla ”niistä tiedottamista”, joka vastaa parhaiten direktiiviehdotuksen englanninkielisen toisinnon ilmaisua ”giving information”. Vakuutusedustuksen toimintakuvaukseen tulisi sisällyttää myös nimenomainen neuvonta sopimuksen teon yhteydessä. Vakuutusedustustoimintaan direktiivissä tarkoitettua merkityksessä ei talous- ja sosiaalikomitean mielestä kuulu vakuutussopimusten hoito. Vakuutusedustuksen harjoittamiseksi ei ole välttämätöntä täyttää kaikkia toiminnan tunnusmerkkejä, mikä tulisi mainita direktiivissä. Näin ollen suositellaan käytettäväksi seuraavaa muotoilua:

”3. ’vakuutusedustuksella’ vakuutussopimusten esittelemistä, vakuutussopimusten teon valmistelemista ja vakuutussopimusten tekemistä sekä niistä tiedottamista ja niitä koskevaa neuvontaa sekä avustamista niiden toteuttamisessa ja erityisesti neuvontaa korvaustapauksissa lukuun ottamatta yhteyksien luomista. ’Vakuutusedustuksen’ harjoittamiseksi riittää yhden edellä mainitun tunnusmerkin täyttäminen;”

4.2.1.2. Ehdotuksen 2 artiklan 5 kohdassa määritellyllä vakuutusedustajalla tarkoitetaan ainoastaan toimijoita (vakuutusasiamiehet- ja välittäjät, yhden ja useamman yrityksen edustajat jne.), jotka harjoittavat toimintaansa itsenäisesti eivätkä näin ollen ole vakuutusyrityksen työntekijöitä vakuutusedustusalalla. Kyseinen selvennys edellyttää määrittelyn rajamista siten, ettei se koske vakuutusyrityksiä eikä niiden työntekijöitä, jotka ovat oikeudelliselta asemaltaan avustajia. Komitea suosittelee, että 2 artiklan 3 kohta muutetaan kuulumaan seuraavasti:

”5. ’vakuutusedustajalla’ jokaista henkilöä, joka palkkiota vastaan tai palkkiota vastaan tarjottavan tuotteen ja/tai palvelun yhteydessä aloittaa itsenäisen vakuutusedustustoiminnan tai harjoittaa sitä;”

4.2.2. Kohdan 4.2.1.2 ehdotuksen mukaisesti komitea suosittelee, että 2 artiklan 6 kohta muutetaan kuulumaan seuraavasti:

”6. ’jälleenvakuutusedustajalla’ jokaista henkilöä, joka palkkiota vastaan tai palkkiota vastaan tarjottavan tuotteen ja/tai palvelun yhteydessä aloittaa itsenäisen jälleenvakuutusedustustoiminnan tai harjoittaa sitä;”

4.2.3. Ehdotetussa direktiivissä ei määritellä 10 artiklan 1 kohdan c alakohdan käsitettä ’emoyhtiö’, joten komitea ehdottaa, että ehdotukseen lisätään kyseisen käsitteen määrittely. Komitea kehottaa komissiota muotoilemaan määrittelyn.

4.3. 3 artikla – Rekisteröinti

4.3.1. Koska komitea ehdottaa, että 4 artiklan 1 kohdan kolmas alakohta poistetaan (ks. kohta 4.4.3.4), on 3 artiklan 2 kohta muutettava kuulumaan seuraavasti:

”2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että vakuutus- ja jälleenvakuutusedustajaksi rekisteröinnin edellytyksenä on 4 artiklassa säädettyjen ammatillisten vaatimusten täyttäminen.”

4.3.2. Vakuutus- ja jälleenvakuutusedustajan ammatin harjoittaminen edellyttää rekisteröintiä. Näin ollen rekisteröinnin eväminen estää ammatinharjoituksen, joten asia sivuaa ammatillista vapautta koskevaa perusoikeutta. Direktiivissä onkin mainittava, että jäsenvaltioiden on muodostettava rekisteröintijärjestelmä oikeusvaltion periaatteiden mukaisesti ja siten mahdollistettava myös vastustamis- ja kannamenettely, jos rekisteröinti evätään tai peruutetaan. Ehdotuksen 3 artiklan 4 kohta tulisivikin muotoilla uudelleen seuraavasti:

”4. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että vakuutusedustajilla, joiden rekisteröintihakemus evätään tai joiden rekisteröinti peruutetaan 7 artiklassa mainittujen seuraamusten perusteella, on käytettävissään muutoksenhakumenettely. Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että 1 kohdassa tarkoitettu rekisteri on yleisesti saatavilla.”

4.4. 4 artikla – Ammatilliset vaatimukset

4.4.1. Ehdotetun direktiivin 4 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa määritellään vakuutus- ja jälleenvakuutusedustajan ammatilliset pätevyysvaatimukset mainitsematta kuitenkaan vakuutus- ja jälleenvakuutusedustajan rekisteröintiin jäsenvaltiossa oikeuttavan pätevyitymisen kestoa tai sisältöä. Muotoilulla ”asianmukaiset yleiset, kaupalliset ja ammatilliset tiedot ja taidot” ei edes viitata vakuutusedustustoimintaan. Tällä tavoin avoimeksi jätetyssä vaatimuksessa edustajan tiedoista ja taidoista saattaa piillä vaara, että kun jäsenvaltioiden asianomaiset säännökset ovat täysin erilaisia, vakuutuksenottajan nykyistä vahvemman suojan varmistamiseen tähtäävää tavoitetta ei saavuteta etenkin vakuutusedustajan ammattitaitoa koskevien vaatimusten osalta. Jos kuluttajansuojan huomioon ottavia, ammattitaitoa koskevia vähimmäisvaatimuksia ei ole määritelty, syntyy tavoitteena olevan palvelujen vapaan tarjonnan yhteydessä voimakkaita kilpailuvääristymiä. Jo suosituksella 92/48/ETY tavoiteltua vakuutus- ja jälleenvakuutusedustajia koskevien jäsenvaltioiden säännösten yhdenvertaisuutta ei tunnuta edelleenkaan saavutettavan.

4.4.1.1. Yksittäisten jäsenvaltioiden vakuutusedustajan ammatin harjoittamiselle asettamia, osittain hyvin korkeita ammattitaitovaatimuksia ajatellen ei EU-direktiivillä kuitenkaan

voida määritellä vakuutusedustajan koulutukselle asetettavia yhtenäisiä vaatimuksia. Näin ollen talous- ja sosiaalikomitea ei myöskään suosittele direktiiviä, joka sisältäisi koulutusta koskevat yhtenäiset säännökset. Komitea kehottaa kuitenkin vakuutusedustajien organisaation BIPARin ehdotukseen⁽¹⁾ tukeutuen laatimaan ainakin vähimmäisvaatimukset (minimal standard), joiden pohjalta voidaan säännellä jäsenvaltioissa annettavaa koulutusta. Vähimmäisvaatimuksiin tulisi sisällyttää teoreettisen ja käytännön ammattikoulutuksen perustuntimäärä. Jäsenvaltioiden tulisi voida päättää yhteistyössä ammattialajärjestöjen, vakuutusyritysten, kaupakamarien ja työntekijäjärjestöjen kanssa koulutuksen muodosta, tarjonnasta ja toteutuksesta sekä määrittää säännöt siitä, missä määrin ammatilliset tiedot voivat korvata suoritettavia tunteja. Koulutuksen tulisi päättyä puolueettomaan loppukokeeseen, jonka tarkastaa kunkin jäsenvaltion järjestelmän mukaisesti joko julkinen elin tai viranomaisten valtuuttama taho. Ehdotuksen 4 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan muotoiluksi ehdotetaan seuraavaa:

”1. Vakuutus- ja jälleenvakuutusedustajalla on oltava asianmukaiset yleiset, kaupalliset ja ammatilliset tiedot ja taidot vakuutustoiminnan alalla. Kyseiset tiedot ja taidot on hankittava teoreettisella ja käytännön koulutuksella, jonka kesto on yhteensä vähintään 300 tuntia. Ilman koulutusta hankitut ammatilliset tiedot voidaan ottaa huomioon. Koulutuksen on päättyävä kokeeseen, jonka tarkastaa julkinen elin tai viranomaisten valtuuttama taho.”

4.4.2. Komitean lähtökohtana on, että 4 artiklan 1 kohdan 2 alakohdan säännöksiä voidaan soveltaa myös pankkeihin ja säästökassoihin, jotka aloittavat vakuutusedustustoiminnan tai harjoittavat sitä rahoituspalvelujen tarjonnan ohella. Tällöin kyseisten pankkien ja säästökassojen johtielinten on täytettävä kaikki 4 artiklassa mainitut edellytykset ja niiden on oltava rekisteröityneitä. Kyseisten yritysten työntekijöillä, jotka osallistuvat välittömästi vakuutus- tai jälleenvakuutustoimintaan, on oltava aloittamansa tai hoitamansa tehtävän edellyttämät ja tuotekohtaiset tiedot ja taidot, ja heidän on toimittava rekisteröidyn johtuelimen valvonnassa⁽²⁾.

4.4.3. Ehdotetun direktiivin 4 artiklan 1 kohdan kolmannen alakohdan mukaan jäsenvaltioiden ei tarvitse soveltaa vaatimuksia vakuutusedustustoimintaa aloittaviin tai sitä harjoittaviin luonnollisiin henkilöihin, jotka harjoittavat päätoimenaan

muuta ammatillista toimintaa kuin vakuutusedustusta ja joilla on jokin muu pääasiallinen tulonlähde, mikäli ensimmäisessä alakohdassa mainitut edellytykset täyttävä vakuutusedustaja tai vakuutusyritys ottaa täyden vastuun kyseisen henkilön toiminnasta ja tarjoaa tälle myös asianmukaisen peruskoulutuksen.

4.4.3.1. Kyseinen poikkeussäännös on ristiriidassa sen komission tavoitteen kanssa, jonka mukaan ”kaikki luonnolliset ja oikeushenkilöt, jotka aloittavat vakuutus- tai jälleenvakuutusedustuksen tai jotka harjoittavat sitä, (rekisteröidään) ammatillisten vähimmäisvaatimusten täyttämisen perusteella”⁽³⁾. Se ei myöskään vastaa komission tavoitetta, jonka mukaan vakuutuksenottajan edut voidaan suojata tehokkaasti vain, jos ehdotetun direktiivin säännökset koskevat kaikkia vakuutusedustajia⁽⁴⁾.

4.4.3.2. Mikäli eri jäsenvaltiot voivat säännöksissä vaatia vakuutusedustajilta erilaista vähimmäisammattitaitoa, säännösten täytäntöönpano aiheuttaa epäoikeudenmukaista kohtelua ja loukkaa tasa-arvoperiaatetta. Tässä yhteydessä on epäolennaista, että ”isännän” on otettava vastuu niistä, jotka rekisteröimättöminä toimivat yrityksen tai rekisteröidyn vakuutusedustajan palveluksessa. Kyseinen vastuu suojaa vakuutuksen välittämisen seurauksilta eikä auta välttämään niitä. Ehdotetun direktiivin tavoitteena tulee nimenomaan olla virheellisen neuvonnan tai virheellisen vakuutus sopimuksen tekemisen välttäminen, mikäli siinä halutaan ottaa kuluttajansuoja riittävästi huomioon.

4.4.3.3. Pää- ja sivutoimisen toiminnan eroa ei ole määritelty yksiselitteisesti. Näin ollen jää avoimeksi, onko vakuutustoimintaa pidettävä sivutoimisena silloin, kun sitä harjoitetaan kaksi tuntia päivittäin ainoana ammatillisena toimintana, vai onko toimintaa pidettävä sivutoimisena myös silloin, kun henkilö on toisen palveluksessa puolipäiväisesti ja harjoittaa puolipäiväisesti myös itsenäistä vakuutusedustustoimintaa.

4.4.3.4. Talous- ja sosiaalikomitea suosittelee painokkaasti, että 4 artiklan 1 kohdan kolmas alakohta poistetaan.

4.4.4. Komission ehdottamaan direktiiviin ei sisälly niitä vakuutusedustajia koskevia siirtymäsäännöksiä, jotka ovat jo kauan harjoittaneet vakuutusedustustoimintaa itsenäisinä ammatinharjoittajina. Komitean mielestä ei ole asianmukaista, että kyseisten vakuutusedustajien on rekisteröityäkseen ja siten

(1) BIPARin päätöslauselma (”Porton julistus”), 7.10.1992, Saksa: Vakuutusedustus 1993, s. 69.

(2) TSK:n ”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus”-jaoston valmisteluryhmän ”vakuutusedustus” kokouksessa 20. helmikuuta 2001 komission edustaja oli myös samaa mieltä.

(3) KOM(2000) 511 lopullinen, perusteluosan 1.3 kohdan ensimmäinen alakohta.

(4) KOM(2000) 511 lopullinen, perusteluosan 2 kohta ”Artikkelikohtaiset perustelut”, 1 artiklaa koskeva kohta.

toimintaansa jatkaakseen osallistuttava koulutukseen. Komitea ehdottaakin "isoisä-lauseketta" (Grandfather Clause), jolla korvataan 4 artiklan 1 kohdan kolmas alakohta seuraavasti:

"Jäsenvaltioiden ei tarvitse soveltaa ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettua vaatimusta henkilöihin, jotka ovat tämän direktiivin noudattamisen edellyttämän kansallisen lain voimaantullessa harjoittaneet vakuutusdustointia jo yli kolme vuotta."

4.4.5. Ehdotetun direktiivin 4 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan vakuutus- ja jälleenvakuutusdustajan rekisteröinnin edellytyksenä on mm. se, ettei tätä ole koskaan asetettu konkurssiin. Konkurssin käsitettä ei käytetä kaikissa jäsenvaltioissa. Saksassa se on poistettu vuonna 1994 "Insolvenzordnung"-nimisen säädöksen⁽¹⁾ hyväksymisen myötä ja korvattu käsitteellä "maksukyvyttömyys". Konkurssin ja maksukyvyttömyyden ohella vakuutusdustajan ammattia ei myöskään voi harjoittaa tiettyjen muiden rangaistavien tekojen vuoksi. Niitä ovat esimerkiksi omaisuusrikokset, kuten haltuun annettujen rahojen kavallus. Kyseisen alakohdan selkeyttämiseksi ja täydentämiseksi komitea ehdottaa seuraavaa muotoilua:

"— kansallisessa rekisterissä, häntä vastaan ei ole koskaan aloitettu maksukyvyttömyysmenettelyä eikä hänelle ole langetettu rangaistusta vieraaseen omaisuuteen kohdistuneen rikoksen vuoksi, ja hän saa olla aiemmin konkurssiin asetettu henkilö ainoastaan, jos hänen oikeutensa hallita omaisuuttaan on palautettu kansallisen lainsäädännön mukaisesti."

4.4.6. Komissio ehdottaa 4 artiklan 4 kohdan b alakohdassa, että jäsenvaltiot toteuttavat vakuutusmaksujen ja korvaussummien siirtämisen varmistamiseksi toimenpiteitä, joiden mukaan vakuutus- ja jälleenvakuutusdustajan taloudellisen kapasiteetin on oltava pysyvästi 8 prosenttia vuotuisesta saatujen nettotulojen määrästä ja vähintään 15 000 euroa.

4.4.6.1. Kyseisellä säännöksellä veloitettaisiin ensimmäistä kertaa tietty ammattikunta julkistamaan tulonsa. Lisäksi säännöksen soveltaminen olisi huomattavan kallista. Säännös on myös liian epätarkka toteutettavaksi: toimivaltaisten viranomaisten tulisi säännöksen noudattamisen varmistamiseksi harjoittaa jatkuvaa valvontaa. Tätä varten tarvittaisiin viranomaisten ennakoimatonta työpanosta, jota varten ei ole rahoitusta. Myös ylläpidettävän taloudellisen kapasiteetin määrä vaikuttaa mielivaltaiselta eikä vastaa todellista suojelutarvetta.

4.4.6.2. Talous- ja sosiaalikomitean mielestä on riittävää, että vakuutusdustaja veloitetaan siirtämään asiakkaiden rahat täysin erillisille asiakastileille, kun asiakastilit on suojattu konkurssilta 4 artiklan 4 kohdan c alakohdan vaatimusten

mukaisesti. Lisäksi 4 artiklan 4 kohdan ensimmäisen virkkeen perusteella kukin jäsenvaltio voi oman lainsäädäntönsä perusteella toteuttaa mahdollisia ja sallittuja toimenpiteitä asiakkaiden rahojen suojelemiseksi.

4.4.6.3. Ehdotetun direktiivin 4 artiklan 4 kohdan ensimmäisen virkkeen laajaa muotoilua ajatellen komitea suosittaa, että luovutaan alakohdissa a–d luetelluista mahdollista suoja-toimista ja joka tapauksessa poistetaan 4 artiklan 4 kohdan b alakohta.

4.5. 5 artikla – Ilmoitus sijoittautumisesta ja palvelujen tarjoamisesta toisessa jäsenvaltiossa

4.5.1. Komission ehdottaman direktiivin 5 artiklassa säädetään ilmoitusjärjestelmästä, jolla on määrä taata palvelujen vapaa tarjonta ja sijoittautumisvapaus yhteisössä. Artiklassa määritellään menetelmä, jota rekisteröidyn vakuutus- tai jälleenvakuutusdustajan on noudatettava aikaossaan harjoittaa toimintaansa muussa kuin siinä jäsenvaltiossa, jossa on rekisteröity. Menetelmä velvoittaa kolminkertaiseen ilmoitukseen, nimittäin vakuutusdustajan ilmoitukseen kotimaansa rekisteriin, kotimaan rekisterin ilmoitukseen vastaanottavan jäsenvaltion rekisteriin sekä kotimaan rekisterin ilmoitukseen vakuutusdustajalle ilmoituksen toimittamisesta vastaanottavan jäsenvaltion rekisteriin. Lisäksi vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten on annettava vakuutusdustajan kotimaan toimivaltaisille viranomaisille tiedoksi yleiseen etuun perustuvat erityisvaatimukset, joiden mukaisesti liiketoimintaa on harjoitettava kyseisen valtion alueella (5 artiklan 3 kohta). Kotimaan toimivaltaisten viranomaisten on toimitettava kyseiset vaatimukset edelleen vakuutusdustajalle. Ehdotuksen mukaan kestää vähintään kolme kuukautta ennen kuin vakuutusdustaja voi avata toimipisteen ja tarjota palvelujaan toisessa jäsenvaltiossa. Ilmoitusmenettely edellyttää paljon vältettävissä olevaa byrokratiaa.

4.5.1.1. Komissio esittää oikeutetusti, että kyseisen menettelyn uudenaikaistamista tulisi pohtia. Komission mukaan rekisterit voitaisiin yleinen etu huomioon ottaen julkaista yksittäisten toimivaltaisten viranomaisten Internet-sivuilla. Komissio ehdottaa, että tällaisesta menettelystä keskusteltaisiin jäsenvaltioiden kanssa.

4.5.1.2. Talous- ja sosiaalikomitea on asiasta täysin samaa mieltä komission kanssa ja kehottaa yksinkertaistamaan menettelyä jo nyt uusia viestimiä hyödyntäen.

4.5.1.3. Talous- ja sosiaalikomitea ehdottaa, että 5 artiklan 1 ja 2 kohta muotoillaan uudelleen seuraavasti:

⁽¹⁾ Saksa: 5. lokakuuta 1994 annettu "Insolvenzordnung"-niminen säädös (Saksan liittotasavallan virallinen lehti (BGBl.) I, s. 2866).

¹ Vakuutus- tai jälleenvakuutusdustaja, joka aikoo ensimmäistä kertaa harjoittaa liiketoimintaa yhdessä tai

useammassa jäsenvaltiossa palvelujen tarjoamisen vapauden tai sijoittautumisvapauden perusteella, on ilmoitettava asiasta ennalta vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille. Toimivaltaiset viranomaiset antavat kuukauden kuluessa vakuutusedustajalle vahvistuksen siitä, että tämä voi aloittaa vakuutusedustustoiminnan tai avata toimipisteen. Puuttuva tai myöhästynyt vahvistus oikeuttaa aloittamaan ja harjoittamaan vakuutusedustustoimintaa vastaanottavassa jäsenvaltiossa.

2. Jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset ylläpitävät ja ajantasaistavat jatkuvasti vakuutus- ja jälleenvakuutusedustajien rekisteriä yhteisillä Internet-sivuilla.”

4.5.2. Ehdotetun direktiivin 5 artiklan 3 kohdan viimeisen virkkeen mukaan vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaiten viranomaisten on annettava kotijäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille tiedoksi yleiseen etuun perustuvat erityisvaatimukset, joiden mukaisesti liiketoimintaa on harjoitettava niiden alueella. Tämän muotoilun vuoksi direktiivillä ei taata palvelujen vapaata tarjontaa eikä sijoittautumisvapautta, mikä ei vastaa direktiivin tarkoitusta. Muutoin jäsenvaltiot voisivat 4 artiklan lisäksi asettamallaan vaatimuksilla eristää omat markkinansa. Direktiivissä tulisikin selventää, etteivät jäsenvaltioiden vaatimukset voi tarkoittaa 4 artiklan 1 kohdan mukaisia koulutusehtoja⁽¹⁾, minkä vuoksi komitea ehdottaa seuraavaa täydennystä 5 artiklan 3 kohtaan:

”Jäsenvaltioiden vaatimukset eivät voi tarkoittaa direktiivin 4 artiklan 1 kohdan mukaisia koulutusehtoja.”

4.6. 10 artikla – Vakuutusedustajan antamat tiedot

4.6.1. Komission ehdotuksen mukaan (saksankielinen toisinto) vakuutusedustajan on annettava asiakkaalle ”vor jeder Kontaktaufnahme” (”ennen ensimmäistä yhteydenottoa”) tiedot, jotka luetellaan 10 artiklan 1 kohdassa. Tosiasiassa tietojen antaminen ei kuitenkaan ole mahdollista ennen yhteydenottoa. Englanninkielisen toisinnon mukaan tiedot on annettava ”prior to any initial contract” (”ennen sopimuksen tekoa”). Talous- ja sosiaalikomitea kehottaa noudattamaan englanninkielisen toisinnon muotoilua seuraavasti:

”1. Vakuutusedustajan on annettava asiakkaalle viimeistään ennen sopimuksen tekoa ainakin seuraavat tiedot: – – .”

4.6.2. Ehdotetun direktiivin 10 artiklan 1 kohdan e alakohdan perusteella vakuutusedustajan on ilmoitettava, kuka katsotaan vastuulliseksi korvaustapauksessa. Vakuutusedustajan, tämän yhtiön tai yhtiökumppanien ohella tulevat tässä yleensä kysymykseen vain vastuuvakuutus ja yritys, jonka kanssa vakuutus sopimus tehdään. Komitea suosittaa muuttamaan alakohtaa seuraavasti:

”e) luonnolliset tai oikeushenkilöt (vakuutusedustajan yhtiökumppanit tai vakuutusedustajan yhtiö, vakuutusedustajan tai hänen yhtiökumppaniensa tai yhtiönsä vastuuvakuutus sekä vakuutusedustajan edustaman vakuutusyrityksen nimi ja osoite), jotka katsotaan vastuullisiksi laiminlyönneistä, väärinkäytöksistä tai puutteellisten neuvojen antamisesta, joihin vakuutusedustaja voi syyllistyneä vakuutusedustustoiminnassaan.”

4.6.3. Ehdotetun direktiivin 10 artiklan 3 kohdan mukaan vakuutusedustajan on ennen vakuutus sopimuksen tekemistä selvitettävä asiakkaan vaatimukset ja tarpeet sekä laadittava kirjallinen selvitys syistä, joihin hänen antamansa neuvot perustuvat. Kyseiset edellytykset eivät useimmissa tapauksissa ole järkeviä tai toimivia. Liikennevakuutus sopimuksen tekemisen syynä on aina ajoneuvon osto tai uudelleenrekisteröinti. Matkaa koskevaan peruutusvakuutukseen kuuluu aina suoja sairauden vuoksi peruuntuneen matkan varalta. Useimmissa tapauksissa sopimukset tehdään vakuutuksenottajan selkeiden ja yksiselitteisten intressien mukaisesti, joten kirjallista selvitystä asiakkaan intresseistä on pidettävä pikemminkin byrokratian lisäämisenä kuin järkevänä kuluttajansuojana. Selvitysvelvollisuutta tulisi komitean mielestä soveltaa vakuutusedustajaan vain asiakkaan toivomuksesta. Asiakas tulisi tällöin myös velvoittaa ilmoittamaan toiveensa vakuutusedustajalle kirjallisesti. Mahdollisessa korvaustapauksessa syyllisyyden arviointi on mahdollista vain, jos molemminpuoliset kirjalliset selvitykset ovat olemassa. Vakuutusedustaja tulisi kuitenkin velvoittaa kertomaan omasta selvitysvelvollisuudestaan. Näin ollen 10 artiklan 3 kohta tulisi muotoilla seuraavasti:

”3. Vakuutusedustajan on ilmoitettava asiakkaalle, että hänen on asiakkaan toivomuksesta laadittava kirjallinen selvitys sopimuksen tekoon johtaneista perusteista ja tarpeista tai siihen liittyvästä neuvonnasta, jos asiakas puolestaan esittää toivomuksensa ja tarpeensa kirjallisesti.”

4.6.4. Talous- ja sosiaalikomitea ehdottaa komissiolle, että se tarkentaa 10 artiklan 4 kohtaa seuraavasti:

”Vakuutus- ja jälleenvakuutusedustajien, jotka välittävät suuria riskejä kattavia vakuutuksia, sekä niin kutsuttujen yrityssitoutuneiden edustajien, mikäli nämä toimittavat vakuutuksia ainoastaan sille yritykselle, johon ovat sidoksissa, ei tarvitse antaa kohdassa 1, 2 ja 3 tarkoitettuja tietoja.”

(1) Alaviite 17 pätee myös tässä. Ks. ehdotetun direktiivin perustelujen kohta 1.3.

4.7. 13 artikla – Saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä

4.7.1. Komission ehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 31. joulukuuta 2003 sekä ilmoitettava tästä komissiolle viipymättä.

4.7.2. Talous- ja sosiaalikomitea pitää lisäksi välttämättömänä, että jäsenvaltiot ilmoittavat komissiolle 4 artiklan

1 kohdan ensimmäisen alakohdan perusteella asettamiensa koulutus- ja ammattitaitovaatimusten sisällöstä ja kestosta. Komitea ehdottaa, että 13 artiklan ensimmäistä kohtaa täydennetään seuraavalla virkkeellä:

”Jäsenvaltioiden on erityisesti ilmoitettava komissiolle viipymättä 4 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan perusteella asettamiensa vaatimusten sisällöstä ja kestosta.”

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

LIITE

talous- ja sosiaalikomitean lausuntoon

Vakuutus tuotteiden eri jakelukanavien markkinaosuudet eräissä EU:n jäsenvaltioissa

(prosentteina)

Maa	Välittäjät		Edustajat		Pankit		Suoramyynti		Muut	
	Vahinko	Henki	Vahinko	Henki	Vahinko	Henki	Vahinko	Henki	Vahinko	Henki
Itävalta (*)	14	11	5	3	77	31	3	53	1	2
Belgia	70	50	15	10	8	25	3	5	4	10
Saksa	15	12	72	65	12	17	5	5	6	6
Tanska	15	18			5	5	40	35	41	42
Espanja	18		43		15		20	4		
Ranska	19	7	39	11	5	51	2	6	35	25
Suomi	10	15	10	10		45	80	30		
Kreikka					Ei saatavissa					
Irlanti	65	50	4	17		15	30	33		
Italia	18	3	76	42	1	36	5	19		
Alankomaat	60				15		20		5	
Luxemburg	10		80		5		5			
Portugali	16	1	59	12	4	80	14	4	7	1
Ruotsi					Ei saatavissa					
Yhdistynyt kuningaskunta	70	48	18	5		15	10	2	2	33

(*) Pankit voivat toimia välittäjinä Itävallassa.

Lähde: BIPAR 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Luonnon ja luonnonsuojelun tila Euroopassa”

(2001/C 221/22)

Talous- ja sosiaalikomitea päätti 13. heinäkuuta 2000 työjärjestyksensä 23 artiklan 3 kohdan nojalla antaa lausunnon aiheesta ”Luonnon ja luonnonsuojelun tila Euroopassa”.

Asian valmistelusta vastannut ”maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö” -jaosto antoi lausuntonsa 11. toukokuuta 2001. Esittelijä oli Lutz Ribbe.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30. ja 31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän kokouksessa) yksimielisesti seuraavan lausunnon.

1. Omaaloitteisen lausunnon tavoite ja rakenne

1.1. Komitea haluaa tällä omaaloitteisella lausunnolla osallistua Euroopan unionissa käytävään yleiseen keskusteluun luonnon sekä luonnon- ja maisemansuojelun tilasta Euroopassa ja erityisesti luonnonsuojelun liittämistä muihin poliittikan alueisiin.

1.2. Luvussa 2 tuodaan esiin Euroopan luonnonperinnön merkitys ja korostetaan tarvetta EU:n harjoittamaan luonnonsuojelun koordinoointiin. Luvussa 3 käsitellään asiaankuuluvien EU-direktiivien täytäntöönpanoa. Lausunnon painopiste on politiikan johdonmukaisuudessa, jota tarkastellaan luvussa 4. Lisäksi tutkitaan, onko luonnonsuojelun merkitys EU:n eri politiikoissa lisääntynyt viime vuosiin verrattuna ja missä tarvitaan välttämättä korjauksia. Lausunnon pohdiskelut keskittyvät niille politiikan alueille, joihin EU vaikuttaa ratkaisevasti.

1.3. On kiistämätöntä, että luontoon vaikuttavat hyvin erilaiset toimet, kuten rakentaminen, virkistyskäyttö, maarakennus, maa- ja metsätalous, liikenneväylien ja perusrakenteiden rakentaminen, kanavien kaivaminen sekä vesistöjen patoaminen ja johtaminen muualle, vain muutamia esimerkkejä mainitaksemme. Tässä lausunnossa komitea keskittyy erityisesti yhteiseen maatalouspolitiikkaan, jolla EU vaikuttaa merkittävästi maankäyttöön ja näin ollen myös luonnonsuojelun tasoon. Erityisesti luonnonsuojelun liittäminen maatalouteen on erittäin tärkeää, koska 44 prosenttia EU:n pinta-alasta ja laajoja Natura 2000 -alueita on maatalouskäytössä.

2. Eurooppalaisen luonnonsuojelun lähtötilanne

2.1. Euroopalla ei ole vain verrattomia kulttuuriarvoja. Erilaiset kulttuuri- ja luonnonmaisemat muodostavat merkittä-

vän luonnonperinnön. Lukuisat erilaiset maisematyyppit ja niiden eläin- ja kasvilajit tekevät mantereesta viehättävän ja kiehtovan. Niiden suojelusta on tullut politiikan, hallinnon ja kansalaisten tärkeä tehtävä.

2.1.1. Luonnonsuojelu ei kuitenkaan ole pelkkä itsetarkoitus. Luonto on elämän ja talouden välttämätön perusta, taloustoiminnan tärkeä voimavara sekä monien urheilu-, harrastus- ja virkistysmahdollisuuksien samoin kuin terveydenhuollon ja yksittäisissä tapauksissa jopa lääketieteellisen hoidon edellytys.

2.2. Eläin- ja kasvilajien moninaisuus on seurausta sekä erilaisista luonnonoloista että näihin luonnonoloihin mukaute- tusta käytöstä. Monet lajit ja elinalueet ovat siten riippuvaisia maa-alueiden käytöstä. Suuri osa lajeista, joiden suojelua tulisi nykyään tehostaa, on syntynyt viime vuosisatojen – nykynäkökulmasta laajaperäisen – maataloustuotannon seurausena. ”Eurooppa” on kuitenkin aivan liian moninainen, että voisi puhua luonnon ja maiseman vertailukelpoisista ja yleispätevistä ehdoista. Sen vuoksi luonnonsuojelulle asetettavat vaatimuksetkin ovat hyvin erilaisia: luonnonsuojeluolot ja -ongelmat Skandinavian laajoissa metsissä ovat erilaiset kuin Skotlannin ylämaalla, Alpeilla, Espanjan kuivassa Extremadurassa tai maataloudellisesti usein tehokkaasti hyödynnetyissä jäsenvaltioissa tai niiden alueilla⁽¹⁾.

2.3. Luonnon ja sen monimuotoisuuden suojelu on tehtävä, jota myös ja ennen kaikkea yksittäisten jäsenvaltioiden ja alueiden sekä alue- ja paikallisviranomaisten on hoidettava. Myös jokaista kansalaista kehoitetaan toimimaan luonnon ja ympäristön säilyttämisen puolesta. Monet myönteiset esimerkit toimista, joihin yksityishenkilöt, luonnonsuojelujärjestöt ja maanviljelijät ovat ryhtyneet, osoittavat, että monet ihmiset samastuvat luonnon- ja maisemansuojeluun. Se on klassinen ”alhaalta ylös” -tehtävä, jota on tosin tuettava poliittisilla

⁽¹⁾ Esim. Bretagne, Alankomaat, Belgia, Tanska, Luoteis-Saksa, Kaakkois-Englanti, Po-joen laakso jne.

liittämisillä. Koordinoitu toiminta Euroopan tasolla ei ole vain järkevää, se on suorastaan välttämätöntä. Euroopassa ei voida suojella luontoa onnistuneesti ilman EU:n suorittamaa koordinaointia.

2.3.1. Koordinoinnin tarve syntyy yhtäältä siitä, että monet lajit eivät ole sidottuja mihinkään tiettyyn paikkaan vaan vaeltavat joskus tuhansiakin kilometrejä pesimä- ja talvehtimisalueidensa välillä. Luonto ei tunne rajoja. Monien lajien, esimerkiksi muuttavien kurkien, suojelu voi onnistua vain, jos esimerkiksi Pohjois-Euroopassa sijaitsevien pesimäalueiden lisäksi suojellaan myös esimerkiksi Espanjassa sijaitsevat talvehtimisalueet. Vaeltavat lajit tarvitsevat, muuttavien tai autolla matkustavien ihmisten tavoin, talvehtimis- ja pesimäalueidensa välille lepopaikkoja ja niiden lisäksi myös käytäviä. Eurooppa on lisäksi Siperian erämaissa pesivien aasialaisten muuttolintujen talvehtimisalue sekä Afrikassa talvehtivien muuttolintujen pesimäalue. Euroopassa toteutettavasta luonnonsuojelusta riippuu näin ollen usein Euroopan ulkopuolistenkin alueiden biologinen monimuotoisuus.

2.3.2. EU:n suorittama koordinaointi on tarpeen myös siksi, että kasvi- ja eläinlajit ovat osa Euroopan kulttuuria, vaikka kaikki niistä eivät eläkään kaikilla Euroopan alueilla. Toisin sanoen niiden suojelu ei ole vain yksittäisten jäsenvaltioiden vaan koko Euroopan edun mukaista, samoin kuin on yleisesti hyväksyttyä, että tiettyjä kansallisia kulttuurimuistomerkkejä suojellaan yhteisesti. Esimerkki tällaisista eläinlajeista on Euroopan suurin lentokykyinen lintu isotrappi (*Otis tarda*), jonka jäljellä olevat yksilöt elävät lähinnä Pyreneiden niemimaalla; Espanjan 15 000 ja Portugalin 200–300 yksilöä muodostavat noin puolet koko maailman isotrappikannasta. Muita esimerkkejä ovat ruskea karhu, susi, ilves, visentti sekä monet lepakot ja hyönteiset (esimerkiksi punakeltaverkkoperhonen⁽¹⁾, kaneliruskea muurahaissinisiiپی⁽²⁾ ja *Rosaria alpina* -kovakuoriainen). Näiden lajien suojelemiseksi tarvitaan erityistoimia, joilla on usein tarkoitus säilyttää sellaista perinteistä maataloustuotantoa, joka ei nykyisissä kilpailuolosuhteissa ole kilpailukykyistä.

2.4. Eläin- ja kasvilajien monimuotoisuus on vähentynyt jyrkästi ja nopeasti viime vuosina. Erityisen huolestuttavaa on vähentymisen dramaattinen vauhti: muutamien vuosien tai vuosikymmenien aikana jotkin lajit ovat jo kuolleet sukupuuttoon, joitakin uhkaa sukupuutto, toiset ovat puolestaan uhanalaisia tai mahdollisesti uhanalaisia. Vain erittäin pieni määrä lajeja on pystynyt mukautumaan muuttuviin oloihin kulttuurikasveina ja lisääntyy. Yleisesti voidaan kuitenkin sanoa, että luonnon ja luonnonsuojelun tila Euroopassa on erittäin huolestuttava. Erinomaiset tulokset tiettyjen lajien kantojen vakauttamisessa (esim. petolintujen suojelussa Keski-Euroopassa) eivät

voi peittää sitä tosiasiaa, että viime vuosina aloitetut toimet ovat vaikuttaneet valitettavasti vain osin eivätkä ole ratkaisevasti jarruttaneet tai kääntäneet yleistä kielteistä kehitystä. Euroopan ympäristökeskus kirjoittaa toisessa kertomuksessaan Euroopan ympäristön tilasta (1999): ”Euroopan vapaana elävät lajit ovat edelleen vakavasti uhattuina, ja kannaltaan pienenevien lajien määrä lisääntyy. – – Monissa maissa jopa 50 prosenttia tunnetuista selkärankaisten lajeista on uhattuna. – – Yli kolmasosa Euroopan lintulajeista – – on vähenemässä.”

2.5. Syyt siihen ovat hyvin moninaiset. Pääasiallisen uhan muodostavat nykyään yksiselitteisesti eläin- ja kasvilajien elinympäristöjen pieneneminen tai katoaminen kokonaan. Aiemmin tiettyjen eläinlajien (karhujen, susien, ilvesten) suoranainen vainoaminen oli tärkeämpi syy kuin nykyään, mutta suoranaista vainoamista voidaan edelleenkin pitää osittain ongelmana. Sopivien elinympäristöjen väheneminen, joka on seurausta muun muassa rakentamisesta, maa- ja metsätalouden muuttuneista toimintavoista, haitallisten aineiden käytöstä ja esimerkiksi laajojen alueiden halkomisesta liikenneväylillä, ei ole vieläkään pysähtynyt. Päinvastoin: edelleen rakennetaan liikaa, kuivataan kosteikkoja, kastellaan kuivia alueita, rehevöitetään ja lannoitetaan liikaa vähäravinteisia paikkoja jne. Paikallisten ja maakohtaisten syiden lisäksi EU:n liian yksipuolisesti tuotanto- ja kasvusuuntautunut maatalous- ja rakennepolitiikka on aiheuttanut ja aiheuttaa monia näistä kielteisistä muutoksista. Muuttamat EU:n jäsenvaltiot ovat käynnistäneet toimenpiteitä, joilla ei kuitenkaan ole kyetty vielä muuttamaan vallitsevia kielteisiä suuntauksia.

2.5.1. Kalastuspolitiikka muodostaa toistaiseksi aliarvioitun ongelman. Suuret kalastuslaivastot vastaavat jatkuvasti kasvaviin taloudellisiin paineisiin yhä tehokkaammilla kalastusmenetelmillä. Laahusuuttiin jää usein uhanalaisia merikilpikonnia tai merinisäkkäitä, esim. munkkihylkeitä (*Monachus monachus*), muita hylkeitä sekä pieniä valaita tai delfiinejä. Luontoa säästäviä perinteisiä kalastusmenetelmiä, kuten Espanjan harjoittamaa tonnikalan pyyntiä onkimalla, on taloudellisten syiden vuoksi vaikea säilyttää⁽³⁾. Myös järvien ja jokien kalastuskäytössä piilee ristiriitojen siemeniä, kun kalaa syövästä eläimistä (esim. saukko) tulee kalastuksen kilpailijoita tai kun vesistöt vahingoittuvat rehu- tai lannoiteylijäämien aiheuttaman rehevöitymisen, kuntien ja teollisuuden jätevesien, kalkkiutumisen, vieraiden lajien istutusten, patoamisen yms. seurauksena.

⁽¹⁾ *Euphydryas aurinia*.

⁽²⁾ *Maculinea nausithous*.

⁽³⁾ On tärkeää valistaa kuluttajia tästä asiasta: onkimalla pyydetyn tonnikalan liha on valkoista, troolilla pyydetyn taas punaista. Kuluttajat voivat ostopäätöksillään tukea luonnonsuojelua.

2.5.2. Lajien ja siten geenivarojen dramaattista katoamista ei tapahdu kuitenkaan vain luonnossa, vaan myös hyötyeläinrotujen ja viljelykasvien kohdalla. Monet vanhoista alueellisiin oloihin sopeutuneista kotieläinroduista ovat jo kadonneet tai vaarassa kuolla sukupuuttoon. Yhtä ongelmallinen on harvinaisiksi käyneiden vilja- ja vihanneslajien tilanne. Tähän luonnonsuojeluongelmaan ei sen paremmin valtiollinen kuin yksityinenkään luonnonsuojelu ole kiinnittänyt toistaiseksi riittävästi huomiota. Vaikka ajattelutapa on alkanut muuttua ja esimerkiksi maatalouden ympäristöohjelmissa on tehty eräitä aloitteita, on tässä asiassa vielä paljon tehtävää. Siitä huolimatta on käynyt ilmi, että esim. vanhojen kotieläinrotujen markkinointi voi tarjota taloudellisia mahdollisuuksia (esim. saksalainen sikarotu Schwäbisch-Hällisches Schwein, iberialainen kotieläinsika).

2.6. Luontotyyppien ja lajien runsaus pakotti jo runsaasti yli sata vuotta sitten jakamaan Euroopan tiettyihin luonnonmaantieteellisiin alueisiin ja tutkimaan lähemmin, mitkä näiden alueiden luontotyypit tai lajit ovat (Euroopan kannalta) erityisen tärkeitä ja mitä luontotyyppisiä on sen vuoksi suojeltava erityisen hyvin. Tieteellisen valmistelutyön perusteella eläimistö-, kasvisto- ja luontotyyppidirektiivin 1 artiklan c kohdassa Eurooppa jaettiin luonnonmaantieteellisiin alueisiin.

2.7. Jäsenvaltiot sekä komissio ja etenkin sen ympäristöasioiden pääosasto ovat jo 1970-luvun alusta lähtien pyrkineet parantamaan luonnonsuojelun huolestuttavaa tilaa laatimalla (ja panemalla täytäntöön) direktiivejä ja erityisiä strategioita⁽¹⁾ sekä sisällyttämällä luonnonsuojelun muihin politiikan alueisiin.

3. Luonnonsuojelua koskeva Euroopan unionin lainsäädäntö ja sen täytäntöönpano

3.1. Euroopan yhteisössä on annettu menneinä vuosikymmeninä kaksi luonnonsuojelun kannalta keskeistä direktiiviä: vuonna 1979 niin sanottu lintudirektiivi (79/409/ETY) ja vuonna 1992 luontotyyppien ja luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annettu direktiivi (92/43/ETY). Nämä direktiivit loivat edellytykset Euroopassa tärkeiden ja uhanalaisten luontotyyppien ja eläin- ja kasvilajien suojelulle. Tarkoituksena on muun muassa luoda erityisen tärkeiden suojelualueiden eurooppalainen verkosto (Natura 2000). Direktiivit ovat keskeisiä tekijöitä jäsenvaltioiden ja Euroopan unionin allekirjoittaman biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen (Rio de Janeiro 1992) täytäntöönpanossa.

3.2. Komitea korostaa, että lintudirektiivi ja luontotyyppien ja luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annettu direktiivi ovat keskeisen tärkeitä säännöstöjä⁽²⁾. Jäsenvaltioi-

den luonnonsuojeluviranomaisten ja Euroopan yhteisöjen toimielinten yhä uudelleen toteaman ja luonnonsuojelijoiden valittaman eläin- ja kasvilajien määrän vähenemisen syyt eivät selvästikään ole puutteellisessa lainsäädännössä.

3.3. Mainittujen direktiivien täytäntöönpano jäsenvaltioissa on sen sijaan usein epätydyttävää tai riittämätöntä sekä Natura 2000 -alueiden nimeämisen että suojeltujen ja suojeltavien alueiden hallinnoinnin osalta.

3.4. Komitea esitti jo komission tiedonantoa "Yleisarvio viidennestä Euroopan yhteisön ympäristöä ja kestävästä kehityksestä koskevasta poliittisesta toimintaohjelmasta"⁽³⁾ koskevassa lausunnossaan, että "– on ympäristönsuojelun kannalta haitallista ja yleisön – jota yritetään valistaa ympäristökysymyksissä – kannalta käsittämätöntä, että jäsenvaltiot säätävät neuvostossa ympäristösäännöksiä, joita ne sitten eivät itse noudata tai noudattavat vain painostuksen (EU:n kanneuhan) alaisina". Kuvaavina esimerkkeinä mainittiin muun muassa molemmat tärkeät luonnonsuojeludirektiivit, lintudirektiivi ja luontotyyppien ja luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annettu direktiivi.

Suojelualueiden nimeäminen

3.5. Talous- ja sosiaalikomitea arvostelee luonnonsuojelualueiden nimeämisen hitautta. Euroopan luonnonsuojelun kannalta on erityisen surullista, että komission ja jäsenvaltioiden pitää vielä 22 vuotta lintudirektiivin antamisen jälkeen kiistellä sen oikeasta täytäntöönpanosta ja soveltamisesta. Komission on edelleen todettava, että "luokiteltujen erityissuojelualueiden lukumäärä ja pinta-ala ovat – – riittämättömiä" useissa jäsenvaltioissa (vaikka ilmoitukset olisi pitänyt täydentää jo vuonna 1981), minkä vuoksi komissio "jatkaa pikemminkin yleisiä rikkomisesta johtuvia menettelyjä kuin sellaisia, jotka koskevat puutteellisuuksia yksittäisten alueiden – – suojelussa"⁽⁴⁾. Luontotyyppien ja luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetun direktiivin oikeudellinen täytäntöönpano ja käytännön soveltaminen jäsenvaltioissa on myös ollut erittäin puutteellista. Ympäristöministerit tekivät direktiivin antamisen yhteydessä päätöksen aikataulusta suojeltujen alueiden muodostaman Natura 2000 -verkoston perustamiseksi, mutta sitä ei ole noudatettu alkuunkaan, mikä haittaa vakavasti varsinaista tavoitetta, tärkeiden elinympäristöjen säilyttämistä ja turvaamista sekä harvinaisten eläin- ja kasvilajien säilyttämistä.

3.5.1. Jäsenvaltioiden välillä on kuitenkin merkittäviä eroja. Jotkin valtiot ovat jo, vaikkakin myöhässä, täyttäneet huomattavan osan velvollisuuksistaan ja pääosin nimenneet suojeltavat alueensa. Toiset jäsenvaltiot puolestaan erottuvat joukosta kielteisesti, vaikka myös tässä asiassa on viime viikkoina ja kuukausina tapahtunut ilahduttavaa edistystä.

⁽¹⁾ Yhteisön strategia biologisen monimuotoisuuden säilyttämiseksi (KOM(1998) 42).

⁽²⁾ On kuitenkin todettava, että molempien direktiivien varsinaista tarkoitusta, ennalta ehkäisevää luonnonsuojelua, ei oteta aina riittävästi huomioon.

⁽³⁾ EYVL C 204, 18.7.2000 – kohta 3.4.1.6.

⁽⁴⁾ Katso seitsemästoista vuosikertomus yhteisön oikeuden soveltamisen valvonnasta (1999) (KOM(2000) 92 lopullinen, s. 87).

3.5.2. Erittäin tehokkaaksi on osoittautunut komission selvennys, jonka mukaan rakennerahastoista (ja myös maaseudun kehittämistä koskevan asetuksen (EY) N:o 1257/1999 mukaisesti) maksettavat tuet voidaan maksaa vasta, kun riittävin ilmoituksin on varmistettu, ettei EU:n (yhteis)rahoittamalla hankkeilla ole kielteisiä vaikutuksia mahdollisiin suojelualueisiin. Vaikka maksujen jäädyttämistä – ollaanpa siitä poliittisesti mitä mieltä tahansa – ei ole toistaiseksi toteutettu kattavasti, se on vauhdittanut alueiden nimeämistä⁽¹⁾. Komitea huomauttaa tässä yhteydessä, että esim. asetuksen (EY) N:o 1257/1999 perusteella suoritettavat maksut ovat maataloustuottajien tärkeä tulolähde. Siksi on erityisen tärkeää, että alueet nimetään nopeasti, jotta maataloustuottajat eivät joudu kärsimään taloudellisesti viranomaisten toimetttömyyden vuoksi.

3.6. Direktiivien täytäntöönpanon viivästyminen syyt ovat moninaiset. Syyinä saattaa olla esimerkiksi eriäviä näkemyksiä maankäytöstä edustavien paikallisten toimijoiden vastustus alueiden osoittamisessa ja nimeämisessä. Kunnat pelkäävät yhdyskuntiansa ja elinkeinoelämänsä kehittämisen vaikeutuvan, liikennesuunnittelijat näkevät ongelmia tulevien tielinjojen suunnittelussa, maanviljelijät, jotka muutenkin kärsivät asetuksen leviämistä ja sen seurauksista (rakennusalueet, tiet, vapaa-ajan palvelut), tuntevat maankäyttöoikeuksiaan rajoitettavan ja alueiden tulevaa kehitystä estettävän.

3.6.1. Varsinkin luonnonsuojelun ja maatalouden välinen ristiriita on hidastanut viime vuosina alueiden ilmoittamista huomattavasti. Tällaisia ristiriitoja syntyy, koska luontotyyppidirektiivillä säädettyä porrastettua menettelyä ei ymmärretä riittävän hyvin. Menettely jakautuu jäsenvaltioiden pelkästään tieteellisiin perusteisiin tekemiin alue-ehdotuksiin, komission yhtä lailla tieteelliseen valintaprosessiin ja vasta tämän jälkeen seuraavaan alueiden varsinaiseen nimeämiseen. Koska ensimmäinen vaihe, tieteellisiin perusteisiin tehtävä esivalinta, suoritettiin osittain ilman yleisön osallistumista, asianomaiset maanomistajat ja -käyttäjät pitivät sitä heidät ohittavana päätöksentekona. Tästä on otettava sikäli opiksi, että jo aikaisessa vaiheessa, eikä vasta alueita nimettäessä ja hoitosuunnitelmia pohdittaessa, on kuultava laajasti eri osapuolia. Tällaisen osallistumisen laiminlyönti yhdessä osittain käsittämättömien aluepäätösten⁽²⁾ kanssa ei tuo valtiolliselle luonnonsuojelulle

ystäviä, päinvastoin: vastustus kasvaa, ja ihmiset saavat luonnonsuojelusta kielteisen kuvan.

3.6.2. Vielä toistaiseksi maanomistajia ja -käyttäjiä on usein valistettu riittämättömästi alueiden Natura 2000 -verkkoon nimeämisen seurauksista. Osallistumisen puute ja siitä seuraava tietämättömyys alueiden jatkokäyttöön ja -viljelyyn kohdistuvista seurauksista on aiheuttanut vastarintaa. Tämä tulisi supistaa mahdollisimman vähiin maksamalla ensimmäisen vaiheen jälkeen valituilla ”erityissuojelualueilla” maanviljelijöille korvauksia yhteiskunnan asettamista luonnonsuojeluelvoitteista, kuten luontotyyppidirektiivillä säädetään. Järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan keskustelufoorumina TSK pitää tätä ratkaisevana seikkana, jonka avulla voidaan lisätä luonnonsuojelun hyväksyntää.

Suojelualueiden hallinto

3.7. Suojelualueiden laajentuessa – vaikka hitaastikin – painopiste siirtyy vähitellen näiden alueiden varsinaiseen hallintoon luontotyyppidirektiivin 6 artiklan mukaisesti (suojelutoimien määrittely, lajien elinympäristöjen heikentymisen estäminen, suunnitelmien ja hankkeiden arvioiminen sen kannalta, miten ne vaikuttavat alueen suojeluhankkeisiin, haitallisesti vaikuttavien suunnitelmien ja hankkeiden toteuttaminen vain tiukoin ehdoin). Myös tässä yhteydessä on pyrittävä ratkaisemaan mahdolliset ristiriidat EU:n nykyisen ympäristönsuojelulainsäädännön pohjalta mahdollisimman pitkälti asianomaisten tahojen kanssa käytävillä keskusteluilla, ja sikäli kuin hoitosuunnitelmia tarvitaan, ne tulisi laatia yhteisymmärryksessä. TSK huomauttaa, että luontotyyppidirektiivin 6 artiklan säännökset mahdollistavat taloudellisten etujen huomioon ottamisen huomattavasti laajemmin kuin lintudirektiivi.

Suosituksia EU:n luonnonsuojeludirektiivien täytäntöönpanemiseksi⁽³⁾

3.8. TSK katsoo, että näiden kahden direktiivin täytäntöönpanoon liittyvät vaikeudet eivät missään tapauksessa saa johtaa itse direktiivien kyseenalaistamiseen eivätkä niiden sisällön tai täytäntöönpanon vesittämiseen.

3.9. Talous- ja sosiaalikomitea vetoaa jäsenvaltioihin, jotta ne täyttäisivät lopultakin direktiivin 92/43/ETY mukaisen sitoumuksensa direktiivin asianmukaisesta saattamisesta osaksi omaa lainsäädäntöään (esim. Saksa) sekä julkaisisivat täydelliset maakohtaiset luettelot tieteellisiin perusteisiin valituista sopivista alueista⁽⁴⁾. Vasta sitten komissio voi laatia luettelon yhteisön kannalta merkittävistä alueista, jotta jäsenvaltiot voivat – kuten

⁽¹⁾ TSK muistuttaa tässä yhteydessä, ettei komissio saa EU:n lainsäädännön mukaan vapauttaa varoja, joilla mahdollisesti aiheutetaan kielteisiä ympäristövaikutuksia. Tämä käsittää sellaisten alueiden mahdollisen vaarantamisen tai tuhoutumisen, jotka ehkä kuuluvat Natura 2000 -verkkoon.

⁽²⁾ Esimerkiksi eräs moottoritien osa on ilmoitettu luontotyyppi-alueeksi. Itävallassa eräs alue osoitettiin sininärhen (*Coracias garrulus*) suojelualueeksi. Alueella ei kuitenkaan elä yhtäkään sininärhettä, vaan ne elävät toisella, kyseiseen alueeseen välittömästi rajoittuvalla alueella.

⁽³⁾ Ks. myös 17.1.2001 hyväksytty Euroopan parlamentin mietintö, jossa käsitellään kriittisesti lintudirektiivin ja luontotyyppiin ja luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelua koskevan direktiivin täytäntöönpanoa.

⁽⁴⁾ Samanlainen vaatimus esitetään ympäristövastuusta annettua komission valkoista kirjaa koskevassa TSK:n lausunnossa – EYVL C 268, 19.9.2000.

direktiivissä säädetään – nimetä ne viimeistään vuonna 2004 erityissuojelualueiksi. Komitea ilmaisee tässä yhteydessä tyytyväisyytensä komission jäsenvaltioita vastaan aloittamiin rikkomusmenettelyihin ja kehottaa komissiota jatkamaan niitä tiukasti. Komitea vetoaa myös asianomaisiin jäsenvaltioihin, että nämä täyttäsivät velvollisuutensa ja nimeäisivät riittävästi eurooppalaisia lintujensuojelualueita lintudirektiivin 79/409/ETY (1) mukaisesti.

3.10. Komitea vetoaa komissioon ja jäsenvaltioihin, että ne huolehtisivat lisätietojen antamisesta. Luontotyyppidirektiivin 6 artiklaa ei esimerkiksi ole tarkoitettu Natura 2000 -alueisiin liittyvän kaiken taloudellisen toiminnan ja maankäytön esteeksi. Tarkoituksena on pikemminkin varmistaa, että toiminta on kestävä eikä vaikuta suojelutavoitteisiin. Tarkoituksenmukaisella tiedottamisella – joka kytkeytyy nykyisiin aloitteisiin kuten Natura 2000 -tiedotuslehteen sekä luontotyyppidirektiivin 6 artiklan tulkinta-asiakirjaan – voidaan hälventää asianosaisten pelkoja. On tehtävä selväksi, ettei luonnonsuojelupolitiikka ole itsetarkoitus, vaan se täyttää kestävä kehitystä edistävän myönteisen taloudellisen ja yhteiskunnallisen tehtävän esim. luomalla uusia työpaikkoja. Monet esimerkiksi Liferahoitusvälineestä tuetut hankkeet osoittavat, ettei luontotyyppidirektiivi ole mikään este, vaan usein myönteisen kehityksen alkuunpanija. Tällaisista myönteisistä esimerkeistä on tiedotettava ja niitä on vaihdettava tehokkaammin. On tärkeää, että luonnonsuojelu tuottaa iloa ja saa maaseudulla työskentelevät ihmiset (lähinnä maanviljelijät) toimimaan luonnon puolesta, sillä luonnonsuojelun onnistuminen ratkaistaan itse paikalla. Ratkaisevaa on tässä yhteydessä, että myös tulevaisuudessa EY:n luonnonsuojelua varten on olemassa pitkäaikainen ja sopiva rahoitusvälineistö ja että se muotoillaan luonnonsuojelun tarpeiden mukaiseksi. Tämä koskee erityisesti Agenda 2000:n jälkeistä aikaa sekä jo aiemmin vahvistettavaa Life IV -rahoitusvälinettä ja etenkin ympäristön Life-tukea, jonka kesto ja määrärahoja tulisi lisätä huomattavasti Life III:een verrattuna.

3.11. Tämän vuoksi pitäisi edistää maanomistajien ja -käyttäjien, luonnonsuojelijoiden, kuluttajien ja matkailijoiden yhteistyötä heidän saamiseksiin paremmin mukaan luonnonsuojeluun Natura 2000 -alueilla ja heidän motivaationsa vahvistamiseksi. Tähän kuuluu myös, että luonnonsuojelukysymykset integroidaan tehokkaammin ympäristökoulutukseen ja -kasvatukseen. Erityisesti eurooppalaisilla lintujensuojelualueilla toteutetaan lukuisia erinomaisia ympäristökoulutuksen ja kestävä matkailun hankkeita.

(1) Luonnonsuojelujärjestöt, erityisesti BirdLife International, ovat laatineet luettelon sopivista alueista (Important Bird Areas, IBA), joita myös Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on käyttänyt useissa oikeusasioissa viitealueina.

4. Luonnonsuojelun liittäminen maatalouteen

Johdanto

4.1. Tässä luvussa tutkitaan sitä, missä määrin luonnonsuojelu liitetään yhteiseen maatalouspolitiikkaan (YMP). Komitea antaa suosituksia luonnonsuojelun entistä paremmasta liittämisestä yhteiseen maatalouspolitiikkaan ja ottaa huomioon muun muassa aiheista ”Maatalouden ympäristötavoitteet” ja ”Eurooppalainen maatalousmalli” vuonna 1999 antamansa oma-aloitteiset lausunnot⁽²⁾, komission tiedonannon ”Kohti kestävä maataloutta”⁽³⁾ ja Euroopan tilintarkastustuomioistuimen erityiskertomuksen N:o 14/00 ympäristönäkökohtien tuomisesta yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Esityksissä erotetaan yhtäältä liitännäistoimenpiteet ja maaseudun kehittäminen (YMP:n 2. pilari) ja toisaalta ”perinteinen” maatalous (YMP:n 1. pilari).

4.2. Euroopan ympäristökeskus pitää muiden haittatekijöiden ohella tiettyjä tällä hetkellä harjoitettuja tehomatalouden muotoja suurena uhkana luonnonsuojelulle. Se kirjoittaa vuonna 1999 toisessa raportissaan Euroopan ympäristön tilasta: ”Sen pääasiallisena syynä on muuttuneen maankäytön, erityisesti tehomatalouden, aiheuttama elinympäristön kaventuminen. – Ihmisen toiminnan biologiselle monimuotoisuudelle muodostama uhka – on kasvanut. – Kehitystä ympäristöystävällisemmän maatalouden suuntaan ei juurikaan ole saatu aikaan.”

4.3. Ei ole epäilystäkään siitä, että taloudellisesti tuottava maatalous on muodostunut vakavaksi uhaksi luonnon monimuotoisuudelle. Se on sitä kahdella tavalla: tehokkaasti hyödynnetyt maatalousmaat eivät sovi useimpien uhanalaisten eläinlajien elinympäristöiksi, ja laajaperäisesti hyödynnetyjen, luonnonsuojelun kannalta arvokkaiden alueiden hyödyntämisen jatkaminen muuttuu samaan aikaan taloudellisesti koko ajan vähemmän houkuttelevaksi. Luonnonsuojelun kannalta siis sekä maataloustuotannon tehostamista että laajaperäisistä hyödyntämisuodoista luopumista voidaan pitää ongelmina.

4.4. Komitea korostaa, että Euroopan luonnonsuojelun ja biologisen (myös hyötyeläinrotujen ja -lajien) monimuotoisuuden kannalta on tärkeää, että maatalouden ja luonnonsuojelun välille saadaan luotua myönteinen suhde. Eurooppalaisten kulttuurimaisemien luontotyyppien moninaisuus ei ole syntynyt ainoastaan ihmisten vaikutuspiiriin ulkopuolelle jäävien luonnonmaisemien ansiosta (joita Euroopassa on jäljellä erittäin vähän) vaan nimenomaan maa- ja metsätalouden tiettyjen laajaperäisten hyödyntämisuotojen seurauksena. Maa- ja metsätalouden tiettyjen aineellisesti laajaperäisten tuotantomenetelmien ylläpitäminen on siksi biologisen monimuotoisuuden säilyttämisen ja myönteisen kehittämisen välttämätön

(2) Molemmat lausunnot on julkaistu Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä C 368, 20.12.1999.

(3) KOM(1999) 22 lopullinen.

edellytys. Koordinoidun ja asianmukaisen luonnonsuojelupolitiikan avulla voidaan tällaiset laajaperäiset tuotantomuodot säilyttää. Luonnon- ja ympäristönsuojelu voi tuottaa myös taloudellista hyötyä: aluepolitiikan kanssa yhteensovitettuna ympäristöystävällinen kehitys voi synnyttää uusia ammatteja ja edistää alueellista taloutta.

4.5. YMP:llä tulee antaa tämän suhteen uusia virikkeitä, ja myös sillä on varmistettava, että luonnonsuojelukysymyksistä keskustellaan maatalouden edustajien kanssa ja että taloudelliset tappiot korvataan. Siten luonnonsuojelu ja ympäristöystävällinen maataloustuotanto voivat kehittyä jopa uudeksi tulonlähteeksi, jos yhteiskunta maksaa maataloudelta vaatimistaan suoritteista. Maatalouden myönteisen luonnonsuojelupanoksen edistämiseksi ja haitallisten ympäristövaikutusten välttämiseksi mahdollisuuksien mukaan tarvitaan siis taloudellinen kehys, jolla varmistetaan, että luonnon ja ympäristön suojelu on kannattavampaa kuin niiden pilaaminen. Mitä kannattavampaa luonnon- ja maisemansuojelu on taloudellisesti, sitä paremmin asianomaiset omistajat ja käyttäjät hyväksyvät sen.

4.6. EU:n yhteinen maatalouspolitiikka on tähän asti perustunut ensisijaisesti liiketaloudelliseen optimointiin ja rationalisointiin tähtäävään maatalouteen. Ekologiset kysymyksenasettelut samoin kuin sosiaaliset ja yhteiskuntapolittiset kysymykset (esim. kuinka paljon maanviljelijöitä yhteiskunta tarvitsee) on usein jätetty huomiotta. Siten tuotantoympäristön monilajisuudesta ja -muotoisuudesta on tullut kielteinen tuotantopaikkatekijä. Asiassa on tapahduttava muutos maataloustuottajien hyväksi. Jos yhteiskunta haluaa ympäristöseikat huomioon ottavaa tuotantoa, sen on oltava myös valmis maksamaan suoritteista, jotka menevät omistamiseen liittyviä yhteiskunnallisia ja "hyvän ammattikäytännön" lakisäätteisiä velvoitteita pidemmälle. Tämä voi tapahtua niin, että kuluttajat ovat valmiita maksamaan tällaisista tuotteista korkeamman hinnan, tai niin, että valtio korvaa tuottajille ympäristöä ja luontoa säästävistä menetelmistä aiheutuvan lisävaivan. Ekologisesta ja maisemallisesta monimuotoisuudesta on tulevaisuudessa tehtävä maataloustuottajille kilpailuetu. Näin voitaisiin luopua tuista ja siirtyä yhteiskunnallisista suoritteista (kuten biotooppien, kulttuurimaisemien tai maisematekijöiden säilyttämisestä) maksettaviin korvauksiin. MacSharry pohti tätä jo ennen vuoden 1992 maatalousuudistusta, mutta toistaiseksi näin ei ole tehty.

4.6.1. Nykyisestä maatalouspolitiikasta aiheutuvat muutokset näkyvät muuttuvassa kulttuurimaisemassa. Esimerkiksi luonnonsuojelun kannalta tärkeiden niittyjen hyödyntäminen muuttuu Saksassa ja muissa maissa taloudellisesti koko ajan vähemmän houkuttelevaksi. Perinteinen laiduntalous vähenee jatkuvasti, niityt katoavat, jäljelle jääneet alueet hyödynnetään

tehokkaammin. Saksassa aiemmista 57 erilaisesta kasvisosiologisen luokittelun mukaisesta talous- ja niittymaan yhdistelmämuodosta on jäljellä enää vain kuusi, mikä vaikuttaa tuhoisasti luonnonsuojeluun. Samanaikaisesti myös maanviljely on muuttunut. Nykyisin kaikki lintulajit, jotka pesivät avoimilla viljely- ja niittyalueilla, kuuluvat uhanalaisiin eläinlajeihin tai ovat ainakin "ennakkovaroitustilalla". Myös muissa jäsenvaltioissa, kuten Isossa-Britanniassa, monien maatalousmaisemassa aikaisemmin yleisten lintujen kuten kiurun, peltopyyn, harmaa- ja keltasirkun kannat ovat pienentyneet jopa 80 prosenttia 1970-lukuun verrattuna (1).

4.6.2. Toisaalta on esimerkkejä laajaperäisen maatalouden myönteisistä vaikutuksista, kuten Espanjan Extremaduran ja Portugalin laidunmaat. Maan laajaperäinen maanviljelykäyttö, laajaperäinen laiduntalous, korkki- ja rautatammien taloudellinen hyödyntäminen sekä perinteinen tapa siirtää karja vuodenaikojen mukaan kuivasta etelästä kesälaitumille Pohjois-Espanjaan, muodostavat yhdessä hyödyntämistavan, joka on vaikuttanut yksiselitteisen myönteisesti tämän kulttuurimaiseman tiettyihin lajeihin. Mutta liiketalouden näkökulmasta alueen maatalous on hyvin ongelmallista.

4.7. Taloudellisen kannattavuuden ja ekologisten vaatimusten välistä ristiriitaa ei ole vielä ratkaistu. Sen ratkaisemista vaikeuttaa huomattavasti WTO:ssa laadittavien maailmanlaajuisten ekologisten vaatimusten puute, joskin ns. "green box"-toimet on tunnustettu tukikelpoisiksi jo GATTin Uruguayn-kierroksen menestyksellisestä päättämisestä lähtien. Eurooppalaisten maataloustuottajien on vaikea hyväksyä lisää ympäristövelvoitteita ja samalla kilpailla sellaisten valtioiden kanssa, joiden ilmasto-olot ovat suotuisimmat ja joissa ympäristön- ja luonnonsuojelu on tuntematon käsite.

4.8. Komissio ja EU:n ministerit korostivat Agenda 2000 -sopimuksen yhteydessä tarvetta Euroopan unionin maatalouden kilpailukyyn kehittämiseen maailmanmarkkinoilla ja maatalouden monitoimisuuden luonteen säilyttämiseen. Nyt puhutaan "eurooppalaisesta maatalousmallista". Sillä komissio tarkoittaa maataloutta, joka ei pelkästään tuota laadullisesti korkeatasoisia tuotteita, jatka rikkaita kulttuuriperinteitä ja ylläpidä maaseudun kauneutta, vaan joka toimii myös sopu-soinnussa luonnon ja ympäristön kanssa sekä turvaa vanhoja ja luo uusia työpaikkoja ja joka on lisäksi kilpailukykyinen maailmanmarkkinoilla ilman suuria tukia.

4.9. Komitea painotti tämän monitoimisuuden säilyttämistä jo oma-aloitteisessa lausunnossaan aiheesta "Eurooppalaista

(1) The State of the UK's Birds 2000; RSPB, BTO & WWT 2001.

maatalousmallia lujittava politiikka”⁽¹⁾, mutta kysyi kuitenkin samanaikaisesti, ”kuinka monitoimisen maatalouden erilaiset tehtävät voidaan taata myös tulevaisuudessa kilpailupaineen lisääntyessä. – – On kuitenkin lähdettävä siitä, etteivät EU:n jäsenvaltioiden maatalousyritykset kykene tulevaisuudessa – poikkeuksia ja erityisen edullisia markkinatilanteita lukuun ottamatta – tuottamaan jatkuvasti maailmanmarkkinahintaan”.

Liitännäistoimenpiteet ja YMP:n toinen pilari

4.10. Niin kauan kuin maailmanmarkkinoilla vallitsevat olot pikemminkin estävät laajaperäisen luonnonsuojelun kannalta kestävästä maatalouden, politiikan on keskityttävä kielteisten kehityssuuntien vastustamiseen. Maataloudesta ja ympäristönsuojelusta annetulla asetuksella (ETY) N:o 2078/92 EU:n jäsenvaltioihin perustettiin ensi kertaa järjestelmällisesti maatalouden ympäristöohjelmia, joiden rahoitukseen EU osallistuu. Nämä maatalouden ympäristöohjelmat koskevat yhteensä noin 17:ää prosenttia Euroopan maatalousmaasta (eli 83 prosenttia Euroopan maatalousmaasta jää niiden ulkopuolelle), ja näiden ohjelmien vaikutus ja luonnonsuojeluteho eri jäsenvaltioissa vaihtelee erittäin paljon⁽²⁾.

4.11. Komissio päätyi asetuksen (ETY) N:o 2078/92⁽³⁾ mukaisten ohjelmien arvioinnissa muun muassa siihen tulokseen, että käytetyt toimet

- vaikuttivat erittäin myönteisesti ekologisen maanviljelyn kehittämiseen, jota pidetään tärkeänä ympäristöpoliittisena toimenpiteenä
- hyväksyttiin liian puutteellisesti ja niiden vaikutus jäi näin ollen liian vähäiseksi tehomaa-alueilla
- eivät johtaneet karjanhoidon laajaperäistämiseen.

4.12. Euroopan tilintarkastustuomioistuimen erityiskertomuksessa ympäristönäkökohtien tuomisesta yhteiseen maatalouspolitiikkaan⁽⁴⁾ vahvistetaan nämä väittämät. Ylipäätään on todettava, että useiden jäsenvaltioiden hallitukset jättävät monia luonnonsuojelun parantamismahdollisuuksia käyttämättä, myös sellaisia, jotka saavat EU:lta yhteisrahoitusta. Niinpä tilintarkastustuomioistuin toteaa⁽⁵⁾, että vain Irlanti on käyttänyt mahdollisuutta perustaa varhaiseläkejärjestelyjen yhteydessä luonnonsuojelualueita tuotannosta poistetuille maatalousmaille. Näin Euroopassa luotiin yhteensä 54 (!) hehtaaria uusia luonnonsuojelualueita.

(1) EYVL C 368, 20.12.1999 – kohta 7.2.

(2) Esimerkiksi Itävallassa maatalouden ympäristöohjelmiin kuuluvien maatalousmaiden osuus on vajaat 70 prosenttia, kun taas tehokkaan maataloustuotannon alueilla, kuten Belgiassa tai Alankomaissa, se oli 1,7 prosenttia ja 1,9 prosenttia eli selvästi alle keskiarvon.

(3) Pääosaston VI työasiakirja (VI/7655/98) maatalouden ympäristöohjelmien arvioinnista.

(4) EYVL C 353, 8.12.2000.

(5) Erityiskertomuksen kohta 32.

4.13. Yleisesti voidaan todeta, että maatalouden ympäristötoimenpiteillä ei tasoiteta taloudellisia eroja, joita syntyy luonnonsuojelun kannalta toivottavien ja markkinataloudellisesti kannattavien tuotantomuotojen välille. Vähäisen menestyksen syynä ovat muun muassa ohjelmien rahoituksen ja taloudellisten houkuttimien vähäisyys, maanviljelijöiden keskuudessa heräävät epäilykset ohjelmien pitkäaikaisuudesta ja kestävyydestä sekä se, että liitännäistoimenpiteisiin kuulumattomat muut tukitoimet tarjoavat taloudellisesti houkuttelevampia kannustimia tehokkaampiin hyödyntämismuotoihin.

4.14. Agenda 2000 -ohjelman yhteydessä tehdyt päätökset toivat joitakin lisäparannuksia, ja maaseudun kehittäminen vahvistettiin YMP:n toiseksi pilariksi. Muun muassa maaseudun kehittämistä koskevalla asetuksella (ETY) N:o 1257/1999 lisättiin edelleen maatalouden ympäristötoimenpiteiden rahoitusta. On kuitenkin muistettava, että maatalouspolitiikan toinen pilari saa vain 10 prosenttia maatalouteen varatuista varoista ja että maatalouden ympäristötoimenpiteet muodostavat tästä vain puolet; siten klassiset maatalouden ympäristöohjelmat saavat vain 5 prosenttia YMP:n kokonaismenoista. Suurin osa määrärahoista liittyy edelleen maatalouspolitiikan ensimmäiseen pilariin. Kannustimia nykyisten laajaperäisesti käytettyjen maa-alueiden käytön jatkamiseksi tai esimerkiksi pensasaitojen tai muiden maisemaelementtien säilyttämiseksi ei ole lainkaan, tai niitä on täysin riittämättömästi. Maataloustuottajia ei siten motivoida tarpeeksi muuttamaan tuotantoaan luonnonsuojelun vaatimusten mukaiseksi.

YMP:n ensimmäinen pilari

4.15. Suurin osa, noin 90 prosenttia, EMOTRin tukiosaston varoista käytetään ensimmäisen pilarin markkinajärjestelyihin. Tässä on otettava huomioon, että jäsenvaltioiden on yhteisrahoituksen puitteissa osoitettava huomattavia varoja maaseudun kehittämistoimenpiteisiin (toinen pilari).

4.16. Markkinajärjestelyt eivät koske kaikkia maatalouden viljelykasveja. Esimerkiksi vehnän ja säilörehumaissin viljelyalueille maksetaan suoraa tukea, mutta apilaviljelmille ja niitymaalle ei. Tiettyjen viljelykasvien suosimisella on omat maise-mavaikutuksensa, jotka koskevat myös luonnonsuojelua. Tällainen suosiminen tulisi lopettaa ja korvata esimerkiksi pinta-alueilla.

4.17. Komitea pahoittelee, että jäsenvaltiot eivät lopulta hyväksyneet eräitä ehdotuksia, joita komissio teki Agenda 2000 -ohjelmasta käytyjen neuvottelujen yhteydessä ja jotka olisivat suoraan tai epäsuorasti edistäneet luonnonsuojelun kannalta kestävästä maankäytöstä. Niihin kuuluu muun muassa

komission suunnittelema luopuminen säilörehumaissin palkkiosta. Sitäkin voidaan arvostella, että tuen sitominen ekologiin ehtoihin ei ole pakollista, sillä ympäristöehdon käyttöön ottavat jäsenvaltiot aiheuttaisivat maanviljelijöilleen kilpailuhaittoja.

4.18. Asetuksessa (ETY) N:o 1259/1999, joka on annettu 17.5.1999, vahvistetaan yhteisön säännöt YMP:n yhteydessä maksettaville suorille tuille. Asetuksen 3 artiklan mukaisesti jäsenvaltioiden tulee ryhtyä niitä maatalouskäytössä olevia maita ja sitä maataloustuotantoa koskeviin asianmukaisiin ympäristötoimenpiteisiin, joihin ne saavat suoraa tukea, jotta ympäristönäkökohtien merkitys yhteisissä markkinajärjestelyissä lisääntyisi (ympäristöehto). Olisi edullista, jos komissio antaisi mahdollisimman pian Euroopan parlamentille, neuvostolle, talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle tiedonannon siitä, kuinka jäsenvaltiot ovat toimineet tämän ehdon suhteen. Lisäksi olisi toivottavaa, että keskusteluvaiheessa oleva täytäntöönpanoasetus annettaisiin ja se tulisi voimaan mahdollisimman pian.

Suosituksia luonnonsuojelun maatalouteen liittämisen parantamiseksi

4.19. Komitea painottaa, että tulevia WTO-neuvotteluja, itälaajentumista ja puolivälitarkastusta (Mid-term-review) tulisi hyödyntää mahdollisuutena luoda ympäristö- ja luonnonsuojeluvälisempi maatalouspolitiikka. Komitea suunnittelee laativansa aiheesta oma-aloitteisen lausunnon.

4.20. Komitea suosittelee, että yhteisön kaikkien rahoitusvälineiden tulee luoda pitkällä aikavälillä kannustin luonnonsuojeludirektiivien tavoitteiden saavuttamiseksi; ainakaan ne eivät saa haitata tavoitteiden saavuttamista.

4.21. Taloudelliset houkuttimet sellaiseen maatalouteen siirtymiseen, jossa luonnonsuojelu otetaan riittävästi huomioon, ovat nykyään usein liian vähäiset. Niin kauan kuin maailmanlaajuiset olot eivät mahdollista laaja-alaista luonnonsuojelun kannalta kestävästä maataloudesta, maatalouden ympäristötoimenpiteiden tukea tulisi lisätä niin paljon, että kaikki EU:n maanviljelijät saataisiin toimimaan ympäristöystävällisten tuotantomenetelmien mukaisesti. YMP:n rahoitusvälineitä tulisi kehittää ekologia ja sosiokulttuurisia seikkoja (biodiversiteetti,

uusien työpaikkojen luominen) edistävän tulospolitiikan tuen suuntaan. Tätä varten on luotava indikaattoreita, joiden avulla voidaan arvioida maatalouspolitiikan menestystä. Maatalouden ammattialajärjestöt, ympäristöjärjestöt sekä työmarkkinaosapuolet on saatava mukaan siten, että päästään yksimielisyyteen. Näin ollen yhdenmukaiset luonnonsuojelumallit, joiden kehittämiseen myös EU:n tulee osallistua, on toteutettava asianmukaisten luonnonsuojelubudjettien ja maatalouden ympäristöohjelmien avulla. Rahoitusmuodoista on neuvoteltava myöhemmin.

4.22. Maatalouden ympäristötoimenpiteiden käyttö erittäin tuottavilla, tehokkaasti hoidetuilla maatalousalueilla on yleensä vähäistä. Biologinen monimuotoisuus on vakavasti uhattuna erityisesti näillä alueilla. Sen vuoksi komitea suosittelee painokkaasti, että ensimmäisestä pilarista rahoitettavien tukitoimenpiteiden yhdenmukaisuus ympäristön- ja luonnonsuojelun tavoitteiden kanssa tutkitaan. Senkin pitäisi tapahtua mahdollisimman pian, jotta mahdolliset maatalouspolitiikan nykyaikaistamista koskevat johtopäätökset voidaan tehdä vielä ennen KIE-maiden liittymistä ja WTO-neuvotteluja.

4.23. Jäsenvaltioiden tulisi toimia esikuvina kansalaisilleen ja erityisesti maanomistajille, joilta odotetaan sitoutumista luonnonsuojeluun. Vain jos valtio itsekin käyttää maitaan luontoa säästävästi tai tekee niistä luonnonsuojelualueita, voidaan odottaa, että maanomistajatkin (esim. alueyhteisöt, vakuutusyhtiöt, kirkot tai kuningashuoneet) tekevät niin.

4.24. Komitea haluaisi tässä yhteydessä viitata myös siihen, että ehdokasvaltioissa on vielä huomattavia luonnonsuojelun oloissa. Sen vuoksi komitea kehottaa komissiota antamaan välittömästi tehtäväksi ja julkaisemaan tutkimuksia siitä, mitä ympäristöpoliittisia seurauksia YMP:n noudattamisesta ehdokasvaltioissa on odotettavissa. EU:n luonnonsuojeludirektiivien saattamisessa osaksi valtioiden lainsäädäntöä ei saa olla siirtymäkausia.

4.25. Komitea pitää tarpeellisena tehostaa tuntuvasti asianomaisten toimijoiden ja järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan kuulemistä sekä jäsen- että ehdokasvaltioissa, jotta luonnonsuojelua edistävien päätösten hyväksyntää saadaan lisättyä. Kansalaisten vaatimus saada pelkän tiedonsaannin sijasta osallistua aktiivisesti päätöksentekoon on toteutettava myös luonnonsuojelutoimissa.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Kertomus asetuksen (EY) N:o 1475/95 arvioinnista (Lisälausunto XXIX kilpailupolitiikkaa koskevaa kertomusta käsittelevään lausuntoon)"

(2001/C 221/23)

Talous- ja sosiaalikomitea päätti 23. tammikuuta 2001 antaa työjärjestyksensä 23 artiklan 2 kohdan nojalla lisälausunnon lausuntoon aiheesta edellä mainitusta kertomuksesta.

Asian valmistelusta vastannut "yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus" -jaosto antoi lausuntonsa 16. toukokuuta 2001. Esittelijä oli Giacomo Regaldo.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30. ja 31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän istunnossa) seuraavan lausunnon äänin 83 puolesta, 22 vastaan 8:n pidättyessä äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan soveltamisesta moottoriajoneuvojen jälleenmyyntiä ja huoltopalvelua koskevien sopimusten ryhmiin 28. kesäkuuta 1995 annetun komission asetuksen (EY) N:o 1475/95⁽¹⁾ 11 artiklan mukaisesti Euroopan komissio on laatinut kertomuksen⁽²⁾, jonka tarkoituksena on arvioida asetuksen soveltamisen vaikutuksia erityisesti sen osalta, mikä vaikutus jälleenmyyntiä koskevalla poikkeusjärjestelmällä on uusien moottoriajoneuvojen hintaeroihin eri jäsenvaltioissa ja kuluttajille tarjottavien palvelujen laatuun. Kertomuksessa otetaan huomioon myös kaksi komission tiedonantoa, jotka täydentävät tai selventävät joitakin asetukseen sisältyviä kohtia: asetusta (ETY) N:o 123/85 koskeva tiedonanto⁽³⁾ sekä moottoriajoneuvojen välittäjien toimintaa koskeva selvitys⁽⁴⁾.

1.2. Kertomus on alkuvaihe prosessille, jonka kuluessa on määriteltävä yhteisön linjaukset, jotka liittyvät moottoriajoneuvojen jälleenmyyntiä koskeviin sopimuksiin tulevaisuudessa sovellettavaan oikeudelliseen järjestelmään, sen jälkeen kun nyt voimassa oleva poikkeusasetus (EY) N:o 1475/95 lakkaa olemasta voimassa 30. syyskuuta 2002.

1.3. Kertomus on jaettu kolmeen pääjaksoon, jotka käsittelevät

- yhteisön nykyistä moottoriajoneuvojen jälleenmyyntiä koskevien sopimusten puitesäännöstöä
- alan tämänhetkistä rakennetta ja viimeisintä kehitystä
- asetuksella (EY) N:o 1475/95 säädettyjen rajoitusten analyysiä suhteessa alan tilanteeseen ja kilpailudynamiikkaan.

2. Moottoriajoneuvojen jälleenmyyntiä ja huoltopalvelua koskeva oikeudellinen kehys

2.1. Sellaiset yritysten väliset sopimukset, jotka haittaavat jäsenvaltioiden välistä kauppaa ja rajoittavat kilpailua, on kielletty perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdan nojalla. Mikäli kuitenkin 81 artiklan 3 kohdassa määrätty neljä ehtoa täyttyvät, komissio voi määrätä tapauskohtaisesti tai asetuksen nojalla, että 1 kohdan kiello ei päde yritysten väliseen sopimukseen tai sopimusten ryhmiin.

2.2. Komissio päätti ensimmäisen kerran moottoriajoneuvojen jälleenmyyntiä ja huoltopalvelua koskevien sopimusten poikkeusjärjestelyistä vuonna 1974 niin sanotussa BMW:n tapauksessa.

Tämä ennakkotapauksen muodostava päätös on leimannut alan myöhempää lainsäädäntöä, sillä antaessaan luvan 81 artiklan 3 kohdan nojalla valmistajan harjoittamalle valikoivalle ja yksinomaiselle jälleenmyyntikäytännölle komissio otti konkreettisesti huomioon paitsi tiukan juridiset myös kyseiseen tuotteeseen kiinteästi liittyvät sosioekonomiset näkökohdat. Täten komissio tunnusti tämäntyyppisen jakelun olevan siinä määrin yleisen edun mukaista, että se tuli sallia.

2.3. BMW-päätökseen liittyneet päälinjaukset, jotka pätevät yhä nykyäänkin, on otettu mukaan myös myöhempiin moottoriajoneuvojen jälleenmyyntiä ja huoltopalvelua koskeviin alakohtaisiin ryhmäpoikkeusasetuksiin. Nämä ovat 1. heinäkuuta 1985 voimaan tullut asetus (ETY) N:o 123/85, jonka kymmenvuotinen voimassaoloaika päättyi 30. kesäkuuta 1995, sekä 1. heinäkuuta 1995 voimaan tullut asetus (EY) N:o 1475/95, jonka seitsemän vuoden voimassaoloajan on määrä päättyä 30. syyskuuta 2002.

2.4. Asetuksella (ETY) N:o 123/85, jota sovellettiin yksinomaista ja valikoivaa jakelua ja huoltopalvelua koskeviin sopimuksiin, komissio pyrki löytämään tarpeellisen ja järkevän kompromissin ottaen huomioon moninaiset asiaan liittyvät etunäkökohdat ja intressiryhmät:

⁽¹⁾ EYVL L 145, 29.6.1995, s. 25; TSK:n lisälausunto EYVL C 133, 31.5.1995, s. 27.

⁽²⁾ KOM(2000) 743 lopullinen, 8.11.2000.

⁽³⁾ EYVL C 17, 18.1.1985.

⁽⁴⁾ EYVL C 329, 18.12.1991.

- kuluttajat, joiden edun mukaista oli voida hankkia uusia ajoneuvoja ja huoltopalveluita ja saada laadukkaita tuotteita ja niihin liittyvät takuut koko unionin alueella kilpailukykyiseen hintaan
- eurooppalaisen teollisuuden, jonka edun mukaista oli säilyttää kuva tuotemerkestä ("brand") ulkoistamalla jälleenmyyntitoiminta rationaalaisella ja tehokkaalla tavalla oman kilpailukykyyn lisäämiseksi maailmanmarkkinoilla
- jälleenmyyjät, joiden edun mukaista oli ratkaista parhaalla mahdollisella tavalla velvoitteet asiakaskuntaa kohtaan – uusien autojen hankinta, varaosat sekä myyntiä edeltävät ja myynnin jälkeiset palvelut; lisäksi oli tarpeellista luoda suotuisat puitteet sille, että liiketoiminnan edellyttämät investoinnit alkavat tuottaa ja että jälleenmyyjien taloudellinen itsenäisyys säilyy
- varaosien valmistajat, joiden edun mukaista oli ylläpitää yhteyksiä jälleenmyyjäverkostoon ja säilyttää tutkimus- ja kehitysmahdollisuudet EU:ssa
- itsenäiset autokorjaamot, joiden edun mukaista oli pelkätään korjaus- ja huoltotarkoituksiin käytettävien varaosien hyvä saatavuus.

2.4.1. Edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi sopimukseen on kirjattu välttämättömät rajoitukset, joiden on täytettävä perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdassa määrätty neljä ehtoa ja joilla pyritään rationalisoitiin ja siten saamaan aikaan moottoriajoneuvojen toimivampi jälleenmyynti ja huoltopalvelu. Rajoitukset takaavat valmistajalle mahdollisuuden sitoa jakelija seuraaviin velvoitteisiin: jakelijan

- ei pidä myydä myyntisopimusautojen kanssa kilpailevia moottoriajoneuvoja
- tulee myydä ainoastaan lopullisille asiakkaille tai muille jakeluverkon jälleenmyyjille
- ei pidä etsiä asiakkaita oman sopimusalueensa ulkopuolelta
- ei pidä harjoittaa aktiivista jälleenmyyntiä oman sopimusalueen ulkopuolella
- ei pidä myydä eikä käyttää sopimukseen kuuluvien varaosien kanssa kilpailevia tai laadultaan heikompia varaosia
- on tarjottava sopimukseen kuuluvia tuotteita ainoastaan loppukäyttäjille tai luvan saaneille jälleenmyyjille, jotka kuuluvat valmistajan jakeluverkkoon
- on tarjottava huoltopalveluita.

2.4.2. Jakelijoiden etujen ja taloudellisen riippumattomuuden suojelemiseksi määrättiin

- jakelijalle vapaus määritellä sopimustavaroiden jälleenmyynnissä käytettävät hinnat, hinnanalennukset ja ostohyvitykset
- sopimusten vähimmäiskestoksi neljä vuotta tai toistaiseksi voimassa oleva sopimus, jonka irtisanomisaika on vähintään yksi vuosi.

2.4.3. Poikkeusjärjestelyä koskeva lupa voitiin peruuttaa neljässä erityistapauksessa:

- kilpailun puute
- rinnakkaiskaupan ja siten myös markkinoiden yhdyntymisen esteet
- asetuksesta aiheutuvat liialliset hintaerot
- perusteettomat hinnat tai eriarvoiset ehdot.

2.5. Talous- ja sosiaalikomitea kannatti tätä asetusta 28. ja 29. syyskuuta 1983 pidetyssä täysistunnossa hyväksymässään lausunnossa⁽¹⁾.

Todetessaan erityisryhmäpoikkeusjärjestelmän tarpeellisuuden moottoriajoneuvoalalle sekä valikoivan jakelun (laadullisen ja määrällisen) että yksinmyynnin osalta, komitea toi erityisesti esiin sen myönteiset vaikutukset kilpailun voimakkuuteen EU:n alueella eri automerkkien kesken. Komitea myös korosti, kuinka tärkeää oli taata terve tasapaino molempien osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien kesken, sillä se on kilpailun ja kuluttajien etujen mukaista.

2.6. Asetuksen (ETY) N:o 123/85 voimassaolon päätyttyä komissio hyväksyi uuden ryhmäpoikkeuksen, asetuksen (EY) N:o 1475/95, joka pohjautui pääosin vanhan asetuksen pääperiaatteille yksinmyynnin ja valikoivan jakelun osalta. Siinä esitettiin kuitenkin syväluotaavia muutoksia, joilla pyrittiin parantamaan moottoriajoneuvojen sisämarkkinoita ja voimistamaan kilpailua jakeluvaiheessa sekä saamaan aikaan parempi tasapaino osapuolten kesken siten, että jakelijoille annettiin itsenäisempi asema suhteessa valmistajiin. Varaosien itsenäisten valmistajien ja jakelijoiden pääsyä markkinoille helpotettiin ja kuluttajien valinnanmahdollisuuksia lisättiin.

2.7. Asetuksen (EY) N:o 1475/95 tärkeimmillä muutoksilla ja tavoitteilla pyrittiin seuraavaan:

⁽¹⁾ EYVL C 341, 19.12.1983, s. 18.

2.7.1. Pyrittiin varmistamaan moottoriajoneuvojen jakelun ja huollon tehokkuus kuluttajan etua silmällä pitäen sekä takaamaan todellinen kilpailu autonvalmistajien jakeluverkkojen välillä ("interbrand") sekä niiden sisällä ("intra-brand").

2.7.2. Pyrittiin laajentamaan kuluttajien valinnanmahdollisuuksia yhtenäismarkkinoiden periaatteiden mukaisesti seuraavilla toimilla:

- markkinoiden sovittelujärjestelmän kehittäminen rinnakkaistuonnilla
- uusien moottoriajoneuvojen aktiivinen myynninedistäminen sopimusalueen ulkopuolella ei-yksilöidyn mainonnan avulla
- jälleenmyyjille asetettu velvoite tarjota huolto- ja korjauspalveluita muun jälleenmyyntiverkkoon kuuluvan yrityksen myymälle ajoneuvolle
- riippumattomille varaosanvalmistajille ja -jakelijoille tarjottu mahdollisuus helpompaan markkinoille pääsyyn.

2.7.3. Pyrittiin vahvistamaan jälleenmyyjän riippumattomuutta suhteessa valmistajaan ja lisäämään kilpailukykyä seuraavilla toimilla:

- antamalla jälleenmyyjälle mahdollisuus myydä kilpailevia ajoneuvoja eri myyntitiloissa (monimerkkiliikkeet)
- tarjoamalla jälleenmyyjälle mahdollisuus harjoittaa minikääläistä liiketoimintaa tahansa paitsi myydä verkkoon kuulumattomille jälleenmyyjille
- kieltämällä valmistajaa muuttamasta yksipuolisesti jälleenmyyjän asemaa tai sopimuksen kattamaa myyntialuetta.

2.7.3.1. Jälleenmyyjän taloudellisen riippumattomuuden vahvistamiseksi asetuksessa määrätään

- sopimusten voimassaoloajan pidentämisestä neljästä viiteen vuoteen ja toistaiseksi voimassa olevien sopimusten vähimmäisirtisanomisajan pidentämisestä yhdestä vuodesta kahteen vuoteen, jotta investoinnit turvataisiin paremmin
- mahdollisuudesta turvautua ulkopuoliseen asiantuntijaan tai välimieheen, mikäli valmistajan ja jälleenmyyjän välillä ei päästä sopimukseen myyntitavoitteista, varaston suuruudesta ja esittelyajoneuvojen määrästä.

2.7.4. Asetuksen mukaan on lisättävä kilpailua asiakkaille suunnattujen huoltopalvelujen markkinoilla seuraavilla toimilla:

- Jälleenmyyjällä on oltava oikeus hankkia kolmansilta osapuolilta varaosia, jotka ovat laadullisesti samantasoisia kuin alkuperäiset.

- Itsenäisille varaosanvalmistajille on annettava mahdollisuus tarjota em. tuotteita valitsemilleen jälleenmyyjille.
- Itsenäisille autokorjaamoille on annettava mahdollisuus saada valmistajalta tarpeelliset tekniset tiedot moottoriajoneuvojen korjaamiseksi (lukuun ottamatta niitä teknisiä tietoja, jotka on suojattu henkistä omaisuutta koskevalla lainsäädännöllä tai jotka ovat salaista taitotietoa).

2.8. Komitea kannatti⁽¹⁾ myös uutta asetusta (EY) N:o 1475/95 ja korosti vankkaa käsitystään siitä, että asetus hyödyttäisi autonvalmistajia, varaosanvalmistajia, jakelijoita ja kuluttajia.

Komitea painotti erityisesti välimieskäytännön myönteistä roolia, kiellettyjen sopimusehtojen laajentamista, lainsäädännön yhdenmukaistamisen tarvetta henkisen omaisuuden osalta sekä 12. joulukuuta 1984 asetuksesta (ETY) N:o 123/85 annetun tiedonannon samoin kuin 18. joulukuuta 1991 välittäjästä annetun lisäselvityksen ajantasaistamista, jotta ne olisivat yhteneväisempiä asetuksen kanssa.

3. Viiiteet vertikaalisia rajoituksia koskeviin uusiin yhteisön puitteisiin

3.1. Euroopan komissio on tehnyt syväältäluotaavan vertikaalisia rajoituksia koskevan kilpailupolitiikan tarkistuksen ja hyväksynyt yleisluonteisen asetuksen (EY) N:o 2790/99⁽²⁾ sekä tiedonannon toiminnan suuntaviivoista. Kyseiset asiakirjat muodostavat tulkinallisen välineen.

3.2. Edellä mainitulla asetuksella korvataan aikaisemmat komission poikkeusasetukset, jotka koskevat yksinmyyntisopimuksia [asetus (ETY) N:o 1983/83]⁽³⁾, yksinostosopimuksia [asetus (ETY) N:o 1984/83]⁽⁴⁾ ja luvakesopimuksia [asetus (ETY) N:o 4087/88]⁽⁵⁾. Asetukseen sisältyy myös valikoiva jakelu, jota ei ollut aikaisemmissa poikkeusasetuksissa.

3.3. Vaikka komissio on täsmentänyt alusta lähtien, että nämä puitteet eivät koske autoalaa, mikä on myös TSK:n lausunnoissaan voimakkaasti tukema kanta, on huomioitava, että asetuksessa (EY) N:o 1475/95 määritellyn vertikaalisten

⁽¹⁾ EYVL C 133, 31.5.1995, s. 27.

⁽²⁾ EYVL L 336, 29.12.1999, s. 21; TSK:n lausunto EYVL C 116, 18.4.1999, s. 22.

⁽³⁾ EYVL L 173, 30.6.1983, s. 1.

⁽⁴⁾ EYVL L 173, 30.6.1983, s. 5.

⁽⁵⁾ EYVL L 359, 28.12.1988, s. 46.

sopimusten erityissäädöstön tarkistus tulee toteuttaa vertikaalisiä sopimuksia koskevan, yhteisön toimintalinjojen uudistuksella aikaansaadun uuden oikeudellisen kehityksen mukaisesti.

3.4. Riittävien sovittelukanavien takaamiseksi markkinoiden välille, jotka eivät ole yhdennettyjä, uudessa asetuksessa (EY) N:o 2790/99 säädetään, ettei ryhmäpoikkeusta sovelleta sellaisiin sopimuksiin, joissa ostajalta kielletään aktiivinen myynti samoin kuin myynti välittäjille tai luvattomille jälleenmyyjille.

Uudessa erityissäädöstössä varataan komissiolle lisäksi oikeus ilmoittaa (asetuksella) poikkeusjärjestelyn soveltamatta jättämisestä sellaisissa tapauksissa, joissa rinnakkaisten vertikaalisten sopimusten verkostot kattavat yli 50 % markkinoista.

Kuten TSK on uutta säädöstöä koskevissa lausunnoissaan toistuvasti korostanut, nämä säännökset ja pk-yritysten kaikenlaisen suojan puuttuminen sekä sopimuksen lopettamista ja välimiesmenettelyä koskevien vähimmäisvaatimusten puuttuminen aiheuttavat vakavia ongelmia moottoriajoneuvojen vähittäiskauppaa koskevien sopimusten yhteensovittamiselle vertikaalisia sopimuksia koskevien yhteisön uusien puitteiden, periaatteiden ja rajoitteiden kanssa, kun otetaan huomioon moottoriajoneuvojen vähittäiskauppaa koskevien sopimusten luonne ja levinneisyys.

4. Euroopan moottoriajoneuvojärjestelmän haasteet

4.1. Autoalaa koskeva yhteisön erityislainsäädäntö, joka perustuu valikoivaan yksinmyyntikäytäntöön, on toiminut jo yli 25 vuoden ajan Euroopan moottoriajoneuvojärjestelmän perustana. Tälle järjestelmälle on ominaista se, että kyseessä on tiukasti yhdentynyt ja voimakkaaseen kilpailuun perustuva ala, jolla tuotanto ja jakelu on jakautunut automerkeittäin. Valmistajat suorittavat jakelun valikoitujen yhteistyökumppaneiden kanssa yhteisiin hankkeisiin perustuen. Kyseessä ovat komponenttien ja varaosien toimittajat tuotannon alkupäässä sekä jakeluketju ja huoltopalvelut tuotannon loppupäässä.

4.2. Euroopan moottoriajoneuvojärjestelmään kokonaisuudessaan kuuluu 120 000 yritystä (jakelujärjestelmän osalta 98 % näistä on pk-yrityksiä), jotka työllistävät 3 900 000 henkilöä (näistä 1 500 000 työskentelee jakeluketjussa) ja joiden vuosittainen liikevaihto on noin 400 miljardia euroa.

4.3. Euroopassa tuotetaan vuosittain 16,5 miljoonaa moottoriajoneuvoa, joiden takuu vaihtelee yhdestä kolmeen vuoteen. Kahden vuoden takuusta tulee pakollinen tammikuun 1. päivästä 2002 lähtien, kun kulutushyödykkeiden takuita koskeva direktiivi 1999/44/EY tulee voimaan. Euroopan moottoriajoneuvojärjestelmän ansiosta myös Euroopassa liikkuvat 200 miljoonaa autoilijaa voivat olla varmoja varaosien sekä

huolto- ja korjauspalveluiden saatavuudesta koko unionin alueella. Tämän taustalla on yrityshallinnon filosofia, joka pohjautuu laadullisiin standardeihin, jatkuvaan asiakastytyväisyyden tutkimiseen, monivuotisiin henkilöstön täydennyskoulutusohjelmiin sekä kehittyneiden ATK- ja viestintätekniikoiden käyttöönottoon.

4.4. Näiden merkittävien sosioekonomisten piirteiden lisäksi alan luonnetta kuvastavat myös muunlaiset tekijät: ajoneuvoilla on vaikutuksia ihmisten turvallisuuteen ja ympäristön tilaan, ne vaativat sekä säännöllistä että satunnaista korjausta ja huoltoa, ja niiden täytyy olla tiukkojen teknisten ja ympäristöstandardien mukaisia.

Auton ostaminen on monille elämän toiseksi tärkein investointi, ja eurooppalaisten arvioidaan käyttävän noin 13–15 % perheen budjetista autoon. Kaikki nämä tekijät muodostavat Euroopan moottoriajoneuvojärjestelmälle haasteen, johon sen on jatkuvasti vastattava tyydyttääkseen kaikkien osapuolten ja erityisesti kuluttajien vaatimukset.

4.5. Maanteiden henkilö- ja tavaraliikenteeseen tarkoitettujen moottoriajoneuvojen asetettava tähän viitekehykseen: kyseessä ovat teollisuuden hyötyajoneuvot ja linja-autot, jotka ovat strategisia tekijöitä sekä yhteiskunnan että unionin talouden kannalta. Niille on myös luonteenomaista se, että niiden loppuasiakkaana on ammatillinen toimija, jolla on yritystaloudellisia tavoitteita.

4.6. Komitea kehottaa komissiota pohtimaan kysymystä perusteellisesti ja ottamaan huomioon kaikki nämä näkökohdat ennen yhteisön moottoriajoneuvojen jälleenmyyntiä koskevien nykyisten puitteiden lopullista tarkistusta.

5. Yleistä

5.1. Komission arviointiraportti moottoriajoneuvojen jälleenmyyntisopimuksia koskevan asetuksen (EY) N:o 1475/95 soveltamisesta tuo –aivan oikein esiin merkityksen, joka tällä tärkeällä ja herkällä Euroopan talouden alalla on. Komitea onkin tyytyväinen komission tekemään arvokkaaseen työhön.

5.2. Vaikkei raportin tarkoituksena olekaan ehdotusten tekeminen nykyisen asetuksen voimassaolon päättymisen jälkeistä tilannetta silmällä pitäen, se on kuitenkin lähtökohta ja esimerkki komission tuleville alaa käsitteleville töille.

5.3. Edelliseen viitaten komitea toteaa, että raportista puuttuu tiivistelmänomainen loppupäätelmäosio yhteisön nykyisen moottoriajoneuvoja koskevan lainsäädännön niistä näkökohdista, joita komissio pitää kaikkein tärkeimpinä kilpailun turvaamisen ja markkinoiden yhdyntymisen kannalta.

5.4. Olisi ollut hyödyllistä tehdä ero asetuksessa nimenomaan sallittujen rajoitusten (kuten esim. alueellinen yksinmyyntioikeus sekä jälleenmyyntikielto itsenäisille jälleenmyyjille) ja niiden rajoitusten välillä, jotka juontuvat siitä, että jotkut toimijat ovat rikkoneet rajoituksia, joihin voidaan soveltaa poikkeusasetusta (kuten loppukuluttajille suunnatun passiivisen myynnin esteet tai liiketoimet valtuutettujen jälleenmyyjien kesken suhteessa ko. kuluttajien tai jakelijoiden sijaintiin yhteisön alueella).

5.5. Yleisesti ottaen komitea toteaa raportin osalta, että komission kartellilainsäädännössä esitetty valikoivaa jakelua koskeva säännöstö on mahdollistanut sen, että Euroopan autoteollisuus on voinut viimeksi kuluneiden 25 vuoden aikana uusia rakenteitaan ja nostaa kilpailukykyään vastatakseen yleismaailmallisiin haasteisiin tuotantojärjestelmän optimoinnilla, mikä tarkoittaa optimaalisen joustavaa ja oikea-aikaista tuotantoa ja robotiikan hyväksikäyttöä. Jakelujärjestelmän osalta taas on turvaututtu rakenneuudistukseen ja yhä kiinteämpään yhdyntymiseen myyntiverkoston kanssa, mikä merkitsee mahdollisimman joustavaa jakelua.

5.6. Vahvan merkki-imagon säilyttäminen, joka on oleellinen tekijä maailmanlaajuisessa tuotemerkkien välisessä kilpailussa, sekä valmistajien ja jakelijoiden yhteisvastuullisuus EU:n direktiivien ja asetusten laadulle ja turvallisuudelle asettamien yhä suurempien vaatimusten täyttämiseksi ovat tekijöitä, jotka ovat tulleet mahdollisiksi valikoivaan yksinmyyntiin perustuvien moottoriajoneuvojen jälleenmyyntijärjestelmien ansiosta.

5.7. Tästä näkökulmasta katsottuna valikoivaan yksinmyyntiin perustuva jakelujärjestelmä näyttää mahdollistaneen sen, että Euroopan moottoriajoneuvojärjestelmässä on pystytty noudattamaan perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan määräystä, jonka mukaan voidaan hyväksyä mikä tahansa yritysten välinen sopimus tai sopimusten ryhmä, jos se "osaltaan tehostaa tuotantoa tai tuotteiden jakelua taikka edistää teknistä tai taloudellista kehitystä jättäen kuluttajille kohtuullisen osuuden näin saatavasta hyödyistä".

5.8. Lisäksi komissio, jonka kantaa komitea voimakkaasti tukee, myönsi vertikaalisia rajoituksia koskevassa asetuksessa (EY) N:o 2790/99, että valikoivaan yksinmyyntiin perustuvat vertikaaliset jakelujärjestelmät eivät ole tärkeitä pelkästään talousjärjestelmän kannalta, vaan ne myös tuovat lisähyötyä kuluttajille.

5.9. Yksinmyyntiin perustuvan valikoivan jakelun ja autoalan välisen yhteyden osalta komitea toteaa raportista käyvän ilmi, että USA:n jakelujärjestelmä on suurelta osin verrattavissa eurooppalaiseen järjestelmään käytännön toiminnan suhteen. Komitea tähdentää lisäksi, että USA:n lainsäädännöllinen kehys, joka koostuu yksittäisten osavaltioiden erillisistä laeista, on luonteeltaan sitova eikä valinnaisuuteen perustuva kuten EU:ssa, ja sen puitteissa jälleenmyyjän taloudellista suojelua suhteessa valmistajaan pidetään – sekä sopimuksen purkamisen että verkon kautta tapahtuvan myyntivelvoitteen osalta – välttämättömänä välineenä kuluttajasuojan takaamiseksi.

5.10. Eri osapuolten välisen tasapainon ja kuluttajien saaman hyödyn osalta raportissa kiinnitetään huomiota siihen, että asetuksen (EY) N:o 1475/95 tuomista parannuksista huolimatta jälleenmyyjän taloudellinen riippumattomuus on edelleenkin varsin rajallista valmistajaan nähden. Tämä vaikuttaa siihen, kuinka hyvin kuluttajien tarpeet pystytään tyydyttämään.

5.11. Tässä yhteydessä komitea toistaa aikaisemmin useaan kertaan ilmaisemansa kannan, että tulevassa tätä alaa koskevassa lainsäädännössä on tarpeellista säätää todellisesta jälleenmyyjien suojelusta siten, että pyritään parantamaan myyntiverkostoihin kuuluvien pk-yritysten taloudellista ja sopimusoidellista asemaa, mikä tapahtuu laajentamalla niin paljon kuin mahdollista asiantuntijoiden ja välimiesten toiminta-alaa sopimussuhteen kaikkiin näkökohtiin liittyen ja erityisesti sopimussuhteen päättämisen osalta.

6. Erityistä

6.1. Johdanto

6.1.1. Komission kertomuksesta käy ilmi⁽¹⁾, että asetuksella (EY) N:o 1475/95 haluttiin pääasiallisesti saavuttaa seuraavat tavoitteet: toimia siten, että moottoriajoneuvojen jälleenmyynti tapahtuisi tehokkaasti ja kuluttajien hyödyksi, sekä siten, että taattaisiin todellinen kilpailu eri automerkkien kesken (interbrand) ja saman automerkin jakelijoiden kesken (intra-brand). Edellä mainittuihin tavoitteisiin liittyvät myös tavoite laajentaa kuluttajien valintamahdollisuuksia yhtenäismarkkinoilla sekä rinnakkaismarkkinoiden mahdollisuuksien parantaminen. Asetuksella pyrittiin myös vahvistamaan valtuutetun jälleenmyyjän riippumattomuutta valmistajaan nähden.

6.1.2. Kertomus osoittaa, että tällä hetkellä on syytä olettaa eri merkkien välillä (interbrand) olevan todellista kilpailua moottoriajoneuvojen myynnin alalla Euroopan unionissa (kertomuksen kohta 6.1.1.4, päätelmä). Komitean mielestä kyseessä on tärkeä taloudellinen tosiseikka, johon voidaan tukeutua myös arvioitaessa kilpailun tasoa saman automerkin

⁽¹⁾ KOM(2000) 743 lopullinen, 8.11.2000.

jakelijoiden kesken (intra-brand). Viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana myyntihinnat ovat jatkuvasti laskeneet ja autojen tekniikan taso on asteittain noussut siten, että ne ovat entistä turvallisempia ja saastuttavat ympäristöä entistä vähemmän. Myös jakelu on parantunut sen ansiosta, että valmistajat ja jälleenmyyjät ovat kiinnittäneet enemmän huomiota yhä tehokkaampien ja helposti saatavien palvelujen tarjoamiseen. Lisäksi jälleenmyyntiverkot ovat voineet todeta asiakastytyvyyden jatkuvasti lisääntyneen.

6.1.3. Sitä vastoin kertomuksessa kyseenalaistetaan saman automerkin jakelijoiden välinen todellinen kilpailu, kuten käy ilmi komissiolle osoitetuista valituksista sekä komission suorittamista tutkimuksista (ks. kertomus s. 55 sekä liitteet III ja IV). Komitea toteaa vaikuttavan siltä, että kertomuksessa keskitytään liikaa Yhdistyneen kuningaskunnan markkinoihin, jolloin kilpailupolitiikan ulkopuoliset tekijät (verotusjärjestelmä ja valuuttaan liittyvät tekijät) saattavat johtaa hätäisiin päätelmiin järjestelmästä, joka on toiminut hyvin muualla yhteisön markkinoilla. Lisäksi valitusten määrä (200–300 kirjettä vuodessa Yhdistyneestä kuningaskunnasta ja 50–60 kirjettä vuodessa muilta eurooppalaisilta kuluttajilta) suhteessa 16 miljoonaan vuosittain Euroopassa myytyyn autoon on prosenttimäärältään varsin pieni, mikä asettaa väitteen intra-brand-kilpailun tehottomuudesta uuteen perspektiiviin.

6.2. Saman merkin jälleenmyyjien välinen kilpailu (intra-brand)

6.2.1. On kaksi tärkeää tekijää, jotka olisi otettava huomioon: sääntelykehys ja valmistajien jälleenmyyjiin kohdistama kaupan kontrolli.

6.2.2. Saman merkin jälleenmyyjien välistä kilpailua koskeva sääntelykehys

Pääasialliset toimet, jotka on esitetty asetuksessa (EY) N:o 1475/95 saman merkin jälleenmyyjien välisen kilpailun parantamiseksi sekä rinnakkaistuonnin mahdollisuuksien laajentamiseksi, ovat seuraavat:

- jakelijoiden oikeus edistää aktiivisesti uusien ajoneuvojen myyntiä loppukuluttajille – joko suoraan tai välittäjän välityksellä – oman sopimusalueen ulkopuolella mainosten välityksellä, kunhan vain vältetään henkilökohtaista mainontaa (3 artiklan 8 kohdan b alakohta)
- jakelijoiden oikeus myydä muille samaan verkkoon kuuluville jakelijoille
- jakelijoiden velvollisuus suorittaa huoltotöitä jälleenmyyntiverkkoon kuuluvan muun yrityksen myymille ajoneuvoille (5 artiklan 1 kohdan 1 alakohdan a alakohta)

- kielto, joka koskee jakelijan palkkion määrittelyä suhteessa edelleen myytyjen ajoneuvojen määräraikan sijaintiin (6 artiklan 1 kohdan 8 alakohta)
- samanaikaisesti asetuksessa kuitenkin sallitaan valmistajien asettaa jakelijoille kielto myydä jakeluverkkoon kuulumattomille tai ”riippumattomille” jälleenmyyjille (3 artiklan 10 ja 11 kohta).

6.2.3. Kokonaisuudessaan nämä säännöt tuntuvat tarjoavan vankan oikeusperustan intra-brand-kilpailulle ja rinnakkaistuonnille. Pääasiallisena intra-brand-kilpailun tukena nykyisessä järjestelmässä näytävät olevan välittäjät, jotka toimivat kuluttajien nimissä.

6.2.4. Tärkeimmät jakelijoiden riippumattomuuden vahvistamiseksi käyttöön otetut toimet ovat seuraavat:

- Kilpailukieltojen laajuuden supistaminen. Välittäjät voivat nyt tietyin ehdoin myydä useamman kuin yhden valmistajan tuotteita (”monimerkkimyynti” tai ”monenvälinen markkinointi”) (3 artiklan 3 kohta).
- Jakelijoilla on lupa käyttää samaa korjausliikettä kaikille myydyille merkeille.
- Valmistajat eivät saa muuttaa yksipuolisesti jakelijan asemaa tai sopimuksen kattamaa myyntialuetta (6 artiklan 1 kohdan 5 alakohta).
- Määräaikaisten jakelusopimusten voimassaoloajan on oltava vähintään viisi vuotta.
- Määräämättömäksi ajaksi tehtyjen sopimusten irtisanomisajan tulee olla vähintään kaksi vuotta.
- Myyntitavoitteista ja varaston suuruudesta tulee sopia. Riitatapauksissa nimetään riippumaton välimies.

6.2.5. Kokonaisuudessaan nämä säännökset näyttivät tarjoavan asetuksen hyväksymisajankohtana lupaavan oikeusperustan jakelijoiden entistä suuremman riippumattomuuden turvaamiseksi. Säännöksiä on kuitenkin arvioitava moottoriajoneuvojen valmistajien ja jakelijoiden välisen liikesuhteen valossa.

6.2.6. Valmistajien ja jakelijoiden väliset liikesuhteet

Kertomuksessa tuodaan käytännössä esiin valmistajien ja jakelijoiden välisen liikesuhteen tietyt piirteet, jotka ovat esteenä

intrad-brand-kilpailulle ja heijastavat edelleen vallitsevaa jakelijan riippuvuussuhdetta valmistajasta.

6.2.6.1. Valmistajat palkitsevat jakelijoita vuoden lopussa maksettavilla palkkioilla, jotka eivät perustu täysin ennalta määrättyihin kriteereihin, mikä hillitsee muuta myyntitoimintaa ja vahvistaa jakelijan riippuvuutta (kertomuksen kohta 257). Komitea toteaa, että valmistajien myyntikäytänteiden entistä selkeämpi suunnitelmallisuus voisi tehdä jälleenmyyjille mahdolliseksi suuremman joustavuuden hinnoittelussa, mikä vaikuttaisi suotuisasti intrad-brand-kilpailuun.

6.2.6.2. Myyntimäärään tai -volyymin perustuvien alennusten puuttuminen ja pienet myyntikatteet kaventavat jakelijoiden liikkumavaraa hintojen määrittelyssä (kertomuksen kohdat 182 ja 265). Tämä rajoittaa jossain määrin saman merkin sisäistä hintakilpailua (kertomuksen kohta 182), vaikkei se estä muunlaista, esimerkiksi palvelun laatuun perustuvaa kilpailua (kertomuksen kohta 181).

6.2.6.3. Käytännössä myyntitavoitteita koskevat sopimukset valmistajien ja jakelijoiden välillä perustuvat kansallisiin myyntitavoitteisiin, jotka valmistajat käytännössä asettavat ja joissa jää vain hyvin vähän pelivaraa välittäjille tapahtuvaan myyntiin, varsinkin jos tavoitteisiin liittyy tuotteen rajallinen jakelu.

6.2.6.4. Välimiesmenettelyyn turvaututaan käytännössä harvoin. Kertomuksessa kuitenkin päädytään siihen, että mahdollisuus turvautua välimiesmenettelyyn tekee valmistajien ja jakelijoiden välisistä neuvotteluista vakavampia ja tasapainoisempia. Komiteasta olisi hyvä, että lisättäisiin niitä tapauksia, jossa olisi mahdollista turvautua välimiesmenettelyyn keinona parantaa jakelijan riippumattomuutta.

6.2.6.5. Vaikka ”monenvälinen markkinointi” tai monimerkkimyynni sallitaankin asetuksella, sitä toteutetaan käytännössä harvoin, mistä on poikkeuksena Pohjois-Eurooppa (kertomuksen kohdat 208–210). Tämä tarkoittaa sitä, että jätetään hyödyntämättä yksi niistä keinoista, jotka teoriassa johtavat jakelijan riippumattomuuteen. Komitea pohtii, mahtaisiko monenvälisen markkinoinnin vähäisyys johtua käytännössä korkeista rakenne-, hallinto- ja koulutuskuluista, varsinkin laajalle asiakaskunnalle suunnattujen automerkkien ollessa kyseessä. Niitä tapauksia lukuun ottamatta, joissa merkit kuuluvat samaan ryhmään, monimerkkimyynniä käytetäänkin eniten silloin, kun sen avulla täydennetään myyntivalikoimaa tai kun kyseessä ovat toisiaan täydentävät tuotteet, jotka eivät suoranaisesti kilpaile keskenään.

Komission kertomuksessa ei oteta huomioon holdingyhtiöiden harjoittamaa monenvälisen markkinoinnin muotoa, jolla valvotaan useita eri merkkien jälleenmyyjä.

6.2.6.6. Sopimuksen irtisanomisen uhka näyttää edelleenkin antavan valmistajalle etulyöntiaseman, varsinkin sellaisessa tilanteessa, jossa pieni jälleenmyyntisopimusten määrä saattaa merkitä jälleenmyyjälle sitä, että jos menetetään jonkin suuren valmistajan jälleenmyyntisopimus, menetetään kaikki mahdollisuudet saada minkään merkittävän valmistajan jälleenmyyntisopimusta (kertomuksen kohta 253). Asetuksessa (EY) N:o 1475/95 säädetyt pidemmät irtisanomisajat eivät näytä käytännössä lisänneen jälleenmyyjän riippumattomuutta.

6.2.6.7. Näkyvissä on merkkejä keskittymisen lisääntymisestä, johon liittyviä piirteitä ovat jälleenmyyjien pienempi lukumäärä ja suuremmat sopimusalueet (kertomuksen kohta 91). Tämä voisi lisätä riskiä saman merkin sisäisen kilpailun vähenemisestä, ellei tätä riskiä kompensoida laajentamalla mainontaa ja lisäämällä Internetin käyttöä. Komitea huomauttaa, että vaikkakin on ennenaikaista antaa lopullista arviota Internetin käytöstä, koska se on vasta alkuvaiheessa, Internet on osoittautunut toimivaksi informaatiotvälineeksi. Sillä on kuitenkin rajoituksensa suoramyynnin välineenä, mikä johtuu sekä moottoriajoneuvojen kompleksisuudesta että mm. kaupan käytänteistä, joihin usein liittyy käytetyn auton jättäminen pois käytöstä uutta ostettaessa.

Komitea tähdentää myös sitä, että Internetin käyttöä on vertikaalisia rajoituksia koskevan asetuksen suuntaviivoissa pidetty ”passiivisena myyntinä”. Mikäli sama pätee myös moottoriajoneuvojen jälleenmyyntiä koskevaan asetukseen, mikä vaikuttaa todennäköiseltä, edistetään saman merkin jälleenmyyjien välistä kilpailua.

6.2.6.8. Euroopassa on edelleen eroja saman merkin ja mallin hinnoissa. Pääasialliset syyt tähän ovat verotukselliset erot ja vaihtokurssien heilahtelut. Muita vaikuttavia tekijöitä ovat jonkin tietyn valmistajan pitkät perinteet kansallisilla markkinoilla sekä jakelu- ja kuljetuskustannukset (kertomuksen kohta 189). Komitea on sitä mieltä, että verotuksen lähentämisen (verot ja alv-prosentit) ja euron käyttöönoton pitäisi johtaa suurempaan avoimuuteen ja hinnanerojen kaventumiseen yhteisön markkinoilla.

6.2.6.9. Joskus eri jäsenvaltioiden väliset toimitusajat, varsinkin saman merkin jälleenmyyjien välisissä tilauksissa, voivat olla pidempiä ulkomaalaisille kuin kotimaisille asiakkaille (kertomuksen kohta 200). Komitea yhtyy komission kantaan siitä, että on välttämätöntä löytää keino lopettaa toimitusaikojen viivästyminen kansainvälisissä tilauksissa, silloin kun viivästykselle ei ole perusteltua syytä.

6.2.7. Komitea muistuttaa, että on varmastikin olemassa huomattavaa intrad-brand-kilpailua, kun otetaan huomioon, että yli 30 % jälleenmyyjien myynnistä (tämä prosenttimäärä voi

nousta aina 60:een taajama-alueilla) tapahtuu varsinaisen sopimusalueen ulkopuolisten kuluttajien kanssa. Intrabrand-kilpailun tasoa voidaan myös huomattavasti nostaa löytämällä järjkevä tasapaino valmistajan ja jälleenmyyjän välisiin suhteisiin.

6.2.8. Asianmukainen ratkaisu on ryhmäpoikkeuksen muuttaminen ja sen voimassaolon jatkaminen, sen sijaan että lopetetaan valikoiva jakelujärjestelmä.

6.3. Kilpailun suojeleminen huolto- ja korjauspalveluiden markkinoilla

6.3.1. Asetuksen (EY) N:o 1475/95 lisätavoitteena oli kilpailun suojeleminen huolto- ja korjauspalveluiden markkinoilla. Tähän tavoitteeseen kuuluu pyrkimys parantaa varaosanvalmistajien pääsyä jälleenmyyjien verkkoihin. Tätä silmällä pitäen asetuksessa (EY) N:o 1475/95 vahvistetaan jälleenmyyjien oikeutta käyttää alkuperäisiä vastaavia varaosia antamalla varaosanvalmistajille oikeus toimittaa laadultaan alkuperäisiä vastaavia varaosia jälleenmyyjille (6 artiklan 1 kohdan 9 ja 10 alakohta). Asetuksessa suojataan myös varaosanvalmistajan oikeus painaa oma tuotemerkki tai tunnus toimittamiinsa varaosiin (6 artiklan 1 kohdan 11 alakohta). Asetuksessa myös kielletään valmistajia käyttämästä bonuksia, jotka saadaan laskemalla yhteen autojen kokonaisuusmyynti ja varaosien myynti. Lisäksi siinä annetaan riippumattomille korjaamoille oikeus saada tarvitsemansa tekniset tiedot ja täsmennetään, että näitä tietoja ei voida kieltäytyä antamasta perusteettomasti (6 artiklan 1 kohdan 12 alakohta).

6.3.2. Kertomuksessa viitataan uudestaan siihen, että todellisuudessa jälleenmyyjät ovat edelleenkin turvautuneet pääasiassa autonvalmistajiin tarvitessaan varaosia. Ainoastaan 5–20 % varaosista hankitaan muilta toimittajilta (kertomuksen kohta 248). Kertomuksesta käy ilmi, että oikeudellisesta kehyksestä huolimatta jälleenmyyjät hankkivat vastahakoisesti varaosia muilta toimittajilta, sillä jälleenmyyjät ovat riippuvaisia moottoriajoneuvojen valmistajista loppuvuoden bonusten vuoksi. Bonukset lasketaan suhteessa alkuperäisten varaosien liikevaihtoon ja jälleenmyyjille annettuihin suosituksiin niiden varastossa pidettävistä määristä, ja lisäksi jälleenmyyjät saavat huomattavia alennuksia alkuperäisistä varaosista (kertomuksen kohta 249). Kertomuksessa todetaan lopuksi, että asetuksen varaosanvalmistajille antama oikeus toimittaa tuotteitaan jälleenmyyjille ei ole toteutunut käytännössä (kertomuksen kohta 6.2.2).

6.3.2.1. On totta, että myös monien kuluttajien vankka käsitys siitä, että alkuperäiset varaosat olisivat laadukkaampia, vaikuttaa asiaan. Tämä johtuu todennäköisesti kuluttajien luottamuksesta alkuperäistuotteisiin sekä riippumattomien valmistajien riittämättömästä tiedottamisesta.

6.3.2.2. Komitea on valmis tukemaan komissiota sellaisten toimenpiteiden löytämiseksi, joilla kannustetaan jälleenmyyjä

käyttämään alkuperäisiä vastaavia varaosia. Alkuperäisiä vastaavien varaosien käyttöä voitaisiin entisestään laajentaa, mikäli näiden varaosien laatu varmistettaisiin, jolloin jälleenmyyjä voisi ottaa täyden vastuun suhteessa moottoriajoneuvon käyttäjään myös turvallisuuteen ja ympäristönsuojeluun liittyvien korjausten ollessa kyseessä.

Komitea muistuttaa komissiota siitä, että liikkeenhoidon tehokkuuteen liittyvistä syistä jälleenmyyjien tarvitsemien varaosien hankinta riippumattomilta valmistajilta on käytännössä mahdollista vain tiettyntyyppisten varaosien eikä koko valikoiman osalta. Siksi 20 %:n markkinaosuus on kuitenkin varteenotettava, jos otetaan huomioon, että kyseisiä varaosia käytetään normaalin takuuajan ulkopuolella. Komitea kehottaaakin komissiota puuttumaan varaosien alkuperäistä vastaavan laadun ongelmaan sellaisin välinein, joilla voidaan taata tehokkaasti markkinoilla olevien tuotteiden laadun vastaavuus.

6.4. Onko riippumattomien korjaamojen asema riittävän turvattu?

6.4.1. Asetuksessa (EY) N:o 1475/95 esitettiin monia keinoja riippumattomien korjaamojen suojelemiseksi. Jälleenmyyjille annettiin lupa toimittaa alkuperäisiä varaosia riippumattomille korjaamoille moottoriajoneuvojen korjaamista ja huoltoa varten (6 artiklan 1 kohdan 12 alakohta), vaikkei niillä olekaan velvoitetta toimittaa kyseisiä varaosia tukkuhintaan. Kertomuksessa todetaan lopuksi, että riippumattomilla korjaamoilla ei yleensä ole suuria ongelmia alkuperäisten varaosien saannissa, mutta koska ne eivät voi hankkia niitä tukkuhintaan, niillä on vaikeuksia kilpailukyvyyn suhteen.

6.4.2. Autonvalmistajat velvoitettiin lisäksi antamaan riippumattomille korjaamoille ajoneuvojen korjaamiseen ja huoltoon tarvittavat tekniset tiedot. Tätä velvoitetta kuitenkin rajoitettiin henkiseen omaisuuteen tai merkittävään ja yksilöityyn taitotietoon liittyvien oikeuksien osalta; näissäkin tapauksissa tiedonsaantia ei voitu evätä mielivaltaisesti (6 artiklan 1 kohdan 12 alakohta). On selvää, että tekninen kehitys tekee tämäntyyppisestä tiedosta vieläkin tärkeämpää tulevaisuudessa. Vaikkakin näiden velvoitteiden noudattamatta jättäminen on asetuksessa (6 artiklan 1 kohdan 12 alakohta) tarkoitettu kielletty rajoittava käytäntö ("musta käytäntö"), autonvalmistajat eivät noudata velvoitteita säännöllisesti eivätkä yhdenmukaisesti. Jotkut autonvalmistajat laativat luetteloita. Jotkut taas antavat tietoja tapauskohtaisesti. Usein riippumattomat korjaamot saavat tarpeelliset tiedot virallisilta jälleenmyyjiltä.

6.4.3. Suurin osa riippumattomista korjaamoista ilmoittaa, että niillä on ongelmia teknisten tietojen saannissa. Näihin ongelmiin kuuluu myös se, etteivät ne saa tietoa uusista moottoriajoneuvoista. Tekniset julkaisut maksavat paljon ja ovat vaikeaselkoisia; elektronisista laitteista, ATK-pohjaisista järjestelmistä ja käytetyistä vianmäärityslaitteista ei saada tietoa. Kertomuksessa todetaan, että autonvalmistajat eivät ole täyttäneet niitä teknisiä ja taloudellisia ehtoja, jotka tekisivät riippumattomille korjaamoille mahdolliseksi riittävän ja asetuksessa vaaditun tiedonsaannin, mikä puolestaan rajoittaa kuluttajien valinnanmahdollisuuksia.

6.4.4. Komitea pyytää komissiota tutkimaan keinoja, joilla vahvistettaisiin valmistajien veloitetta antaa teknistä tietoa riippumattomille korjaamoille. Tämän tulee tapahtua ilman syrjintää ja siten, että riippumattomille korjaamoille annetaan mahdollisuus kehittyä sekä parantaa palvelunsa laatua.

Komitea kuitenkin muistuttaa komissiota siitä, että jälleenmyyjien investoinnit teknologian kehittämiseen ja hankkimiseen sekä tuotteiden ja palveluiden parantamiseksi tarvittavaan koulutukseen ovat niin suuria, että ne ovat yleisesti ottaen riippumattomien korjaamojen ulottumattomissa. Siksi riippumattomien korjaamojen on kilpailukykyään kohottaakseen erikoistuttava järkevästi joihinkin tiettyihin tuotteisiin ja pyrittävä tarjoamaan kuluttajille avointa palvelua koskeva takuu, joka on samantasoinen kuin jälleenmyyntiverkon tarjoama takuu. Lopuksi komitea tähdentää, että jälleenmyyntiverkon kuluttajille tarjoama, yhden luokun täyden palvelun periaatteella (*one stop shop*) toimiva varaosapalvelu edellyttää huomattavia investointeja varastoon. Riippumattomat korjaamot puolestaan haluavat hankkia erissä vain muutamia osia kerrallaan, ja yleensä niitä, joilla on eniten kysyntää.

6.4.5. Tässä yhteydessä komitea muistuttaa siitä, että jälleenmyyjän on tehtävä huomattavia ja jatkuvia investointeja sekä yrityksen rakenteisiin että henkilökunnan koulutukseen voidakseen taata kuluttajille varaosien saatavuuden ja takuun sekä täyden palvelun kaikkien myytävien automallien osalta.

6.4.6. Asetuksessa (EY) N:o 1475/95 säädetään, että voidakseen hyötyä ryhmäpoikkeuksista valmistajien on vaadittava jälleenmyyjä tarjoamaan uusien ajoneuvojen myyntipalvelujen ohessa huoltopalveluja. Komission kertomuksesta tosin ilmenee, että tekniset ja taloudelliset syyt puoltavat uusien ajoneuvojen jälleenmyynnin ja huoltopalvelujen yhdistämistä ja että osa kuluttajista pitää parempana palvelujen yhdistämistä, osa taas haluaa mieluummin käyttää riippumattomia kor-

jauspalveluja varsinkin vanhojen ajoneuvojen ollessa kyseessä. Siispä komitea suosittaa, että komissio sallii palvelujen yhdistämisen osana moottoriajoneuvojen jälleenmyyntiä koskevia sopimuksia, joihin sallitaan poikkeus. Samanaikaisesti olisi kuitenkin parannettava edellytyksiä kilpailun lisäämiseksi valmistajan asettaman ja jälleenmyyjien verkoston noudattaman, vähintään kahden vuoden pituisen takuuajan päätyttyä.

6.4.7. Näin ollen komitea pitää ehdottoman välttämättömänä myynnin ja myynnin jälkeisten huoltopalvelujen välistä yhteyttä uusien ajoneuvojen kohdalla, kun otetaan huomioon tuotteen luonne. Ensinnäkin kyseessä on toimiva ratkaisu kuluttajien etujen kannalta, sillä he saavat palvelua, jolla on laatu- ja turvallisuustakuu. Tavarantoimittajat ottavat vastaan mahdolliset vialliset ajoneuvot koko unionin alueelta, riippumatta siitä, mistä ne on ostettu. Toiseksi taataan ympäristöstandardien noudattaminen ja säilytetään merkki-*imago*.

7. Komitean loppupäätelmät

7.1. Kertomuksessa esitetään argumentteja asetuksen muuttamiseksi, jotta parannettaisiin saman merkin jakelijoiden välisen kilpailun (*intra-brand*) mahdollisuuksia ja jotta lisättäisiin jälleenmyyjien liiketaloudellista riippumattomuutta ja parannettaisiin autonvalmistajien riippumattomille korjaamoille tarjoaman tiedon saatavuutta.

7.2. Komitea on ehdottanut useita muutoksia asetukseen, jotta voitaisiin toteuttaa sen tarpeellinen mukauttaminen kokemuksen tuomaan tietoon, uusiin välineisiin ja teknologiseen kehitykseen. Tämän on kuitenkin tapahduttava noudattaen tiettyjä muuttumattomia periaatteita, joiden mukaan autoa ei määritellä pelkästään liikkumisvälineeksi eli taloudelliseksi hyödykkeeksi, vaan myös sosiaalisesti hyödykkeeksi, jota on suojeltava käyttäjän etujen mukaisesti. Tarvitaan siis turvallisuutta ja huoltopalveluita, joilla turvallisuus taataan ajan mittaan.

7.3. Kertomuksessa viitataan siihen, että *intra-brand*-kilpailun pääasialliset esteet olisivat henkilökohtaista mainontaa koskevat rajoitukset sekä kieltä myydä viralliseen jälleenmyyjäverkkoon kuulumattomille yrityksille, joilla tarkoitetaan riippumattomia jälleenmyyjä. Aikaisempien pohdintojen perusteella komitean kanta kuitenkin on, että paras tapa jatkaa toimintaa on välittäjien aseman vahvistaminen, jotta voitaisiin hyödyntää rinnakkaiskaupan tarjoamat mahdollisuudet ja vaihtoehdot, sen sijaan että poistettaisiin kieltä myydä riippumattomille jälleenmyyjille.

7.4. Komitea ehdottaa lisäksi, että komissio ajantasaistaisi välittäjiä koskevaa tiedonantoa ja määrittelisi päälinjaukset sille, miten jälleenmyyjät ja autonvalmistajat voisivat hyödyntää Internetin käyttöä. Komitea ehdottaa myös, että arvioitaisiin kuinka Internet, jota ei vielä ollut olemassa asetusta (EY) N:o 1475/95 laadittaessa, voi mahdollisesti tehdä aiheelliseksi harkita uudelleen joitakin asetuksen kohtia.

7.5. Aiemmin esitettyjen yleisten ja erityisten pohdintojen perusteella komitea ilmaisee kantansa moottoriajoneuvojen

jälleenmyyntiä koskevan erityisryhmäpoikkeuksen puolesta ja suosittelee, että komissio tutkisi keinoja muuttaa nykyistä asetusta ja pidentää sen voimassaoloaikaa. Uuden asetuksen ensisijaisena tavoitteena tulisi olla kilpailun tason yleinen nostaminen, jotta parannettaisiin kuluttajien hyvinvointia ja turvallisuutta sekä sisämarkkinoiden toimivuutta. Näihin tavoitteisiin pääsemiseksi uudella asetuksella tulisi parantaa konkreettisesti jälleenmyyjien suojelua ja edistää Euroopan moottoriajoneuvojärjestelmässä toimivien pk-yritysten toimintaa. Komitea odottaa saavansa tilaisuuden ilmaista huomionsa komission ehdottamista muutoksista.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

LIITE

talous- ja sosiaalikomitean lausuntoon

Seuraavat muutosehdotukset hylättiin, vaikka ne saivat äänestyksessä yli neljäsosan annetuista äänistä.

Kohta 5.6

Poistetaan.

Perustelu

Siitä huolimatta, että myös aloilla, joilla ei ole voimassa yhteistä markkinajärjestelyä, on selvästi muita vahvempia merkkejä, ei EU:n säädösten tavoitteena voi olla lisätä automerkkien tunnettuutta.

Äänestyksen tulos

Jaa-ääniä: 26, ei-ääniä: 60, tyhjiä: 6.

Kohta 5.7

Muutetaan kuulumaan seuraavasti:

"Tästä näkökulmasta katsottuna komission lähtökohtana on tähän asti ollut, että valikoivaan yksinmyyntiin perustuva jakelujärjestelmä näyttää mahdollistavan sen, että Euroopan moottoriajoneuvojärjestelmässä on pystytty noudattamaan perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan määräystä, jonka mukaan voidaan hyväksyä mikä tahansa yritysten välinen sopimus tai sopimusten ryhmä, jos se osaltaan tehostaa tuotantoa tai tuotteiden jakelua taikka edistää teknistä tai taloudellista kehitystä jättäen kuluttajille kohtuullisen osuuden näin saatavasta hyödystä".

Perustelu

Ei pidä paikkaansa, että perustamissopimuksen määräysten noudattaminen moottoriajoneuvojärjestelmässä edellyttää ehdottomasti valikoivaan yksinmyyntiin perustuvaa jakelujärjestelmää.

Äänestyksen tulos

Jaa-ääniä: 31, ei-ääniä: 59, tyhjiä: 7.

Kohta 6.1.3

Poistetaan kohdan loppuosa toisesta virkkeestä alkaen ("Komitea toteaa vaikuttavan siltä, –").

Perustelu

Poistettavassa osassa väitetään, että kertomuksessa keskitytään liikaa Yhdistyneen kuningaskunnan markkinoihin, ja että järjestelmä toimii hyvin muualla yhteisön markkinoilla. Todellisuudessa komissio on kuitenkin paljastanut useissa maissa myyntitapoihin liittyviä väärinkäytöksiä, joista kuluttajat ovat sille valittaneet. Komission tulosten perusteella voidaan päätellä, ettei saman tuotemerkin jälleenmyyjien keskinäinen kilpailu (*Intra-brand competition*) unionissa toimi.

Äänestyksen tulos

Jaa-ääniä: 37, ei-ääniä: 58, tyhjiä: 6.

Kohta 7.2

Toisesta virkkeestä on poistettava viittaus autoon "sosiaalisena hyödykkeenä".

Perustelu

Mikäli ympäristönsuojelua pidetään yhtenä ensisijaisena poliittisena tavoitteena, ei todistetusti ympäristöä vahingoittavaa moottoriajoneuvoa tule luokitella "sosiaalisesti hyödykkeeksi".

Äänestyksen tulos

Jaa-ääniä: 34, ei-ääniä: 62, tyhjiä: 16.

Kohta 7.3

Korvataan toinen virke seuraavasti:

"Talous- ja sosiaalikomitea kannattaa virallisen jälleenmyyjäverkkoon kuulumattomille yrityksille myyntiä koskevan kiellon kumoamista ja sitä, että tulevaisuudessa tuotteiden jälleenmyyjät, jotka ottavat valmistajien tuotteita myytäväksi, valitaan selkeiden, avointen ja pelkästään laatuselvityksiin nojaavien kriteerien perusteella (henkilökunnan asiantuntemus ja osaaminen)."

Perustelu

Määrään liittyvät tai kilpailua rajoittavat rajoitukset sekä niihin kuuluvat merkkien sopimusmyyjien monopolit eivät vastaa sisämarkkinoiden henkeä.

Äänestyksen tulos

Jaa-ääniä: 27, ei-ääniä: 70, tyhjiä: 9.

Kohta 7.5

Muutetaan kuulumaan seuraavasti:

"Aiemmin esitettyjen yleisten ja erityisten pohdintojen perusteella komitea pitää moottoriajoneuvojen jälleenmyyntiä koskevan erityisryhmäpoikkeuksen säilyttämistä toistaiseksi hyväksyttävänä, mikäli varmistetaan, että ehtoja ja toimenpiteitä koskevia asetuksen (EY) N:o 1475/95 säännöksiä todellisuudessa noudatetaan kokonaisuudessaan. Lisäksi komitea suosittaa, että komissio tutkisi keinoja täydentää nykyistä asetusta. Uuden asetuksen ensisijaisena tavoitteena tulisi olla kilpailun tason yleinen nostaminen kuluttajien hyvinvointia ja turvallisuutta laiminlyömättä. Komitea odottaa saavansa tilaisuuden ilmaista huomionsa komission ehdottamista muutoksista."

Perustelu

Komission kertomuksessa mainittu ja kuluttajajärjestöjen merkillepanema saman automerkin jakelijoiden välisen kilpailun puute (*intra-brand*) johtuu pitkälti siitä, ettei ehtoja koskevia asetuksen (EY) N:o 1475/95 säännöksiä noudateta. Tämän vuoksi ei nykyisen tilanteen säilyttäminen hieman muutettuna tule kysymykseen. Pitkällä aikavälillä moottoriajoneuvoja koskevat ryhmäpoikkeukset tulee sisämarkkinoiden toimivuuden vuoksi poistaa.

Äänestyksen tulos

Jaa-ääniä: 33, ei-ääniä: 68, tyhjiä: 11.

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yhteisön satamiin saapuvia ja satamista lähteviä aluksia koskevista ilmoitusmuodollisuuksista"

(2001/C 221/24)

Neuvosto päätti 26. helmikuuta 2001 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 80 artiklan 2 kohdan nojalla pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellä mainitusta ehdotuksesta.

Asian valmistelusta vastannut "liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta" -jaosto antoi lausuntonsa 8. toukokuuta 2001. Esittelijä oli Bernd Kröger.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30. ja 31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 50 ääntä puolesta, 4 vastaan 3:n pidättyessä äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Yhteisön satamiin saapuvilta ja satamista lähteviltä merialuksilta vaaditaan suuria tietomääriä. Nämä tiedot koskevat ensisijaisesti aluksen statusta ja miehistöä, aluksen lastia ja sen määrää, aluksella kuljetettavia matkustajia, aluksen varastoja jne. Tietoja tarvitaan tulliselvitystä, satamaviranomaisten tekemiä turvallisuutta koskevia päätöksiä, siirtolaisuutta koskevien lakien valvontaa, tilastoja sekä yleensä alusten ilmoitusmuodollisuuksien sujuvaa täyttämistä varten.

1.2. Monet näistä tiedoista ovat sisällöllisesti samat joka satamassa. Monissa satamissa tietoa kuitenkin vaaditaan sa-

masta sisällöstä huolimatta eri muodoissa. Eräissä satamissa poikkeavuuksia esiintyy myös tiedon sisällön suhteen.

1.3. Sisällöllisesti samojen tietojen erilaiset käsittelytavat tulevat aluksille ajallisesti ja taloudellisesti kalliiksi. Ne mutkistavat paitsi valtameriliikenteen myös Euroopan sisäisen lyhyen matkan merenkulun hallintomenettelyitä. Tavoitteena on merialusten ilmoitusmuodollisuuksien toteuttamisen helpottaminen sekä meriliikenteen tehostaminen vähentämättä kuitenkaan sisällöllisesti jäsenvaltioiden viranomaisten tarvitsemää tietoa.

2. Komission ehdotus

2.1. Ehdottamallaan direktiivillä yhteisön satamiin saapuvia ja satamista lähteviä aluksia koskevista ilmoitusmuodollisuuksista komissio tavoittelee yhteisön satamiin ja satamista liikennöiviltä merialuksilta pyydettyjen tietojen sisällön ja muodon yhtenäistämistä. Ehdotus pohjautuu kansainvälisen merenkulkujärjestön (International Maritime Organization – IMO) yleissopimukseen kansainvälisen meriliikenteen helpottamisesta (IMOn FAL-yleissopimus), joka allekirjoitettiin 9. huhtikuuta 1965. Sopimus tuli voimaan vuonna 1967 ja sitä on muutettu useita kertoja. Sopimuksen puitteissa on kehitetty kuusi standardoitua lomaketta, jotka koskevat perustietoja satamaan saapuvan ja satamasta lähtevän aluksen statuksesta, lastiluetteloa, luetteloa aluksen varastoista, luetteloa laivaväen omaisuudesta, miehistöluetteloa ja matkustajaluetteloa. Ehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden on oman lainsäädäntönsä puitteissa huolehdittava siitä, että edellämainittujen tietoryhmien suhteen voidaan käyttää IMOn FAL-yleissopimuksen vakiolomakkeita ja että viranomaisten tunnustavat nämä lomakkeet. Lomakkeiden tarkempia käyttömääräyksiä on annettu direktiiviehdotuksen liitteessä 1.

2.2. Vakiolomakkeiden yhtenäisestä käytöstä poiketaan kahdessa tapauksessa:

2.2.1. IMOn FAL-yleissopimuksen vakiolomakkeiden käyttövelvoite ei koske lastiluetteloita. Kyseiset tiedot sisältyvät käytännössä alusten rahtiluetteloihin, ja niitä käytetään sekä kaupallisiin että virallisiin tarkoituksiin.

2.2.2. IMOn FAL-yleissopimuksen standardoiman matkustajaluettelon käyttövelvoite koskee ainoastaan matkustajien kuljettamista rahtialuksilla. Yhteisön jäsenvaltioiden satamiin tai satamista liikennöivillä matkustaja-aluksilla olevien henkilöiden rekisteröinnistä 18. kesäkuuta 1998 annetussa neuvoston direktiivissä 98/41/EY⁽¹⁾ matkustaja-aluksilta vaaditaan asiasta enemmän tietoja kuin IMOn lomakkeilla. Kaikissa muissa tapauksissa IMOn vakiolomakkeita tulee käyttää.

2.3. Ehdotuksen mukaan standardoituja lomakkeita tulee käyttää kaikkien yhteisön satamiin saapuvien ja satamista lähtevien alusten kohdalla, riippumatta niiden lipusta ja siitä ovatko ne käytössä Euroopan sisäisessä vai kansainvälisessä meriliikenteessä.

2.4. Jos vaaditut tiedot toimitetaan sähköisesti, lopullisessa sähköisessä muodossa olevan lomakkeen on loppukäyttäjän näytöllä ja tulostettuna vastattava mittasuhteiltaan standardoituja vakiolomakkeita.

2.5. Direktiivillä ei ole tarkoitus velvoittaa jäsenvaltioita IMOn sopimuksen ratifiointiin. Jäsenvaltioilla säilyy siten oikeus pyytää muihin aiheisiin liittyviä tietoja, jotka eivät kuulu IMOn FAL-lomakkeissa vaadittuihin tietoihin.

3. Huomautuksia

3.1. Talous- ja sosiaalikomitea pitää tervetulleena komission ehdotusta yhtenäistää jäsenvaltioiden yhteisön satamiin saapuvilta ja satamista lähteviltä merialuksilta vaatimien tietojen muoto. Tämä helpottaisi oleellisesti alusten ilmoitusvelvollisuuksien täyttämistä.

3.2. Ehdotuksella yksinkertaistetaan merialusten ilmoitusmenettelyitä koskevia hallintomuodollisuuksia. Tämä hyödyttää erityisesti Euroopan sisäistä lyhyen matkan meriliikennettä, jossa vierailaan yhden matkan aikana säännöllisesti useammassa eurooppalaisessa satamassa, joissa on täytettävä yhä uudelleen toistuvat tiedonantovelvoitteet. Tämä liikennemuoto kilpailee maaliikennemuotojen kanssa, joiden rasitteena tämänkaltaisia ilmoitusvelvoitteita ei ole.

3.3. Talous- ja sosiaalikomitea on aikaisemmissa lausunnoissa toistuvasti korostanut eurooppalaisen lyhyen matkan meriliikenteen roolia, kun pyritään selviämään sisämarkkinoiden aiheuttamasta liikenteen kasvusta. Itä-Euroopan valtioiden liittyessä Euroopan unioniin sen merkitys vain kasvaa. Kansainvälinen merenkulkualan foorumi (Maritime Industries Forum) – jossa ovat edustettuina komissio, jäsenvaltiot, laivanvarustamot, rahtaajat, satamat, logistiikkapalveluiden tarjoajat ja ammattiliitot – on toistuvasti vaatinut byrokraattisten esteiden poistamista Euroopan sisäisessä lyhyen matkan meriliikenteessä, jotta rahtaajien kiinnostus tätä liikennemuotoa kohtaan kasvaisi. Neuvosto kehotti 14. helmikuuta 2000 lyhyen matkan merikuljetusten edistämisestä antamassaan päätöslauselmassa⁽²⁾ komissiota esittämään IMOn FAL-lomakkeiden yhtenäistä käyttöä yhteisössä koskevia ehdotuksia. Käsillä olevalla ehdotuksellaan komissio vastaa tähän vaatimukseen, jota komitea näin ollen tukee. Talous- ja sosiaalikomitea kehottaa jäsenvaltioita yhtymään ehdotuksen poliittiseen tavoitteeseen ja luopumaan jäsenvaltiokohtaisista erityisvaatimuksista tiedonsaannin suhteen.

3.4. Komitea pitää tervetulleena, että komissio on omaksunut kansainvälisellä yhteistyöllä IMOn yleissopimuksen puitteissa kehitetyt lomakemallit eikä ole laatinut omia eurooppalaisia lomakkeita. Tämä vastaa komitean toistuvasti esittämää käsitystä, että merenkulun tehokkuus maailmanlaajuisesti toimivana taloussektorina on oleellisesti riippuvainen yhtenäisistä kansainvälisistä säännöistä.

⁽¹⁾ EYVL L 188, 2.7.1998, s. 35.

⁽²⁾ EYVL C 56, 29.2.2000.

3.5. Tämän kansainvälisyyden vaatimuksen täyttämistä edistäisi myös, mikäli vaaditut tiedot voitaisiin aluksen tai varustamon valinnan mukaisesti toimittaa vaihtoehtoisesti myös englanniksi asianomaisen sataman oman kielen sijaan. Koska komission ehdotus perustellusti koskee kaikkia yhteisön satamista tai satamiin liikennöiviä aluksia, eikä erottele niitä lipun tai liikenteen lajin mukaan, lienee järkevää, että myös tietojen sisällön toimittamisessa voidaan käyttää englantia, joka on kansainvälisen merenkulun ensisijainen viestintäväline.

3.6. Talous- ja sosiaalikomitea pitää hallintomenettelyiden keventämistä ja siitä yhteisön meriliikenteelle koituvia helpotuksia erittäin toivottavana. IMon FAL-yleissopimuksen on nykyisin ratifioinut 81 valtiota, joista kuitenkin 52 on esittänyt varauksia yksittäisten määräysten suhteen. Seurauksena on ollut, että kansainvälisesti sovitut toimenpiteet menettelytapojen helpottamiseksi ja yksinkertaistamiseksi on ainoastaan

osittain saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä. Komitea kehottaa siksi komissiota ja jäsenvaltioita yhdessä tarkastelemaan, millä aloilla lähentämissäännösten lisääminen voisi yksinkertaistaa yhteisön satamiin tai satamista liikennöivien alusten ilmoitusmenettelyitä. Esimerkkinä mainittakoon FAL-yleissopimuksen sisältämä suositus, jonka mukaan joka satamassa tulisi osoittaa keskitetty taho, jolle kaikki tarvittavat tiedot on toimitettava, vaikka jatkossa yksittäisistä tietoryhmittä vastaavatkin eri viranomaiset (kuten tullit-, terveys- ja maahanmuuttoviranomaiset). Hallintomuodollisuuksia helpottaisi edelleen FAL-yleissopimuksessa suositeltu menettelytapa tullimuodollisuuksien hoitamiseksi etukäteen, jolloin ilmoitusmuodollisuuksien täyttämiseen satamassa tarvittava aika lyhenisi. Samoin tulisi ottaa huomioon, ettei tilastotietojen keruun tulisi haitata tai hidastaa meriliikennettä. Komission nykyisen direktiiviehdotuksen sisältöä tulisi siis tulevaisuudessa laajentaa.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission yksiköiden valmisteluasiakirja ”Tiede, yhteiskunta ja kansalaiset Euroopassa”

(2001/C 221/25)

Talous- ja sosiaalikomitea päätti 21. syyskuuta 2000 työjärjestyksensä 23 artiklan 3 kohdan mukaisesti antaa lausunnon komission yksiköiden valmisteluasiakirjasta ”Tiede, yhteiskunta ja kansalaiset Euroopassa”.

Asian valmistelusta vastannut ”työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus” -jaosto antoi lausuntonsa 2. toukokuuta 2001. Esittelijä oli Gerd Wolf.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30.–31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 81 puolesta ja 1 vastaan.

1. Johdanto

1.1. ”Tiede, yhteiskunta ja kansalaiset” on erittäin merkittävä yhteiskuntapoliittinen aihe. Vaikka komission kanta asiaan ei olekaan vielä lopullisesti muotoutunut, se on kuitenkin laatinut sitä käsittelevän valmisteluasiakirjan SEK(2000) 1973. Talous- ja sosiaalikomitea käyttää tervetullutta tilaisuutta hyväkseen ja esittää yksityiskohtaisesti käsityksensä tästä erittäin monivaihteisesta aiheesta käsillä olevalla oma-aloitteisella lausunnolla, jossa useasti tukeudutaan suoraan komission valmisteluasiakirjaan.

1.2. TSK yhtyy heti aluksi komission seuraaviin toteamuksiin:

”Tiede ja teknologia ovat yhteiskuntien kehittymiseen selvimmän vaikuttavia tekijöitä – –.”

”Tämän alan kysymykset ovat yhteiskunnan ratkaistaviksi tulevista kysymyksistä vaikeimpia niiden teknisen ja usein hajanaisen luonteen, niihin liittyvän epävarmuuden ja niiden käsittelemiseksi tarvittavan erikoistiedon luonteen vuoksi.”

1.3. Euroopan unionin toimielimenä saamistaan tehtävistä sekä jäsenvaltioiden eri yhteiskunnallisten ryhmittymien edustajista muodostuvasta kokoonpanostaan johtuen TSK:lla on erityisen hyvät edellytykset ottaa seuraavassa periaatteellisesti ja yksityiskohtaisesti kantaa myös näihin kysymyksiin.

1.4. Komitea toteaa tyytyväisenä, että komissio tukeutuu asiakirjassaan myös TSK:n 24. toukokuuta 2000 komission tiedonannosta "Kohti eurooppalaista tutkimusaluetta" antamassa lausunnossa⁽¹⁾ esitettyihin suosituksiin. Kyseisen lausunnon viidennessä luvussa "Tutkimus ja yhteiskunta" käsitellään jo osia tästä aihepiiristä.

1.5. Komission asiakirjassa tarkastellaan kysymyksiä, jotka nousevat esiin tiedettä, yhteiskuntaa ja kansalaisia käsittelevissä keskusteluissa, ja joita kansalaiset ja poliittiset päätöksentekijät pitävät yhä tärkeämpinä:

- Miten tutkimuspolitiikkaa voitaisiin toteuttaa yhteiskunnan todellisten tavoitteiden hyväksi ja miten yhteiskunta saataisiin täysin mukaan tutkimusohjelmien toteutukseen?
- Miten riskejä on hallittava? Mitä ennalta varautumisen periaatteen noudattaminen merkitsee käytännössä? Miten voidaan ottaa samanaikaisesti huomioon teknologian edistymisen eettiset näkökohdat ja seuraukset sekä tutkimuksen ja tiedonsaannin vapauden väistämättömät seuraukset?
- Mitä voidaan tehdä tiedettä ja yhteiskuntaa koskevan vuoropuhelun tehostamiseksi? Miten voitaisiin parantaa tieteen tuntemusta ja lisätä nuorten kiinnostusta tieteelliseen uraan? Miten lisättäisiin naisten osuutta tieteessä ja tutkimuksessa?

*1.6. Kyse on siis seuraavista kolmesta aihepiiristä:

- tieteellisten saavutusten merkitys, niiden vaikutukset ja vastaanotto yhteiskunnassa sekä mahdollisuudet niiden hallitsemiseen
- kansalaisten, yhteiskunnan sekä tieteentekijöiden ja tutkijoiden keskinäinen ymmärrys ja viestintä
- nuorten motivaatio tieteellisen koulutuksen hankkimiseen ja tutkijan uran valitsemiseen.

1.7. Pystyäkseen käsittelemään kysymyksiä järjestelmällisesti ja laatimaan selkeät suositukset TSK jaottelee lausuntonsa seuraaviin lukuihin:

2. Historiallinen prosessi ja sen tulos
3. Kansalaiset, yhteiskunta ja tieteelliset saavutukset
4. Yhteiskunta, tutkijat ja tiede: keskinäinen ymmärrys
5. Tieteellinen koulutus osaamis-yhteiskunnan edellytyksenä
6. Tutkimuspolitiikka ja yhteiskunnan etu
7. Yhteenveto ja suositukset

2. Historiallinen prosessi ja sen tulos

2.1. Yksi varmaankin oleellisimmista ihmisen elämästä erottavista ominaisuuksista on vastausten etsiminen olemassaolon peruskysymyksiin sekä pyrkimys selvittää maailman-kaikkeuden ja moraalilait.

2.1.1. Perustavia filosofisia ja tieteellisiä tuloksia saavutettiin jo antiikissa. Yhdessä matematiikan, logiikan ja geometrian saavutusten sekä uusien tekniikkojen kanssa ne edistivät senaikaisten korkeakulttuurien kehitystä.

2.2. Renessanssin ja valistuksen aikakausina tämä prosessi sai Euroopassa uutta vauhtia ja käynnisti vielä pitemmälle johtavan kulttuurisen ja tieteellisen kehityskulun.

2.2.1. Käynnistäjänä oli jälleen teknisten innovaatioiden (kirjanpaino, ruuti, kaivostoiminta, merenkulku, vesi- ja tuulimyllyt) monimutkainen yhteisvaikutus kaupan, uusien maanosien löytymisen, uusien yhteiskuntakäsitysten sekä aiemmin tuntemattomien luonnonlakien vähittäisen selvittämisen ja tähän liittyvän luonnonilmiöiden salaperäisyyden poistumisen kanssa.

2.2.2. Prosessia säestivät jännitteet, sodat ja yhteiskunnalliset selkkaukset, jotka eivät johtuneet ainoastaan dynastisista ja valtopoliittisista pyrkimyksistä ja riidoista, vaan myös ajatusmaailman murroksista, talouspoliittisista muutoksista sekä työmaailmaa muuttavista uusista tekniikoista.

2.2.3. Uuden tiedon löytäjät ja levittäjät eivät olleet kaikkina aikoina yhteiskunnan hyväksymiä vaan joutuivat joskus ideologisten jännitteiden uhriksi ja vainotuksi. Tästä asiailasta kasvoi ajatus tieteen ja opetuksen vapaudesta.

⁽¹⁾ EYVL C 204, 18.7.2000.

2.3. Luonnontieteillä oli prosessissa avainrooli. Niiden erityinen tunnusmerkki ja menestyksen perusta oli Euroopassa kehitetty empiirinen tutkimusmetodi, jolle on ominaista koetusten ja teoreettisen tulkinnan/ennakoinnin vuorovaikutus.

2.3.1. Samanaikaisesti alun perin filosofian yläkäsitteen alle kootut tieteenhaarat – etenkin luonnontieteet ja matematiikka – saavuttivat aseman itsenäisinä aloina ja tuottivat tasaisessa ja edelleen jatkuvassa kasvuprosessissa uusia ja usein vallankumouksellisia tuloksia, joista kehittyi nykyaikaisen tekniikan perusta.

2.3.2. Tieteenalojen väistämätön erikoistuminen ei kuitenkaan saa johtaa niiden yhteisten ominaisuuksien unohtamiseen. Juuri ”tieteidenväliset” lähestymistavat saavat sitä enemmän merkitystä, mitä syvemmltä ja tarkemmin tiede luotaa todellisuuden monimutkaisia rakenteita. Tähän liittyy myös pyrkimys lähentää luonnontieteitä ja humanistisia tieteitä uudelleen.

2.4. Aikojen myötä tieteellinen katsantokanta on syrjäyttänyt myyttisen maailmankatsomuksen.

2.5. Tämän prosessin tuloksena siihen osallistuvien kansojen ja alueiden elinolosuhteet ovat muuttuneet ja parantuneet enemmän kuin koskaan aikaisemmin ihmiskunnan historiassa.

2.5.1. Tähän oleellisesti liittyvä tekijä on myös energiaa kuluttavien (tarkemmin: energiaa muuntavien) koneiden ja teollisten menetelmien kehittäminen ja tehokäyttö: energiasta on tullut hyvinvoinnin ”ravintoaine”.

2.5.2. Seuranneet teknologiset, lääketieteelliset, kulttuuriset, sosiaaliset ja poliittiset saavutukset ovat nykyisen liikkuvan hyvinvointi- ja tietoyhteiskunnan edellytyksiä ja tunnusmerkkejä. Vasta niiden avulla ihmiset (Euroopassa) pitkälti vapautuivat silkan ruumiillisen työn rasituksesta ja päästiin yleisesti nauttimaan aiemmin vain pienen joukon etuoikeutena olleesta liikkumattomasta. Arvokkaita koulutusmahdollisuuksia avautui kaikille kansalaisille ja osaamisyhteiskunnan kehittyminen tuli mahdolliseksi.

2.5.3. Tietyissä valtioissa tai tietyillä alueilla saavutettu hyvinvointi – bruttokansantuotteella, työllisyysasteella ja muilla indikaattoreina mitattuna – liittyy selkeästi asianomaisen valtion tai alueen tutkimuksen ja kehityksen tasoon. Valtioiden ja kansojen kansantaloudellisen kilpailukyyn lisäksi myös niiden nauttima kulttuurinen ja poliittinen arvostus on riippuvainen niiden taloudellis-teknisestä suorituskyvystä.

2.6. Ihminen on oppinut pitkälti suojautumaan monelta perusuhalta, kuten nälältä, kylmältä ja sairauksilta. Ihminen tuntee itsensä maailman herraksi ja toimii sen mukaisesti. Siten emme ole ainoastaan saavuttaneet mahdollisuuksia hyvinvointiin, vapauteen ja valtaan, vaan olemme myös ottaneet kantaaksemme lisää vastuuta.

2.7. Jatkuvan nopean (maailmanlaajuisen) väestönkasvun myötä sekä vaikuttamalla toimillamme ja elintavoillamme luontoon ja ympäristöön meistä on tullut oleellinen tekijä kotiplaneettamme kehityksessä. Monissa lähteissä (kuten Stoppani, Crutzen ja Stoermer) on ehdotettu, että nykyaika nimetään ”antropotsooiseksi maailmankaudeksi”.

2.8. Väistämättömien – ihmisistä riippumattomien (katso myös kohta 2.9 ja 3.7.1) – uhkien ja (luonnon-) katastrofien kuten tulivuorenpurkausten, jääkauden, asteroidin putoamisen, maanjäristysten, tulvien, epidemioiden jne. lisäksi biosfäärille muodostuu nyt uusia uhkia, joiden aiheuttaja on ihmiskunta itse, sen elintavat ja tekniikka.

2.8.1. Merkittävä rooli on pitkälle kehittyneillä joukkotuhoojilla (kemiallisilla, biologisilla ja ydinaseilla), joiden käyttäminen johtaisi mittaamattomaan, mahdollisesti jopa maailmanlaajuisen tuhoon.

2.9. Siten Euroopan kansalaisten ja yhteiskuntien on pyrittävä omien elinolosuhteidensa ja biosfääriinsä säilyttämiseen, uhkien välttämiseen ja samalla hyvinvoinnin ja elämänlaadun varmistamiseen ja lisäämiseen sekä auttamaan toisia kansoja näiden samojen tavoitteiden saavuttamisessa. Ihmisen ja elintapojemme aiheuttamia riskejä on tutkittava edelleen sekä kehitettävä tekniikoita ja laadittava sopimuksia niiden hallitsemiseksi ja poistamiseksi.

2.10. Yhteiskunta ja kansalaiset ovat huomanneet, että tiede on oleellinen osa kulttuuriamme, ja että innovaatio ja teknologinen edistys turvaavat Euroopan kilpailukyyn. Tämä vaatii tieteen ja tutkimuksen lisäämistä. Kaikki jäsenvaltiot (vaikkakin eri laajuisesti) ja Euroopan unioni ohjaavatkin tähän tarkoitukseen huomattavia – joskaan ei aina riittäviä – varoja.

2.10.1. Varojen määrästä, jakamisesta ja käytöstä tieteen, yhteiskunnan ja kansalaisten on tehtävä merkittäviä ja vaikeita päätöksiä.

2.10.2. Yhteiskunnan, kansalaisten ja tiedemaailman on toimittava yhteistyössä tulevaisuuden ja osaamisyhteiskunnan rakentamiseksi. Tehtäviensä ja kokoonpanonsa johdosta TSK:lla on tässä avainrooli.

3. Kansalaiset, yhteiskunta ja tieteelliset saavutukset

3.1. Nykyisen (kansalais)yhteiskunnan tunnusmerkkinä on muodollisten järjestöjen ja rakenteiden kehittyminen, jotka heijastavat kansalaisten sosiaalista, ammatillista, ideologista tai kulttuurista identiteettiä sekä ajavat heidän etujaan.

3.1.1. Vaikka tieteenharjoittajat ovatkin yhtäältä osa yhteiskuntaa, he toisaalta eroavat siitä ammattinsa erityispiirteiden ja tutkimustulostensa vaikutusten vuoksi, ja seurauksena saattaa olla tutkijoiden ja yhteiskunnan välisiä viestintäongelmia ja keskinäisen ymmärtämyksen puutetta sekä vaikeuksia vastuukysymysten selvittämisessä.

3.1.2. Kansalaiset odottavat tieteen tuloksilta terveyttä, pitkää elämää, hyvinvointia (esimerkiksi innovaation avulla), turvaa uhkilta ja elämänlaatua. Samalla he pelkäävät tuntematonta ja käsittämätöntä.

3.1.2.1. Lisäksi yhteiskunta ja kansalaiset edellyttävät, että tieteenharjoittajat noudattavat ammattikuntansa sääntöjä, pysyvät totuudessa, eivät petkuta eivätkä riko vakiintuneita eettisiä arvokäsityksiä vastaan.

3.1.3. Kansalaisilla ei kuitenkaan yleensä ole riittävästi tietoa tieteestä ja tekniikasta, eli uusimmista tieteellisistä saavutuksista, tieteellisen tutkimuksen mahdollisuuksista ja riskeistä, tieteen ja tutkimuksen työtaivoista ja toimintaedellytyksistä tai tieteellisten saavutusten pohjalta kehitettyihin teknologioihin liittyvistä mahdollisuuksista ja riskeistä.

3.1.4. Yhtäältä tieteeseen kohdistuu siis kansalaisten ja yhteiskunnan asettamia suuria odotuksia, jotka perustuvat sen valtaviin saavutuksiin sekä tutkijoiden omiin lupauksiin. Toisaalta tieteen ja tekniikan aiheuttamat riskit ja uhat voivat – yhdessä suuren ja nopeasti kasvavan kansalaisten ja tiedemaailman välisen tietöeron kanssa – johtaa tieteen ja tutkimuksen uudelleenmystifointiin tai jopa demonisointiin. Nämä ovat seuraavassa hahmoteltujen komission ehdotusten kaksi puolta.

3.1.4.1. Ylimoitettut ja epärealistiset odotukset voivat johtaa kansalaisten pettymykseen ja skeptisyyteen ja siten peittää näkyvistä täysin perustellut odotukset ja realistiset mahdollisuudet.

3.1.4.2. Uudelleenmystifointi tai peräti demonisointi veisi pohjan yhteiskunnan, kansalaisten ja tieteen asialliselta kommunikoinnilta ja arvioinnilta ja olisi myös jyrkässä ristiriidassa tieteen olemuksen kanssa.

3.1.5. Komission valmisteluasiakirjassa tarkastellaan eräitä tieteen, yhteiskunnan ja kansalaisten suhdetta koskevia tekijöitä.

3.2. Komission mukaan "tieteen ja yhteiskunnan väliset suhteet tämän päivän Euroopassa ovat ristiriitaiset. Tiede ja teknologia vaikuttavat olennaisesti talouselämään ja yhteiskunnan toimintaan ja kohentavat päivä päivältä enemmän Euroopan kansalaisten elämää. Kansalaiset odottavat tieteeltä ja teknologialta yhä enemmän, ja eurooppalaisessa yhteiskunnassa niiden odotetaan ratkaisevan tavalla tai toisella lähes ongelman kuin ongelman".

3.2.1. Kansalaisten odotukset pohjautuvat tähänastisiin kokemuksiin. Kahdensadan viime vuoden aikana Euroopassa toteutunutta keskimääräisten reaaliensoiden (eli ravintoon, vaatteisiin, asumiseen, terveydenhuoltoon, koulutukseen, matkoihin ja viihteeseen käytettävissä olevat varat) valtavaa kasvua olisi aikoinaan pidetty mahdottomana. Yksin 120 viime vuoden aikana keskimääräinen elinikä on yli kaksinkertaistunut.

3.2.1.1. Nykyisin kaikille väestöryhmille avoin koulutusjärjestelmä on kehitetty niin pitkälle, että aktiivisen työelämän aloittavien keskimääräinen ikä on nykyään miltei sama kuin keskimääräinen elinikä 400 vuotta sitten. Euroopan unionin jäsenvaltioiden hallintojärjestelmät ovat demokraattiset, oikeusvarmuus, sosiaalinen suojelu ja henkilökohtainen vapaus ovat ennennäkemättömällä tasolla.

3.2.2. Koska määrällisen lisäkasvun mahdollisuudet – mutta myös resurssien saatavuus – vaikuttavat nykyiseltä kannalta katsoen rajallisilta, kansalaisten odotukset keskittyvät enemmän laadullisiin parannuksiin, saavutetun turvaamiseen, vaarojen hallintaan sekä kestäviin tekniikoihin. Kuitenkin täysin ennakoimattomat löydöt ja saavutukset voivat avata uusia rajat ylittäviä mahdollisuuksia ja näkymiä.

3.2.3. Tutkimuksella ja kehityksellä istutetaan tulevien innovaatioiden, hyvinvoinnin ja rauhan siemenet.

3.2.4. Edistyksen merkitys, edellytykset ja laajuus eivät kuitenkaan ole päässeet juurtumaan kansalaisten tietoisuuteen. Syynä ovat usein pettyminen, koska odotukset olivat olleet epärealistiset, sekä todelliset tai kuvitellut uhat, jotka ovat tai voivat olla tieteellisen saavutusten teknisen sovelluksen seurauksia.

3.2.5. TSK suosittelee siksi, että kohdassa 2.5 ja sen alakohdissa kuvailusta kehityksestä välitetään parempaa tietoa jo kouluopetuksessa (ks. luku 5), jotta kansalaisille muodostuu käsitys Euroopan yhteisistä kulttuurisaavutuksista ja samalla

eurooppalaisen tutkimusalueen historiallisesta merkityksestä. Näin avautuu myös mahdollisuus tasapainoisemman suhteen kehittämiseksi yhteiskunnan, kansalaisten ja tieteen välille.

3.3. Komission valmisteluasiakirjassa todetaan kuitenkin myös: "Toisaalta tieteen ja teknologian kehitykseen suhtaudutaan yhä epäluuloisemmin, joskus jopa vihamielisesti, eikä tieteen suuri seikkailu herätä enää yhtä varauksetonta innostusta kuin muutama vuosikymmen sitten. Kansalaisia askarruttavat yhä enemmän tieteen ja teknologian kehityksen yhteiskunnalliset ja eettiset seuraukset sekä edellytykset, joilla alan perusvalinnat tehdään (tai ei tehdä)."

3.3.1. Vaikka tämä väittämä ei TSK:n mielestä enää pädekään yleisesti – pyrkimys osaamisyhteiskuntaan ja -talouteen puhuu aivan toisenlaisesta asenteesta – se vastaa kuitenkin huomattavassa osassa yhteiskuntaa vallitsevaa näkemystä. Syitä löytyy useampia.

3.4. Ensinnäkin kyse on siitä itsestään selvästä tosiasiasta, että mitä suurempaa hyötyä jokin työkalu tai apuväline – ja tässä tarkoitetaan tieteellisiin saavutuksiin pohjautuvia, erityisen tehokkaita tekniikoita ja menetelmiä – pystyy tuomaan, sitä suurempaa vahinkoakin sillä voidaan aiheuttaa virheellisellä tai tahallisella väärinkäytöllä. Mahdollisuus käyttää tieteellisiä saavutuksia hyvään tai pahaan ovat saman kolikon kaksi puolta (ks. myös 3.4.5).

3.4.1. Kyse on siis siitä, pitäisikö tehokkaiden tekniikoiden tai menetelmien kehittämis-mahdollisuudet kieltää kokonaan, koska on olemassa perusteltu huoli niiden väärästä käytöstä tai niiden hallinnan menettämisestä, jolloin seuraukset voivat olla tuhoisat. Pitäikö tai voiko siis estää luonnonlakien selvittämistä, koska niiden pohjalta voidaan kehittää vaikutuksiltaan suuria tekniikoita?

3.4.2. Ydinkysymys on, riittävätkö ihmisen ja yhteiskunnan kyvyt ja voimat kehittämään sääntöjä tutkimusmetodien ja -tulosten vastuulliselle käytölle, päivittämään ne uusimman tiedon mukaisiksi sekä takaamaan, että niitä myös noudatetaan.

3.4.3. Ottaen huomioon, että jo nyt on keksitty ja kehitetty erittäin tehokkaita menetelmiä ja tekniikoita, ja että näiden käyttö tuhoa tuottaviin tarkoituksiin on periaatteessa mahdollista, edessämme on erittäin vaikea ja tärkeä tehtävä kehittää tulevaisuudessa yhteiskunnallisia ja poliittisia – sekä yhä

enemmän myös maailmanlaajuisia – hallintamenetelmiä, jotka yhtäältä edistävät terveyttä, kansantaloutta ja yksilön kehitysmahdollisuuksia ja toisaalta vähentävät ja hillitsevät samalla vakavien seurausten riskejä.

3.4.4. Tieteen vapaus on osa Eurooppalaista perusoikeuskirjaa. Sitä voidaan rajoittaa ainoastaan muiden perusoikeuksien – kuten oikeuden ihmisarvoon, elämään ja henkilökohtaiseen koskemattomuuteen – nojalla (ks. myös 3.7).

3.4.5. Olisi erehdys luulla, että "paremmalla" tutkimuspolitiikalla voitaisiin estää muu kuin "hyvään tarkoitukseen" tähtäävä tutkimus ja siten jo alun perin välttää vahingollisten seurausten tai tuhoisan käytön mahdollisuus.

3.5. TSK tukee siksi komission aikomusta käynnistää kohdissa 3.2 ja 3.3 käsitellyjä kysymyksiä koskeva keskustelu myös Euroopan tasolla ja kehittää tähän tarvittavat välineet. TSK tukee siten komission seuraavia toteamuksia:

3.5.1. "Teknologiaan liittyvän riskin ja yleisemmin tiede ja yhteiskunta -teemaan liittyvien kysymysten käsittelemiseksi tarvitaan uusia Euroopan taseoisia vuoropuhelun muotoja tutkijoiden, asiantuntijoiden, poliittisten päättäjien, teollisuuden edustajien ja kansalaisten välille."

3.5.2. "Tällaiset todelliset tai oletetut riskit on myös nähtävä oikeassa mittakaavassa. Ne on suhteutettava niihin hyötyihin, joita tiede ja teknologia tarjoavat yhteiskunnalle yleensä ja jokaiselle yksilölle erikseen."

3.5.3. TSK korostaa sitoumustaan ja aikomustaan osallistua Euroopan unionin toimielimenä täysipainoisesti tähän keskusteluun. Koska komitea koostuu jäsenistä, joilla on asiantuntevasta, yhteiskunnan eri näkökannat pääsevät TSK:n puitteissa tasapainoisesti esille.

3.5.4. TSK haluaa huomauttaa, että keskustelun tehokkuuden ja menestyksen takaamiseksi tieteellisten erityisasiantuntijoiden valinnassa ja kohtelussa tulisi noudattaa tiettyjä periaatteita. Asiantuntijoiden tulisi täyttää mm. seuraavat ehdot:

- perusteellinen asiantuntemus, joka on osoitettava ja jota on vaalittava osallistumalla jatkuvasti aktiiviseen tutkimustyöhön

- mielipiteen ja ilmaisun vapaus
- (mahdollisimman suuri) ulkoinen ja sisäinen riippumattomuus
- kyky selkeään ilmaisuun.

3.6. Erityisenä ongelmana ovat sitäpaitsi kansalaisten (tieteellisen tutkimuksen kehitystilanteen huomioon ottaen) objektiivisesti perusteettomat pelot, jotka johtuvat tietämättömydestä, väärinkäsityksistä tai riittämättömistä arviointiperusteista. Usein erityisesti kyky käsittää määriä koskevia tietoja esimerkiksi tiettyjen aineiden tai säteilyn aiheuttamien terveysvaarojen suhteen on riittämätön.

3.6.1. Mielenkiintoista on, että etenkin niissä Euroopan maissa, joissa perusuhat ja -riskit (kuten nälänhätä, kylmyys, taudit, äärimmäinen köyhyys, oikeudellinen mielivalta, sorto, vapauden puute) on voitettu kaikkein menestyksekkäimmillä teknisen, sosiaalisen ja poliittisen kehityksen avulla, yhä useammin myös pienet ja usein vain kuvitellut riskit voivat aiheuttaa suurta pelkoa. (Olisikin tutkittava, onko ihmisellä tietty objektiivisista olosuhteista riippumaton psyykinen potentiaali kehittää tuntematonta koskevia pelkoja, joka tarvittaessa itse etsii tai jopa luo kohteen pelolle.)

3.6.2. Nämä reaktiot on pyrittävä muuttamaan todenperäisimmiksi vertailemalla pelon kohteita muihin, erityisesti väistämättömiin ja aina uhkaaviin riskeihin.

3.6.3. Jotta yksittäisissä tapauksissa arviointi olisi mahdollisimman asiallista ja tasapainoista todellisia uhkia kuitenkin unohtamatta, tarvitaan välttämättä riittävää asiantuntemusta kyseessä olevista tieteellis-teknisistä ja poliittis-yhteiskunnallisista ongelmista. Vakaa asiantuntemus edellyttää perusteellista koulutusta. Tämä liittyy komission asiakirjassa esitettyyn tavoitteeseen saada tiede tutummaksi kansalaisille (ks. erityisesti luku 5).

3.7. Komissio vaatii perustellusti Euroopan tasolla käytävää keskustelua näistä kysymyksistä. Siinä tulisi entistä paremmin selvittää, liittyvätkö eettiset ongelmat tai riskit

- jo itse tiedonhankintaan – eli varsinaiseen tutkimustyöhön – (kuten esimerkiksi eläviä organismeja tutkittaessa)
- uuden tiedon pohjalta kehitettävien tekniikoiden mahdollisesti vaaralliseen käyttöön

- väestön kasvuun (tai alueellisesti myös vähenemiseen), hyvinvoinnin lisääntymiseen ja seurauksista piittaamattomiin kulutus- ja elintapoihin.

3.7.1. Viimeksi mainittuun ryhmään kuuluvat etenkin ne – ensisijaisesti ympäristöä koskevat – ongelmat ja riskit, jotka ovat kehittyneet vasta nopean väestönkasvun sekä luonnonvarojen kulutuksen, päästöjen ja tilantarpeen lisääntymisen eli aineellisen hyvinvoinnin myötä. Tieteen tuoma hyöty voi muuttua ongelmaksi, jos se vaikuttaa kielteisesti ihmisten käyttäytymiseen (esimerkiksi hyvinvoinnin aiheuttamat ongelmat).

3.7.2. Usein nimenomaan tiedeyhteisön jäsenet ovat itse ensimmäisinä tunnistaneeet tämänkaltaiset ongelmat (esim. otsoniaukko, kasvihuoneilmiö), ehdottaneet mahdollisuuksia niiden ratkaisemiseksi ja siten käynnistäneet poliittisen prosessin (esimerkiksi Montrealin pöytäkirja) (ks. myös 6.3.2).

3.8. Komissio ottaa tässä yhteydessä myös esiin kysymyksen siitä, voidaanko asiaan liittyvistä eettisistä arvokäsityksistä (esimerkiksi embryonaalisten kantasolujen suhteen) saavuttaa EU:ssa yhteinen kanta ja kehittää siitä eurooppalainen säännöstö.

3.8.1. TSK suosittelee, että komissio ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin näiden ongelmien asiallis-tieteellisten sekä eettisten näkökohtien määrittelemiseksi ja selvittämiseksi, jotta saadaan tarvittava pohja poliittiselle päätöksenteolle (ks. myös 4.9).

3.8.2. Ottaen kuitenkin huomioon selkeät erot ja jopa vastakohtaisuudet jäsenvaltioiden asenteissa TSK suosittelee toisaalta, että yhtenäisen eurooppalaisen säännösten luomisessa tulisi edetä erittäin varovasti, jotta Euroopan yhdyntymistä ei vaikeutettaisi mahdollisesti vältettävissä olevilla ja tunneperäisillä kiistoilla.

3.9. Lisäksi ajoittain syntyy vaikutelma, että keskusteluissa on usein myös kysymys humanististen ja luonnontieteiden keskinäisestä kamppailusta, jossa kilpaillaan siitä, kumpi katsantokanta pääsee yhteiskunnassa vallalle (C.P. Snown ”kaksi kulttuuria”).

3.9.1. TSK suosittelee siksi kaikkien sellaisten toimien tukemista, jotka vähentävät humanististen ja luonnontieteiden vastakkainasettelua ja sen sijaan edistävät niiden yhdyntymistä. Tähän kuuluu myös metodeista, käsitteenmuodostuksesta, tulosten arvioinnista jne. käytävä keskustelu.

3.9.2. TSK viittaa mm. empiiristen ja kvantitatiivisten meto-
dien lisääntyneeseen käyttöön yhteiskuntatieteissä (johon liit-
tyy myös vähentynyt ideologisointi). Erittäin ajankohtainen
esimerkki on aivotutkimus, jossa yhdistyvät neurologia, fysiik-
ka, psykiatria, psykologia, kielitiede ja tietojenkäsittely. Lisäksi
myös tieteen, matematiikan ja taiteen välillä on olemassa
tiettyjä yhtäläisyyksiä, kuten pyrkimys yksinkertaisiin, harmo-
nisiin ja esteettisiin ratkaisuihin (ks. myös 4.7).

3.9.3. TSK korostaa humanististen tieteiden keskeistä mer-
kitystä Euroopan yhteiskunta- ja oikeusjärjestelmille, kielille ja
kulttuureille sekä historiallisen ja yhteiskunnallisen identiteetin
muodostumiselle. Siten komitea tukee komission suositusta
kiinnittää ”enemmän huomiota humanististen tieteiden tarjo-
amiin mahdollisuuksiin”.

3.9.4. Erityisen tärkeitä aloja, joilla humanistiset ja luon-
nontieteet kohtaavat ja vaikuttavat yhdessä, ovat tieteen vastuu,
tiedeteoria, etiikka – myös tieteen ja tutkimuksen etiikka –
sekä tieteellisten innovaatioiden johdosta muuttuva ihmisen
käsitys itsestään ja paikastaan maailmassa ja maailmankaikkeu-
dessa.

3.9.5. Humanististen ja luonnontieteiden arvokkain yhtei-
nen kulttuuritehtävä on lisätä, syventää, välittää ja vaalia tietoa
ihmisestä ja maailmasta.

4. Yhteiskunta, tutkijat ja tiede: keskinäinen ymmärrys

4.1. Tärkein edellytys kilpailukyvyyn säilyttämiselle ja me-
nenestyksen takaamiselle osaamisyhteiskunnassa ja -taloudessa
on tutkijavojien kouluttaminen ja pitäminen, eli tietopää-
oman lisääminen ja vaaliminen. Tässä suhteessa nykytilanne
antaa aiheita huoleen.

4.1.1. Talous- ja sosiaalikomitea pitää tutkijoiden koulutta-
mista tärkeänä toimenpiteenä, mutta lisäksi olisi kiireesti
huolehdittava siitä, että tieteenharjoittajan urasta tehdään
riittävän vetovoimainen, jotta

- riittävä määrä nuoria ryhtyy opiskelemaan luonnontie-
teitä
- maailmanlaajuisesta kysynnästä huolimatta Euroopan tie-
demaailma pystyy siirtämään riittävästi tietopääoma
omaan käyttöönsä, kunhan nämä uudet tieteenharjoittajat
ovat saaneet opintonsa päätökseen.

4.1.2. Tutkija-ammateille on osaamisyhteiskunnassa annet-
tava niin korkea asema, että se saa nuoret ryhtymään vaivalloi-
seen, pitkäaikaiseen (käytännössä elinikäiseen) ja vaativaan
opiskeluun (ks. myös 5.2). Tämä edellyttää asianmukaisten –
myös taloudellisesti kannustavien – uramahdollisuuksien sekä
tämän ammattiryhmän merkitystä vastaavan yhteiskunnallisen
ja sosiaalisen statuksen tarjoamista sekä naisille että miehille.

4.1.2.1. Esimerkkinä askeleesta oikeaan suuntaan mainitta-
koon komission 17. helmikuuta 1999 antama tiedonanto
aiheesta ”Naiset ja tiede – Naiset mukaan rikastuttamaan
Euroopan tutkimustoimintaa”⁽¹⁾.

4.1.3. Edellytyksenä on lisäksi, ettei suuri osa yhteiskuntaa
suhtaudu tieteeseen ja tekniikkaan sekä näiden saavutuksiin
yksioikoisen kielteisesti, sillä jos ammattia ja sen harjoittajien
saavuttamia tuloksia pidetään ei-toivottuina, se tuskin kannus-
taa tutkijauran valintaan.

4.1.4. Tavoite vaatii poliittista ja taloudellista uudelleenar-
viointia sekä asianmukaisia toimia.

4.2. Pätevyyden, tuloksellisuuden tai peräti johtavan ase-
man saavuttaminen tietyllä tieteenalalla edellyttää kyseessä
olevilta tutkijoilta tai tutkijaryhmiltä tavallisesti monta vuotta
kestävää ja vaativaa sisäänajojaksoa. Lisäksi usein on aluksi
hankittava kallis tekninen laitteisto sekä luotava tarvittava
tieteellinen kasvualue eli tutkimusrakenteet. Kyseessä on
arvokas ja kallis sijoitus tietopääomaan ja tutkimusinfrastruk-
tuuriin.

4.3. Hyvää ja tuloksellista tutkimusta ei siis voida käynnis-
tää, lopettaa tai suunnata uudelleen taloudellisten syklien tai
poliittisten virtausten mukaan, vaan se vaatii jatkuvuutta ja
vakautta.

4.3.1. Eräiden jäsenvaltioiden poliittiset prioriteetit ovat
kymmenen viime vuoden aikana sotineet tätä näkemystä
vastaan ja vaikuttaneetkin oleellisesti tieteen tai tekniikan
valitsevien opiskelijoiden määrän jyrkkään laskuun. Seuraukse-
na on ollut Euroopan kilpailukyvyyn vaarantuminen maailman-
laajuisilla markkinoilla.

4.4. Vaikka jatkuvuus ja asteittainen kehitys ovatkin oleelli-
sia edellytyksiä tutkimuksen menestykselle, se ei tarkoita, että
tutkimus juuttuisi auttamattomasti yhdelle uralle. On kuitenkin
huolehdittava siitä, että suunnanmuutoksia ja niiden toteutta-
mistapoja harkitaan riittävästi.

⁽¹⁾ KOM(1999) 76 lopullinen.

4.4.1. Lupaavat uudet tutkimusideat syntyvät – usein odotamattomien – tutkimustulosten seurauksina ja tulevat siten itse tutkijoilta, joilla on tarvittava asiantuntemus niiden eteenpäin viemiseen.

4.4.2. Useimmat suuret löydöt – kuten fysiikan alalla sähkömagneettinen voima ja induktio, sähkömagneettiset aallot, röntgensäteily, katodisädeputket, transistorit ja laserit sekä biologian alalla DNA:n rakenne (kaksoiskierre) – olivat perustutkimuksen tuloksia eivätkä liittyneet mihinkään tiettyyn sovellukseen.

4.4.3. Yksi ainoa uusi idea voi käynnistää innovaation ja teknisen edistyksen vyöryn ja vaikuttaa moneen talussektoriin ja tekniikan alaan. Viime aikojen esimerkkejä ovat tieto- ja viestintätekniikka sekä geeniteknologia.

4.4.4. Vasta kun uuden ajatusmallin pohjalta voidaan määrittellä tavoitteet ja etenemismahdollisuudet on selvitetty, kohdennetun ja suunnitelmallisen lähestymistavan sekä asian vaatimien poliittisten päätösten toteutus mahdollistuu.

4.5. Tämän päivän tietotaso ja tekniset saavutukset – eli Euroopan nykyinen elintaso – ovat perustutkimuksen, soveltan tutkimuksen sekä tuotesuunnatun teknisen kehitystyön yhteistulos.

4.5.1. Tutkimus ja kehitys perustuvat EU:ssa siis kahdelle pilarille: (i) (teollinen) elinkeinoelämän rahoittama tutkimus- ja kehitystyö ja (ii) (akateeminen) yliopistoissa ja julkisesti rahoitetuissa tutkimuslaitoksissa tehtävä tutkimus- ja kehitystyö. TSK on jo aikaisemmassa lausunnossaan⁽¹⁾ kuvaillut yksityiskohtaisesti näiden kahden pilarin välistä tärkeää yhteistyötä ja tiedonvaihtoa sekä osoittanut näiden tieltä kiireesti poistettavat esteet.

4.5.2. Näistä yhtäläisyyksistä sekä myös tosiasiaista, että teollinen ja akateeminen tutkimus ovat yhdessä vaikuttaneet modernin teknologian kehitykseen, seuraa jakaantunut vastuu siitä, että oikein käytetyt tuotteet ovat hyödyllisiä, vaarattomia, eivätkä aiheuta vahinkoa.

4.5.3. Tiede (akateeminen ja teollinen) toimittaa tiedon, teollisuus tuotteet ja kansalaiset ja yhteiskunta päättävät niiden käytöstä (ks. myös 3.5.1 ja luku 6).

4.6. Tästä huolimatta tieteellisen tutkimuksen olemuksesta tulee esiintymään väärinkäsityksiä yhteiskunnan, kansalaisten ja tiedeyhteisön kesken, mikä ei saa kuitenkaan johtaa tutkimuspolitiikkaa tai sen hallintavälineitä koskeviin virheisiin. Eräitä näistä väärinkäsityksistä käsitellään jäljempänä.

4.7. Tutkimus on askel tuntemattomaan. Tutkijoiden ja tutkijaryhmien lähestymistavat vaihtelevat ja täydentävät toisiaan tarpeen, lahjakkuuden ja luonteen mukaan. Tutkijat ovat johtajia, insinöörejä, keräilijöitä, hiustenhalloja tai taiteilijoita. Tutkimustyö on sumussa harhailemista, vaistomaista aavistamista, tuntemattoman kartoittamista, tiedon keräämistä ja järjestämistä, signaalien havaitsemista, taustayhteyksien ja -kuvioiden selvittämistä, uusien riippuvuussuhteiden tunnistamista, matemaattisten mallien luomista, tarvittavien käsitteiden ja merkkien laatimista, uusien laitteiden kehittämistä ja rakentamista sekä pyrkimystä yksinkertaisiin ratkaisuihin ja harmoniaan. Samalla tutkiminen on todentamista, varmistamista, laajentamista, yleistämistä ja toistamista.

4.7.1. On väistämätöntä ja jopa tarpeen, että etsimis- ja löytämisprosessin aikana yksittäiset tutkijat tai tutkijaryhmät (koulukunnat) kilpailevat ratkaisullaan ja selityksillään. Syntyy keskustelua, ristiriitoja ja jopa kiistoja. Tiedon alalla edistytään hypoteesin ja kritiikin vuorovaikutuksella sekä eri lähteistä tulevia tietoja vertailemalla.

4.7.2. Yksi yhteiskunnan ja tutkijoiden välisistä väärinkäsityksistä perustuu siis vaikutelmaan, etteivät tutkijat usein itsekään tiedä vastausta kysymykseen ja että he siten esittävät ristiriitaisia väitteitä (eli he eivät hallitse edes omaa erikoisalaansa).

4.7.3. Tällainen tilanne syntyy kuitenkin ainoastaan kun ja koska tutkijat keskustelevat keskeneräisistä, arvailuun perustuvista, vielä tuntemattomista asioista. Koska he puhuvat mielipiteistä, hypoteeseista ja varmistamattomasta tiedosta. Ja koska he eivät tee tai pysty tekemään tätä selväksi haastattelijan suomassa lyhyessä ajassa (ks. myös 4.8.7).

4.7.4. (Luonnon)tieteellisen tiedon ratkaiseva tunnusmerkki onkin askel tieteellisestä etsintävaiheesta tulosten uusittavuuteen ja niiden soveltuvuusalan (ja sen rajojen) määrittelyyn. Viime kädessä selitysmallien paikkansapitävyyden ratkaisee luonto.

⁽¹⁾ EYVL C 204, 18.7.2000, s. 70, ”Kohti eurooppalaista tutkimusaluutta”.

4.7.5. Koska tulosten on oltava uusittavia, muiden tutkijaryhmien suorittama, joskus päällekkäistutkimukseksi nimitetty rinnakkaisuus tai kokeiden toisto – usein muutetuilla tekniikoilla tai menetelmillä – on oleellinen osa tieteellisiä menetelmiä ja edistystä. Näin myös suljetaan pois virheiden, erehdysten tai jopa väärennösten mahdollisuus.

4.7.6. Näin hankittu ja uusittavuudella varmistettu tieto – jota sen rajallisesta ja epätäydellisestä luonteesta johtuen voidaan täydentää, laajentaa tai syventää uusilla tuloksilla – päättyy sitten oppikirjoihin ja muodostaa uusien tutkimusten pohjan.

4.7.7. Yksittäisten tulosten uusittavuuden lisäksi kuitenkin myös tunnettujen luonnonlakien yhteisvaikutuksen johdonmukaisuus – kaikkien teknisten järjestelmien perusta magneettikuvauksesta avaruusmatkailuun – lisää luottamusta uuteen tietoon. Tapaukset, joissa käsitys johdonmukaisuudesta on vielä vaillinainen, antavat aihetta uusiin kysymyksiin. Tähän perustuu pyrkimys luonnonlakien yhtenäistämiseen ja viime kädessä suuren yhtenäisteorian (grand unifying theory) laatimiseen (siitä huolimatta, että tieteenteorian mukaan varmaa tieteellistä tietoa ei voi olla olemassakaan).

4.8. Erityisen ongelmallinen ja runsaasti väärinkäsityksiä aiheuttava kysymys on tulevan kehityksen ennakoitavuus.

4.8.1. Tiettyjen yksinkertaisten järjestelmien ja tapahtumien – kuten taivaankappaleiden liikkeiden – suhteen tunnetut luonnonlait mahdollistavat erittäin tarkkoja ennusteita. Näissäkin tapauksissa on kuitenkin selkeät rajat, joiden ulkopuolella varmat ennusteet ovat periaatteessa mahdottomia (deterministinen kaaos, turbulenssi).

4.8.2. Toisen periaatteellisen esteen tulevaisuuden tapahtumien ennakkoinnille muodostaa kvanttifysiikan tilastollinen luonne.

4.8.3. Lisäksi on vielä olemassa monia prosesseja, joiden yksittäisten osien säännönmukaisuudet ovat enemmän tai vähemmän tarkkaan tiedossa, mutta joiden tulevaa kehitystä ei kuitenkaan pystytä ennakoimaan pitkällä aikavälillä, koska ne perustuvat niin monen tekijän ja suureen yhteis- ja vuoro-vaikutukseen.

4.8.4. Eli vaikka esimerkiksi tietyn taivaankappaleen tulevan sijainnin ja siten vaikka auringonpimennyksen luotettava ennustaminen varmistetun tiedon perusteella on sallittua ja mahdollista, nimenomaan poliittiselle päätöksenteolle erityisen tärkeissä kysymyksissä (kuten ilmastonmuutosten, odotettavissa olevien taloudellisten/ideologisten/poliittisten/väestöpoliittisten kriisitilanteiden tai luonnonkatastrofien suhteen)

voidaan esittää ainoastaan arveluja mahdollisista kehityskuluisista tai riskeistä. Tällaisten ennusteiden tekeminen on huomattavasti vaikeampaa, ja ne ovat siksi vähintään yhtä epävarmoja kuin esimerkiksi talousasiantuntijoiden ennusteet pörssikursien kehityksestä.

4.8.4.1. Selkeän virhelähteen muodostaa myös puuttuva erottelu mielipiteen ja tieteellisen toiminnan välillä. Syynä voivat olla tiedonpuute, erityiset intressit tai pyrkimys konsensuseseen ja hyväksyntään ryhmän sisällä.

4.8.4.2. Enemmistön mielipidettä erehdytään pitämään tieteellisinä tuloksina.

4.8.4.3. Julkaisut ja tiedotusvälineet saattavat vielä vahvistaa mielipidettä.

4.8.5. Kun ennusteita ja niiden toteutumismahdollisuuksia arvioidaan kriittisesti, ne on siis eroteltava seuraaviin ryhmiin:

4.8.5.1. Ensimmäisen ryhmän muodostavat tarpeelliset, luulliset ja usein myös hyödylliset ennusteet, jotka ovat tunnettujen kehityssuuntien tai lukujen (kuten väestölukujen) ekstrapolaatioita ja perustuvat olettamukseen kehityssuunnan jatkumisesta. Tällaiset ennusteet koskevat esimerkiksi opettajien, teiden, asuntojen tai energian tulevaa tarvetta.

4.8.5.2. Toiseen ryhmään kuuluvat useimmiten mahdottomat ennusteet (odottamattomien!) vallankumouksellisista poliittisista, yhteiskunnallisista, teknisistä jne. uudistuksista, muutoksista, keksinnöistä tai kehityksistä, jotka vaikuttavat oleellisesti kokonaiskehitykseen ja muuttavat perustavia rakenteita. Pitempiäaikaisen sopeutumisvaiheen jälkeen syntyy usein uusi tasapaino ja käynnistyvät uudet kehityssuunnat.

4.8.5.3. Kolmas ryhmä käsittää arviot, varoitukset tai pelot siitä, että kohdassa 4.8.5.1 mainitut ”ennustettavat” tapahtumat voivat kehittyä huolestuttavaan suuntaan tai jopa kriisiksi asti (tämä voi koskea esimerkiksi ilmastoa, väestönkehitystä, resistenssiä, vallankumousta tai perustarvikkeiden puutetta) ja johtaa kohdassa 4.8.5.2 kuvattuun arvaamattomaan prosessiin.

4.8.6. Yhteiskunnan tulevaisuuden kehityksiä kohtaan tuntemasta suuresta mielenkiinnosta johtuen tulevaisuuden tutkimus, futurologia, on muodostunut itsenäiseksi tutkimusalaksi – tulevaisuuden ennustamisen vaikeudesta huolimatta tai ehkä jopa nimenomaan sen vuoksi. Edellä mainitut rajoitukset merkitsevät, että eri prognoosimenetelmiä on tarkasteltava ja testattava sen suhteen, kuinka menestyksekkäästi ne ovat aiemmin pystyneet ennustamaan yllättäviä kehityksiä. Poliittisten päätöksentekijöiden on erittäin tärkeä tietää, kuinka todennäköisenä ennustetta tai skenaariota voidaan pitää.

4.8.7. Vaikka tieteenharjoittajilla on toisaalta velvollisuus tiedottaa yhteiskunnalle painokkaasti tunnistamastaan mahdollisesta uhasta (4.8.4) ja selventää tähän liittyvän nykytiedon taso ja sen rajat, tässä piilee kuitenkin kiusaus nostaa omien käsitysten profiilia tai peräti edistää omia etujaan esittämällä ne tieteen otsikon alla tai valitsemalla parhaiten kuvaan sopivat "asiantuntijat".

4.8.7.1. Tällainenkin menettely voi johtaa siihen, että kansalaiset luottamus tieteeseen menetetään.

4.8.7.2. Erityisiä viestintävaikeuksia – ja mahdollisuuksia harhaanjohtamiseen – voi syntyä kansalaisten ja tieteenharjoittajien välille, mikäli tieteenharjoittajat joutuvat hyvin poliittisessa kontekstissa kosketuksiin esim. poliittisten etujen tai väittämien sekä niihin liittyvän retoriikan kanssa, tai mikäli tieteenharjoittaja itse on sitoutunut poliittiseen eturyhmään – eli jos politiikan ja tieteen toiminta-alojen rajat hämärtyvät.

4.8.7.3. Siksi onkin asetettava korkeita vaatimuksia keskusteluun osallistuvien asiantuntijoiden pätevyydelle, tietotasolle ja suoraselkäisyydelle (ks. myös 3.5.4), ja otettava nämä ominaisuudet mahdollisesti myös arviointiperusteiksi. Tämä ei tietenkään tarkoita, että keskustelua (ks. 6.8.1) tulisi käydä ainoastaan asiantuntijoiden kesken. On kuitenkin tehtävä selkeä ero kiinnostuneiden tai mahdollisesti huolestuneiden kansalaisten ja asiantuntijoiden välillä sekä kiinnitettävä huomiota asiantuntijalausuntojen oikeellisuuteen sekä niiden antajien pätevyyteen.

4.8.8. TSK kehottaa siksi komissiota varmistamaan, että kansalaisilla on asiainilasta selkeä kuva – ja että he pystyvät tekemään vaadittavat erot – jotta tutkijoiden ja yhteiskunnan välinen keskustelukulttuuri paranee. Tiedotusvälineiden on välittäjäroolinsa mukaisesti osallistuttava prosessiin vastuuntuntoisesti. Erityisen tärkeää on tehdä selkeä ero retoriikan ja asiantuntemuksen välillä ja vastustaa kiusausta palopuheiden pitämiseen.

4.9. Kansalaisten, yhteiskunnan ja tieteen välisessä suhteessa merkityksensä on myös tieteentekijöiden mahdollisilla ammatillisilla virheillä ja/tai epäeettisellä toiminnalla.

4.9.1. Tieteenharjoittajien ammatillisia virheitä – mutta myös hyvässä uskossa esitettyjä virhekesityksiä – voidaan tunnistaa ja niistä rangaista ensisijaisesti tieteen omien kontrollimekanismien avulla, joiden tehokkain väline on uusittavuuden vaatimus (ks. 4.7.4 ja 4.7.5). Epäeettinen toiminta muodostaa sen sijaan merkittävän kysymyksen yhteiskunnan ja tieteen välisessä suhteessa.

4.9.2. Jotkut yksittäiset tutkijat tai tutkijaryhmät saattavat rikkoa työssään yhteiskunnan asettamia ja hyväksymiä eettisiä sääntöjä vastaan. Vaikuttimina voivat olla tiedonhalu, hybris, ahneus tai kunnianhimo. Tiedeyhteisön ja yhteiskunnan on yhdessä ja tarkkaan valvottava, että epäeettisyys paljastetaan, estetään ja siitä rangaistaan.

4.9.3. Yhteiskunnan käsitykset eettisistä normeista ovat tietysti – etenkin uusien löytöjen ja tieteellis-teknisen edistykseen myötä – kaikkien yhteiskunnallisten ryhmien jatkuvan keskustelun kohteena (ks. myös 3.8) ja siten avoimia muutoksille. TSK tukee valmisteluasiakirjassa esitettyjä tähän liittyviä komission tavoitteita, joita ovat "muodollisempien suhteiden luominen kansallisella ja Euroopan unionin tasolla toimivien eettisten toimikuntien välille" sekä "tieteiden etiikkaa koskevien tutkimusten koordinoinnin parantaminen".

4.9.4. Epäeettistä toimintaa voi esiintyä myös, kun koko yhteiskunta tai ainakin sen enemmistö rikko eettisiä tai moraalisia periaatteita vastaan, jolloin yhteiskunta itse voi jopa olla tämän toiminnan alkuunpanija. Tieteestä voi tässä tapauksessa tulla keskeinen väline yhteiskunnan ideologisten tavoitteiden ja mielipiteiden toteuttamiseen, jolloin tiede toimii yhteisymmärryksessä yhteiskunnan kanssa tai jopa sen toimeksiannosta. Tämän kysymyksen käsittely ei mahdu käsillä olevan lausunnon puitteisiin.

4.9.4.1. Ottaen huomioon EU:n ja sen jäsenvaltioiden nykyiset poliittiset rakenteet ja niissä tunnustetut perusoikeudet, tällaista skenaariota ei kuitenkaan eurooppalaisella tutkimusalueella voida pitää todennäköisenä.

4.10. TSK suosittelee, että komissio ottaa edellä esitetyt näkökohdat huomioon kaikissa hallintotapaa koskevissa keskusteluissa ja pyrkii edistämään kyseisen lähestymistavan omaksumista sekä politiikassa että yrity maailmassa.

5. Tieteellinen koulutus osaamisyyhteiskunnan edellytyksenä

5.1. Ainakin joissain jäsenvaltioissa kaikki kansalaiset ja yhteiskunnan osat eivät tunnusta suoraan tieteen ja teknologian arvoa ja tärkeyttä. Asenteen muuttamiseksi tulisi TSK:n mielestä siksi kehittää Euroopan laajuinen koulutuspoliittinen suunnitelma⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Lisää yksityiskohtia: TSK:n lausunto EYVL C 139, 11.5.2001, s. 85 (Koulutuksen eurooppalainen ulottuvuus).

5.1.1. Myös säätiöt ja yhdistykset voivat antaa tärkeän panoksen tällä alalla.

5.1.2. Suunnitelmassa tulisi ottaa huomioon myös ehdokasvaltioiden näkemykset.

5.2. Kohdassa 4.1.2 mainittiin jo tieteenharjoittajien ja tutkijoiden vaativan ja korkeatasoisen akateemisen koulutuksen merkitys sekä tarve tehdä tieteestä lahjakkaille nuorille riittävän vetovoimainen ammattiala.

5.3. Tässä luvussa käsitellään TSK:n tärkeänä pitämää tavoitetta huolehtia tähänastista huomattavasti paremmin siitä, että tiedemaailman ulkopuoliset henkilöt ja viime kädessä kaikki kansalaiset omaksuvat riittävät tieteelliset ja matemaattiset perustiedot keskeisenä osana koulutustaan. Luonnontieteet ja matematiikkaa ovat myös osa kulttuuriperintöämme.

5.3.1. Nykyinen tieteellisten perustietojen puute on erityisen haitallista politiikassa ja tiedotusvälineissä, sillä politiikassa tehdään yhteiskuntaan vaikuttavia päätöksiä; tiedotusvälineiden tehtävänä taas on välittää asiantuntijoiden tietoa yleisölle sekä tiedottaa täsmällisesti ja tasapuolisesti tieteeseen tai tekniikkaan liittyvistä ongelmista.

5.3.1.1. Tiedeyhteisön ja yhteiskunnan välisen kommunikaation mahdollistamiseksi tarvitaan molemmin puolin paitsi tahtoa myös taitoa keskustelun käymiseen. Tämä on perusedellytys tiedeyhteisön ja kansalaisten välisen tietoaukon voittamiseksi – huolimatta aika tuloksettomasta ja kärjistetystä keskustelusta siitä, kenelle syy tai vastuu mistäkin asiasta kuuluu.

5.3.1.2. Toinen keskeinen edellytys on, että tieteen edustajat ja instituutiot pyrkivät välittämään kansalaisille tietonsa ja viestittämään ongelmistaan mahdollisimman selkeällä ja ymmärrettävällä tavalla. Yliopistoja, teknisiä korkeakouluja ja tutkimuskeskuksia olisi myös avattava kansalaisille ja yhteiskunnalle.

5.4. Ensimmäinen tehtävä – jota TSK pitää ensiarvoisen tärkeänä – on, että tieteelle, tiedeaineille ja matemaattiselle ajattelulle annetaan koulujen opetussuunnitelmissa nykyisen osaamisyhteiskunnan periaatteita vastaava asema (ks. myös 3.2.5). Oppilaiden on tietysti myös hallittava suvereenisti vähintään oma äidinkieltensä.

5.4.1. Samalla on kehitettävä sellaisia opetusmenetelmiä, joilla tietoa voidaan paremmin järjestää, painottaa ja välittää. Tietoa pystytään sen määrästä ja monipuolisuudesta huolimatta välittämään selkeästi ja ymmärrettävästi, kun oppilaille selvitetään taustayhteydet ja esitetään esimerkkitapauksia.

5.4.2. Sitä tosiasiaa, että tämä tulee vaatimaan paljon työtä ja henkisiä ponnistuksia sekä opettajilta että oppilailta, tulisi pitää ennemminkin kannustimena kuin esteenä. Kyseessä on tehokkain tapa toteuttaa komission valmisteluasiakirjassa esitetty tavoite tehdä tiede tutummaksi kansalaisille.

5.4.3. Lisäksi kouluaikoina hankitut tiedot, ymmärrys ja omaksutut asenteet vaikuttavat oleellisesti myöhempiin uravalintoihin. TSK tukee siksi painokkaasti komission tavoitetta, että ”lisäksi on vahvistettava tiedeaineiden opetusta Euroopan kouluissa, jotta nuorten heikkenemässä oleva mielenkiinto tiedeammatteihin ja tutkimustyöhön saataisiin lisääntymään”.

5.5. Yksi lisävaatimus on, että tiedon välityksessä tarvittavien opettajien ammatista tehdään houkuttelevampi ja että sille annetaan asianmukainen yhteiskunnallinen arvostus. Lisäksi on varmistettava, että koulujen varustetaso on riittävä.

5.6. TSK haluaa myös kiinnittää huomiota tarpeeseen luoda yhteys kouluopetuksen, elinikäisen oppimisen ja tieteellisen osaamisen välille. Tämä yhteys voidaan parhaiten saada aikaan osana oppimisen ja kulttuurin eurooppalaista aluetta, joka sisältäisi paitsi koulutuksen eurooppalaisen ulottuvuuden myös ”Euroopan kansalaisia koskevat koulutukselliset haasteet ja prosessit⁽¹⁾”.

6. Tutkimuspolitiikka ja yhteiskunnan etu

6.1. Tässä luvussa käsitellään vaikeaa aihetta, johon sisältyy pakostakin ristiriitoja. Moniin näkökohtiin on viitattu jo edellä.

6.2. Tieteen ja yhteiskunnan – jota useimmiten edustavat poliitikot, virkamiehet tai rahoittavien laitosten valtuutetut – välinen vuorovaikutus koskee ensisijaisesti tutkimustavoitteista ja -kohteista sopimista, tutkimusrahoituksen laatua ja määrää, tutkimustulosten arviointia ja henkilökysymyksiä. Esiin nousee kuitenkin myös kysymys siitä, kuinka hyvin tutkimusta pystytään ohjaamaan tiettyyn suuntaan ja kuinka helposti ohjailtavaa sen yleensä tulisi olla.

(1) EYVL C 139, 11.5.2001, s. 85, kohta 2.5.

6.2.1. Asiaan liittyy myös komission valmisteluasiakirjassa esitetty kysymys, joka jo mainittiinkin käsillä olevan lausunnon alussa, eli "miten tutkimuspolitiikkaa voitaisiin toteuttaa yhteiskunnan todellisten tavoitteiden hyväksi ja miten yhteiskunta saataisiin täysin mukaan tutkimusohjelmien toteutukseen?"

6.3. Kysymys liittyy moniin yhteiskunnan, tieteen ja tutkimuksen välisiin väärinkäsityksiin. Ensinnäkin se viestittää siitä, että tähänastisessa tutkimuspolitiikassa ei ole onnistuttu palvelemaan yhteiskunnan todellisia tavoitteita.

6.3.1. Kuitenkin nykytiedot luonnonlaeista – ja niihin pohjautuvat saavutukset, joihin Euroopan nykyinen hyvinvointi perustuu – ovat pääasiassa tutkijoiden, keksijöiden ja yrittäjien aloitteellisuuden, luovuuden ja innoituksen ansiota.

6.3.2. Lisäksi nimenomaan tiedeyhteisön jäsenet tunnustivat ensimmäisinä nyt ajankohtaiset antropogeeniset ja muut (joiden syntyyn ihminen tai tekniikka eivät ole vaikuttaneet) ongelmat, jotka koskevat esimerkiksi ekosysteemimme säilymistä pitkällä aikavälillä, ja nostivat ne politiikkojen ja kansalaisten nähtäville (ks. myös 3.7.2).

6.3.3. Siksi komitea haluaakin uudelleen korostaa, että yhteiskunta ja poliitikot tavallisesti tunnistavat tulevat riskit ja vaarat tiedeyhteisöä hitaammin, ja sama koskee myös uusien tekniikoiden (kuten tietotekniikan) tarjoamia taloudellisia mahdollisuuksia. Näin ollen tiedeyhteisön ja yhteiskunnan on yhdessä pyrittävä siihen, etteivät poliitikot tämän väistämättömän aikaviiveen vuoksi syrji innovaatioita ja automaattisesti suosi jo vakiintuneita tekniikoita.

6.3.4. Lisäksi kohdassa 6.2.1 lainattu kysymys antaa virheellisesti ymmärtää, että "yhteiskunnan todellisten tavoitteiden hyväksi" toteutettu tutkimuspolitiikka takaisi pelkkiä "hyviä" tuloksia, joiden vahingollisten sovellusten tai vaikutusten mahdollisuus olisi alun alkaen täysin poissuljettu (ks. myös 3.4.5).

6.4. Kysymys antaa lisäksi ymmärtää, että yhteiskunta voidaan ja pitäisi saada täysin mukaan "tutkimusohjelmien toteutukseen".

6.4.1. Vaikka jääkin hieman epäselväksi, kenellä paitsi tutkijoilla itsellään on mahdollisuus tutkimukseen, TSK pitää tervetulleena ja tukemisen arvoisena komission aikomusta

- ottaa esiin politiikan johtava asema tutkimusvaroja jaettaessa

- lähentää tutkijoita ja kansalaisia näiden molemminpuoliseksi hyödyksi

- ottaa tutkimusohjelman laadinnassa ja toteutuksessa huomioon yhteiskunnassa (ja sen eri ryhmittymissä) vallitsevat erilaiset tavoitteet ja intressit.

6.4.1.1. Siten objektiivisella ja ulkoapäin (kuten kansalaisaloitteilta, kuluttajajärjestöiltä tai maallikkoryhmiltä) tulevalla tieteen arvostelulla voi olla hyvinkin myönteinen vaikutus. Se voi johtaa asioiden uudelleenarviointiin tai jopa kyseenalaistamiseen etenkin tapauksissa, joissa instituutioiden sisäinen keskustelu uhkaa tukehtua esimerkiksi keskusjohtoisen järjestelmän seurauksena tai taloudellisten ja/tai poliittisten paineiden alla (esimerkki: BSE).

6.4.2. TSK kannattaakin komission asiaa koskevaa ehdotusta, että "hyvien käytäntöjen levittämisen ja soveltamisen edistämiseksi olisi tehtävä vertailevia selvityksiä kokemuksista, joita Euroopan unionilla ja jäsenvaltioilla on tällaisista toimista".

6.4.3. Edellä käsitellyt kysymykset koskevat lähinnä kohdennettua tutkimusta. TSK haluaa siksi uudelleen korostaa, että kuvailtu skenaario edellyttää monipuolisen perustutkimuksen – joka ei ole sidottu mihinkään tiettyyn sovellukseen – tarjoamaa laajaa perustaa. TSK korostaa ja puoltaa siten komission toivomusta, "että puhtaaseen uteliaisuuteen perustuvaa pyyteetöntä tutkimusta jatketaan riittävässä määrin".

6.5. Kohdassa 6.2.1 toistettu kysymys herättää myös vaikutelman, että "yhteiskunta" tunnistaa ne "todelliset tavoitteet", joihin tutkimusta olisi suunnattava.

6.5.1. "Yhteiskunta" on kuitenkin abstraktio, joka todellisuudessa ilmenee moninaisten kulttuuristen suuntausten, uskontojen, näkökulmien, elämänsäntöjen ja tavoitteiden heterogeenisena koosteenä. Empiirisesti tämän abstraktin muodostelman "etua" voidaan kuvata lähinnä kaikkien yksilöllisten havaintojen, odotusten ja toisinaan myös pelkojen kasautumana. Tämä yksittäisintressien rykelmä on jäsentymätön ja häilyvä ja siten vaikea hahmottaa poliittisesti.

6.5.2. Edut kanavoidaan ja kootaan vasta yhteiskunnan horisontaalisella ja vertikaalisella järjestäytymisellä (väliportaisiin, puolueisiin, järjestöihin, ammattiliittoihin, säätiöihin, kansalaisaloitteisiin, yhdistyksiin, konserneihin jne.). Tässä on myös joukkoviestintävälineillä huomattava merkitys.

6.5.3. Vasta tämän hyvin monimutkaisen välitys- ja tiivistämisprosessin – jossa yksilöetuja muunnetaan, suodatetaan ja yhdistellään monella tapaa – tuloksena saadaan ”yhteiskunnallisia etuja”, jotka muodostavat korkeampien poliittisten tahojen toiminnan vaikuttimet ja kohteet.

6.5.4. Demokraattisilla menettelytavoilla ja instituutioilla on keskeinen rooli tässä kokoamis-, tasoitus- ja tiivistämisprosessissa. Tästä löytyy myös peruste sille, että TSK Euroopan yhteisöjen toimielimenä osallistuu Euroopan tasolla toteutettaviin toimiin.

6.5.5. Onkin tärkeää, että jokainen hallitus, hallintojärjestelmä ja puolue tiedostaa – ajoittain jopa ristiriidaksi asti muodostuvan – eron, joka vallitsee alkuperäisten yksilöetujen ja niiden politiikassa käyttökelpoisen, tiivistyneen muodon välillä.

6.6. Tämä päätöksenteon perustan epävarmuus ei kuitenkaan vapauta politiikkaa toimintavelvoitteestaan. Vahinkoja on estettävä ja riskejä pienennettävä. Tähän tarvitaan yleensä tietoja tulevaisuuden kehityssuunnista, jotka kuitenkin usein ovat rajallisia tai pahimmassa tapauksessa puuttuvat kokonaan (ks. 4.8.4).

6.6.1. Poliitiikka on yhteiskunnan puolesta toimimista, mikä väistämättä sisältää myös yhteiskunnallisia kokeiluja.

6.6.2. Tätä poliittisen toiminnan dilemmaa ei voida poistaa, vaan ainoastaan helpottaa:

6.6.2.1. Ensinnäkin tulee tiedostaa tulevaisuuden kehityssuuntia (ja poliittisten päätösten vaikutuksia) koskevien ennakoitumahdollisuuksien rajallisuus ja olla valmis suunnan korjauksiin, mikäli aikaisemmilla toimilla on aiheutettu epätoivottuja kehityskulkuja tai vaikutuksia.

6.6.2.2. Toisekseen poliittisen päätöksenteon tietoperustaa (”tutkimuspolitiikkaa”) on parannettava sekä tieteen toimintaedellytyksiä, mahdollisuuksia ja rajoja tarkasteltava.

6.7. Vaikka yleispolitiikan (6.6.1) yksityiskohtaisempi käsittely ei mahdukaan tämän lausunnon puitteisiin, seuraavassa käsitellään lyhyesti kohdassa 6.6.2.2 esiin nousutta aihepiiriä, osittain luvuissa 2–4 esitettyihin näkökohtiin palaten.

6.7.1. Parhaimman mahdollisen tietoperustan tärkein ehto on sellaisen taloudellisen, poliittisen, sosiaalisen ja kulttuurisen

ympäristön luominen tai säilyttäminen, jossa tieteellä on laaja julkinen kannatus ja jossa luovuus ja kekseliäisyys menestyvät. Keskeisiä toimenpiteitä tällaisen ympäristön aikaansaamiseksi on lueteltu seuraavassa:

- Kansalaisten ja tieteentekijöiden (yhteiskunnan ja tieteen toimijoiden) välistä kommunikaatiota tulee edistää sekä sen esteet poistaa.
 - Tieteestä on tiedotettava koulujen, yliopistojen ja viestintävälineiden kautta. Tutkimusprosessia, tiedonhankintaa ja tieteentekijöiden innoitusperusteita tulee havainnollistaa. Tieteen vahvuudet ja rajat tulee osoittaa epärealististen odotusten (jotka voivat johtaa skeptiseen asenteeseen tiedettä kohtaan) välttämiseksi.
 - Viestintäalan koulutuksen omaavia asiantuntijoita (”media-asiamiehiä”) tulisi sijoittaa viestintävälineisiin (mm. eräissä jäsenvaltioissa toimiviin julkisiin televisioyhtiöihin), jotta saavutetaan tehokkaasti mahdollisimman monia kansalaisia ja varmistetaan tiedonvälityksen sovelias muoto.
 - Media-asiamiehillä on tieteellisen erikoiskoulutuksensa lisäksi oltava myös yleistietoa tieteestä, sen metodeista ja historiasta.
 - Kaikkeen ideatuotantoon (jopa puhtaaseen tieteeseen, filosofiaan ja taiteeseen) sisältyvä riskipotentiali tulee tehdä selväksi. (Esimerkkeinä mainittakoon sosiokulttuuriset ja aatehistorialliset murrokset, jotka seurasivat Kopernikuksen aurinkokuntamallista, Darwinin kehitysopista, Marxin teorioista sekä Freudin psykoanalyysistä. Esimerkiksi genetiikkaan, älykkyystudkimukseen, sosiobiologiaan ja tasa-arvotutkimukseen sisältyy edelleen runsaasti sosio-ideologisten konfliktien aineksia.)
 - Kansalaiset on saatava tiedostamaan, ettei uusien teknologioiden tai tutkimusohjelmien riskipotentialia periaatteessa pystytä arvioimaan täysin objektiivisesti ja tyhjentävästi. (Mitkä seuraukset esimerkiksi olisi mahdollisesti geriatrian alalla aikaansaattujen saavutusten aiheuttamalla keskimääräisen eliniän nousulla 120 vuoteen?)
- 6.7.2. Suotuisimman tietoperustan toinen edellytys on mahdollisimman hyvien tieteen sisäisten toimintaedellytysten luominen tai vaaliminen. Tätä aihetta tulisikin (myös komission tuella) tutkia erikseen ja antaa tulokset politiikan käyttöön. Mahdollisia tärkeitä toimenpiteitä ovat:
- perustutkimuksen ja soveltavan tutkimuksen välisen vuorovaikutuksen vahvistaminen moniarvoisessa ja -keskussisessä tiedejärjestelmässä
 - tieteen vapauden suojaaminen
 - liikkumatilan mahdollistaminen myös soveltavassa tutkimuksessa

- tieteentekijöiden riippumattomuuden takaaminen, esim. suojaaminen poliittisilta, ideologisilta tai taloudellisilta paineilta
- tieteen itsejärjestäytymisen ja itsehallinnon suojaaminen ja vahvistaminen poliittisten toimintaedellytysten puitteissa
- erilaisten hakemus- ja hyväksymismenettelyiden aiheuttaman vaikutuksen, työmäärän ja tehon tutkiminen
- yhteiskunnallisten tavoitteiden ja intressien moninaisuuden huomioon ottaminen
- myös sellaisen tieteen edistäminen ja vaaliminen, josta ”yhteiskunta” ei juuri sillä hetkellä ole kiinnostunut.

6.8. Seuraavassa täydennetään aiempia huomioita sekä tarkastellaan joitain erityisiä näkökohtia.

6.8.1. TSK tukee komission pyrkimystä pitää myös Euroopan tasolla yllä yhteiskunnan ja tiedeyhteisön edustajien välistä jatkuvaa keskustelua tutkimustavoitteista, niihin liittyvistä eettisistä kysymyksistä sekä tutkimustyön pohjalta kehitettävien tekniikoiden sovellusmahdollisuuksista ja muista näkökohdista. Tähän keskusteluun tulisi osallistua sekä suurten tiedejärjestöjen (kuten European Physical Society, Akademia European ja kansallisten tiedejärjestöjen) että tutkimusta rahoittavien instituutioiden (kuten yhdistysten, säätiöiden ja järjestöjen) edustajia. Prosessiin tulisi liittyä myös vierailuja tutkimuslaitoksissa sekä yksittäisten tutkijoiden kanssa paikan päällä käytäviä keskusteluja. Sen lisäksi, että keskustelun avulla voidaan selvittää sisältö-, tavoite- ja tukikysymyksiä, sillä voidaan myös edistää tutkijoiden ja yhteiskunnan edustajien välistä ymmärrystä.

6.8.1.1. TSK korostaa aikomustaan osallistua tehtäviensä ja kokoonpanonsa mukaisesti aktiivisesti tähän keskusteluun. Seuraavaksi askeleeksi komitea ehdottaa Euroopan unionin muille toimielimille yhteisen kuulemistilaisuuden järjestämistä aiheesta. Tähän tilaisuuteen tulisi osallistua akateemisen tutkimuksen, elinkeinoelämän ja kuluttajien edustajia sekä muita asianomaisia järjestöjä ja toimijoita.

6.8.2. Tutkimuspolitiikan keskeisenä periaatteena tulisi olla, että toiminta suuntautuu niin paljon ”alhaalta ylös” kuin mahdollista ja niin paljon ”ylhäältä alas” kuin tarpeen. Eli pyritään niin suureen hajautukseen kuin mahdollista ja niin suureen keskittämiseen kuin tarpeen. TSK:n mielestä tämä periaate ei ole ristiriidassa eurooppalaisen tutkimusalueen tavoitteiden kanssa, vaan merkitsee, että myös komission tulisi ajamassaan tutkimuspolitiikassa hajauttaa kompetenssit, päätösvalta ja aloiteoikeudet mahdollisimman laajalle.

6.8.3. Tutkimuksen edistäminen ja ohjaaminen ohjelma-kohtaisten lisätukien avulla edellyttää tarpeellisen kokemuksen

sekä asianmukaiset välineet ja infrastruktuurin omaavien huipputituuttien ja -instituutioiden muodostamaa vahvaa perustaa, jolta käsin voidaan nopeasti siirtyä uusiin tutkimuskohteisiin ja uusille tutkimusaloille.

6.8.3.1. Siksi institutionaalisten ja hanke-/ohjelmakohtaisten tukien tulee olla keskenään tasapainossa.

6.8.4. Avainkysymys on, voidaanko opetuksen ja tutkimuksen laatua mitata, ja jos voidaan, niin kuinka suuria resursseja tähän kannattaa ja saa sijoittaa. Asiaa voidaan tarkastella kahdelta kannalta:

6.8.4.1. Ensinnäkin tässä toiminnassa tarvitaan juuri parhaiden ja menestyksekkäimpien tieteentekijöiden kokemusta ja asiantuntemusta. Samalla siihen liittyvät menettelyt – kuten lausunnot, hakemukset, kokoukset, kuulemistilaisuudet – vievät aikaa varsinaiselta tutkimustyöltä. Siksi tutkimuspoliittiset mekanismit ja tukijärjestelmät on laadittava siten, että päästään kaikin puolin tasapainoiseen ja tuottavaan lopputulokseen.

6.8.4.2. Toisaalta on varmistettava, ettei valituilla arviointimenetelmillä suljeta pois täysin uusia ja vallankumouksellisia löytöjä, koska ne eivät esimerkiksi täytä vakiintuneille tutkimusprioriteeteille asetettuja kriteereitä – joita laadittaessa näitä löytöjä ei voitu ennakoita. (Tieteenteoria antaa aiheutta uskoa, ettei se ole edes mahdollista!)

6.8.5. Tästäkin syystä tarvitaan moniarvoista ja monialaista tutkimusta, jossa on mahdollistettava ja edistettävä erilaisia lähestymistapoja, arviointimenetelmiä ja rakenteita. Tuloksena oleva kilpailu tarjoaa runsaasti ideoita ja tuloksia, joista parhaita voidaan kehittää eteenpäin ja hyödyntää. Tämä tapa tarjoaa tieteelliselle edistykselle parhaan kasvualustan.

6.8.6. Hyvä tutkimus, etenkin tieteidenvälinen tutkimus, vaatii pluralistisen ja joskus jopa kaoottiselta vaikuttavan ympäristön. Tämä tosiasia on muistettava politiikassa ja hallinnossa, sillä sen seurauksena käsityksen ja yleiskuvan saaminen alasta vaikeutuu. Selkeästi jäsentynyt ja vivahteeton maisema olisi tietysti helpommin hahmotettavissa.

6.9. TSK suositteleekin painokkaasti, että komissio asettaa parhaan mahdollisen tutkimuksen hallintotavan itsenäiseksi tutkimuskohteeksi ja hyödyntää tähänastiset tieteestä, tieteenhallinnasta, tieteenarvioinnista ja tieteenteoriasta kerätyt kokemukset. Komitea pitää komission valmisteluasiakirjaa sekä käsillä olevaa lausuntoaan ensimmäisinä tärkeinä askelina oikeaan suuntaan.

7. Yhteenveto ja suositukset

7.1. ”Tiede, yhteiskunta ja kansalaiset” on erittäin merkittävä yhteiskuntapoliittinen aihe. Talous- ja sosiaalikomitea kannattaa komission pyrkimystä asian esille ottamiseksi ja kaikkien asianosaisten välisen jatkuvan keskustelun aikaansaamiseksi. TSK korostaa aikomustaan sekä soveltuvuuttaan EU:n toimielimenä ottaa osaa tähän keskusteluun.

7.1.1. TSK:n käsillä oleva lausunto on tarkoitettu yhdeksi puheenvuoroksi. Seuraavaksi askeleeksi komitea ehdottaa Euroopan unionin muille toimielimille yhteisen kuulemistilaisuuden järjestämistä aiheesta.

7.2. Käsillä olevassa lausunnossa tarkastellaan yksityiskohtaisesti kansalaisten, yhteiskunnan ja tieteen välistä tietoeroa ja niiden välisissä suhteissa ilmeneviä ongelmia. Erityisesti kiinnitetään huomiota seuraaviin seikkoihin:

- kansalaisten tieteelle ja sen mahdollisuuksille asettamat odotukset
- tietoon perustuvien tekniikoiden, lääketieteen, elintarvikkeiden jne. mahdollisuudet ja riskit
- tulevien kehityskulkujen ennakoitavuus
- tieteen ja tutkimuksen olemus
- tutkimuspolitiikan mahdollisuudet ja erehdykset, kuten
 - tieteen tuloksellisuuden mitattavuus ja mittauksen vaatimat resurssit
 - ”yhteiskunnan etu”
 - tieteen, kehityksen, tuotannon ja tieteen, teollisuuden ja kuluttajien välinen yhteistyöverkosto ja siinä vaadittu avoimuus
- tulosten arvioinnin selkeys, riskien ennakoitavuus.

7.2.1. Edellä mainittujen kysymysten lisäksi kansalaisten, yhteiskunnan ja tieteen välisessä keskustelussa tulisi käsitellä mm. seuraavia aiheita:

- eettiset kysymykset
- ympäristö- ja energiapolitiikka: biosfääri, ekosfääri, resurssit, talous
- tutkimuspolitiikka: esim. tutkimuksen tavoitteet, organisaatio ja arviointi
- tutkimus, innovaatio, elinkeinoelämä, kuluttajat.

7.3. TSK suosittelee painokkaasti toimenpiteitä näiden tietoukkojen paikkaamiseksi.

7.3.1. Toimenpiteisiin tulisi kuulua, että yliopistoja ja tutkimuslaitoksia avataan kansalaisille entistä enemmän ja että tiedotusvälineet sitoutuvat ymmärrettävän ja paikkansapitävän tiedon välittämiseen.

7.3.2. Erityisen tärkeää olisi kuitenkin, että kouluissa huolehdittaisiin aiempaa paremmin kansalaisten tiedettä ja tutkimusta koskevasta perusteellisesta tiedonsaannista, johon sisältyy myös tuloksekkaan tutkimuksen toimintaedellytysten ymmärtäminen. Tämä edellyttää asianmukaista eurooppalaista koulutuspoliittista suunnitelmaa, jossa myös ehdokasvaltioiden näkemykset otetaan huomioon.

7.3.3. Kouluopetuksessa tulisi muistaa myös historiallinen prosessi sekä Euroopan ainutlaatuiset kulttuurisaavutukset, jotka ovat johtaneet nykyisiin tieteellis-teknisiin tuloksiin ja luoneet Euroopan kansalaisille ennätyksellisen hyvät elinolosuhteet.

7.4. Tieteen nykyiseen hyvinvointiin ja tulevaisuuden mahdollisuuksiin liittyvien huomattavien ansioiden lisäksi TSK tunnistaa myös (i) tietoon perustuvan nykYTEKNIKAN tuomat vaarat ja riskit sekä (ii) ihmiskunnan nykyisten teollisten elintapojen biosfäärille mahdollisesti aiheuttaman vaaran.

7.5. TSK suosittelee siksi, että (edelleen) pyritään selkeiden sääntöjen luomiseen vaikutuksiltaan suurten (tieteellisten tulosten perusteella kehitettyjen) tekniikoiden vastuuntuntoisen käytön varmistamiseksi sekä valvomaan niiden noudattamista. TSK korostaa omaa rooliaan tässä prosessissa.

7.6. TSK suosittelee kaikkien sellaisten toimien tukemista, jotka vähentävät humanististen ja luonnontieteiden vastakkainasettelua ja sen sijaan edistävät niiden yhteenkasvamista. Tähän kuuluu myös metodeista, käsitteenmuodostuksesta, tulosten arvioinnista jne. käytävä keskustelu.

7.7. TSK haluaa kiinnittää huomiota tieteen ja tutkimuksen alalla esiintyvään osaamispääoman vajaukseen. Osaamispääoma on menestyksekkään tutkimus- ja kehitystyön, mutta myös innovaation ja taloudellisen kilpailukykyyn edellytys. TSK suosittelee toimia tämän puutteen korjaamiseksi. Tutkimus- ja kehitystyöstä on tehtävä houkuttelevampi – myös naisille – ja tutkija-ammateille on annettava asianmukainen yhteiskunnallinen arvostus.

7.8. TSK suosittelee, että tuloksekkaan ja kansainvälisesti kilpailukykyisen tutkimuksen ja kehityksen vaatimia toimintaedellytyksiä tutkittaisiin erikseen ja tulokset sisällytettäisiin tutkimuspoliittista hallintotapaa koskeviin keskusteluihin. Tässä tulisi ottaa huomioon myös käsillä olevassa lausunnossa esitetyt näkökohdat ja suositukset, ja niiden hyväksymistä sekä politiikassa että yritysmaailmassa olisi pyrittävä edistämään.

7.9. Seuraavassa kerrataan lyhyesti muutamia asiaan liittyviä TSK:n näkemyksiä:

7.9.1. Lähtökohdaltaan "yhteiskunnan etu" muodostaa etäisen abstraktion. Vasta monimutkaisten demokraattisten tiivistämisprosessien avulla saavutetaan kylläkin edelleen heterogeeninen, mutta kompaktimpi – vaikkakaan ei välttämättä ristiriidoista vapaa – näkemyskuva.

7.9.2. Tämä päätöksenteon perustan epävarmuus ei kuitenkaan vapauta politiikkaa toimintavelvoitteestaan. Poliittikka on yhteiskunnan puolesta toimimista, mikä väistämättä sisältää myös yhteiskunnallisia kokeiluja. Tätä poliittisen toiminnan dilemmaa ei voida poistaa, vaan ainoastaan helpottaa:

- tiedostamalla tulevaisuuden kehityssuuntia koskevien ennakointimahdollisuuksien rajallisuus ja osoittamalla valmiutta mahdollisesti tarvittaviin korjauksiin

- parantamalla poliittisen päätöksenteon tietoperustaa ("tutkimuspolitiikkaa") sekä tarkastelemalla tieteen toimintaedellytyksiä, mahdollisuuksia ja rajoja.

7.9.3. Optimaalisen tietoperustan edellytyksiä ovat mm:

- jatkuva tieteen ja yhteiskunnan toimijoiden välinen keskustelu
- sellainen taloudellinen, poliittinen, sosiaalinen ja kulttuurinen ympäristö, jossa tieteellä on laaja julkinen kannatus ja jossa luovuus ja kekseliäisyys menestyvät
- parhaat mahdolliset sisäiset toimintaedellytykset tieteelle
- riittävästi kansalaisia, joilla on kykyä ja halua tutkijan uralle.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus neuvoston asetukseksi liittymistä edeltävästä rakennepolitiikan välineestä annetun asetuksen (EY) N:o 1267/1999 muuttamisesta"

(2001/C 221/26)

Neuvosto päätti 18. huhtikuuta 2001 EY:n perustamissopimuksen 262 artiklan mukaisesti pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellä mainitusta ehdotuksesta.

Talous- ja sosiaalikomitea päätti nimetä Kenneth Walkerin lausunnon yleisesittelijäksi.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30.–31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 30. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Ääniä annettiin 48 puolesta ja 1 vastaan, 2:n pidättyessä äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Neuvoston asetuksella (EY) N:o 1267/1999 perustettiin vuonna 1999 liittymistä edeltävä rakennepolitiikan väline (ISPA). Sen tavoitteena on auttaa Euroopan unionin jäsenyyttä hakeneita Keski- ja Itä-Euroopan maita vastaamaan liikenteen perusrakennetta ja ympäristöalaa koskeviin yhteisön säännösten vaatimuksiin. Välineen täytäntöönpano merkitsi seuraavana vuonna yhteisön tuen myöntämistä noin 80 toimenpiteelle.

1.2. Asetuksen mukaisesti välineen mukaista yhteisön tukea saavien toimenpiteiden on oltava laajuudeltaan sellaisia, että niillä on kyseisillä aloilla merkittävä vaikutus. Edunsaajamaiden esittämien rahoituspyyntöjen tarkastelu on osoittanut komissiolle, että kyseisillä mailla on usein vaikeuksia osallistua kyseisten toimenpiteiden rahoitukseen käytettävissä olevista julkisista varoistaan.

1.2.1. Edunsaajamailhin kohdistuvan ISPA:n taloudellisen vaikutuksen lisäämiseksi on mahdollisimman suuri osuus rahoituksesta saatava Euroopan investointipankilta tai muilta

kansainvälisiltä rahoituslaitoksilta (Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankilta, Maailmanpankilta jne.) sekä tarvittaessa yksityiseltä sektorilta. Kansainväliset laitokset osallistuivat vuonna 2000 ISPA:n rahoitukseen noin 40 prosentissa hyväksytyistä toimenpiteistä. Kerrannaisvaikutus oli näin ollen noin 25 prosenttia.

1.3. Edellä mainitun yhteisrahoituksen toteutumisen esteenä on kuitenkin, että ISPA:sta annetusta neuvoston asetuksesta puuttuvat erityissäännökset, jotka mahdollistaisivat Euroopan yhteisöjen yleiseen talousarvioon sovellettavan varainhoitoasetuksen 114 artiklan 1 kohdassa säädetyistä säännöistä poikkeamisen. Tämän EU:n ulkopuolelle suuntautuvaan tukeen sovellettavan säännöksen nojalla yhteisön rahoittamia hankintoja koskevat tarjouspyynnöt ovat avoinna ainoastaan Euroopan unionin jäsenvaltioiden ja ISPA:n edunsaajamaiden luonnollisille henkilöille tai oikeushenkilöille.

1.3.1. Ongelmat johtuvat siitä, että ISPA muotoiltiin perusteellisesti koheesiorahaston mallin mukaiseksi. Koska koheesiorahasto on yhteisön tukiväline, on tarjouspyyntöjen oltava kaikille avoimia kansallisuudesta riippumatta. ISPA sen sijaan on yhteisön ulkopuolelle suuntautuvan tuen väline ja kuuluu siten varainhoitoasetuksen 114 artiklan 1 kohdan piiriin, jossa tarjouspyynnöt rajoitetaan koskemaan jäsenvaltioiden kansalaisia, KIE-maita sekä niissä rekisteröityjä yrityksiä.

1.4. Ongelma liittyy myös yhteisrahoitukseen, jonka osapuolet voivat järjestää joko yhteisesti tai rinnakkaisrahoitukseen. Mikäli rahoitus järjestetään yhteisesti, on tarjouspyyntöjä sekä ohjaus- ja valvontaviranomaisia vain yksi. Kun kyseessä on rinnakkaisrahoitus, yhden hankkeen muodostavia tarjouspyyntöjä voi olla kaksi tai useampi.

1.4.1. Nykyisten säädösten mukaan tarjouspyyntö on kaikille avoin, jos kyseessä on osapuolten yhteisesti järjestämä yhteisrahoitus, johon osallistuu myös kansainvälisiä rahoituslaitoksia. Tässä yhteydessä Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki luetaan kansainväliseksi eikä yhteisön rahoituslaitokseksi, koska sen osakkeita omistavat myös yhteisön ulkopuoliset tahot. Mikäli kyseessä on rinnakkaisrahoituksena järjestetty yhteisrahoitus, jokaista tarjouspyyntöä käsitellään omana kokonaisuutenaan. Jos yhteisö tällaisessa tapauksessa osallistuu jonkin tarjouspyynnön rahoitukseen, on se avoin vain jäsenvaltioiden luonnollisille ja oikeushenkilöille sekä KIE-maille, vaikka muihin samaan kokonaisuuteen liittyviin tarjouspyyntöihin, joiden rahoittamiseen yhteisö ei osallistu, voidaan soveltaa eri sääntöjä.

1.4.2. Tämä merkitsee sitä, ettei ISPA-tuella voida rahoittaa yhteisön osallistumista yhteisesti tai rinnakkain järjestettävään yhteisrahoitukseen, vaikkakin yhteisö voi osallistua yksittäiseen yhteishankkeeseen liittyvän yhden tai useamman tarjouspyynnön rinnakkaisrahoitukseen, mikäli ne kuuluvat varainhoitoasetuksen säännösten piiriin.

1.5. Komissio ehdottaa, että asetukseen lisätään Phare-ohjelmaan liittyviä voimassa olevia säädöksiä kuvastava artikla, joka poistaa kyseisen rajoituksen.

2. Komission ehdotus

2.1. Komission ehdotus on esitetty liitteessä.

3. Huomioita

3.1. Komitea panee merkille, että varainhoitoasetuksen 114 artiklan 1 kohdan soveltaminen on joissain tapauksissa ylitysepäsemätön este kansainvälisten rahoituslaitosten osallistumiselle ISPA-tukeen oikeutettujen toimien rahoittamiseen.

3.2. Komitea hyväksyy komission ehdotuksen, jonka mukaan välineeseen lisätään perusehto, joka mahdollistaa 114 artiklan 2 kohdan soveltamisen. Komitea katsoo, että se lisäisi kansainvälisten rahoituslaitosten mahdollisuuksia osallistua yhteisrahoitukseen ja edistäisi ISPA-rahoituksen kerrannaisvaikutuksen parantamista.

3.3. Komitea hyväksyy komission esityksen sitä avustavan komitean perustamisesta komission esittämässä muodossa.

3.4. Komitea katsoo, että myös Kyprokselle, Maltalle ja Turkille tulisi myöntää oikeus osallistua ISPA:an muiden ehdokasvaltioiden tavoin.

3.5. Komitea katsoo, että tietyt piirteet ISPA:n rakenteessa ja toiminnassa ansaitsevat nykyistä yksityiskohtaisemman tarkastelun. Se ehdottaakin, että aiheesta annetaan lähitulevaisuudessa oma-aloitteinen lausunto.

Bryssel 30. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

LIITE

talous- ja sosiaalikomitean lausuntoon

Ote asiakirjasta "Ehdotus neuvoston asetukseksi liittymistä edeltävästä rakennepolitiikan välineestä annetun asetuksen (EY) N:o 1267/1999 muuttamisesta" KOM(2001) 110 lopullinen – 2001/0058 CNS

1 artikla

Muutetaan asetusta (EY) N:o 1267/1999 seuraavasti:

1) Lisätään 6 a artikla seuraavasti:

"6 a artikla

Hankintasopimukset

1. Sellaisten toimenpiteiden osalta, joissa yhteisö on ainoa ulkopuolinen avustuslähde, osallistuminen tarjouspyyntöihin, tarjouskilpailuihin, hankintoihin ja sopimukseen on yhtäläisin ehdoin avointa kaikille jäsenvaltioiden sekä 1 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitettujen maiden luonnollisille henkilöille ja oikeushenkilöille.

2. Edellä 1 kohtaa sovelletaan myös yhteisrahoitukseen. Yhteisrahoitustapauksissa komissio voi kuitenkin sallia kolmansien maiden osallistumisen tarjouspyyntöihin, tarjouskilpailuihin, hankintoihin ja sopimukseen tapauskohtaisen tutkimisen jälkeen."

2) Lisätään 7 artiklaan 8 kohta seuraavasti:

"8. Jos kansainväliset rahoituslaitokset osallistuvat jonkin toimenpiteen rahoitukseen, tämän toimenpiteen tukikelpoisten kustannusten määrittelemisessä voidaan ottaa huomioon edellä 7 kohdassa tarkoitettujen tukikelpoisuussääntöjen mukaiset menot, jotka on toteutettu näiden rahoituslaitosten tarjoamiin ulkopuolisiin avustuslähteisiin, joihin yhteisön tuki ei kuulu, sovellettuja omia menettelyjä noudattaen."

3) Korvataan 14 artiklan 1, 2 ja 3 kohta seuraavasti:

"1. Komissiota avustaa komitea, jäljempänä 'komitea', joka muodostuu jäsenvaltioiden edustajista ja jonka puheenjohtajana on komission edustaja. Euroopan investointipankki nimeää edustajansa, joka ei osallistu äänestykseen.

2. Viitattaessa tähän kohtaan sovelletaan päätöksen 1999/486/EY 4 artiklassa säädettyä hallintomenettelyä ja otetaan huomioon mainitun päätöksen 7 artikla.

3. Päätöksen 1999/468/EY 4 artiklan 3 kohdassa säädetty määräaika on yksi kuukausi."

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Euroopan unionin kestävän kehityksen strategian valmistelu”

(2001/C 221/27)

Talous- ja sosiaalikomitea päätti 24.–25. tammikuuta 2001 työjärjestyksensä 11 artiklan 4 kohdan, 19 artiklan 1 kohdan ja 23 artiklan 3 kohdan nojalla laatia lausunnon aiheesta ”Euroopan unionin kestävän kehityksen strategian valmistelu”.

Asian valmistelusta vastannut ”kestävä kehitys” -alacomitea antoi lausuntoluonnoksensa 17. toukokuuta 2001. Esittelijä oli Ernst Ehnmark, apulaisesittelijä Lutz Ribbe.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30.–31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 31. päivän kokouksessa) yksimielisesti seuraavan lausunnon.

0. Lausunnon tiivistelmä

0.1. Talous- ja sosiaalikomitea kannattaa vilpittömästi aietta käynnistää tämän vuoden kesäkuussa Göteborgissa pidettävässä huippukokouksessa pitkän aikavälin poliittinen muutos kestävän kehityksen hyväksi. Komitea katsoo, että näin vastataan laajojen kansalaisryhmien huoliin ja pelkoihin, joskaan yhteiskunnalle kokonaisuudessaan ei ole vielä tiedotettu riittävästi asiasta. On tärkeää, että politiikkaa suunnataan uudelleen, ja nyt on oikea aika aloittaa tämä prosessi.

0.2. Komitea on tietoinen siitä, että kestävän kehityksen politiikka sisältää jo luonnostaan osin varsin radikaalin lähestymistavan yhteiskunnan tulevaan kehitykseen. Matkan varrella on tehtävä joitain kivuliaitakin ratkaisuja. Siksi on erityisen tärkeää, että politiikan muutoksella on laaja kannatus kansalaisten keskuudessa. Ilman suuren yleisön voimakasta tukea ei kestävän kehityksen politiikalla ole onnistumisen mahdollisuuksia.

0.3. Komiteasta on hyvin valitettavaa, että julkinen kuuleminen näin tärkeästä ja kauaskantoisesta, kehitysvaiheesta olevasta strategiasta rajattiin vain yhden kuukauden mittaiseksi, mikä on täysin riittämätön aika. Kestävä kehitys on aivan liian tärkeä aihe tullakseen käsitellyksi tällä tavoin.

0.4. Komitea suosittaa, että Göteborgin huippukokouksen jälkeen pyritään tarmokkaasti lisäämään yleisön tietoisuutta, virittämään paikallistason keskustelua ja kanavoimaan kestävän kehityksen strategian luomista koskevat kommentit ja ehdotukset. Komitea katsoo, että tällä työllä voidaan erinomaisesti aktivoita laajaa julkista osallistumista keskeisen tärkeässä unionin politiikkaa koskevassa kysymyksessä.

0.5. Komitea aikoo käynnistää yhteistyössä järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan muiden osapuolten kanssa laajan julkisen keskustelun aiheeseen liittyvistä kysymyksistä. Se kannattaa komission suunnitelmaa järjestää joka toinen vuosi asianomaisten tahojen foorumi EU:n kestävän kehityksen strategian arvioimiseksi ja ilmoittaa olevansa halukas osallistumaan tahtuman järjestämiseen.

0.6. Komitea korostaa, että tiukan määräajan vuoksi se ei nyt kykene antamaan toivomaansa täyttä panosta. Samasta syystä Göteborgin kokous on väistämättä vain strategisen prosessin alku eikä EU:n politiikan lopullinen hyväksymisvaihe. Tämän vuoksi komitea aikoo antaa merkittävämpiä lisäpanoksia kestävän kehityksen strategian kehittelyyn.

0.7. Lyhyen valmisteluajan huomioon ottaen Göteborgin huippukokouksessa tulisi keskittyä asettamaan joukko yleistoivoitteita ja kehottamaan komissiota ja muita asianomaisia toimielimiä esittämään konkreettisempia ehdotuksia Laekenin ja Barcelonan huippukokouksissa.

0.8. EU:n kestävän kehityksen strategiassa tulee vahvistaa kolmen pilarin – taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöolotuvuuden – keskinäisiä yhteyksiä. Komitea painottaakin tarvetta perustaa kaikille hallintotasoille laaja-alaisia kestävän kehityksen strategian suunnittelu- ja valvontarakenteita.

0.9. Komitea ehdottaa, että asetettavat kestävän kehityksen tavoitteet koskevat liikennettä, energiantuotantoa, maataloutta ja ilmastomuutosta.

0.10. Komitea toteaa, että kestävän kehityksen mukaisen yhteiskunnan on oltava osaamiseen perustuva yhteiskunta, jossa investoidaan runsaasti tutkimus- ja kehitystoimintaan sekä koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen.

0.11. Komitea on yllätynyt siitä, ettei väestön ikääntymistä ole yhdistetty selvemmin jäsenvaltioiden mataliin ja yhä laskeviin syntyvyyslukuihin. Yhtenä kestäväen kehityksen strategian osana tulisi olla aktiivinen valtion perhetukipolitiikka, jolla luodaan todellisia taloudellisia ja sosiaalisia mahdollisuuksia vanhemmille, jotka yhdistävät sekä lapset että uran.

0.12. Komitea kannattaa voimakkaasti Kioton pöytäkirjaa ja edellyttää, että EU toimii tarmokkaasti sen muuttamiseksi maailmanlaajuiseksi strategiaksi, sekä huomauttaa samalla, että tarvitaan uusia ja tiukempia rajoja.

0.13. Komitea ilmaisee kiinnostuksensa osallistua kestäväen kehityksen strategian arviointiin ja seurantaan. Erityisesti komitea on valmis aktivoimaan jäsenorganisaationsa ruohonjuuritason kanssa tapahtuvan viestinnän tehostamiseksi sekä luomaan valvontaryhmän, joka keskittyy strategian täytäntöönpanon laadun analysointiin.

1. Johdanto

1.1. Kestäväen kehitystä koskeva EU:n strategia

1.1.1. Tällä lausunnolla talous- ja sosiaalikomitea haluaa antaa panoksensa suunniteltua EU:n kestäväen kehityksen strategiaa koskevaan keskusteluun ja valmistelutyöhön. Tämä strategia, jota komissio ja neuvosto Helsingin Eurooppa-neuvoston joulukuussa 1999 antaman toimeksiannon perusteella parhaillaan valmistelevat, on Göteborgissa 15.–16. kesäkuuta 2001 pidettävän Eurooppa-neuvoston kokouksen pääaihe.

1.1.2. Göteborgin Eurooppa-neuvoston odotetaan käynnistävän kestäväen kehityksen prosessin, jota jatketaan tulevien EU:n puheenjohtajuuskausien aikana, hyväksyvän joukon poliittisia painopistealoja tavoitteineen sekä sopivan menettelyistän. EU:n kestäväen kehityksen strategian on tarkoitus nivoutua Lissabonin prosessin seurantaan. Strategian päämääränä ei siis ole käynnistää Lissabonin tai Luxemburgin prosessien kaltaista uutta prosessia, vaan antaa Lissabonin vaiheelle uusi ja laajempi ulottuvuus. Niinpä maaliskuussa Tukholmassa ja kesäkuussa Göteborgissa pidettävien huippukokouksien välillä on selvä yhteys.

1.1.3. Kestäväen kehityksen strategian aikaperspektiivi on pitkä, eräiden tavoitteiden osalta jopa 20–25 vuotta. Lisäksi strategiassa painotetaan jatkuvan arvioinnin sekä tavoitteiden ja menettelyjen jatkokehittelyn tarvetta.

1.1.4. Kestäväen kehityksen strategia on myös vastaus vuonna 1992 pidettyyn Rion konferenssiin ja Rio + 5-seurantakokouksessa tehtyihin päätöksiin, ja se muodostaa EU:n panoksen Etelä-Afrikassa vuonna 2002 pidettävään Rio + 10-maailmankonferenssiin. Lisäksi sitä tulisi tarkastella sen työn valossa, jota OECD on alalla tehnyt OECD:n ministerikokouksen vuonna 1998 antaman kolmivuotisen toimeksiannon perusteella. Työ huipentui 17.–18. toukokuuta 2001 pidettyyn OECD:n ministerikokoukseen.

1.2. Talous- ja sosiaalikomitea on vuosien mittaan antanut lukuisia lausuntoja ympäristö-, talous- ja sosiaalikeskusteluista. Komitea on antanut panoksensa Lissabonin huippukokouksessa maaliskuussa 2000 asetettujen päämäärien ja tavoitteiden saavuttamiseen ja Tukholman Eurooppa-neuvostossa suoritettuun seurantaan. Koska komitea edustaa laajasti järjestäytyntä kansalaisyhteiskuntaa, se on erityisen hyvässä asemassa osallistumaan kestäväen kehityksen strategian valmisteluun ja seurantaan.

1.3. Kestäväen kehityksen käsite

1.3.1. Ympäristön ja kehityksen maailmankomissio (ns. Brundtlandin komissio) antoi vuonna 1987 julkaistussa raportissaan sittemmin yleisimmin hyväksytyksi muodostuneen kestäväen kehityksen määritelmän, jonka mukaan kestävä kehitys on kehitystä, jolla "tyydytetään tämän hetken tarpeet vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuuksia tyydyttää omat tarpeensa".

1.3.2. Tämän määritelmän ja Helsingin Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaisesti EU:n kestäväen kehityksen strategia tulee olemaan "pitkän aikavälin strategia, jossa sovitetaan yhteen taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväen kehityksen politiikat". Se on siis malli, jolla pyritään sovittamaan yhteen jatkuva talouden vakaus ja kasvu sekä kestäväen sosiaalisen hyvinvoinnin ja ympäristönsuojelun vaatimukset, kuten elintarviketurvallisuus ja kansanterveys. Toisin sanoen kestäväen kehityksen strategialla pyritään ratkaisemaan kestäväen kehityksen periaatteen vastaisia pitkän aikavälin ongelmia, joilla on taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristö-olottuvuuksia.

1.3.3. Talous- ja sosiaalikomitea esittää seuraavat kommentit kestäväen kehityksen käsitteestä:

1.3.3.1. Käsite ei ole uusi, eivätkä sen poliittiset vaikutukset ole jääneet huomaamatta. Monet maat ovat tehneet päätöksiä – erityisesti Rion konferenssissa ja sen seurannassa – kestäväen kehitystä koskevien toimien tarpeesta.

1.3.3.2. Konkreettisia toimia on kuitenkin saatu aikaan vain vähän. Tähän voidaan esittää monia syitä. Tärkein niistä lienee se, että kestävä kehitys on hyvin laaja käsite, joka edellyttää rinnakkaisia toimia niin kansainvälisellä, valtiollisella kuin paikallistasolla ja merkitsee muutosta elintavoissa ja kulutuskäyttäytymisessä. Se on käsite, jolla on hyvin tuntuvia seurauksia yksittäisille kansalaisille.

1.3.4. Tästä huolimatta prosessi on aloitettava ja konkreettisia toimia on suunniteltava. EU:n kestävä kehityksen strategian käynnistämisestä voi tulla kauan odotettu todellinen askel Rion konferenssin kunnianhimoisten tavoitteiden täytäntöönpanemiseksi.

1.3.5. EU:n strategian avulla tulisi varmistaa kestävästi parempi elämänlaatu. Se on visio yhteiskuntiemme kehityksestä, joka perustuu sekä ihmisistä että luonnosta kannettuun periaatteelliseen vastuuseen. Se on ajankohtainen aihe, sillä laajat kansalaisryhmät kiinnittävät yhä enemmän huomiota elämänlaatuksymyksiin. Kestävä kehitys on käsite ja visio, jonka merkitys kasvaa niin EU:ssa kuin koko maailmassa.

1.3.6. Komitea painottaa, että kestävä kehityksen käsite merkitsee melko radikaalia lähestymistapaa yhteiskunnan kehittämistoimiin pitkällä aikavälillä. Toimiin liittyy väistämättä joitain epämiellyttäviä päätöksiä. Yhteiskunnissamme esiintyy kuitenkin joukko suuntauksia, jotka yksinkertaisesti eivät voi jatkua, jos haluamme säilyttää talouskasvun, terveen julkisen talouden ja kaikki kansalaiset kattavan hyvinvointijärjestelmän.

1.3.7. Tiivistetysti sanoen on valittava, tehdäänkö päätökset suunnitellusti ja järkipäisesti vai vasta pakon edessä hätätilanteissa.

2. Komission tekemä kestävä kehityksen strategian valmistelutyö

2.1. Komissio julkaisi 27. maaliskuuta 2001 neuvotteluasiakirjan kestävästä kehityksestä. Sillä oli tarkoitus luoda pohja laajalle keskustelulle. Huomioiden esittämisen määräajaksi asetettiin huhtikuun loppu, jotta ne voidaan ottaa huomioon EU:n strategiaa koskevan ehdotuksen lopullisessa valmistelussa.

2.1.1. Neuvotteluasiakirjassa ei tehty tulevaa strategiaa koskevia ehdotuksia. Sen sijaan se sisälsi rakenteen tiettyjen tärkeiden aiheiden analysoimiseksi ja niiden toimeenpanon mahdollistamiseksi. Asiakirjassa analysoitiin tekijöitä, jotka

ovat toistaiseksi estäneet merkittävän edistymisen alalla, ja hahmoteltiin mahdollista välineistöä kestävä kehityksen strategian toteuttamiseksi. Kestävä kehityksen käsitteen havainnollistamiseksi asiakirjassa keskityttiin tiettyihin ajankohtaisiin polttaviin kysymyksiin, jotka oli valittu kolmen muuttujan perusteella. Ne olivat "vakavuus/vaikutus", "aikaulottuvuus" (peruuttamattomuus, sukupolvien väliset näkökohdat), sekä "eurooppalainen/kansainvälinen ulottuvuus". Näiden tekijöiden perusteella komissio valitsi seuraavat kuusi ensisijaista aihetta:

- sosiaalinen syrjäytyminen/köyhyys
- kansanterveys
- demografia/ikäntyminen
- ilmastonmuutos/puhtaat energiamuodot
- luonnonvarojen hallinta
- liikkuvuus ja maankäyttö.

2.1.2. Neuvotteluasiakirjassa yksilöitiin taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen kehityksen kestävyysperiaatteen vastaisia suuntauksia kaikilla kuudella alalla. Neuvotteluasiakirjalla pyrittiin siis käynnistämään laaja keskustelu myönteisistä ja kielteisistä yhteiskunnallisista suuntauksista riippumatta niiden yhteydestä kestävä kehityksen strategiaan.

2.2. Neuvotteluasiakirjan vahvuus on kestävä kehityksen vastaisten kehityssuuntien analysointi. Kuten asiakirjassa huomautetaan, vallitsee laaja yksimielisyys siitä, että kestävä kehityksen strategian tulisi sisältää kaksi tärkeää ajatusta:

- Kehityksellä on taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen ulottuvuus. Kehitys on kestävää vain, jos yleiseen elämänlaatuun vaikuttavien tekijöiden välille löydetään tasapaino.
- Nykyisellä sukupolvella on velvollisuus jättää riittävästi sosiaalisia, ympäristöllisiä ja taloudellisia resursseja jälkipolville, jotta ne voivat nauttia ainakin yhtä suuresta hyvinvoinnista kuin mekin.

2.3. Komitea pitää neuvotteluasiakirjaa arvokkaana keskustelun pohjana. Asiakirjan pahin puute on, että se ilmestyi myöhään ja jätti liian vähän aikaa laajaan kuulemiseen. Komitea esittää huomioitaan tästä luvussa 6.

3. TSK:n ja komission yhteinen kuuleminen

3.1. Komitea järjesti huhtikuun lopussa yhteistyössä komission kanssa kaksipäiväisen kuulemistilaisuuden neuvotteluasiakirjasta. Tilaisuuteen kokoontui noin kaksisataa sidosryhmien,

kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden, hallitusten ja EU:n toimielinten edustajaa. Keskustelu oli vilkasta ja konkreettista ja synnytti joukon ehdotuksia Göteborgin huippukokousta varten.

3.2. Kolme tärkeää huomiota nousi yli muiden.

3.2.1. Ensimmäinen niistä koski poliittisen näkemyksen ja johtajuuden tarvetta. Keskustelussa korostettiin yhä uudelleen, että hallitusten ja poliitikkojen on otettava johtoasema poliittisen näkemyksen muodostamisessa osoittamalla poliittista johtajuutta ja määrittelemällä prioriteetit.

3.2.2. Toinen huomio koski laajaa tutkimus- ja kehitystyötä, jota tarvitaan perustan luomiseksi kestäväen kehityksen strategiaa koskeville päätöksille. Kestäväen kehityksen yhteiskunnan on oltava ennen muuta yhteiskunta, joka investoi voimakkaasti tutkimus- ja kehitystyöhön sekä koulutukseen.

3.2.3. Kolmannessa huomiossa tarkasteltiin maailmanlaajuisia ulottuvuutta, jota ei komission asiakirjassa juuri käsitellä. EU:n on otettava maailmanlaajuisen edelläkävijän asema tekemällä päätös kestäväen kehityksen strategiasta ja inspiroimalla näin muita valtioita.

3.3. Näihin huomioihin voidaan lisätä muutamia muitakin.

3.3.1. Ei ole olemassa yhtä yksittäistä ihanneratkaisua. Siksi oikea toimintatapa olisi sisällyttää kestäväen kehityksen periaate kaikkiin nykyisiin politiikan aloihin Cardiffin prosessia laajemminkin. Tässä yhteydessä tärkeitä aloja olisivat maatalous ja kalastus, joilla kestäväen kehityksen vastaiset politiikat vaarantavat lajien monimuotoisuuden, kansanterveyden ja viime kädessä ihmisten hengissä säilymisen.

3.3.2. Teollisuuden roolista kestäväen kehityksen strategian muotoilussa ja toimeenpanossa keskusteltiin paljon. Kuten keskustelussa todettiin, teollisuutta tulee nykyisin pitää yleisesti ottaen liittolaisena kestäväen kehityksen strategian toimeenpanossa.

3.3.3. Kestäväen julkisen talouden tarve oli toinen tärkeä aihe, erityisesti väestön ikääntymisen ja vanhustenhoidon tarpeen lisääntymisen yhteydessä.

3.3.4. Toisaalta alhaisesta syntyvyydestä ei juurikaan keskusteltu, vaikka se muodostaa aivan ilmeisen osatekijän väestön ikääntymisen ja kestäväen julkistalouden kokonaisuhtälössä. Kysymystä valtiotason aktiivisemmasta perhepolitiikasta – joka

kattaa lapset, vanhemmat ja vanhukset – ei näin ollen käsitelty. Aktiivisella perheitä tukevalla politiikalla tulisi kuitenkin antaa vanhemmille todellisia mahdollisuuksia yhdistää lapset, hoito ja ura.

4. Huomioita valmistelutyöstä

4.1. Talous- ja sosiaalikomitea pitää tulevia päätöksiä kestävästä kehityksestä pitkän prosessin alkuna.

4.2. Siitä huolimatta komitea pahoittelee, että komission neuvotteluasiakirja julkaistiin vasta valmisteluprosessin myöhäisessä vaiheessa ja että se jätti vain vähän aikaa laajalle kuulemiselle. Helsingin huippukokouksessa vuonna 1999 päätettiin, että kestävä kehitys olisi Göteborgin huippukokouksen pääaiheita. Aikaväli olisi mahdollistanut laajan kuulemisprosessin ennen päätösten tekemistä. Näin olisi voitu hankkia asialle suuren yleisön laaja tuki. Järjestäytyneet kansalaisyhteiskunta olisi voitu saada osallistumaan aktiivisesti strategian valmisteluun.

4.3. Juuri siksi, että kestävyysstrategian kehittäminen on selvästi käynyt yhä vaikeammaksi, sitä ei tule laatia eikä siitä tule päättää kiireellisyyssmenettelyllä.

4.4. Olisi täytynyt käynnistää laajapohjainen kuulemis- ja osallistumisprosessi. Maaliskuun 27. päivänä 2001 julkaistun neuvotteluasiakirjan kaltainen asiakirja olisi hyvin voinut olla tällaisen prosessin välitulok. Kun ensin olisi selvitetty tähänastisten väärien kehityssuuntausten syyt, olisi strategian kehittäminen niiden ratkaisemiseksi – samoin vuoropuhelun avulla – ollut oikea tapa laatia politiikkaa, joka olisi saanut osakseen hyväksyntää.

4.5. Komitea arvostaa kuitenkin sitä, että komissiolla ja komitealla oli mahdollisuus järjestää yhdessä kaksipäiväinen kuuleminen huhtikuun lopussa.

4.6. Komissio tietää itsekin, kuinka tärkeä kuulemis- ja osallistumisprosessi on, sillä se on äskettäin julkaissut siihen liittyvän "Hallintotapa"-asiakirjan. Lisäksi yhteisen kuulemisen (ks. kohta 4.5) jälkeen laaditussa strategiaehdotuksessa "Kestäväen kehityksen Eurooppa paremman maailman luomiseksi" (1) korostetaan riittävän ajoissa käydyn järjestelmällisen vuoropuhelun keskeistä merkitystä.

(1) Göteborgin huippukokousta varten 15. toukokuuta annettu komission tiedonanto.

5. Laaja julkinen kuuleminen

5.1.1. Talous- ja sosiaalikomitea pitää päätöstä kestävästä kehityksen strategiasta yhtenä tärkeimmistä Euroopan unionin viime vuosina tekemistä päätöksistä. Sillä on syviä vaikutuksia yhteiskuntiimme. Se merkitsee muutoksia elämäntapoihin ja kulutuskäyttäytymiseen.

5.1.2. Merkityksensä vuoksi kestävästä kehityksen kysymysten tulee saada tukea ja ne tulee toteuttaa alhaalta ylös, ei pakotettuna ylhäältä alas.

5.1.3. Vain harvat unionin kohtaamat poliittiset kysymykset ovat edellyttäneet näin laajaa ruohonjuuritason kannatusta.

5.2. Koska aika ei riitä laajapohjaiseen kuulemiseen ja mielipiteenmuodostukseen, joilla luotaisiin ennakolta tukea päätöksille, komitea suosittaa painokkaasti, että Göteborgin huippukokouksen jälkeen kaikissa jäsenvaltioissa käynnistetään järjestelmällinen tiedottaminen ja kuuleminen. Tämä antaisi eri organisaatioille ja poliittisille puolueille mahdollisuuden osallistua ja välittää näkemyksiä ja huomioita alhaalta ylös.

5.3. Tällä olisi vaikutuksia päätöksentekoprosessiin. Göteborgin huippukokouksessa voitaisiin keskittyä asettamaan joukko melko yleisiä tavoitteita seuraaviksi 10–20 vuodeksi ja osoittamaan, miten Lissabonin tavoitteet tulisi mukauttaa uuteen strategiaan, sekä pyytää jatkovalmistelujen siirtämistä maaliskuussa 2002 pidettävään Barcelonan huippukokoukseen.

5.4. Tällä tavoin Göteborgin huippukokouksessa kehoitettaisiin kansalaisia ja organisaatioita osallistumaan aktiivisesti keskusteluihin Barcelonan huippukokoukseen asti, johon mennessä konkreettisempia päätöksiä olisi saatu valmisteltua riittävästi. Osallistuvan työn tulisi luonnollisesti jatkua myös huippukokouksen jälkeen.

5.5. Komitea ehdottaa, että kestävästä kehityksen kysymyksestä tehdään keskeistä unionin politiikkaa koskevan uuden ja laajemman osallistumisen kokeilu!

6. Kestävästä kehityksen strategiaa koskevan päätöksen puitteet

Komission analyysin lopputulos on, että kestävästä kehityksen strategia on paitsi tarpeellinen myös kiireellinen, jos haluamme kääntää eräät kehityssuunnat, jotka itse asiassa vaarantavat meidän ja lapsiemme elinmahdollisuudet.

TSK yhtyy vilpittömästi tähän päätelmään. Muutosprosessin on alettava jostain ja joskus, ja nyt on todennäköisesti oikea aika aloittaa se. Päätöksen pohjaksi on runsaasti analyyseja sekä huomattava tutkimus- ja kehityspotentiaali, ja unionin taloudellinen tilanne on parempi kuin vuosiin.

Lisäksi laajat yhteiskuntaryhmät ovat vakavasti huolissaan terveyteen ja elintarvikkeisiin liittyvistä kysymyksistä, vain kaksi seikkaa mainitaksemme. Nyt on siis tilaisuus luoda laajaa yleistä kannatusta muutoksen aloittamiselle kohti kestävästä kehitystä.

6.1. Tasapainon löytäminen kolmen pilarin välille

6.1.1. Kestävästä kehityksen käsite voidaan määritellä Lissabonin strategiaksi (kestävä taloudellinen ja sosiaalinen kehitys), johon on lisätty kolmantena pilarina ympäristöulottuvuus. Kestävästä kehityksen strategian tulisi yhdistää dynaaminen talous sekä kaikille mahdollisuuksia tarjoava yhteiskunta ja samalla tehostaa resurssien käyttöä sekä katkaista kasvun ja ympäristön pilaantumisen yhteys.

6.1.2. Neuvotteluasiakirjassa on lueteltu kuusi mahdollista toiminta-alaa. Yksi ala, jota ei nimenomaisesti mainita, on työllisyys, joka on Lissabonin strategian keskeinen aihe. Ilman työllisyyden korkeaa tasoa kestävä taloudellinen ja sosiaalinen kehitys ei ole mahdollista. Työllisyys on sekä keino että itsenäinen päämäärä. Komitea suosittaa työllisyyden lisäämistä luetteloön väestökysymyksen yhteyteen.

6.1.3. Sosiaalipilarin tulisi lisäksi sisältää eräitä muitakin aiheita. Unionin sisäinen koheesio riippuu taloudellisten tekijöiden lisäksi kulttuurisesta ymmärtämyksestä ja vaihdosta. Eurooppalainen kulttuuriperintö on itse asiassa keskeinen osa eurooppalaista sosiaalimallia. Kestävästä kehityksen politiikassa on otettava huomioon, että tietoisuutta tavoissa ja käyttäytymismalleissa ilmenevistä perityistä eurooppalaisista kulttuuriarvoista on lisättävä.

6.1.4. Eurooppalainen sosiaalimalli kehittyy jatkuvasti aikojen ja yhteiskuntien muuttuessa. Kestävä kehitys on lisä tähän kehitykseen korostaen erityisesti ihmisten ja sukupolvien välisen yhteisvastuun tarvetta.

6.2. Pääaiheet

6.2.1. Monitahoisuutensa vuoksi kestävä kehitys ei ole helposti määriteltävä tai yksilöitävä ilmiö. Tarvitaan epäilemättä uusia iskulauseita, kun sitä esitellään suurelle yleisölle.

6.2.2. Yksi tällainen aihe voisi keskittyä vastuullisuuteen: Euroopasta olisi tultava maailman parhaiten ympäristöstä ja ihmisestä vastuuta kantava alue.

6.2.3. Toinen aihe voisi koskea kahta sukupolvea, tätä ja seuraavaa; Euroopan tulisi antaa talouden, yhteiskunnan ja ympäristön kehitykseen liittyvät hyvän elämän vaihtoehdot myös seuraavalle sukupolvelle.

6.2.4. Komitea painottaa sukupolvienvälisyyden merkitystä erityisesti siksi, että tämä argumentti vetoaa laajoihin kansalaisryhmiin.

6.3. Kestävän kehityksen strategian suhde EU:n muihin poliittisiin strategioihin ja ohjelmiin

6.3.1. Kestävän kehityksen strategiassa tulee korostaa, että EU:n strategioiden ja ohjelmien – mm. Luxemburgin ja Cardiffin prosessien, viidennen ympäristöalan toimintaohjelman ja talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen – tulee olla keskenään johdonmukaisia.

6.3.2. Jotta strategiat ja ohjelmat voitaisiin sovittaa ja suunnitella olennaiseksi osaksi kestävän kehityksen strategiaa, tarvitaan jatkuvaa valvontaa. Kaikille hallintotasolle tulee perustaa uusia laaja-alaisia rakenteita.

6.3.3. Neuvotteluasiakirjassa mainitaan, että EU:lla on tällä hetkellä noin 60 aiheeseen liittyvää strategiaa tai ohjelmaa. Paitsi että strategioiden ja ohjelmien on selvästi sallittu lisääntyä hyvin avokätisesti, kestävän kehityksen strategiaan kuuluvat keskeiset strategiat osoittavat jo nyt, että politiikan johdonmukaisuutta on välttämättä parannettava tavoitteiden asetteluun ja täytäntöönpanon osalta.

6.3.4. Kestävän kehityksen vaikutuksia olisi myös hyödyllistä arvioida järjestelmällisesti ennen uusien ohjelmien käynnistämistä.

6.3.5. Poliitiikan johdonmukaisuuteen on sisällyttävä myös arviointi- ja seurantaindikaattoreita. Indikaattorien tulee olla johdonmukaisia, ts. tarvitaan rajallinen määrä indikaattoreita, jotka ovat todella tärkeitä koko kestävän kehityksen strategian

sekä siihen sisältyvien eri osastrategioiden arvioinnin ja seurannan kannalta. On aivan liian helppoa luoda joukoittain käyttöarvoltaan vähäisiä tilastoja.

6.4. Kestävän kehityksen strategia ja sidosryhmät

6.4.1. Kestävän kehityksen strategiasta ei tule koskaan menestyksellistä Lissabonin strategian osaa, ellei sidosryhmäorganisaatioita saada osallistumaan aktiivisesti siihen. Joukko tällaisia organisaatioita on äskettäin nostonut tämän kysymyksen esiin. Komitea yhtyy niiden yleisnäkemykseen, jonka mukaan ilman sidosryhmien aktiivista tukea tulee kestävän kehityksen strategialla olemaan huomattavia käynnistysvaikeuksia.

6.4.2. Sidosryhmien tulisi osallistua niin täytäntöönpanoon ja seurantaan kuin aiempien päämäärien ja tavoitteiden tarkistukseenkin.

6.4.3. Sidosryhmät tulee määrittellä hyvin laajasti. Järjestäytyneellä kansalaisyhteiskunnalla on siis todella hyvin tärkeä rooli.

6.5. Tulevaisuudenvisio ja johtajuus

6.5.1. Neuvotteluasiakirjassa ei käsitellä tulevaisuudenvision ja johtajuuden kysymyksiä. Voidaan väittää, ettei kestävän kehityksen strategiaa voida toteuttaa käytännössä ilman näkemystä ja johtajuutta. Poliittisten puolueiden, kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja hallitusten on ryhdyttävä johtamaan keskustelua mahdollisista tulevaisuudenvisioista. Vaikka niiden oletetaan olevan pitkäaikaisia (20–25 vuotta), ei niiden tulisi ulottua seuraavaa sukupolvea pidemmälle. Tämä on itse asiassa aikaväli, jota useimmat aikuiset pitävät luonnollisena ja sopivana.

6.5.2. Lissabonin Eurooppa-neuvosto hyväksyi tavoitteen, jonka mukaan EU:sta on tultava maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin alue vuoteen 2010 mennessä. Tässä tavoitteessa yhdistyi joukko hyvin vetovoimaisia kysymyksiä ja arvoja: siihen sisältyi hyvin samankaltaisia kasvu-, työllisyys- ja kilpailukykytavoitteita kuin komission vuonna 1993 julkaisemaan valkoiseen kirjaan. Valkoisen kirjan tavoitteet hyväksyttiin sekä realistisina että kaukonäköisinä.

6.6. Osaamisyhteiskunnan luominen

6.6.1. Kestävän kehityksen politiikkaa harjoittava yhteiskunta on itsestäänselvästi myös osaamista painottava yhteiskunta. Uudet edistysaskeleet liikenteen ja energiantuotannon aloilla edellyttävät suuria ponnistuksia tutkimus- ja kehitystoiminnassa. Luonnonvarojen käytön tehostaminen tuotannossa lisää tarvetta kasvattaa osaamisen ja tiedon osuutta tuotteissa.

6.6.2. Henkilöresurssien merkitys suhteessa raha- ja luonnonvaroihin kasvaa. Tarve lisätä investointeja ammattitaitoon ja elinikäiseen oppimiseen tulee olemaan huomattava. Lisäksi koulutusjärjestelmien edellytetään pitävän hyvää huolta joka ainoasta lapsesta koulunkäynnin keskeyttämisten ehkäisemiseksi.

6.6.3. Lissabonin strategialla laskettiin periaatteellinen perusta eurooppalaisen osaamisyhteiskunnan rakentamiselle. Kestävän kehityksen strategia voi vain korostaa entisestään tämän perustan merkitystä.

6.7. Muuttuva työelämä

6.7.1. Teollisuudessa ja tuotantoammateissa tapahtuviin muutoksiin on vastattava huomattavilla ja pitkäaikaisilla investoinneilla työvoiman uudelleen koulutukseen.

6.7.2. Uudet, hyvin toimivat työmarkkinasuhteet ovat välttämättömyys työelämässä, jolle ovat tyypillisiä suuret investoinnit koulutukseen ja tutkimukseen.

6.7.3. Työn laatu on keskeinen aihe, kuten jo Tukholman huippukokouksessa todettiin.

6.7.4. Työelämän kysymyksiin kuuluu myös työympäristö. Tieto- ja tietoliikennesektorilla on jo havaittavissa uusia stressin ja loppuunpalamisen muotoja. Osaamista painottava työelämä edellyttää uusia toimia mahdollisten haittavaikutusten tasapainottamiseksi. Ammattiliitoilla on tässä asiassa erityinen vastuu.

6.7.5. Kaikissa näissä näkökohdissa Lissabonissa hahmotellut tavoitteet voivat sisältyä myös kestävän kehityksen strategian päämääriä ja tavoitteita.

6.7.6. Lissabonin strategia sisältää täystyöllisyyden tavoitteen. Sitä on tuettava täysin myös kestävän kehityksen strategiassa.

6.7.7. Väestön ikääntyminen sekä työvoiman ja väestön väheneminen muodostavat toisen haasteryhmän. Ikään perustuvan syrjinnän vastaisen uuden direktiivinkin⁽¹⁾ mukaisesti on selvästi luotava uusia kannusteita vanhempien työntekijöiden motivoimiseksi pysymään pidempään työelämän palveluksessa.

7. Euroopan unionin kestävän kehityksen strategian painopistealoja

7.1. Komitea on tutustunut komission lopulliseen strategiaehdotukseen. Kyseisen tärkeän asiakirjan tutkimiseksi oli vain vähän aikaa, joten komitea esittää lausunnossaan vain yleisiä huomioita tavoitteista ja menetelmistä. Se aikoo esittää näkökantojaan myöhemmin Göteborgin huippukokouksen päätelmien perusteella.

7.2.1. Komitea ilmaisee ensiksi tyytyväisyytensä siihen, että strategiassa keskitytään rajalliseen määrään selkeästi kestävän kehityksen vastaisia seikkoja, osoitetaan selvästi, että nyt ollaan vasta pitkän poliittisen prosessin alkuvaiheessa, ja painotetaan tarvetta järjestää riittävästi kuulemisia jokaisessa vaiheessa ja jokaisesta toimesta.

7.2.2. Komissio esittää ehdotuksessa, miten kestävän kehityksen strategia voidaan sisällyttää Lissabonin strategiaan ja liittää osaksi sen vuotuista kehittämistä ja seurantaa. Tämä on keskeistä, koska talous-, sosiaali- ja ympäristöpolitiikan on oltava johdonmukaista.

7.2.3. Komissio korostaa aivan oikein, ettei vastuuta kestävämmän yhteiskunnan luomisesta voida sysätä yhdelle ainoalle osapuolelle vaan kaikkien instituutioiden ja kansalaisten on omaksuttava vastuunsa.

7.2.4. Yleisesti ottaen komitea olisi toivonut, että tutkimusta ja kehitystä olisi korostettu enemmän; uusi kuudes puiteohjelma tulisi kohdentaa juuri kestävän kehityksen strategian tavoitteisiin.

7.3.1. Komitea esittää Göteborgin huippukokoukselle eräitä unionin kestävän kehityksen strategian ensisijaisia yleistavoitteita. Itsestään selvistä syistä nämä huomiot perustuvat komitean aiempiin lausuntoihin.

7.3.2. Menettely: Talous- ja sosiaalikomitea ehdottaa, että Göteborgin huippukokouksessa keskitytään suppeaan joukkoon kestävän kehityksen yleistavoitteita, ja kehottaa komissiota ja muita asianomaisia toimielimiä esittämään konkreettimpia ehdotuksia Laekenin ja Barcelonan huippukokouksissa. Näin olisi mahdollista käynnistää koko unionissa laaja kuulemis- ja osallistumisprosessi ja luoda riittävä kannatus suunnitelluille konkreettisemmille toimille.

7.3.3. Aikaväli: Komitea ehdottaa, että kestävän kehityksen strategiassa on kahden aikavälin, keskipitkän (enintään 10 vuotta) ja pitkän (20–25 vuotta), tavoitteita.

⁽¹⁾ Neuvoston direktiivi 2000/78/EY, annettu 27 päivänä marraskuuta 2000.

7.3.4. Mitattavuus: Valitut tavoitteet tulisi voida määrittää siten, että niiden toteutumista voidaan mitata. Asianmukaiset indikaattorit on yksilöitävä.

7.3.5. Kestävän kehityksen strategia tulisi sisällyttää Lissabonin strategiaan ja sen tulisi olla osa sen vuotuista seurantaan.

7.3.6. Kestävän kehityksen tavoitteet: Komitea pitää tarpeellisenä, että asetettavat tavoitteet koskevat neljää alaa: liikennettä, energiantuotantoa, maataloutta ja ilmastomuutosta.

7.3.7. Konkreettisuusaste: Komitea ehdottaa, että Göteborgissa ei tehtäisi liian yksityiskohtaisia päätöksiä.

7.3.8. Ilmastomuutos: Komitea kannattaa painokkaasti Kioton pöytäkirjaa ja sen täytäntöönpanoa, mutta muistuttaa samalla, että asiassa olisi mentävä pidemmälle.

7.3.9. Väestön ikääntyminen: Väestön ikääntyminen asettaa kestävän kehityksen strategialle joukon haasteita. Se on monitahoinen kysymys, johon sisältyvät sekä työelämän pidentyminen että uudet vanhustenhoitotoimet, joista jäsenvaltioilla on paljon yhteisiä kokemuksia. Göteborgin huippukokouksessa komissiolle tulisi asettaa määräaika sellaisen vertailuraportin esittämiseksi, jossa annetaan ajantasaiset tiedot hyvistä käytännöistä ikääntyneiden työntekijöiden työllistymisen helpottamiseksi.

7.3.10. Alhainen syntyvyys: Komissio on aikaisemmin ilmoittanut, että se harkitsee esittävänsä ideoita saadakseen jäsenvaltiot ryhtymään perhetukitoimiin, joilla vanhempia autetaan yhdistämään sekä lapset että ura. Komitea pitäisi komission aloitetta tervetulleena ja ehdottaa, että myös tämä sisällytettäisiin Göteborgin huippukokouksen päätelmiin.

7.3.11. Tieteelliset verkostot: Kestävän kehityksen strategian on saatava taakseen myös tiedeyhteisön vankka tuki. Tutkimuslaitosten välisten verkostojen avulla voidaan saada liikkeelle tarvittava tieteellisten voimavarojen kriittinen massa. Komitea ehdottaa, että nimetään yksi tai useampia tieteellisten verkostojen koordinoijia. Yhtenä koordinoijana voisivat olla Göteborgin yliopistolliset laitokset, jotka jo ovat ottamassa verkostokoordinoijan tehtävän.

8. Laajentuminen ja kestävän kehityksen strategia

8.1. EU:n kestävän kehityksen strategian hyväksymisellä on merkittäviä vaikutuksia ehdokasvaltioihin. Vaikka kestävän kehityksen strategia ei kuulu yhteisön säännöstöön, ehdokas-

valtioista odotetaan tulevan unionin jäsenenä myös kestävän kehityksen strategian osapuolia. Tavallaan tämä ei ole uusi haaste. Kyseiset maat ovat jo osallistuneet Rion konferenssin päätöksiin ja sen seurantaan.

8.2. Konkreettisemmissä muodoissaan EU:n kestävän kehityksen strategia merkitsee kuitenkin epäilemättä uusia haasteita ja rasitteita niukoille rahoitusvaroille. Se edellyttää myös muun muassa uusia investointeja henkilöresursseihin ja kansalaisten motivointiin muuttamaan elintapojaan ja kulutuskäyttäytymistään.

8.3. Olisi virhe aliarvioida kestävän kehityksen strategian ehdokasmaille mahdollisesti asettamien haasteiden laajuutta. Maissa on tuskin lainkaan ympäristönsuojelun perinteitä. Kestämättömällä pohjalla olevat kehityskulut eivät ole poliittisessä keskustelussa etusijalla.

8.4. Komitea ehdottaa, että EU ryhtyy erityistoimiin, jotta ehdokasvaltiot voivat halutessaan liittyä kestävän kehityksen strategian prosessiin varhaisessa vaiheessa eli jopa ennen unionin jäseneksi liittymistään.

8.5. Komitea ehdottaa, että harkittaisiin erityisesti kohdennettuja määrärahoja, joilla autettaisiin ehdokasvaltioita liittymään täysimittaisesti kestävän kehityksen strategiaan.

9. TSK:n rooli kestävän kehityksen strategian valvonnassa ja seurannassa

9.1. Järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan tulisi osallistua aktiivisesti kestävän kehityksen strategian valmisteluun, toimeenpanoon ja seurantaan. Talous- ja sosiaalikomitea on unionin toimielinten joukossa ainutlaatuisessa asemassa tätä varten, sillä se edustaa laajasti kansalaisyhteiskuntaa.

9.2. Komitea ehdottaa, että se osallistuisi kestävän kehityksen strategian tukemiseen kolmella tavoin.

9.2.1. Foorumitehtävä: Strategian onnistunut toteuttaminen edellyttää hyvää viestintää ruohonjuuritason kanssa. TSK:lla ja sen jäsenorganisaatioilla voi olla tässä tärkeä osa. Komissio toteaa strategiaehdotuksessa aikovansa järjestää joka toinen vuosi asianomaisten tahojen foorumin EU:n kestävän kehityksen strategian arvioimiseksi ja pyytää komiteaa osallistumaan kyseisten tapahtumien järjestämiseen. Komitea on tyytyväinen komission suunnitelmaan järjestää kyseiset kuulemistilaisuudet ja toteaa olevansa halukas osallistumaan tapahtumien järjestämiseen.

9.2.2. Liikellepanijan tehtävä: TSK:n jäsenorganisaatiot voivat foorumitehtävään läheisesti liittyen lisätä valtio- ja paikallistasolla tietoisuutta käsiteltävistä kysymyksistä, virittää keskustelua, välittää mielipiteitä ja toimia viestijinä laajassa mielessä.

9.2.3. Laadunvalvojan tehtävä: Komissiolla on yleisvastuu kestävän kehityksen strategian arvioinnista ja seurannasta,

myös tilastollisen pohjamateriaalin tuottamisesta. Tarvitaan kuitenkin myös muunlaista arviointityötä. Komitea on halukas toimimaan laadunvalvojana, joka keskittyy täytäntöönpanon laadun arviointiin ja julkaisee mahdollisesti vuosittaisen tulos- taulun. Tämä voisi palvella koko Lissabonin ja kestävän kehityksen strategian vuotuista seurantaunionin huippukokouksessa.

Bryssel 31. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Vuoden 2001 talouspolitiikan laajat suuntaviivat”

(2001/C 221/28)

Talous- ja sosiaalikomitea päätti 28. helmikuuta 2001 laatia työjärjestyksensä 23 artiklan 3 kohdan nojalla lausunnon aiheesta ”Talouspolitiikan laajat suuntaviivat 2001”.

Talous- ja sosiaalikomitea päätti nimittää lausunnon yleisesittelijäksi John Simpsonin.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 30. ja 31. toukokuuta 2001 pitämässään 382. täysistunnossa (toukokuun 31. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Ääniä annettiin 86 puolesta ja 1 vastaan, 1:n pidättyessä äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Talous- ja sosiaalikomitea on tyytyväinen voidessaan arvioida ja kommentoida vastikään julkaistua talouspolitiikan laajat suuntaviivat 2001⁽¹⁾ -asiakirjaa, jota Eurooppa-neuvosto käsittelee Göteborgin kokouksessaan 15.–16. kesäkuuta 2001.

1.2. Vuosittaisten katsausten tekeminen ja laajojen talouspolitiikan suuntaviivojen hiominen on muodostunut tärkeäksi osaksi talouspolitiikan yhteensovittamista ja hallintaa Euroopan unionissa. Yleisen strategian kehittyminen, johon komissio ja jäsenvaltioiden hallitukset myötävaikuttavat ensin keskustelemalla ja sen jälkeen ottamalla vastaan sovittuihin talouspoliittisiin toimintalinjoihin kuuluvat velvoitteet, on osoitus unionin

toimintakyvyn tuntuvasta vahvistumisesta. Tämä vuotuinen katsaus tarjoaa TSK:lle merkittävän mahdollisuuden antaa oma panoksensa Euroopan talouteen vaikuttavaan päätöksentekoon.

1.3. Komission laatimien talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen 2001 suositusten julkaiseminen osui samaan aikaan kuin komissio julkaisi vuoden 2001 talousennusteensa. Ennusteissa vahvistetaan, että suuntaviivojen valmistelun taustatilanne ei kielteisen kehityksen vuoksi ole yhtä suotuisa kuin viime vuonna. Siinä todetaan myös, että epäsuotuisa tilanne on kehittynyt etupäässä Euroopan unionin ulkopuolella.

1.3.1. Jotta TSK ja EU:n muut toimielimet sekä jäsenvaltioiden hallitukset voisivat ottaa talouspolitiikan laajat suuntaviivat tehokkaammin huomioon, talousennusteet tulisi julkaista ennen talouspolitiikan laajoja suuntaviivoja.

(1) Komission suositukset jäsenvaltioiden ja yhteisön vuoden 2001 talouspolitiikan laajoiksi suuntaviivoiksi; ECFIN/228/01, 25. huhtikuuta 2001.

1.3.2. Vuosina 2001–2002 toteutuu historiallisesti ja poliittisesti merkittävä tapahtuma: yhtenäisvaluutan seteleiden ja kolikoiden käyttöönotto kaikissa Emun kahdessatoista jäsenvaltioissa tammikuussa 2002. Vaikka tällä käytännön muutoksella on vähän suoranaista vaikutusta lyhyen aikavälin taloudellisiin suuntauksiin, se tehostaa yhtenäismarkkinoiden ja sen yhteisölle tuottamien hyötyjen kehitystä ja symbolisoi yhtenäisyyttä ja taloudellisten suuntaviivojen tärkeyttä sekä kansalaisille että kahdentoista yhtenäisvaluutan mukaisiin maksuvälineisiin siirtyvän jäsenvaltion hallituksille.

1.4. TSK on yhtä mieltä komission laatimassa talouspolitiikan laajat suuntaviivat 2001 – asiakirjassa esitellyistä pääteemoista. Tässä lausunnossa komitea esittelee joitakin aiheita, jotka ansaitsevat erityishuomiota joko siten, että kyseisiä toimintalinjoja vahvistettaisiin tai että rohkaistaisiin neuvostoa antamaan painopistealueille selkeä toiminnallinen konteksti, kuten talous- ja valtiovarainministerien kokous suositteli 12. maaliskuuta 2001.

2. Talouspolitiikan laajat suuntaviivat ja EU:n talouspolitiikan tavoitteet

2.1. Talouspolitiikan laajat suuntaviivat on keskeinen väline unionin strategisen kymmenvuotistavoitteen saavuttamisessa. Tavoitteena on, että "[Euroopasta] on tultava maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin tietopohjainen talous, joka kykenee ylläpitämään kestäväää talouskasvua, luomaan uusia ja parempia työpaikkoja ja lisäämään sosiaalista yhteenkuuluvuutta"⁽¹⁾. Ne ovat vakaus- ja kasvusopimuksen, Luxemburgin, Cardiffin ja Kölnin prosessien tärkeimmät välineet, joilla koordinoidaan ja suunnataan jäsenvaltioiden talouspolitiikkaa Lissabonin strategian mukaisissa rajoissa.

2.2. Keskeinen tavoite on, että laajat suuntaviivat tarjoavat mahdollisuuden päästä toiveikkaita julkisia lausumia pidemmälle, jolloin Euroopan unionilla on suunnitelmia ja täytäntöönpanostrategioita sekä yhteisön että jäsenvaltioiden tasolla varmistamassa, että tavoitteet voidaan saavuttaa.

2.3. Laajojen taloudellisten suuntaviivojen luonteeseen kuuluu, että ne käsittävät sekä kattavan analyysin että pohdintoja politiikasta lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä. Tästä nelijakoisuudesta saadaan lausunnolle rakenne: EU:n talous vuonna 2001 ja keskipitkällä aikavälillä; talouspolitiikka vuonna 2001 ja keskipitkällä aikavälillä. Koska talouspolitiikan

suuntaviivojen asialuettelo on hyvin laaja, lausunto on pakostakin valikoiva. Komitea päätti keskittyä EU:n yleisiin politiikan suuntaviivoihin ja jättää käsittelemättä yksityiskohtaiset jäsenvaltioihin kohdistuvat vaikutukset. On kuitenkin huomattava, että talouspolitiikan suuntaviivojen onnistuminen riippuu siitä, ovatko jäsenvaltioissa toteutetut toimet yhtäpitäviä yleisten suuntaviivojen kanssa.

2.4. Komitea haluaa kuitenkin tuoda julki, että se yhtyy komission ehdotukseen, jonka mukaan vuoden 2001 suuntaviivoissa tulisi yksilöidä ja harkita soveltuvia politiikkoja rajattuun joukkoon keskeisiä teemoja, joihin kuuluvat

- kasvuun ja vakauteen pyrkivän makrotalouspolitiikan takaaminen
- julkisen talouden laadun ja kestävyuden parantaminen
- työmarkkinoiden tehostaminen
- tehokkaiden hyödykemarkkinoiden (tavarat ja palvelut) luominen
- EU:n rahoituspalvelumarkkinoiden tehostaminen ja yhdentäminen
- yrittäjyyteen rohkaiseminen
- osaamistalouden edistäminen
- ympäristön kannalta kestävään toiminnan kehittäminen; näihin komitea haluaa lisätä vielä yhden kohdan:
- tarve seurata demografisia muutoksia ja vastata niihin, väestön ikääntyminen ja syntyvyyden laskeminen mukaan luettuina.

3. EU:n talous 2001

3.1. Komitea on jo ottanut kantaa Euroopan unionin talouden erinomaiseen tulokseen vuonna 2000⁽²⁾. EU:n BKT kasvoi 3,4 % ja samalla luotiin 2,6 miljoonaa uutta työpaikkaa. Erityisen merkittävää on, että kasvun työpaikkoja luova vaikutus lisääntyi siten, että työllisyysaste näytti vastaavan tarkemmin BKT:n kasvua. Vahvasta kasvusta huolimatta inflaatio pysytteli 2,1 %:ssa. Vaikka se on EKP:n tavoitetta korkeampi, se näyttää olleen pelkkä öljyn hinnan noususta ja euron arvion laskusta johtuva piikki. Tällöin tarkastettu inflaatio – energian hinta ja jalostamattomat elintarvikkeet eivät sisälly laskelmaan – olisi vain 1,3 %. Sisäiset inflaatiopaineet pysyivät aisoissa, ja työvoimakustannukset kasvoivat ainoastaan 2,3 %. Koska työn tuottavuus kasvoi 1,5 %, todelliset työvoimakustannukset laskivat 0,4 %⁽³⁾.

⁽²⁾ TSK:n lausunto aiheesta "Talouspolitiikan laajat suuntaviivat 2000", EYVL C 139, 11.5.2001.

⁽³⁾ Euroopan komission kertomus vuoden 2000 talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen täytäntöönpanosta, 7.3.2001 (KOM(2001) 105, s. 7 ja 37).

⁽¹⁾ Puheenjohtajan päätelmät, Lissabonin Eurooppa-neuvosto, 23.–24. maaliskuuta 2000, kohta 5.

3.2. Huolimatta vuoden 2000 hyvistä tuloksista joitain ongelmia jäi jäljelle. Työttömyysaste säilyi korkeana eli 8,2 prosenttina työvoimasta. Tämä tarkoittaa, että EU:n alueella etsii työtä 14,5 miljoonaa henkilöä. Vuoden 2000 lopulla näytti, että euron ulkoisen arvon lasku näyttäisi pysähtyneen, mutta valtaosa hyödystä on sitemmin haihtunut. Näyttää todennäköiseltä, että euron arvo nousee jossain vaiheessa, ja se osaltaan vaikuttaa unionin inflaatiopaineiden korjaantumiseen. Euroalueen rahapoliittisen indeksin helpottuminen johtuu siis pääasiassa euron vaihtokurssin laskusta. Vaihtokurssin liian nopea nousu johtaisi rahapoliittisten olosuhteiden kiristymiseen.

3.3. Vuoden 2001 suuntaviivojen kannalta ei taloudellinen työskentely-ympäristö ole yhtä suotuisa, sillä EU:n BKT alkoi laskea vuoden 2000 toisella vuosineljänneksellä. Maailmantalouden tilanne on myös huonontunut Yhdysvaltain talouden taantuessa voimakkaasti, Japanin taloudellisen tilanteen heikessä ja öljyn hinnan pysyessä korkeana. Komissio on säilyttänyt optimisminsa ja ennustaa EU:lle 2,8 prosentin talouskasvu vuonna 2001 ja 2,9 prosentin kasvua vuonna 2002. Optimismi perustuu siihen, että maailmantaloudella on rajallinen vaikutus EU:hun, koska tämän osalta ulkomaankaupan sektori on verrattain pieni ja sisämarkkinoilla kysyntä jatkuu vahvana. Vaikka näihin kasvulokuihin päästäisiinkin, ne jäävät silti tavoitellun vähintään 3 prosentin kasvuasteen alapuolelle.

3.4. Komitea pitää komission ennusteita optimistisina. Komitean mielestä EU:n ja jäsenvaltioiden on toteutettava lisätoimia, jotta työttömyyden merkittävän vähentämisen edellyttämä kasvu jatkuisi. Lisäksi komission ja jäsenvaltioiden on omaksuttava päättäväisempi ja johdonmukaisempi lähestymistapa, jolla taataan neuvoston päättämien kasvua ja työllisyyttä edistävien toimien todennettava täytäntöönpano.

3.5. Julkisen talouden vakauttamisessa on edistytty vaikuttavalla tavalla, ja jäsenvaltioiden talousarviot ovat joko tasapainossa tai ylijäämäisiä päinvastoin kuin joitakin vuosia aikaisemmin. On kuitenkin havaittavissa merkkejä budjettikurin heikkenemisestä, koska huolimatta budjettivajeen yleisestä supistumisesta suhdannetasoitettujen talousarvioalijäämien odotetaan kasvavan vuonna 2001⁽¹⁾. Tilannetta on seurattava huolellisesti, sillä monet jäsenvaltiot ovat sitoutuneet ohjelmiin, joiden tarkoituksena on tehostaa verotusjärjestelmää ja muuttaa niitä työllisyyttä suosiviksi. Kehitys on hyvästä, mutta marginaaliverojen supistaminen voi vähentää tuloja ja siten lisätä julkisen sektorin vajetta tai supistaa ylijäämiä.

⁽¹⁾ Komission suositus vuoden 2001 talouspolitiikan laajoiksi suuntaviivoiksi, KOM(2001) 224, s. 9.

4. EU:n talous keskipitkällä aikavälillä

4.1. Kansainvälisten maksujen epätasapaino, joka on muodostunut Yhdysvaltojen pitkä taloudellisen nousukauden ja Japanin jatkuvien ongelmien myötä tarkoittaa, että keskipitkällä aikavälillä kansainvälisen taloudellisen toimintaympäristön tuki EU:n kasvulle jäänee vähäiseksi. Tämä voisi elvyttää euron ulkoista arvoa ja siten vähentää euroalueen inflaatiota ja vaikuttaisi hillitsevästi viennin kasvuun, mikä edellyttäisi sisäisen rahapolitiikan höllentämistä edelleen.

4.2. Eräs emun kehittämisen perusteluita oli antaa EU:lle mahdollisuudet itsenäiseen talouspoliittiseen toimintaan. Tällöin vaikea ulkoinen ympäristö tulisi nähdä eurooppalaisille päätöksentekijöille asetettuna haasteena heidän varmistautumistaan, että EU:n talous pystyy jatkamaan tasaista kasvuaan.

4.3. Entiseen nähden epäsuotuisempaa ympäristöä lukuun ottamatta EU:n haasteet keskipitkällä tähtäimellä ovat samat kuin vuoden 2000 talouspolitiikan suuntaviivoissa: 1) täystyöllisyyden palauttaminen, 2) dynaamisen osaamistalouden kehittyminen, 3) julkisen talouden kohentaminen ennakoiden samalla väestökehitystä, mihin kuuluu valmistautuminen väestön ikääntymisen aiheuttamiin lisäkuluihin, 4) sosiaalisen yhteenkuuluvuuden edistäminen unionin alueella sekä 5) ekologisen kestävyuden parantaminen. Koska nämä ovat keskipitkän tähtäimen tavoitteita, on väistämätöntä, että tilanteen vuosittaisella paranemisella on rajansa. Tavoitteiden saavuttamisen katsotaan olevan mahdollista vakaan makrotaloudellisen kehityksen ja nykyistä kilpailukykyisemmän ja joustavamman EU:n sisämarkkinoiden luomisen kautta. Kilpailukykyiset ja joustavat sisämarkkinat luodaan elvyttämällä työmarkkinoita ja uudistamalla hyödyke- ja palvelumarkkinoita (ennen kaikkea rahoituspalveluita), kannustamalla yrittäjyyteen, kehittämällä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa sekä parantamalla työvoiman osaamista ja ammattitaitoa.

4.4. Tuottavuutta on nostettava elintason ja työllisyysasteen kohottamiseksi. Tähän päästään luomalla osaamistalous. Kun tarkastellaan Yhdysvaltojen viimeaikaista kehitystä, on ehkä korjattava arvioita sähköisen talouden vaikutuksista tuottavuuteen pitkällä aikavälillä. Yhdysvaltojen nopea tuottavuuden kasvu voidaan yhdistää investointien tasoon ja kysyntään kun elettiin nousukautta, joka ei ollut ylläpidettävissä.

4.5. Tuottavuutta tulisi myös tarkastella laajemmassa asiayhteydessä, jossa työssäkävää henkilöä kohden lasketun BKT:n erot EU:n ja Yhdysvaltain välillä johtuvat osaksi Yhdysvaltain pidemmistä työajoista. Vaikka tuottavuuden lisääminen on toivottavaa, sen saavuttaminen pidentämällä työaikoja ei tunnu houkuttelevalta.

5. Talouspolitiikka vuonna 2001

5.1. Ulkoisen ympäristön muutoksista huolimatta kasvun ja vakauden saavuttamismekanismit säilyivät entisellään. Euroopan keskuspankilla (EKP) on päävastuu harkinnanvaraisista lyhyen aikavälin makrotalouspoliittisista suunnankorjauksista⁽¹⁾. Talouspolitiikan suuntaviivoista saadaan finanssipolitiikan rajat, joissa EKP asettaa korkotason. Finanssipolitiikan toiminnasta saadut kokemukset ovat auttaneet hyväksymään yleisesti, etteivät harkinnanvaraiset muutokset makrotalouden vakauttamisessa ole toivottavia. Poliitiikan tarkoitus on saavuttaa keskipitkällä aikavälillä tasapaino tai ylijäämätilanne, kun taas lyhyellä aikavälillä finanssipolitiikan kokonaisviritys määräytyy automaattisten finanssivakauttajien toiminnasta. Jotta tämä järjestelmä toimisi menestyksekkäästi, on tärkeää, että EKP tekee korkotason korjaukset ajallaan ja jäsenvaltioiden julkistaloudet ovat tilanteessa, jossa automaattiset vakauttajien voidaan antaa toimia vapaasti.

5.2. Tilanteessa, jossa maailmantalouden kehitys näyttää yhä epäsuotuisammalta, komitea oli huolissaan, ettei EKP ollut laskenut korkotasoa vastatakseen EU:n taloutta mahdollisesti uhkaavaan notkahdukseen. Komitea pitää EKP:n äskettäistä päätöstä laskea korkoja 0,25 prosenttiyksikköä tervetulleena. Talouskehityksen tämänhetkisen epävarmuuden vuoksi komitea edellyttää, että EKP suhtautuu jatkossakin joustavasti korkotason muuttamiseen, jos talousnäkömät huononevat edelleen.

5.3. EKP:n toiminnassa on kaksi seikkaa, jotka huolestuttavat komiteaa.

5.4. Ensimmäinen koskee pankin selitystä syistä, joiden vuoksi se korkotasopäätöksissään viittaa edelleenkin tarpeeseen ylläpitää ensisijaisesti hintavakautta inflaatio-suuntauksien jatkuvan seuraamisen avulla. Tässä lausunnossa jo mainitun perusteella euroalueen inflaatio oli 2,1 % (energian hinta poisluettuna 1,3 %) vuonna 2000. Komitea pelkää, että pankin inflaatioennusteet ovat olleet liian korkeita.

5.5. Toinen kysymys koskee EKP:n sääntelysäännöksiä. Se, että pankki asettaa hintavakauden ylläpitämisen päätavoitteeksi, ei sinänsä ole kyseenalaista, mutta komitea katsoo, että pankin tulisi tarkastella laajemmin talousnäkömiä ja rahapolitiittisia intressejä määriteltessään suhtautumistaan rahapolitiittisiin muuttujiin, erityisesti korkotasoon.

5.6. Jäsenvaltioiden julkisen talouden vakauttaminen jatkui vuonna 2000, mutta tämän aiheuttivat nopean kasvun ja

työllisyyden laskun vaikutukset tuloihin ja menoihin. Suhdannetasoitettun kehityksen perusteella julkisen sektorin alijäämät pysyivät keskimäärin ennallaan. Julkisen talouden jatkuva kohentuminen, joka heijastuu vakauteen ja lähentymisohjelmiin, on ennustettavissa verrattain nopean talouskasvun jatkumisen perusteella. Tälle vuodelle ennustettu finanssipolitiikan lievä helpottaminen lienee sattumalta hyväksi, koska taloudellinen toiminta vähentynee. Sitä ei pitäisi kuitenkaan jatkaa, sillä jos talous kääntyy jyrkempään laskuun, joidenkin jäsenvaltioiden talous saattaa muuttua liiallisen alijäämäiseksi. Tällaisen laskusuhdanteen sattuessa todelliset (ei suhdannekorjatut) alijäämät lisääntyvät, kun verotulot vähenevät ja laskusuhdanteesta tasapainottavien sosiaaliturvaetuksien (eli automaattisten vakauttajien) aiheuttamat menot kasvavat.

5.7. Viime vuoden aikana komissio ja neuvosto antoivat kriittiset arviot jäsenvaltioiden finanssipolitiikasta. Tämä on olennainen osa vakaus- ja kasvuedellytysten noudattamisen valvomista. TSK uskoo kuitenkin, että saatujen kokemusten ansiosta voitaisiin nyt pohtia uudelleen sellaisten arviointimenetelmien järjestyttä, joiden avulla päätellään, kärjistävätkö politiikat perusteettomasti suhdannevaihteluita. Arvioinnin jälkeen voitaisiin päättää, ovatko menetelmät sopivia käytettäväksi laajemminkin kontekstissa.

5.8. Komitea toteaa tyytyväisenä, että vuosina 2000 ja 2001 nimellispalkkojen korotukset ovat noudattaneet ja niiden odotetaan noudattavan hintavakauden ja työpaikkojen luomisen tavoitteita tuottavuuden kehityksen mukaisesti, ja siten ne ovat tukeneet yleistä makrotalouspolitiikkaa.

5.9. Vaikka euroalueella on tarpeen varmistaa, että yleiset reaali-palkkojen korotukset eivät ylitä tuottavuuden kasvua⁽²⁾, tämä ei koske yksittäisiä valtioita. Keskimääräiset palkankorotukset voivat ylittää tuottavuuden keskimääräisen kasvun aloilla, joiden tulotaso on keskimääräistä alempi, mikäli palkankorotukset eivät ylitä tuottavuuden kasvua niillä toimialoilla, joihin kohdistuu kansainvälistä kilpailua. Tärkeämpää on kuitenkin, että tuottavuuden kasvuasteen ylittävät palkankorotukset voivat olla merkittävä osa rahaliiton valtioiden välistä mukauttamista. Toisin sanoen valtio, jonka kasvu on heikko ja työttömyys korkea, voi korottaa palkkoja tuottavuuden kasvua vähemmän kilpailukyvyyn palauttamiseksi, kun taas vahvan kasvun ja alhaisen työttömyyden valtio voi heikentää kilpailukykyään osittain tuottavuusasteen ylittävien palkankorotusten avulla. Kilpailukykyiset valtiot voivat helpottaa kilpailukyvyttään heikkojen rahaliittoon kuuluvien valtioiden sopeutumista menettämällä osan kustannusedustaan kotimaisen inflaatioasteen erojen tuloksena.

⁽¹⁾ TSK:n lausunto aiheesta "Talous- ja rahaliitosta johtuva talouspolitiikkojen koordinointi", EYVL C 139, 11.5.2001.

⁽²⁾ Vuoden 2001 talouspolitiikan laajat suuntaviivat, s. 10.

5.10. Kokonaisuutena euroalueen yleiset palkan- ja hinnan- korotukset eivät tietenkään saisi eikä niiden tarvitse olla inflaatiota kiihdyttäviä.

6. Keskipitkän aikavälin talouspolitiikka

6.1. Lyhyen aikavälin rahapolitiikka, josta EKP päättää, ja talouspolitiikan suuntaviivoihin kuuluva finanssipolitiikka, jota ulkoiset taloudelliset tekijät muuttavat, ovat virallisten instituutioiden käytössä olevista keinoista keskeisimpiä, joilla voidaan aikaansaada muutoksia makrotalouden ympäristössä keskipitkällä aikavälillä. Keskipitkän aikavälin talouspolitiikkaan vaikuttavat näin ollen toimenpiteet, joilla yritetään parantaa EU:n talouden kasvupotentiaalia. Tähän potentiaaliin kuuluvat kaikki taloudellinen toiminta, mutta seuraavat seikat ovat erityisen merkityksellisiä:

1. työmarkkinoiden elvyttäminen
2. tehokkaiden hyödykemerkkinoiden (tavarat ja palvelut) takaaminen
3. EU:n rahoitusmarkkinoiden tehostaminen ja yhdistäminen
4. osaamistalouden edistäminen
5. yrittäjyyden kannustaminen
6. kestävyuden parantaminen ympäristönäkökulmasta katsottuna
7. julkisen talouden laadun ja kestävyuden parantaminen
8. demografisten suuntausten seuraaminen ja niihin vastaaminen, väestön ikääntymiseen valmistautuminen mukaan luettuna.

6.2. Työmarkkinoiden elvyttäminen

6.2.1. Korkeista työttömyysluvuista huolimatta joillain alueilla ja sektoreilla on havaittavissa orastavaa työvoimapulaa. Työttömyyden lisäksi joidenkin väestöryhmien toimeentulot ovat korkeat. Tämä pätee erityisesti naisiin ja ikääntyneisiin työntekijöihin. Korkeampi talouden kasvuaste on välttämätön työllisyysasteen nostamiseksi ja ikääntyvän väestön aiheuttaman taakan pienentämiseksi. Komitea on tyytyväinen Tukholman huippukokouksen päätökseen⁽¹⁾ asettaa keskipitkän aikavälin työllisyystavoitteet vuoteen 2005 tähdäten. Kokonaistyöllisyysasteen tavoite on 67 %, naisten osalta tavoite on 57 % ja 55–64-vuotiaiden osalta 50 %.

6.2.2. Nykyistä vero- ja etuisuusjärjestelmää on uudistettava siten, että nykyiselle ja tuleville sukupolville taataan tehokkaat etuisuusjärjestelmät ja tarjotaan kannusteita työllisyyden lisää-

miseksi. Komitea on jo pohtinut näitä kysymyksiä Euroopan työllisyysstrategian⁽²⁾ ja jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikkojen⁽³⁾ yhteydessä. Se ehdotti vero- ja etuisuusjärjestelmien uudistamista siten, että kannustetaan matalapalkkaisia, ikääntyneitä työntekijöitä ja naisia etsimään työtä ja täten integroidaan arimmissa asemassa olevat ryhmät työmarkkinoille.

6.2.3. Komitea korosti lausunnossaan⁽⁴⁾ ongelmia, joita kohdataan yritettäessä kannustaa ikääntyneitä ihmisiä työelämään. Erityisen tärkeää on muuttaa asenteita, ja politiikan on oltava eteenpäinsuuntautunutta ja sillä on rohkaistava kaikkia työntekijöitä elinikäiseen oppimiseen ja sopeutumiseen sekä työnantajia tarjoamaan joustavia työjärjestelyjä. Tähän tulisi sisältyä toimia kaikkien työntekijöiden työturvallisuuden parantamiseksi.

6.2.4. Komitea on tyytyväinen toimiin, joilla edistetään työmarkkinoihin osallistumista ja kannustetaan koulutusta sekä pääomien ja työvoiman liikkuvuutta. Komitea on kuitenkin huolissaan, pystytäänkö nykyistä verrattain hidasta kasvuvauhtia ylläpitämään tavoitteiden saavuttamiseksi, jos EU:n taloudellinen tilanne heikkeneekin lähitulevaisuudessa.

6.2.5. Komitea toteaa erityisesti, että työmarkkinoilla on pulaa keskeisistä taidoista. Tukholman Eurooppa-neuvoston erään päätelmän perusteella⁽⁵⁾ komission on odotettu perustavan korkean tason liikkuvuus- ja ammattitaitoryhmä. Ryhmän tavoitteena on esitellä talousasiain neuvostolle toimintasuunnitelma keväällä 2002. Komitean pettymykseksi ehdotusta ei ole liitetty vuoden 2001 talouspolitiikan suuntaviivoihin.

6.3. Tehokkaiden hyödykemerkkinoiden (tavarat ja palvelut) takaaminen

6.3.1. Yhtenäismarkkinoiden toteuttaminen on ollut keskeinen osa EU:n politiikkaa tehokkuuden nostamiseksi jo pitkään. Yhtenäismarkkinat eivät ole vielä toteutuneet, koska tavoite on vaativa. Hankkeesta on ajan mittaan muodostunut alati kattavampi, ja jotkin jäsenvaltiot eivät ole olleet valmiita osallistumaan siihen täysipainoisesti. Ongelmia on vielä rat-

⁽¹⁾ Tukholman Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan päätelmät, 24. maaliskuuta 2001, kohta 9.

⁽²⁾ Euroopan työllisyysstrategiaa tukevien kolmen prosessin väliarviointi, EYVL C 139, 11.5.2001.

⁽³⁾ TSK:n lausunto aiheesta "Ehdotus: Neuvoston päätös jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikan suuntaviivoista vuodeksi 2001", EYVL C 14, 16.1.2001.

⁽⁴⁾ EYVL C 14, 16.1.2001.

⁽⁵⁾ Tukholman Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan päätelmät, 24. maaliskuuta 2001, kohta 15.

kaistavana markkinoiden vapauttamisen osalta erityisesti verkoteollisuudessa (tietoliikenne, energia), kuljetusalalla, rahoituspalveluissa, julkisissa hankinnoissa, yhteisöpatentin luomisessa, kilpailupolitiikassa ja valtiontuissa. Kehitys on ollut vaisuhkoa kaikilla näillä aloilla Lissabonin huippukokouksen jälkeen, mutta tässä yhteydessä voidaan tarkastella ainoastaan kaikkein tärkeimpiä politiikan aloja.

6.3.2. Tietoliikenne on keskeinen tekijä nousevalle osaamistaloudelle. Vapauttaminen on tarpeen hintojen laskemiseksi sekä investointien ja innovaation edistämiseksi. Lisätoimenpiteet markkinoiden vapauttamiseksi, jotka esiteltiin ehdotuksessa "Yhtenäiset viestintämarkkinat", ovat komission näemyksen mukaan elintärkeitä osaamistalouden syntymiselle. On valitettavaa kehitystä, ettei neuvosto⁽¹⁾ onnistunut täyttämään Tukholman huippukokouksen kehotusta hyväksyä televiestintäpaketti mahdollisimman nopeasti tänä vuonna, jotta alalle saataisiin yhdenmukaiset kilpailuolosuhteet kautta unionin. Vastaavia ongelmia on havaittavissa Euroopan energia ja Yhtenäinen eurooppalainen ilmatila -aloitteissa. Komitea paikoittelee etenemisen hitautta näillä aloilla, erityisesti, koska niiden kehittyminen liittyy läheisesti osaamistalouden kehittämiseen, johon Eurooppa-neuvosto on sitoutunut.

6.3.3. Komitea kannattaa myös voimakkaasti jäsenvaltioille esitettyä kehotusta saattaa sisämarkkinatoimet paremmin osaksi kansallista lainsäädäntöä sekä vähentää valtiontukia, jos näin voidaan lisätä tervettä kilpailua yhtenäismarkkinoilla.

6.4. EU:n rahoituspalvelumarkkinoiden tehostaminen ja yhdistäminen

6.4.1. Euroopan rahoitusmarkkinoiden perustaminen on toinen keskeinen osatekijä kilpailukykyyn vahvistamisessa. Paitisi että rahoitusmarkkinat ovat merkittävä elinkeinoala itsessään, tehokkailla rahoitusmarkkinoilla on ratkaiseva, investointeihin kannustava merkitys. Rahoitusmarkkinoiden yhdistäminen on merkittävä sopeuttamisen väline rahaliitossa. Varallisuuden omistaminen ja lainansaantimahdollisuudet toisessa jäsenvaltiossa ovat merkittävä mekanismi, jolla tuloja vakautetaan ja puolustaudutaan talouden häiriöitä vastaan. Tältäkin osin jäsenvaltioiden sitoutuminen uudistukseen on ollut lähinnä välttävää. Lamfalussyn ehdotusten pohjalta Tukholmassa saavutettu kompromissisopimus voi kangistaa rahoituspalvelusääntöjä entisestään.

6.5. Osaamistalouden kehittäminen

6.5.1. Osaamisyhteiskunnan ja -talouden rohkaiseminen ja parantaminen on tällä hetkellä keskeinen prosessi. Sen toteutumiseen kuuluu seuraavia merkittäviä tekijöitä: tutkimus- ja kehitystoiminnan (T&K) laajuus ja tehokkuus, uusien teknologioiden ja erityisesti Internetin käyttö sekä työvoiman opettaminen käyttämään uutta teknologiaa. Komitea on jo pohtinut näitä osaamistalouteen liittyviä aiheita Lissabonin huippukokouksesta laatimassaan selonteossa⁽²⁾ ja erityisesti osaamistalouden vaikutuksia työllisyyteen⁽³⁾. Näissä lausunnoissa komitea korostaa osaamisyhteiskunnan nopeaa kehitystä ja levittäytymistä kaikkialle ja näin ollen sen syviä vaikutuksia talouteen ja yhteiskuntaan. Tällä tarkoitetaan, että uuden teknologian käyttökyky on kaikkien tarvitsema perustaito, minkä on heijastuttava koulutukseen ja opetukseen kaikilla tasoilla. Tämä tarkoittaa myös, että yrittäjyyden lisäksi on korostettava T&K:ta ja innovaatiota.

6.5.2. Näin ollen komitea on tyytyväinen, että ehdotuksia on tehty T&K:n piristämiseksi, henkisen omaisuuden kattavan lainsäädäntökehityksen vahvistamiseksi, e-Eurooppa-toimintasuunnitelman toimeenpanemiseksi ja niin edistyneiden kuin aloittelevienkin käyttäjien tieto- ja viestintätekniikka-taitojen kohentamiseksi. Yhteisöpatentin kehitystaipaleen kivikkoisuus muistuttaa lausumien ja käytännön välisestä kUILUSTA tällä alalla. Myös EU:n tutkimusohjelmien suuntaamisessa ja soveltamisessa on toivomisen varaa.

6.5.3. Investointi sekä julkiseen että yksityiseen sektoriin on olennaista osaamistalouden kehittämisen kannalta. Komitea totesi lausunnossaan vuoden 2000 suuntaviivoista⁽⁴⁾, että investointiaste BKT:stä on laskenut roimasti sitten 1970-luvun. Uusien yksityistä investointia edistävien aloitteiden puuttuminen on huolestuttavaa, koska nykyisillä politiikoilla ei ole onnistuttu nostamaan EU:n investointiastetta. Komitea on edelleen vahvasti sitä mieltä, että julkisen talouden vakauttamisprosessin aikana pahasti kärsinyt julkissektorin investointitoiminta palautettaisiin takaisin asemaansa tarpeellisten perusrakenteiden ja taitojen kehittämistekijänä. Tämän argumentin tueksi komitea yhtyy komission suositukseen, jonka mukaan jäsenvaltioiden olisi kohdistettava julkisia menoja uudelleen fyysisen ja tietopääoman kartuttamiseen.

(1) EU:n liikenne- ja televiestintäneuvosto, neuvoston 2340. kokous Luxemburgissa, 4.-5. huhtikuuta 2001, 587/01 (Lehdistötiedote: 131).

(2) TSK:n lausunto aiheesta "Työllisyys, talousuudistus ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus – Kohti innovaation ja tiedon Eurooppaa". EYVL, C 117, 26.4.2000.

(3) TSK:n lausunto aiheesta "Uusi tietämys, uudet työpaikat", EYVL C 14, 16.1.2001.

(4) TSK:n lausunto aiheesta "Vuoden 2000 talouspolitiikan laajat suuntaviivat", EYVL C 139, 11.5.2001.

6.6. Yrittäjyyden kannustaminen

6.6.1. Yhteisöstä puuttuu eräs olennainen dynaamisen talouden elementti, nimittäin riittävä yrittäjätöiminta. Toiminta kääntyi kasvuun vuosien 1999 ja 2000 dot.com-boomin aikana, mutta on sen jälkeen laantunut. Komission ei onnistunut laatia tehokasta kertomusta yrityksen perustamiskustannusten vähentämisestä, mikä kuvaa kehityksen hitautta tällä saralla. Riskipääoman saaminen on välttämätöntä yrittäjätöiminnan vahvistamiseksi, ja tälläkin alalla yhtenäisten rahoitusmarkkinoiden kehittäminen olisi olennaista. Useimpien Euroopan maiden lainsäädäntökin haittaa EU:n talouden toimintaa, vaikka on nähtävissä joitain pieniä viitteitä muutoksesta, esim. Societas europaean (eurooppalaisen yhtiön perussääntö) kehittäminen.

6.7. Ekologisen kestävyuden parantaminen

6.7.1. Komitea toteaa, että kestävyys on laaja-alainen aihe, joka tulisi ottaa yleisesti huomioon EU:n politiikassa, mutta tästä kysymyksestä annetaan erillinen lausunto. Tässä lausunnossa käsitellään vain ympäristönäkökohtia. Komitea on tyytyväinen ehdotukseen, jonka mukaan jäsenvaltioiden tulee ottaa käyttöön markkinapohjainen lähestymistapa ympäristökysymyksissä ja vahvistaa sitä. Polttoaineen hintojen pysyvät korotukset tulisi sisällyttää hintoihin, jotta kulutuksessa saadaan aikaan tarvittavat markkinamukautukset. Erilaiset vastaukset polttoaineen hinnan korotuksiin korostavat ongelmaa, joka johtuu siitä, ettei yhteisössä ole päästy sovintoon energia-erotuksen puitteista. Jos energian hinnan kohoamisella on hyvin kielteisiä sosiaalisia seurauksia joillekin väestöosille, jäsenvaltioiden tulisi tutkia tarkkaan kohdennettujen korvaus-toimien mahdollisuuksia EU:n muiden toimintalinjojen rajoissa.

6.8. Julkisen talouden laadun ja kestävyuden parantaminen

6.8.1. Julkistalouden hoitoon kuuluvia lyhyen aikavälin kehityspiirteitä käsiteltiin lyhyesti kohdassa 5.6. Komitea tiedostaa, että uuden kehityksen erottamattomana osana kehitetyt säännöt ovat tuoneet unionin jäsenvaltioiden toimintaan hyödyllistä kurinalaisuutta.

6.8.2. On kuitenkin kaksi tarkemman tarkastelun ansaitsevaa seikkaa, jotka liittyvät julkisen talouden hoitoon.

6.8.2.1. Julkisen talouden hoidossa on pitkällä aikavälillä otettava erityisesti huomioon väestökehityksen mahdolliset budjettivaikutukset. Tämä vaikuttaa eläkejärjestelmiin, tervey-

denhoitoon ja yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin. Komitea pitää tätä erityisongelmana, joka on ratkaistava mitä pikimmin.

6.8.2.2. Talouspolitiikan suuntaviivoissa vahvistetaan pyrkimyksiä vähentää jäsenvaltioiden julkistalouden velkataakkaa. Samanaikaisesti tunnustetaan velan takaisinmaksuerien pienuudesta koituvat edut. Nyt lienee paikallaan täsmentää annettuja ohjeita. Jotkin julkisen talouden piirissä otetut lainat suunnataan toimintaan, joka vaikuttaa suoraan talouden kasvuun ja vertautuu luonnollisesti yksityisten yritysten tekemisiin investointipäätöksiin. Toisinaan lainaotto näyttäisi olevan puhtaasti verotuksen korviketta. Komitea ehdottaa, että julkisen sektorin velanhoitopolitiikkaa tarkistetaan suuremman joustavuuden saavuttamiseksi.

6.9. Demografisten suuntausten seuraaminen ja niihin vastaaminen, väestön ikääntymiseen valmistautuminen mukaan luetuna

6.9.1. Eliniän pidentymisen ja syntyvyyden alenemisen tuloksena Euroopan unionin väestö ikääntyy. Kaikissa toimissa väestön ikääntymisongelman ratkaisemiseksi on puututtava näihin molempiin tekijöihin sekä pohdittava niiden vaikutuksia maahanmuuttopolitiikkaan. Väestön ikääntyminen luo painetta julkiseen talouteen eläkemenojen kohoamisen sekä veroihin vaikuttavan terveys- ja sosiaalipalvelujen kysynnän lisääntymisen vuoksi.

6.9.2. Väestön ikääntymiseen voidaan valmistautua lähinnä kolmella tapaa: ensiksi pyrkimällä takaamaan korkea työllisyysaste kaikkialla Euroopassa, toiseksi uudistamalla eläkejärjestelmiä ja kolmanneksi takaamalla julkisen talouden kestävyys. Työllisyyslukuja on jo käsitelty tämän lausunnon kohdassa 6.2, joten asiaan ei enää tässä puututa. Eläkejärjestelmien uudistaminen on ollut hajanaista. Komitea tuntee hyvin siihen liittyvät ongelmat ja korostaa tarvetta saavuttaa uudistuksesta yhteisymmärrys työmarkkinaosapuolten välille. Tätä ei kuitenkaan tule käyttää keinona viivyttää prosessia. Viivästyminen ainoastaan mutkistaa ongelmaa.

6.9.3. Komitea panee huolestuneena merkille suuntauksen rajoittaa oikeuksia valtion eläkkeisiin, jotka ovat monille tärkein tulonlähde eläkkeelle siirtymisen jälkeen. Epäonnistuminen eläkepolitiikan uudistamisessa hankaloittaa entisestään julkisen talouden kestävyuden takaamista, jota käsiteltiin kohdassa 4.3. Komitea toteaa, että tyydyttävät ratkaisut saattavat edellyttää yksityisiin ja työeläkkeisiin samoin kuin valtiollisiin eläkejärjestelmiin liittyviä toimia.

7. Päätelmät

7.1. Komitea on tyytyväinen vuoden 2001 talouspolitiikan laajoihin suuntaviivoihin ja esitetyn strategian yleislinjauksiin, joiden avulla Euroopan unionista pyritään kehittämään maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin osaamistalous. Nämä toiveet on saatettava toteen.

7.2. Komission arvio talouskasvun lievästä hidastumisesta on komitean mielestä liian optimistinen. Tarvitaan ripeää toimintaa ulkoisen ympäristön mahdollisen yhtäkkisen järkkymisen vaikutusten torjumiseksi EU:ssa. Kun otetaan huomioon tämä muutos riskien tasapainossa, on tärkeää, että EKP säilyttää joustavan lähestymistapansa korkotason muuttamiseen, joka on yksi Emun politiikkayhdistelmän joustavista elementeistä.

7.3. Komitea on huolissaan siitä, miten että neuvoston puheet rakennemuutoksesta ja osaamistalouden kehittämisestä muutetaan vastaavaksi poliittiseksi toiminnaksi. Sovittu hidas etenemisvauhti ja rajoitetut uudistukset esim. tietoliikenne-, yhteisöpatentti- ja rahoituspalvelualoilla antavat aiheita epäillä unionin kykyä saavuttaa kunnianhimoiset tavoitteensa.

7.4. Sanojen toiminnaksi muuttamisen ongelma tunnetaan myös jäsenvaltioissa, joissa vero-, sosiaaliturva- ja eläkeuudistukset etenevät varsin vaihtelevasti.

7.5. Komitea tukee tavoitetta taata julkisen talouden vakaus, mutta sitä ei tule toteuttaa julkisten investointien kustannuksella ja laiminlyömällä samalla osaamisyhteiskunnan tarvitsemia perusrakenteita ja henkilöresursseja. On myös tärkeää, että yritykset ja hallitukset jatkavat investointeja työvoiman koulutukseen, ja tätä tulisi kannustaa Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden toimilla.

7.6. Jos vuoden 2001 talouspolitiikan suuntaviivojen toimia ei toimeenpanna nykyistä määrätietoemmin, on vaarana, ettei yleistavoitetta – kasvamista dynaamisimmaksi osaamistaloudeksi – saavuteta. Tämä puolestaan vaikuttaisi kielteisesti työllisyystavoitteiden saavuttamiseen sekä kykyyn vastata väestökehityksen tulevaisuudessa asettamiin haasteisiin.

7.7. Näin ollen komitea suosittaa, että talouspolitiikan laajat suuntaviivat 2001 toimeenpannaan ajoissa ja tehokkaasti.

Bryssel 31. toukokuuta 2001.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS